

תוכן הענינים

סימן קצ"ח – דיני טבילה וחציצה.....ה

--- סעי' א' – כללי חציצה ---.....ה

בגדר של חציצה.....ה

חומרא של הרמ"א, ודברי הגר"ח.....ו

בגדר של רוב בני אדם.....י

בגדר של קפידה.....י

חוטין מוזהבות, רבותיו של רש"י.....יג

טבעת שנתקע.....יד

--- סעי' ה' – שער מקושר ---.....טו

שערה אחת.....טו

רוב שערה.....טז

נוי, אין בו ממש, מרכך, סעי' י"ז.....יח

--- סעי' ו' – שער הנדבק ---.....כא

זיעה בבית השחי.....כא

שער הדבוק ע"י שד, ושער של בני חם.....כב

--- סעי' ז' – לפלוף ---.....כד

מתי לפלוף מעכב בדיעבד.....כד

--- סעי' ח' – כחול ---.....כה

כחול ושמן ומשחות.....כה

--- סעי' ט' – דם וגלד ---.....כו

דם לח שמקפיד.....כו

גלדים, ופצעי בגרות.....כז

--- סעי' י' – רטיה ---.....ל

בגדר של רטיה.....ל

ציורים רפואיים.....לח

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

טבילה באיפור.....	לז
--- סעי' י"א – קוץ ---	לח
דיני קוץ בשבת.....	לח
--- סעי' י"ח י"ט וכ' – ציפורניים ---	לח
ציפורניים, ע"פ קבלה.....	לט
דיני קציצת ציפורניים.....	מ
ציפורן נקי שלא קצצו אותו.....	מא
ציפורניים בליל שבת.....	מד
שערות העומדות להיקצץ.....	מו
--- סעי' כ"א – ציפורן מדולדלת ---	נ
ציפורן מדולדלת, ונקרע.....	נ
--- סעי' כ"ב – אבר מדולדל ---	נג
עור יבש, ויבלות, וכדו'.....	נג
--- סעי' כ"ג – תכשיטים רפויים ---	נז
תכשיטים, לכתחילה ובדיעבד.....	נז
אגד וקשקשים רפויים.....	ס
תפרים.....	סא
--- סעי' כ"ד – בית הסתרים, ומנהגים של יום הטבילה ---	סא
בית הסתרים.....	סב
שיניים, סתימות, וגשרים.....	סה
חציצה באותו מקום, Nuva Ring.....	עב
מקפיד לפנות מקומו.....	עג
בשר ביום הטבילה.....	עד
אכילה בין חפיפה לטבילה.....	עח
לעסוק בבצק ובשעווה.....	פ
--- סעי' כ"ו – נתעסקה ואח"כ מצאה בבית הסתרים ---	פא

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

שעוות האוזן.....	פב
--- סעי' כ"ז – קרצה שפתותיה ---	פג
לסגור השפתיים.....	פג
--- סעי' כ"ח – רפוי והדוק, הדיחו תחילה ---	פד
רפוי, תלושים ומחוברים, וטבילת כלים.....	פד
--- סעי' כ"ט – כבוש ידיך ---	פט
הרי זה מגונה.....	פט
--- סעי' ל"א – גזירת כלים, שמא תפחד ---	פט
גזירת כלים.....	פט
פחד ויראה.....	עג
--- סעי' ל"ג ול"ד – טיט, וחשש שיראוה בנ"א ---	עד
טבילה בחוץ.....	עד
--- סעי' ל"ה – צורת הטבילה ---	עח
האם עלתה בדיעבד.....	עח
--- סעי' ל"ו ול"ז – גובה המים ---	צט
ממעל לטיבורה זרת.....	צט
--- סעי' ל"ח ול"ט – פיה ועיניה ---	ק
פרטי הדינים.....	ק
--- סעי' מ' – בלנית ---	קא
חשש שעררה שיצפה.....	קב
מי נאמן להיות בלנית.....	קג
כשאר בלנית, ועצת הנוד"ב.....	קד
הלכות בלנית.....	קה
--- סעי' מ"ב – סדקי רגליה ---	קו
בית הסתרים ברגליים.....	קו
--- סעי' מ"ג – עשיית צרכיה, וצואת החוטם ---	קז

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- עזאת האף..... קז
- עשיית צרכיה, וחציצה באותו מקום, וטיבורה..... קט
- סעי' מ"ו – טבילה בבגדים ---..... קי
- בגדי שחייה..... קי
- סעי' מ"ז – כינים ---..... קיא
- כינים, וביצי כינים..... קיב
- סעי' מ"ח – טבילה בלי כוונה, ולהסתיר הטבילה ---..... קיד
- טבילה שלא בכוונה..... קיד
- להסתיר הטבילה..... קיח
- לפגוע בחברתה תחילה..... קכ
- לפגוע באשה שטבלה..... קכב

סימן קצ"ח – דיני טבילה וחציצה^א

--- סעי' א' – כללי חציצה ---

צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת; לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפילו כל שהוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ; ואם הוא חופה רוב הגוף, אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ. הגה: ולכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חולצין, גזרה אטו דברים החולצין (הגהות ס"ז).

בגדר של חציצה

- (א) הל' חציצה השנויות כאן הם בעיקר לענין אשה לטבול לנידוחה, אבל שייכים גם לענייני גרות של אנשים ונשים, וכן לענין עלייה להר הבית [למי שמותר לו משום פיקו"נ], ולאנשים לטבילת יוה"כ, עכ"פ לכתחילה.^ב
- (ב) גמ' נדה ס"ז: ובעוד מקומות, א"ר יצחק דבר תורה אין חציצה חוצץ אלא כשהוא רובו וגם מקפיד, ומדרבנן גזרו על רוב אפ' אינו מקפיד, או מקפיד אפ' אינו רוב, אטו רובו המקפיד. מיעוט ואינו מקפיד, מותר אף מדרבנן, כי זה גזירה לגזירה. כ"ז מביא הט"ז סק"ד.
- (ג) הא דמיעוט המקפיד אינו חוצץ דבר תורה, כ' רש"י שבת דף נ"ז כי בטל אל הגוף, וכגופו דמיא. וההבנה בזה קשה, איך שייך לומר שבטל אליו כשמצטער שנמצא עליו, ומשתדל להסירו בכל כוחו, שיהיה נחשב כטפל אליו. כה"ק אג"מ. וכו', דא"א לומר שעולה הטבילה משום רובו ככולו, דא"כ ה"ה אם מקצת גופה לא טבלה במים, ג"כ יעלה לה, וחלילה לומר כן, אלא ע"כ בעינן כולו במים, ואעפ"כ מיעוט המקפיד אינו מעכב מדאורייתא.
- (ד) וביאר ר' משה, דיש ב' דינים, חדא, שיהא כל גופה במים, ויש דין שני, דכשכל גופה נמצאת במים שלא תהיה חציצה, ועל דין השני אמרי' כלל העתיק של רובו ככולו, וא"כ כ"ז שאין רוב וגם מקפיד, עלתה לה טבילתה, עכ"פ מה"ת. [ויל"ע איך זה מתאים עם רש"י הנ"ל]. גם החזו"א^א חידש יסוד הזה; ומביאים ראיה לדבריהם מעובר במעי אמו שעלה לו טבילה.^ה

^א לא נלמד סימן זה בדרך שלמדנו שאר הסימנים, כי הלכות אלו בעצם סוגיא אחת ארוכה בנוי מכמה וכמה סעיפים, ולכן נבנה הסוגיא כמיטב יכולתנו, ולא נקפיד לבאר כל סעי' במקומו הנכון, ולא נרחיב על כל סעי' בפרטות.

^ב אשה של"ע הקילה בחציצה, ולא הגידה לבעלה, ורוצה לשוב בתשובה [איירי כשכבר טבלה שוב כראוי], ע' מהר"י אסאד אה"ע רס"ט דהתיקון הוא בנתינת צדקה ללומדי תורה, וללמוד הל' נדה היטב כפי יכולתה.

^ג א' צ"ז א'.

^ד צ"ה ג'.

^ה והראוני שגם הגרי"ז בהל' מקוואות ב ט"ו כ' כיסוד הזה. כלומר הביהמ"ד בבני ברק וירושלים ובארה"ב, דולין ומשקין מאותו באר מים חיים.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

חומרא של הרמ"א, ודברי הגר"ח

- (ה) הרמ"א כ' דלכתחילה יש להסיר אפ' מיעוט שאינו מקפיד, גזירה אטו דברים החוצצים.
- (ו) [ואע"פ שבהמשך נדמה סוגיין להא דנט"י, מ"מ רמ"א זו אינו אלא כאן, דעיקרו מה"ת, משא"כ נט"י אין עיקרו אלא מדרבנן, ולכן שם מקילין יותר, ותולין להקל, ולא אמרי' דשיל"מ כמו שאמרינן בשאר ספיקות.]
- (ז) הוראה זו של הרמ"א מקובלת בכל בנות ישראל, אפ' לספרדים, כדמבואר בבא"ח.
- (ח) הואיל והלכה זו הוא אטו דברים החוצצים, ס"ל לר' משה דאין מקום לחלק בין דברים שאינה מקפדת עליהם, ובין דברים שהיא רוצה שם בכוונה, דהרי איירי בלק על הציפורניים, וס"ל דיש להסירו כדברי הרמ"א, אע"פ שהאשה רוצה אותו שיהיה שם. [לקמיה נבאר שאי"ז פשוט כ"כ.]
- (ט) והיה מקום לדון, אשה ששכחה להסיר הלק לפני הטבילה, אה"נ בעצם הוא מיעוט ואינו מקפיד, מ"מ עכשיו שיש דין של הרמ"א, והיא נוהגת כדבריו, א"כ היא מקפדת לקיים דבריו, ונמצא שמקפדת על הלק שמונע אותה מלקיים דברי הרמ"א. וממילא, עכשיו הוא מיעוט ומקפיד, שחוצצת מדרבנן, וחוזרת וטובלת שוב! וכך אומרים בשם ר' אלישיב.
- (י) אך נראה לקמיה בשם הגרש"ז ועוד, דקפידא אינו תלוי במה היא מקפדת בשעה שטובלת, אלא תולה בשאר ימות החודש, ורק קפידא אמיתית, ולא קפידא הלכתית. ועוד, אם כדברי ר' אלישיב, דברי הרמ"א אינם מדויקים, דמשמע שהוא רק לכתחילה, ואם כדברי ר' אלישיב הל"ל דעכשיו הוא גם בדיעבד. ועוד, לפי ר' אלישיב כל המשך הסימן אינו נכון לפי הרמ"א, דבכל הסימן מצינו היתר עכ"פ בדיעבד לענין מיעוט המקפיד. [אלא ע"כ זה א' מהשמועות שנאמרו בשם אדם גדול שהשומעים לא הבינו דבריו, או שחשבו שהוא לדינא והוא אמרו רק לפלפולא.]
- (יא) מקור הרמ"א הוא הגה' שערי דורא, ושם יש ב' חומרות. א', דבר שהוא רפוי, עדיין יש להסירו, גזירה אטו אינו רפוי, וב', מיעוט ואינו מקפיד אטו מיעוט המקפיד. והרמ"א שהחמיר כאן, יל"ע, על איזה מהחומרות דיבר, ואולי נקט כשניהם.
- (יב) ומסתברא, דמהא שהביאו בסעי' א' שאינו עוסק ברפוי אלא במיעוט ומקפיד, משמע שנקט רק החומרא השניה של הגה' ש"ד.
- (יג) אך, הבדה"ש נקט שאנו מחמירים כשתי החומרות, ואפ' דבר שהוא רפוי, ומיעוט, ואינו מקפיד, יש להסירו לפני הטבילה, כגון אלו שקושרים חוט אדום על ידיהם 'רויט"ע בענדע"ל', ויש ב' ג' קולות הללו, ואע"כ יש להסיר לפני הטבילה. והוסיף החו"ש דאפ' דבר שהוא חזותא בעלמא, ג"כ יש להסיר.
- (יד) השבה"ל מביא משנה אחרונה שס"ל דאם אשה עברה על הלכה זו במזיד לא עלתה לה טבילתה. השבה"ל ס"ל דלא קיי"ל כדבריו, אך רואים עד היכן הדברים מגיעים.
- (טו) והנה, משום דהלכות אלו אינם אלא לכתחילה, ומותר בדיעבד, שעה"ד כבדיעבד דמי. [כגון המקווה עומדת ליסגר, וכדו'.]

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(טז) **מעשה שהיה** באשה שירדה לטבול, והבלנית שמה לב שהלשון שלה הוא בצבע כחול, מחמת סוכריה שמצצה. לא היה דביק, ולא היה חשש חציצה אמיתית. לכאורה זה חזותא, שהחור"ש הורה שיש בה חומרי הרמ"א. אלא שיל"ע, האם חומרות הרמ"א נוהגות בבית הסתרים.

(יז) והנה, בהמשך הסימן הבאנו דברי ר' משה שס"ל דעדשות מגע ראויים לביאת מים, ואעפ"כ מורה לכתחילה להוציאם; הרי מבואר דיש הנהגת הרמ"א אף בבית הסתרים. ובאמת, כך מבואר בזרע אמת¹.

(יח) אך האמת יורה דרכו, דר' משה לא החמיר שם מחמת דברי הרמ"א, אלא משום דס"ל דדבריו מחודשים, ומהיות טוב יש לחוש להחולקים עליו, אבל מצד הרמ"א לא הקפיד, וא"כ יש ראייה להיפך שחומרות של הרמ"א לא חלים על בית הסתרים.

(יט) ולדינא, עדיין נראה שתשתדל לנקותה, אך מכח ראייה זו אינה צריכה להתאמץ יותר מדי.

(כ) **הבאנו** למעלה הגמ' שמדרבנן רוב ואינו מקפיד חוצץ, אע"פ שמדאורייתא אינו חוצץ אלא ברוב וגם מקפיד. והק' הישועות יעקב, דאם עכשיו איננה יכולה לטבול מדרבנן, נמצא החציצה ברוב גופה מעכבת אותה מלהיטהר אל בעלה, א"כ עכשיו היא מקפדת עליה, וא"כ איך יצויר רוב ואינו מקפיד שהגמ' קאמר שהוא רק מדרבנן.

(כא) וכ' דאה"נ, ורוב ואינו מקפיד, מדרבנן חוצץ, וממילא חוצץ אף מה"ת. והק', א"כ נגזור מיעוט שאינו מקפיד אטו רוב שאינו מקפיד, כי אי"ז גזירה לגזירה. ועיי"ש מה שתירץ, ומדייק מהגמ' דלא גזרי' כולי האי כיון שלא שכיח.

(כב) **מעשה שהיה**, היתה לאשה ל"ע כווייה גדולה, והיתה צריך משחה עליה, ולא הקפידה [ע"ע לקמיה לגבי רטיה], אך היה ספק רוב גופה [כי אינו ברור איך לשער, וגם קשה לעשות כן]. לפי דברי הישועות יעקב, הואיל ורוב שאינו מקפיד נהפך מאיסור דרבנן לאיסור דאורייתא, הוי ליה ספק דאורייתא, ואינה יכולה לטבול.

(כג) אמנם, אומרים דכששמע הגר"ח קושייתו של הישועות יעקב, הגיב שקושיא מעיקרא ליתא. וביאר הגרי"ז, וכ"ה בקובץ הערות, דנניח שיש חציצה על רוב גופה, למשל 60%, ומחמת כן א"א לה לטבול, אה"נ עכשיו היא מקפדת עליה, מ"מ אינה מקפדת על כולו, כי אין כולו מונע אותה מלטבול, אלא רק 11% מונע אותה, כי זה הופך החציצה ממיעוט לרוב, א"כ הוי מיעוט המקפיד, שחוצץ רק מדרבנן.

(כד) וממילא, ספק רוב, אינו ספק דאורייתא, כדברי הישועות יעקב, אלא הוא ספק רוב שאינו מקפיד, וע"ז נגיד ספק דרבנן לקולא.

(כה) ובאמת, יש חידוש בדברי הגר"ח, כי יתכן שעד שאמרה על איזה 11% היא מקפדת, כל טיפה וטיפה של החציצה היא חלק מהחוצץ הגדול, ורק כשהיא 'מבררת' מהו חלק מהרוב, שייך לומר דברי הגר"ח. אך אי"ז מוכרח, כי י"ל דיש מקצת ממנו, איפה שיהיה, שמקפדת, והשאר אינו חוצץ.

¹ יב' פ"ו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כו) ובאמת, הגרש"ז¹ מק' על ר' חיים האי מינייהו מפקת. והאמת י"ל כמש"כ, דאי"צ לברר, ואפ' אי ס"ל שכן, יכולה לבחור שטח קטן, כגון בוהן רגלה הימנית, ולומר שע"ז היא מקפדת, וזהו.

(כז) והגרש"ז עצמו, וכן ר' אלחנן, חלקו על כל ההנחה של הישועות יעקב ושל הגר"ח, דס"ל מה ענין קפידא להא שמונע אותה מלטבול; דמה שמונע אותה מלטבול הוא ההלכה שרוב ואינו מקפיד חוצץ מדרבנן, ולכן היא רוצה להסירו משום ההלכה, אבל בעצם היא רוצה את זה עליה, ואין זה בגדר מקפיד, אלא בגדר כך עליה לעשות כדי להיטהר אל בעלה.

(כח) מלמה ד"ד, **אשה שיש לה נוס באף, ורוצה אותו שם, אך אביה אינו נותן לה להיכנס אל ביתו עמו, ולכן היא מסירו**; האם זה מקפיד או אינו מקפיד – ודאי שאינה מקפדת, אביה הוא מקפיד, ולכן היא צריכה להסירו כדי להיכנס הביתה, אבל אי"ז בגדר של מקפיד.

(כט) הגרש"ז מביא סימוכין לדבריו מתוס' ב"מ לגבי פרה אדומה שאינו נפסל אלא כשעלה עליה עול והיה ניח"ל, והק' תוס' וכי ניחא ליה במה שפרתו שהיתה פרה אדומה למהדרין עכשיו נעשית כשאר פרות בשדה, ותי' דמשערין בכללי, ולא לענין הלכה.

(ל) וה"ה כאן, היא רוצה החציצה על רוב גופה, אלא שחז"ל אמרו שא"א לטבול, ולכן היא מסירו כדי שתוכל להיטהר, אך אי"ז עושה אותה מקפיד.

(לא) עכ"פ, אשה שלנו יש להקל עבודה ע"פ הגר"ח, וכ"ש ע"פ הגרש"ז ור' אלחנן, כשא"א לה להסיר המשחה עד שיהיה ודאי רק מיעוט גופה.

(לב) אמרנו רובו ואינו מקפיד הוא דרבנן, והשאלה, מה הדין של כולו ואינו מקפיד, האם חמיר טפי. והגמ' יבמות ע"ח מבואר דכולו ואינו מקפיד חוצץ מה"ת, ושאני עובר במעי אמו שעלתה הטבילה, כי היינו רביתיה.

(לג) והק' רעק"א, א"כ, שהוא אסור מה"ת, מדוע השו"ע אינו מביאו. ותי' הקה"י, דע"פ הגר"ח מיושב, דבאמת הוא שו"ע מפורש, דהרי, כיון שאינה יכולה לטבול מחמתו, ואין כאן רק מיעוט שמפריע לה אלא מחציתו כיון שהוי כל גופה, ממילא שוב הוי רוב ומקפיד, ודין זה שנוי בשו"ע כאן.

(לד) ואולי רעק"א למד כדברי הגרש"ז, דחציצה הלכתי אינו חציצה.

(לה) נחזור לדון בענין רובו וכולו ואינו מקפיד בענין שער, דעל הצד ששער נדון כפי עצמו, ועל הצד שמרכך הוא חציצה, אפ' אינו מקפיד לא יהני, כיון שהוא כולו, ומה"ת לא עלתה לה!

(לו) **מעשה שהיה, אשה שטבלה, ולנתה, ויומיים לאחר מכן מצאה שיירי שעה על זרועה, שנשאר שם מעת שהכינה עצמה לטבילה. וכששאלו אותה האם היא מקפדת עליה, ענתה שע"כ אינה מקפדת מהא דהחפיפה עצמה לא הסירה, וגם לנתה עמו, וגם, לקח יומיים עד שמצאה; ע"כ אינה מקפיד.** האם היא צודקת.

¹ ב' ע"ד.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לז) ונראה, דהיכא שהוא ודאי חוצץ, ולא מצאה עד לעכשיו, אין טענתה טענה, אבל היכא שאין אנו יכולים להכריע האם הוא מקפיד או לא, יתכן שיש דברים בגו, כדי לעזור ולהבחין האם היא מקפדת או לא. כלומר, אי"ז טעם להקל, אבל הוא 'סימן' ו'גלוי' שאינו מקפיד.

(לח) כללים: דרך העולם להקפיד, והיא אינה מקפדת, אעפ"כ חוצץ, כ"כ שו"ע. וה"ה אם העולם לפעמים מקפיד.

(לט) אם היא מקפדת, והעולם אינו מקפיד, הוי מקפיד. ובהל' נט"י הגר"ז מיקל בזה, וס"ל בטלה דעתה, ע"פ שי' רשב"א, אך כ' דרק בנט"י יש להקל, דעיקרו מדרבנן, ולא בשאר ענינים, כגון נדה.

(מ) אם היא לפעמים מקפיד, אע"פ שאין העולם מקפיד, החכמ"א מחמיר".

(מא) הט"ז סק"ב כ' דאם מקצת בנ"א מקפיד, והיא לא מקפיד, לא הוי חציצה. ואינו ברור כוונתו, דאם היא אינה מקפיד, וגם רוב בנ"א אינו מקפיד, א"כ מאי קמ"ל, וע"ע סד"ט סק"ד, ועורה"ש סק"ח.

(מב) וע' מ"ב קס"א א' בהל' נט"י, דכשאינו מקפיד כל היום מלבד כשבא ליטול, אינו חוצץ. ואינו ברור כוונתו, האם איירי במי שמקפיד על ידיים נקיות לאכילה, משום היגיינה, או משום שבא לרחוץ ידיו, או"ד מצד הלכה, וכדברי הגרש"ז דלעיל. אינו ברור. וא"כ, ליכא למשמע מינה לענינו.

(מג) למעשה, עצה טובה, להרגיל בני ביתו שלא להיות מקפיד כ"כ, ובזה מונע עצמו משאלות.

(מד) יל"ע, הא שאמרנו שאם היא מקפיד שהוא חוצץ בכל אופן, אע"פ שהעולם אינם מקפידים, האם יש גבול להענין. כלומר, האם יש שלב שבו נגיד שהיא 'קיצוני' במיוחד' ובאמת בטל אל גופה אע"פ שהיא מקפדת בדבר.

(מה) כגון, **אשה שטבלה, ולנתה, ולמחרת בבוקר מצאה בידיה שני נקודות קטנטנות של נצנצים 'גליטר' שהיו שם מאתמול, והיא מאוד מאוד מקפדת בזה, ומיד הסירתם.** ויל"ע, האם זה ציור שהיא מקפדת והעולם לא מקפדת, או"ד, הואיל וכל שאר הנשים שבעולם אינם מקפידים כלל, זה 'משוגעת' וטפל, אע"פ שמקפיד.

(מו) והנה, הגר"ז בהל' נט"י שהבאנו למעלה בשם הרשב"א היקל כשהיא מקפדת והעולם לא, משום דבטלה דעתה. והגר"ז כ' דיש לסמוך ע"ז רק בהל' נט"י כי עיקרו מדרבנן, משא"כ הל' נדה. ובאמת, הרשב"א עצמו מיקל גם בהל' נדה, אך לא קיי"ל כוותיה. הערוה"ש שואל מדוע באמת לא פסקי' כוותיה דמסתבר טעמיה לומר שבטלה דעתה, אך מודה שלדינא לא קיי"ל הכי.

(מז) ונראה, אם הרשב"א מיקל לגמרי, והערוה"ש ס"ל דמסתבר טעמיה, והגר"ז אף נקט כדבריו בהל' נט"י, ושאלה של חציצה דרבנן כשכבר לנתה, מסתבר להקל כשהוא כמות כ"כ קטנה שכל שאר נשים בעולם אינם שמות לב אליה כלל, והיא רק סובלת מבעיה נפשית, בזה י"ל שבטלה דעתה, ולא חוזרת לטבול.

^ח אפ' כשאינה מקפדת עכשיו?

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

בגדר של רוב בני אדם

(מח) שאלה הגדולה בסוגיין, איך משערין רוב; דאמרנו, היא אינה מקפדת, אך הדרך היא להקפיד, חוצצת. ועלינו לבאר, מה נקרא 'דרך'.

(מט) השע"ת באו"ח סי' קס"א בשם הברכי יוסף כ' דמשערין ברוב העולם. וזה מבהיל על הרעיון, איך יכול להיות, אם כל בנות ישראל לא מקפידים, אך באפריקה ואסיה הדרך להקפיד, הלא הם רוב העולם, ולפי דברי החיד"א חוצץ, היתכן.

(נ) ועוד, מסברא קשה טובא, דהטעם שאם רוב מקפיד חוצצת אע"פ שהיא אינה מקפיד הוא משום דאמרינן בטלה דעתה, ואיך יכולים להגיד בטלה דעתה כשכל הקהילה/חוג/עיר/מדינה, נוהגת כך. וביותר אתפלא איך דבריו אלו מובאים להלכה בכמה וכמה ספרים.

(נא) הגרש"ז בשו"ט כ' דתולה על 'חוג'. ויל"ע האם כוונתו לחלק בין חסידים לליטאים ולספרדים, או שכוונתו לבני ארה"ק, ארה"ב ואירופה, או גם וגם. ואינו מסתבר דעיר אחת ושכונה אחת יהיה דינם שונה בכל ביהכנ"ס.

(נב) עכ"פ, להורות כהחיד"א, קשה טובא. והמסתבר הוא כהגרש"ז, אלא שאין הגדר ברור כל צרכו.

(נג) האם משערין רק בנשים, או"ד גם בגברים. ולכאנ"ל, לפי החיד"א יש לשער גם בגברים. משא"כ להגרש"ז, מסתבר דאינו תולה אלא על נשים. ויל"ע בלשון שו"ע 'דרך בנ"א', דמשמע גם אנשים. וע"ע בזה.

(נד) הנה, בכל סוגיא של חציצות, הנו"כ והתשובות של גדולי האחרונים והפסוקים, דורשים וחוקרים האם אשה זו היא מקפדת, ולא מתייחסים כ"כ לדרך העולם. ונראה שההסבר הוא דאנו מניחין שאשה זו היא כשאר נשים שבחוג שלה, ושם אינה מקפדת, ה"ה רוב נשים מ'סוג' שלה לא יהיו מקפיד.

בגדר של קפידה

(נה) כבר נגענו בשאלה זה למעלה, איך משערין הגדר של מקפיד. דהרי, כשאשה מכינה את עצמה לשב"ק או לשמחה היא מנקת את עצמה יותר מיום רגיל, ויותר מקפדת בלכלוכים שונים. וא"כ יש להסתפק, האם משערין בהקפדתה של ערב שבת, או בהקפדתה של יום רגיל.

(נו) ור' משה בתורה והוראה ס"ל דתולה על מה היא מקפדת בכל יום ויום, אבל מה שהיא מקפדת לשב"ק ולחתונה, אין זה נקרא מקפיד לענין חציצה. ובאמת, במשך הסימן נראה שמוכח כוונתה, כגון מהא דטבח וצבע. וזה לאפוקי מאלו [ארטסקרול] ששיערו כשהיא ב'שיא' הנקיות, שהוא הרבה יותר חמור, ועיין בהערה'.

(נז) והגדר של מקפיד בכל יום ויום, יש שאמרו דכל שהיא מוכנה לצאת לחוץ לקניות וכדו' כמות שהיא, ע"כ אינו חוצץ. וכמובן, אי"ז אלא סימן וגלוי בעלמא, ונוגע רק בשאלה במקום מגולה, שהספק היא האם היא מוכנה שיראו אותה אנשים כמות

^{ט י' ב'.}

^י קשה על דעה זו מסעי' י"ז לגבי צבע ושוחט וקצב, שאינו מקפיד, שהבאנו כראיה לר' משה; והגע בעצמך, וכי לא היו מנקים ידיהם לשבת או ליו"ט, אלא ע"כ משער ביום יום.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

שהיא, וע"ז י"ל דאם היא יוצאת לחוץ עם האיפור שלה כמות שהיא, ע"כ אינו מקפיד.

(נח) אבל זה לא יעזור לענין לכלוך במקומות מכוסים, דיכול להיות שהיא מקפיד, ואעפ"כ תצא לחוץ. וכן, יתכן שיהיה קצת לק על ציפורניה, ולא איכפת לה אם אנשים יראו את זה, אך היא מקפדת כי יש להציפורן הרגשה אי נעימה, וזה מפריעה לה.

(נט) והנה, הא דהיא 'מקפדת' בכל יום ויום, אין הכוונה שהיא מסירה כשמוצאה, דהרי כל הדברים שמוצאים בגופו של אדם הוא מסיר ולא משאירו שם, אלא הכוונה הוא האם היא 'מקפדת' עליה, שמפריע לה, 'שטע"ר' בלע"ז.

(ס) כגון, האם היא ממחרת להסיר את זה ככל האפשר, והאם חושבת עליה תמיד עד שיכולה להסירו. וכמובן, אי"ז הגדר, אלא סימן בעלמא לדעת אם מפריע לה.

(סא) לדוגמא, **אשה שהלכה ל'רפלקסולוגיה' יום אחרי הטבילה**, ואמרה **המטפלת אל המטפלת שיש לה פלסטר על כף רגלה**, שכנראה נשכחה שם, ולכן הסירה ממנה. פלסטר זה היה שם מלפני הטבילה. והנה, אינה מקפדת על פלסטר זה, ואינה ממחרת להסירו, ואם נודע לה באמצע היום שיש לה פלסטר בכף רגלה, לא תמהר מיד לשירותים להסיר גרביוניה כדי להסירו, אלא מסירתה כשנזכרה ממנה. כך היא גדרו של אינו מקפיד, ולכן טבילתה עלתה לה.

(סב) **מעשה שהיה באשה אחת, יום אחרי הטבילה, הסירה גרביוניה לפני עשיית צרכיה ומצאה טיפת שעווה על רגלה שנשארה מההכנות שלה לפני הטבילה, ומיד הסירה. ושאלתה, האם טבילתה של אתמול עלתה לה, או"ד מיעוט המקפיד הוא, ועליה לטבול שוב. היא אומרת שמקפדת על זה, הא ראייה הסירה תכף ומיד. ואיירי כשהחליפה גרביוניה משעה ששימשה בשעווה, וא"כ א"א לתלות שנשאר דבוק להבגד ולא לבשרה.**

(סג) כששאלה זו הגיע לאזניו של רב אחת, אמר חציצה שאינה היודעת ממנו, בנידו"ד אינו קפידה. ויש להבין פשר דבריו, דהלא כל הסימן איירי באשה שחפפה ועיינה כראוי, ואעפ"כ מצאה משהו, ע"כ חציצה שאינו יודע ממנה הוי חציצה.

(סד) ונראה לבאר כוונתו בהקדמת דברי החמוד"נ מובא בפ"ת שנביא לקמיה בענין ציפורניים, שלא קצצם, ויש מתחתם לכלוך, שהחמוד"נ כ' דהדרך הוא לא להקפיד כ"כ בנוגע לציפורני רגליים, משא"כ של ידיים. וזה סוף דברי החמוד"נ, אבל ברישא כ' דאם 'אינו יודע' אם נקיים, יש להקל.

(סה) ויש להקשות על דברי הרישא, הא בציפורני ידיים חוצצים 'שמא' יש בהם בצק נדבק, א"כ מדוע 'שמא' בציפורני רגליים קיל טפי, דהא אם יש בהם לכלוך הוא חוצץ, כי כך הוא סובר בהרישא, א"כ ה"ה נחמיר גם בספק, ואם הוא נקי, מותר בלא"ה, וא"כ מהו הצד היתר כשאינו יודע.

(סו) אלא ע"כ, פשוט וברור דחציצה גמורה שמקפיד עליו חוצץ בין כשיודע מזה, ובין כשאינו יודע. כגון, ציפורני ידיים מלוכלכים שמקפיד עליהם, אם אינה יודעת מזה, עדיין חוצצת, דברגע שהיא תדע מזה, היא תמהר להסירו. אבל יש עוד חציצות דכשיודע ממנו, חוצץ, אבל עד שיודע מזה, אינו מקפיד, כעין ציפורני רגליים, דכל

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

כמה שאינה יודעת מהלכלוך, לא איכפת לה, ורק כשיודעת ממנו, עכשיו מתחיל ההקפדה.

(סז) כלומר, אינו תלוי דווקא בציפורניים של ידיים או רגליים, אלא בסוג קפידה. יש קפידות שמקפיד גמור, ולא משנה שאינה יודעת ממנו, וברגע שהיא יודעת ממנו, היא מצערת ודואגת על שלא ידע מתחילה [כגון, שעוות האוזן במקום מגולה, שהיא מתביישת שלא שמה לב לזה יותר מקודם]; אבל יש חציצות שכל כמה דלא ידע ממנו אינו מפריע לה, ורק בהידיעה מתחיל הקפידה – בזה כל שלא ידע ממנו אינה מקפיד.

(סח) ונראה, דכך הוא כוונת הרב שהורה לאשה הנ"ל, דשיירי שעווה שיש לה על בשרה, בכמות כ"כ מועטת, כשהיא שם לב לזה אינה מצטערת על מה שלא מצאה מקודם, אלא עכשיו התחיל ההקפדה [אם בכלל], ולכן טבילתה עלתה לה.

(סט) ועוד סברות להקל [למרות שיש בהנ"ל מספיק כח להתיר], כיון שעבר לילה, ותשמיש, ועשתה צרכיה כמה פעמים משעה שטבלה עד עכשיו, ולא שמה לב אליה, ע"כ אינה מקפדת כ"כ.

(ע) ודוק בסיפור הנ"ל, כי יש כאן יסוד חשוב הנוגע לכמה מקומות, וע"ע בסיפור הסמוך.

(עא) השבה"ל^{יא} דן בציור דומה לגבי אשה שגילחה שערות הראש עבור הטבילה, ואחר שבועיים כשהתחיל שערותיה לגדול, הרגישה שנשתייר שיעור מהגילוח. ושאלתה האם טבילתה עלתה לה.

(עב) השבה"ל כ' סברות דומות למש"כ למעלה, ושהוחזקה נקי [כלומר, היא החשיבה את עצמה כנקי, וסברה שחפפה כראוי, א"כ מסתבר שאינה מקפיד], ומהא שלא מצאה אלא אחר שבועיים, ע"כ אינה מקפיד.

(עג) אלא שיל"ע בזה, דכיון שעתידיה להיות מקפיד כששערותיה תתחילו לגדול, נמצא יש כאן הקפדה על שם העתיד, וא"כ ליהוי כרטיה וכטבעת שהחמירו בו הפוסקים, כגון הזכרון יוסף. ואפ' הבנת ר' משה בהזכרון יוסף [שנביא במשך הסימן] לא יעזור כאן, כיון שאין רצון וכוונה שיהיה כאן למשך תקופה זו.

(עד) ועוד, הנשים העוסקות בתחום הסרת שיער אומרים שאם תשייר שעווה, יש בזה צער וסכנה גדולה כשתתחיל השער לגדול שוב, כי יעכב השער מלצאת, ויכול לגרום לדלקות שונות. וא"כ, אשה הנ"ל [של שעווה ברגליים, וכן האשה של השבה"ל] חושבת שאינה מקפיד [ע"פ אריכות הנ"ל], אך האמת הוא שמקפדת, אלא שאינה יודעת מהסכנה, וא"כ יל"ע, איך נדון להאי דינא. ואינו ברור כעת.

(עה) אשה שמצאה על עצמה אחר הטבילה מדבקה שנשאר מ'א.ק.ג.', ה"ל מיעוט המקפיד, וחוזרת לטבול.

(עו) השו"ע כ' דאם 'לפעמים' מקפיד, חוצץ. ויל"ע, מהו כוונת 'לפעמים'. הפ"ת סק"א בשם זכרון יוסף כ' דאם היא מקפדת לעיתים מזומנות, כגון טבעת בשעת לישנה, אבל פעם א' לזמן מרובה אינו חוצץ. וע"ע שם דכ' עוד נוסחאות שונות, ואינו ברור

^{יא} י"א ר"ח י"א.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

מהו העיקר ומהו הטפל, והאחרונים טרחו לבאר כוונתו, כי יש הרבה נפקותא בדבר.

(עז) יש שלמדו דתולה כמה זמן היא רוצה שישאר כאן, דאם היא רוצה להסיר בימים הקרובים, כגון טבעת ללישה, חוצצת, אבל אם הוא לזמן ארוך, אינו חוצץ. ועפ"ז דנו בסתימה זמנית, וכדו'.

(עח) אך ר' משה ס"ל שמהלך הקודם אינו משמע כן בלשון הזכרון יוסף, ושאיין מקור בש"ס לסברא כזה, ועוד מי יודע הגדר של זמן ארוך, ולכן ביאר כוונת הזכרון יוסף באופ"א, דטבעת שמסירה ללישה חוצצת, אע"פ שאינו לשה היום או מחר או לעוד חודש או שנה, זה לא משנה, אלא כיון שאם יעלה בדעתה ללוש היא תרצה להסירו, ולא יודעת מתי תעלה על דעתה לעשות כן, א"כ לעולם היא רוצה האפשרות בידיה להסיר הטבעת, ולכן לעולם אינו טפל אל הגוף, משא"כ סתימה זמנית בפה, היא לא מעוניינת שיהיה לה האפשרות להוציאה מתי שתרצה, אלא שרוצה שיהיה שם עד שהרופא יכול להחליף לסתימה קבועה, אבל אינו רוצה שיהיה לה האפשרות להסיר עד לזמן ההיא, ולכן עכשיו שפיר נתבטל אל גופה, ואינו חוצץ.

(עט) כך ביאר ר' משה את דברי הזכרון יוסף, ושאינו תולה כמה זמן יהיה שם, אלא האם באמת טפל או לא. אך, יש מקום לבעל דין לומר סברות של 'זמן' מעצמו, שאינו קשור לדברי הזכרון יוסף, שאם יודע שיסיר תוך יום, אינו יכול להיות בטל. ובס"ד נחזור לסברות כאלו כשנרחיב על ענייני סתימות זמניות.

חוטין מוזהבות, רבותיו של רש"י

(פ) ברמ"א בסעי' ד', חוטין מוזהבות חוצצין. ומקור הענין הוא מח' רש"י ורבותיו בשבת נ"ז. שמבואר שם דחוטין אלו אסורין. ורש"י כ' דכיון דעיילי בה מיא, ע"כ לאו משום חציצה אסורה, אלא משום דיש חשש איסור הוצאה כיון שמקפדת עליה שלא יטנפו. ומביא רבותיו דס"ל דהוי חציצה כיון שמקפדת, ורש"י מק' עליהם איך יכול להיות שיהיה חציצה כשאינו מהודק אלא רפוי ועיילי בה מיא.

(פא) רמ"א אצלנו שמביא כן לענין חציצה, ע"כ כרבותיו של רש"י, וכ"כ גר"ז וגר"א. וא"כ קשה עליו קושיית רש"י, איך יכול להיות שחוצץ.

(פב) הפרישה ביאר דאינו באמת חציצה, אלא הואיל והיא מקפדת עליהם, חששו שמא לא תטבול כראוי. ולשון הרמ"א אינו משמע כן. וכ"כ סד"ט, שדחוק הוא.

(פג) וביאר הסד"ט, דכל שיש עליה דבר המקפיד, אע"פ שאינו חוצץ, כגון שהוא רפוי, מ"מ יש בזה חסרון מצד 'ורחץ כל בשרה במים', דהואיל ואינה היא לבדה עם המים, אלא יש עוד דברים עליה שמקפדת עליה, לא יצאה, מדין 'ורחץ' ולא מדיני חציצה.

(פד) ואע"פ שעדיין אינו מובן כ"צ, מ"מ לכה"פ הוא 'כיוון'.

(פה) ועפ"ז, **אשה בעלת תשובה** העומדת להינשא, ויש לה קעקוע על בשרה, ומקפדת עליה טובא, ומסירה את זה בעוד כמה חודשים כשחוזרת לחו"ל, אע"פ שמקפדת עליה טובא, אינו חוצץ, דאין כאן חציצה, ואין כאן חסרון מצד 'ורחץ כל בשרה'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(פו) לדינא, חוששין לכתחילה לרבותיו של רש"י, אבל לא בדיעבד, כ"כ פ"ת סק"ד. וכיון שבלא"ה יש לנו מנהג הרמ"א להסיר אפ' דבר הרפוי, לא מצאנו נפקותא לדינא ע"פ שיטה זו.

טבעת שנתקע

(פז) השאלה הגדולה שכולם דנו בו, מה דינו של אשה שטבעת שלה נתקע על אצבעה, ואינה יכולה להסירה. האם יכולה לטבול עמו כמות שהיא, או שצריכה לחתוך הטבעת מאצבעה. ויש סוגים של טבעות שא"ל לחתוך אותם, ואם נאסור לה לטבול עמה, עליה להישאר נדה עד שתחד הנפחות, שלפעמים הוא רק אחר תשעה ירחי לידה.

(פח) ובאמת, השאלה מחולק לג' ציורים, א', היכא שהוא תקוע חזק במקומו, ב', שהוא רפוי לגמרי במקומו, אלא שהקשר מנופח וא"כ לעבור עליו, ותחת הטבעת מים נכנסים בשפע, וג', הציור הבנוני, והיותר שכיח, שהוא קצת רפוי במקום של הטבעת, אבל א"א לעבור דרך הקשר שהוא מנופח.

(פט) בספר מראה כהן, החמיר, וממנו נמשכו כל ספרי הקיצור. ומוטל עלינו המלאכה לבאר אם ומתי יש מקום להקל.

(צ) בהל' נט"י או"ח סי' קס"א סעי' ד' כ' דטבעת חוצצת לנטילה. וכ' מ"ב [ע"פ הרמ"א] דה"ה רפוי, כי אין אנו בקיאים מה נקרא רפוי ומה נקרא תקוע. [מסברא, יש דרגא של רפוי, כחילוק הא' שהבאנו למעלה, שאפ' המ"ב לא היה מחמיר.] הפ"ת סק"ד וי"ג כ' דה"ה לענין טבילה יש להחמיר ברפוי. ומיקל הפ"ת ברפוי רק אם שימשה כבר. החכמ"א מיקל אפ' בלא שימשה, אם כבר טבלה, והיה רפוי. [לכאן כ"ז איירי בציור השלישי, שהוא קצת רפוי.]

(צא) בהגה' חת"ס כ' להקל לאשה לטבול עם הטבעת אם נתקיימו ג' תנאים, רפוי, אין צורך בעיר להסירו [או סוג של טבעת שא"ל לחתכו], והיא עצמה אינה מקפדת להסירו בשעת לישנה, אע"פ שמנהג נשים להקפיד.

(צב) שבה"ל מוסיף על הוראה זו, דעליה לסבב הטבעת בשעה שטובלת כדי שמים יכנסו מתחתיו.

(צג) הסד"ט מביא גן המלך שמיקל לאשה עשירה שלעולם אינה לשה, לטבול עם טבעת שלה, כי אצלה אינו מקפיד אלא משאירו שם לעולם, ובגלל שהיא עשירה, היא נחשבת כסוג בפנ"ע, כמו הצבעים שבסעי' י"ז. הסד"ט חולק ע"ז. ושיטת הגן המלך לא יעזור לנו כאן כיון שאינה בסוג מצומצמת אלא אשה רגילה.

(צד) והנה, דברי החת"ס אמורים לגבי מקום שרוב הנשים מסירים הטבעת עבור לישנה, ולכן נחשבת כמיעוט המקפיד, וע"ז היקל רק כשהיא אינה מקפדת, ואין צורך בעיר, והיא קצת רפוי. אבל, אם המציאות יהיה שרוב נשים אינן מסירות הטבעות בשעת לישנה, נמצא מנהג העולם לא להקפיד, ואם היא בתוך הרוב, ה"ל רק מיעוט שאינו מקפיד, ולא נחייב אותה לחתוך הטבעת עבור מנהג הרמ"א.

(צה) אמנם, דור שלנו טרם הגיע לשלב כזה, וא"כ דינו של החת"ס במקומו עומדת.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(צו) ורק יל"ע מה הדין יהיה בטבעת הדוק, שהיא עצמה אינה מקפדת עליה בשעת לישנה, וא"א להסירו בכלל, כגון שעשוי מחומר שא"א לחתוך, האם נגיד לה שלא לטבול לתשעה חודשים, או שנוכל להקל עבודה. לדינא, יש מורי הוראה שהיו מקילין עבודה, כיון דלדידה ה"ל מיעוט שאינו מקפיד, אע"פ שהמנהג הוא להקפיד.

(צז) וע"ע מש"כ בנושא זה בסעי' כ"ג בענין תכשיטים, ולענין מסק' לדינא.

--- סעי' ה' – שער מקושר ---

שתי שערות או יותר שהיו קשורים ביחד קשר אחד, אינם חוצצין. הגה: ואין חלוק בין אם קשר ז' שערות עם שתי שערות, או שקשר ז' שערות בפני עצמן (כ"י זקס רפ"א ור"ן); ושערה אחת שנקשרה, חוצצת והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו.

שערה אחת

(א) מבואר בסעי' שלנו, דשערה א' קשורה מיהדק, וחוצצת, אם היא הרוב או שהיא מקפיד, אבל מיעוט ואינו מקפיד אינו חוצץ. וב' שערות או יותר, אפ' רובו ומקפיד אינה חוצצת כיון דלא מיהדק.

(ב) ועפ"ז, מדריכי כלות שמלמדות ששערות מסובכות חוצצות, לא רק שלמדו ההלכה לא נכונה, אלא אף קלקלו, כי עכשיו האשה חוששת כל החודש לראות ששערה אינה מסובכת ואינה קשורה, ונמצא שהיא מקפדת בזה.

(ג) ע"פ הלכה זו, אשה הטובלת בליל יו"ט שני, ורוצה לברר ששערה אינו קשור, אם יש רק 'פריז' אין זה חציצה. ואם שערה מסובך, אינו שערה א' קשורה אלא אלו בתוך אלו, שאינו חציצה, ויש בזה רק מנהגו של הרמ"א. ואם האשה יודעת את זה, מיד ירד מעליה כל הלחץ של טבילה בליל יו"ט שני.

(ד) המקור להלכה זו הוא גמ' סוכה דף ו' דדריש ורחץ את בשרו במים, את לרבות את הטפל לבשרו, כגון שער.

(ה) ויל"ע, הא דאמרנו שאם רוב השער שבראשה קשור, יל"ע, האם הוא רוב מכל שטח שערה, או דאפ' קשר א' על רוב שערות הראש חוצצת.

(ו) האבנ"ז^{יב} ס"ל דקשר א' על השער מרוב שערות הראש, חוצצת. וק' מנא ליה את זה, ומהכ"ת, הא נשער ברוב השטח כמו שאר הלכות חציצה.

(ז) ויש לבאר ע"פ השפת אמת בסוכה שם שביאר דאלולי הדרשה של 'את בשרו' היה השער חוצץ במקום חיבור השער להראש. ועכשיו גילתה לנו התורה, שאם השער טבול, אינו חוצץ במקום חיבורו אל הראש. אבל אם יש קשר באורך השער, כל מה שלמעלה ממנו חוצץ להראש במקום חיבור השער, כי עכשיו יש הפסק בינו לבין המים, ולכן משערינן ע"פ כמות השערות, ולא כפי כמות השער.

^{יב} רס"ג.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ח) ויל"ע עפי"ד מה דינו אם רוב השערות רק קשור בסופן, האם גם בזה יאסור. וע"ע בזה.
- (ט) לאור סעי' זה יש להקשות, מהו תקנת עזרא בסי' קצ"ט, הא בלא"ה אינו חציצה כיון שאינו שער א' קשור, ואפ' אם יש כזה, הא הוי מיעוט שאינו מקפיד. וצ"ע, ואולי שערותיהן היה יותר מקושר משער שלנו. ואין ישוב זה מספקת, ובפרט לענין שער בית השחי ובית הערוה.
- (י) וביותר קשה, בסי' קצ"ט סעי' ח' אשה שלא חפפה וטבלה, ואח"כ סרקה ולא מצאה כלום, לא עלתה לה כי חוששין שמא היה נימא והתירה בלי לשים לב. וקשה, וכי חוששין שרוב שער היה קשור ולא שמה לב אל זה. וכ"ת דאיירי במקפיד, הא הל"ל למימר הכי, כי כאן בשו"ע מבואר דסתם אשה אינה מקפדת בזה.
- (יא) ותו, כל מה שהארכנו שם לענין אשה שלא חפפה בבית הערוה ובבית השחי, האם עלתה לה בדיעבד כשפספסה אח"כ, ע"פ מה ששנינו כאן אין לו הבנה, וכי מקפדת ע"ז, וכי רוב שערותיה כך.
- (יב) ועו"ק, האין אסרנו בסי' קצ"ט לחפוף במים קרים, וכי חוששין שמים הקרים יסבכו רוב שערות הראש לקשור שער אחת.
- (יג) ועוד, לאור הנ"ל ה"ל לחייב האשה לעשות חפיפה הראש דווקא במסרק המיועד להוצאת כינים, דאל"ה לא תוציא קשרים של שער אחת. [וזה יש ליישב, דמבואר מב"י דשער אחת על שער אחת מיהדק, וע"ז יהני מסרק רגיל].
- (יד) והיותר קשה מכולם, שהנו"כ והאחרונים, רבותי וחברי, לא מצאו ישוב לשאלות אלו. וצלע"ג, וה' יאיר עיני³.

רוב שער

- (טו) מעשה שהיה באשה אחת של"ע מצאו לה גידול במצח שלה סמוך לעיניים, וניתחו והסירו אותו דרך א' מגבות שלה, וגילחו השער שם תחילה, ואח"כ תפרו ראשה בכעשרים תפרים. ואז פירסה נדה. מהו לטבול כך.
- (טז) שאלה זו כוללת כמה וכמה סוגיות שטרם למדנו, כגון סעי' י"א של קוץ, וסעי' כ"ג, ועוד.
- (יז) והנה, הוראה המקובלת [ע"פ חכמ"א ור' משה] שתפרים רגילים שלא נמסים, חוצצים [ואינו כסתימה זמנית שר' משה היקל, כי שם רוצה שיהיה סתום למשך כל חייה, משא"כ כאן, ובעז"ה נרחיב ע"ז בהמשך הסימן]. ותפרים הנמסים הוא שאלה של מיעוט, האם הוא מקפיד או לא, ולכאן נקל בזה בשעה"ד, כי הוא ספיקא דרבנן [ע"ע ש"ך סקי"ב דקאמר בענין ספק מקפיד הלך אחר המיקל].
- (יח) אך יל"ע, האם נידו"ד חמיר טפי כי הוא על מקום שער.
- (יט) דהנה, נחלקו הגאונים והרמב"ם בדין שער⁴, שהגאונים ס"ל דדנין השער כפי עצמו, ורובו ואינו מקפיד חוצצת, אע"פ שאין חציצה בשאר הגוף, מאידך הרמב"ם עצמו

³ אם לא שנגיד שלא עלתה לה משום שעברה על תקנת עזרא, כמש"כ ששבה"ל, אך בש"ך שם מבואר דלא כזה, וכמש"כ.
⁴ שער דווקא, ולא בשיניים או ציפורניים, שבה"ל י' קמ"ט.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

כ' ד'יראה לי' שנדון כחלק מהגוף, ואפ' אם רוב השער יש בו חציצה, מ"מ אם שאר הגוף אין לו חציצה, אינה נחשבת אלא כמיעוט הגוף.

(כ) שו"ע כאן פסק כדעת הגאונים. הגר"א מביא ראיה לשיטתם מהא דיש תקנת עזרא שלא יהיה חציצה מה"ת, ואעפ"כ התקנה אינו אלא לסרוק שער הראש; ע"כ בשער לחוד שייך חציצה מה"ת.

(כא) החכמ"א ט"ו כ' דאע"פ שאנן קיי"ל כהגאונים, מ"מ הרמב"ם נחשב כצירוף לענין ספ"ס.

(כב) ויש להסתפק, וכך הסתפקו הפרישה וסד"ט^{טו} ועוד, הא דהגאונים החמירו לענין שער, האם גם החמירו בשאר מקומות של כינוס שער בגוף שלה, או"ד שער הראש דווקא, כי זה יותר חשוב, ופחות נטפל אל הגוף" משא"כ שאר שערות. ואפ' תימא שיש בו חשיבות של מקום שער, האם הוא נידון כחלק בפנ"ע, או שדנין יחד כל מקומות שער בהגוף.

(כג) והנפק"מ הוא נידו"ד, שרוב א' מגבות שלה יש עליה חציצה, האם הוא נחשבת כמקום שער, והאם דנין בו בפני עצמה.

(כד) ערוה"ש סקכ"ה ס"ל דכל מקום של שער יש לה חומרא זו של הגאונים, ומשערינן כל מקום שער בפנ"ע, ולא דנין את כולם בב"א.

(כה) והשפת אמת י"ח מודה לדינו הראשון של הערוה"ש, דהוא כל מקום שער בהגוף, אך חולק על דין השני, וס"ל שדנין כולם ביחד.

(כו) הבא"ח ברב פעלים מסופק בשאלות אלו, וכ' דאינו יכול להכריע, ומפני כן צריך להחמיר.

(כז) עוד דיון בנושא זה דן הסד"ט, מה דינו של חציצה במקום שער, אך אין שם שער. כגון קרחת, האם בזה יש בה החומרא של הגאונים. ומסיק דאין בזה החומר, דאינו תולה על 'מקום' השער, אלא על השער עצמו.

(כח) בספר משיבת נפש סי' י"ב חולק על הערוה"ש והשפ"א הנ"ל להחמיר בשאר מקומות של שער בהגוף, וס"ל להקל. וגם חולק על סד"ט זו להקל בקרחת, דבזה ס"ל שיש להחמיר.

(כט) והנה, כשגילחה מקום שער, אם הוא ממש נקי לחלוטין, כגון שעשתה טיפול להסרת שער, לכאוי' דינה שווה לקרחת, אבל אם התחילה לגדול, אע"פ שאין ממשות של שער אלא יש 'צבע', משמע מפרדס רימונים דבזה לא היה מיקל הסד"ט.

(ל) לאור כל הנ"ל נוכל לחזור לדון אודות אשה זאת עם התפרים על א' מגבות שלה. להרמב"ם, הוא שאלה רגילה של תפרים נמסים, שהוא ספק, ונקל עבודה, כיון שהוא רק מיעוט. להגאונים, אם נגיד שהחמירו רק בשער הראש, ג"כ נוכל להקל.

^{טו} קי"ט ה'.

^{טז} י"ז.

^י ע' רב פעלים ב' כ"ב.

^{יח} סוכה דף ו'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לא) ועל הצד ששאר מקומות של שער ג"כ יש להם חשיבות זו, אם דנין כל השער ביחד, עדיין יכולה להקל. אבל על הצד שדנין כל מקום באפי נפשיה, אשה שלנו אינה יכולה לטבול.

(לב) וכ"ת הא גילחו את זה, י"ל דעכשיו לאחר שבועיים התחיל לגדול שוב, וא"כ אין לה ההיתר של קרחת.

(לג) וכבר הורה לנו החכמ"א שדעת הרמב"ם הוא צירוף לענין ספ"ס, וכאן יש עוד כמה וכמה ספיקות, וא"כ יש להקל כיון שהוא שעה"ד.

(לד) [י"ל, ע, אשה ששני גבות שלה מחוברות באמצע, האם נחשב חציצה בצד א' רק במיעוט, או"ד דנין כל צד לחודיה. ואינו נוגע למעשה.]

(לה) עוד נפק"מ גדולה ע"פ כל מה ששנויה כאן הוא אשה ששפריצה עצמה בדיאודורנט בבית השחי אחר שחפפה לפני שטבלה. והנה, אם יש שם מעט שער שהתחיל לגדול, הרי אין כאן סד"ט ולדמות לקרחת, והוא מקום שער, ואם מחמירין בכל מקום כינוס שער, ושדנין כל א' לחודיה, לכאו' זה רובו אע"פ שאינה מקפיד.

(לו) ולכן יש לזהר בזה. אך בדיעבד, אין לה לחזור ולטבול מחמת כל הספיקות שהזכרנו. וע"ע מש"נ בזה בסעי' הבאה לגבי זיעה בבית השחי.

נוי, אין בו ממש, מרכז, סעי' י"ז

(לז) כדי שנוכל לדון בענין מרכז שיער, נדון תחילה בסעי' י"ז. אי' שם דאשה שצובעת פניה או שער איה חוצצת. וע"כ אי"ז משום שאינה מקפדת ע"ז, דהא איירי בשערה, וחוצצת אע"פ שאינה מקפיד כיון שקיי"ל כהגאונים. אלא ע"כ יש כאן היתר חדש, שעדיף מאינו מקפיד.

(לח) הרשב"א מסביר, וכ"ה באמת ברא"ש ובשאר ראשונים בקיצור לשון, שאנו רואים מפרוכת שיכול לטבול אותו, אע"פ שהוא צבוע בתכלת וארגמן ותולעת שני, בכולו, ואינו חוצץ. ע"כ יש כאן עוד היתר, והרשב"א מפרט ב' טעמים, א', דלא רק שאינו מקפיד על זה, אלא רוצה אותו בכוונה חיובית, כיון שהוא לנוי, ולכן נעשה כחלק מהבגד, וה"ה צבע על שער ופניה של האשה נעשית כגופה של האשה דרצונה שהלוואי שיהיה שם לעולם ועד, וא"כ דומה לפרוכת.

(לט) ועוד טעם, כיון שאין בו ממש אינו חוצץ, וה"ה צבע על שער או על פניה, אין בה ממש, ולכן אינו חוצץ. [והנה, אם אין בה ממש בכלל ואינו רק חזותא, פשוט שאינו חוצץ, אלא הכוונה דהואיל וממשות שלו הוא כ"כ מועטת, טפל אפ' יותר ממיעוט שאינה מקפיד.]

(מ) והנה, מהא דהביא הרשב"א ב' טעמים, לכאו' מוכח דלא סמך על תירוץ א' לחוד. וכ"פ הב"ח והסד"ט, שאין להקל אלא כשיש ב' טעמי הרשב"א. וכך אנו נוקטין לכתחילה, שלא טובלין בדבר שאין בה ממש [כגון כתם של עט רגיל], או בדבר שהוא לנוי אע"פ שיש בו ממש [לק ציפורניים]. אך, יש הסומכין על טעם א' לחוד,

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

כגון החכמ"א^ט ור' משה^י [ואף פקפק אם באמת כוונת הסד"ט הוא כהב"ח או כחכמ"א], וא"כ כך נוקטין בדיעבד [ובשעה"ד].

(מא) [כגון, יש מדינות באפריקה שביום בחירות נותנים צבע על ציפורן של כל א' שהצביע כבר, כדי שלא יצביעו פעמיים. וצבע זה א"א להוריד. והנה, אם יש בה ממש, חוצצת לכו"ע. ואם אין בה ממש, יש בה רק טעם א', שיש מקילין, וכך אנו נוקטים בדיעבד, ואולי שעה"ד כדיעבד דמי. ואולי, אם אין בה ממש כלל וכלל, יתכן שיותר קיל מהציוורים שדיברו בו האחרונים].

(מב) ור' משה^{כא} כ' דדברי הרשב"א חידוש הם, ולכן אין לאמרם אלא בדיוק כמו שהרשב"א אמרו, והבו דלא להוסיף עלה, כגון להתיר לאשה לטבול עם מוך כותנה באזנה.

(מג) עכשיו שזכינו לזאת, נוכל לדון בענין מרכז שער. המציאות הוא שמרכז הוא שכבה דקה מיקרוסקופי על השער. ויש בזה כמה תפקידים. א', הוא יותר מבריק, ב', יותר חלק, ויש שרוצים שכך ירגישו שערן, וגם שעי"ז יותר קל לסרוק, וג', יותר 'נפח' ו'כמות' Volume, כיון שיש לכל שער עוד שכבה.

(מד) והנה, נשים שלנו אינם עושים להברקה, וגם אין עושים לרבות הכמות, כיון שמכסים שערותיהן תמיד, ולכן אינם עושים אלא לטעם השני, שתרגיש יותר טוב, וגם שיהיה קל לסרוק. והנה, כשהולכת לטבול, מסתמא לא איכפת לן איך שירגיש, אלא העיקר הוא שיהיה יותר קל לסרוק.

(מה) נמצא, דבר שמכסה כל שערן עבור תועלת סירוק אינו דומה להא דהרשב"א, דאינו דומה לצבע של פרוכת או צבע על שער שכך רוצה שתשאר לעולמים, ושיהיה מעלה בעצם הבגד או השער, שיראה כך, אלא הוא הכשרת הטבילה בעלמא, ואין מקור מהרשב"א להתיר דבר כזה, אלא הוא סתם דבר שאינו מקפיד, על כל השער, שבוודאי חוצצת, ואמרנו למעלה שלגבי כולו י"א שהוא חציצה מה"ת.

(מו) ואפ' אשה שלא מכסה שערותיה, ומשתמשת במרכז כדי להבריקו ולהגדיל הנפח, מ"מ עכשיו לפני שטובלת אינה משתמשת בה עבור זה, אלא כדי להסיר קשרים בשערותיה, א"כ לכאו' גם בזה אין סברת הרשב"א של נוי.

(מז) ואה"נ לטעם השני של אין בו ממש נוכל להתיר מרכז, אך אמרנו שלא סומכין על טעם זה לחוד לכתחילה.

(מח) ואין להקשות, דע"כ יש היתר של נוי אפ' כשמכסין שערותיהן, דהא השו"ע מחייב לאשה נשואה לכסות שערותיה, ואעפ"כ יש סעי' י"ז, י"ל, דודאי יש מושג של נוי, כגון הא דשו"ע לגבי שאשה שצבעה שער לנוי, ואה"נ אם אשה היתה משתמשת במרכז בגלל נוי היינו מקילין, אלא המציאות אינו כן, דאשה מקהילות שלנו משתמשת במרכז אינה עושה כן עבור ההברקה או הכמות, אלא עבור הסרת הקשרים בעלמא, ולכן במציאות אין לה ההיתר של סעי' י"ז ושל הרשב"א. ואפ'

^ט בינת אדם י"ב.

^י ג' ס"ב.

^{כא} א' ק"א ה'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

אשה שלא מכסה שערותיה, אמרנו שלכא' אין לה היתר ההיא, דעכשיו אינה עושאת עבור הנוי אלא עבור התועלת הצדדי.

(מט) ולכן נראה, שאין להשתמש במרכך לפני הטבילה וגם אין להמליץ על שימוש, אבל אם שימשה בו אין לחזור ולטבול כי סו"ס יש הטעם של אין בו ממש.

(נ) ובק"ק לייקווד מורים לאסור מרכך, וזה כמש"כ, ודלא כספר מראה כהן שהיקל בה כיון שהוא נוי. ודבריו צע"ג, וכמש"כ.

(נא) ויל"ע באשה שיש לה תלתלים אם גם היא תימנע מלהשתמש בו או"ד זה עדיף מחשש קשרים בשערה. ונראה, דלפמש"כ למעלה דרך קשר בשער א' הוא חציצה, אבל לא בב' שערות, וע"ז היא לא מקפדת, אין כדאי להשתמש במרכך שהוא שאלה של כולו ואינו מקפיד כדי להרוויח מעלת הרמ"א להסיר מיעוט שאינה מקפיד.

(נב) מו"ר היקל להשתמש במרכך, ואח"כ שמפו, דבזה מסיר הכל. וגם שמפו עם מרכך, התיר מטעם הנ"ל. [א.ה. וקשה, אם שמפו היה מסיר מרכך, לא היו יכולים למכור שניהם בב"א באותו בקבוק. אלא ע"כ, מרכך הוא 'עמיד' לשמפו, ואינו מסירו. ולכן, אם באת להחמיר במרכך, ה"ה שיש להחמיר אם השתמשה בשמפו בב"א או אח"כ.]

(נג) המקילין במרכך לכתחילה, ואף ממליצים עליו, ס"ל דמרכך הוא כ"כ 'אין בו ממש', דעדיף מצבע הפנים והשער שדיבר עליו הרשב"א, ועל ממשות כזו אי"צ לטעם של נוי, אלא מותר בלא"ה. ולכן ס"ל דכדאי להשתמש בו כדי להרוויח שכל שערותיה לא יהיו קשורות כלל וכלל.

(נד) הא דיש קולא כשהוא לנוי, ו/או אין בו ממש, האם עדיין יש להחמיר משום הרמ"א בסעי' א', או שזה קיל טפי. ועמש"כ בזה בסוגריים בסעי' י' כהערה כללית.

(נה) **הבאנו למעלה**, דהב"ח ודעימי' מקילים כהרשב"א רק בצירוף ב' הטעמים, נוי ואין בו ממש, ואילו החכמ"א ודעימי', סגי בטעם א' לחוד. והנה, **בסעי' ח'** מבואר דכחול שבעין יש ציורים שחוצץ. והנה, לדעת הב"ח י"ל דאיירי כשיש בה ממש, ולכן אין היתר במה שהוא נוי. ולדעת החכמ"א, צ"ל שיש בו ממש, וגם אינו נוי אלא מכוער, ולכן אין היתר מכח הרשב"א.

(נו) **וכן סעי' ט"ו**, להב"ח מובן כל הציורים שם דאע"פ שאין בה ממש מ"מ אינו נוי. ולהחכמ"א צ"ל דאיירי שיש בה ממש.

(נז) **וכן בסעי' י"ז**, דכ' השו"ע אחרי דברי הרשב"א, 'וכן' מי שהו צבע וכו' – ויל"ע לפי החכמ"א ולפי הב"ח, האם הוא באמת המשך ישיר, או רק דמיון בעלמא לשני ציורים שאין כאן חציצה.

(נח) הביה"ל בהל' נט"י סי' קס"א מביא דעת החיי"א סי' מ' אות ו' דמי שיש לו צבע החופה רוב היד, אינו חוצץ לנט"י, דהואיל ויש צבעים שאינם מקפיד, הוא יכול 'להשתייך' אליהם, ושלא יחצוץ. והק' עליו הביה"ל הא כאן הוא רוב היד, וא"כ הוי חציצה מטעם רוב ולא מטעם מקפיד. ומכח קושיא זה, חלק עליו במ"ב.

(נט) והביה"ל מציע ליישב החיי"א, דהואיל ויש כ"כ הרבה אנשים שלא מקפידים, אין ההיתר משום דאינו מקפיד, אלא הוא סוג של 'היינו רביתיה' ונעשה כחלק מהיד ממש. כלומר, עוד יותר מחודש מהרשב"א, להקל ביש בו ממש, ואינו נוי, הואיל ודרכו כ"כ. ועפי"ז, ה'וכן' של השו"ע מובן היטב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ס) אגב, כבר הוכחנו למעלה מצבע ושוחט וקצב שמשערינן הקפדה ביום ויום ולא בשבת. יש ספרים שכתבו ד'גננת' היא 'צבע' ואינה מקפדת על דבק וצבע. והמציאות בזמננו אינו כן. ויל"ע, האם צבע בזמננו ג"כ השתנה מזמן השו"ע.

(סא) בגמ' זבחים צ"ח, מי שיש לו ב' אומניות, האם מקבל ב' היתרים. כגון, מי שהוא צבע וגם טבח, האם יכול להשתייך לב' קבוצות או לא, ונשאר בתיקו. והמג"א סי' קס"א פסק, דלענין נט"י יש להקל, ואילו לטבילת מצוה יש להחמיר בזה.

(סב) מעשה שהיה באשה חילונית של"ע חלתה בסרטן, ולכן יש לה פאה בראשה, אך הואיל ואין לה שער לחבר אליו הפאה, הוא דבוק עליה עם דבק וכך ישאר למשך חמשה שבועות. היא התחילה עכשיו להתקרב אל יהדות ורוצה לטבול לנידוטה, עם הפאה, ואינה מוכנה להסיר אותו עבור הטבילה, מה דינה.

(סג) והנה, ר' משה איירי בציור דומה לענין איש, האם ה"ל חציצה לענין תפילין, ומסיק להקל דכל שהוא לנוי אינו חוצץ, כיון שישאר שם לעולם. נמצא, בנידו"ד שישאר רק כמה שבועות, אין מקור מר' משה להקל.

(סד) והנה, כיון שהיה שעה"ד, היינו מקילין על סברת הרשב"א של נוי אע"פ שיש בה ממש, אך אינו ברור שיש כאן סברא הזה, כיון שאינו שם לעולם אלא זמני. אך, הואיל והיא רוצה שישאר שם עד שיגדיל שעה"ד, נראה ששייך כאן סברת הרשב"א, למרות שאינו מוכח.

(סה) ובמעשה שהיה הרב היקל, דעדיף טעם הנ"ל להקל בחציצה דרבנן משלא לטבול בכלל. ואע"פ שלדעת הגאונים הראש הוא מקום שער, ודנין אותו לחוד, ואמרנו דאולי ה"ה כשאין שם שער, מ"מ בנידו"ד יש מספיק מקום להקל. ואע"פ שעדיין נשאר שערות בודדות, מ"מ ודאי אי"ז נחשב כמקום של כינוס שערות.

(סו) [והנה, אם באת להקל מצד מיעוט שאינו מקפיד, אי"צ לחפוף עצם הפאה, אבל אם באת להקל מחמת הרשב"א, א"כ הפאה אינו חוצץ כיון שהוא כחלק מהגוף, א"כ צריך לחפוף הפאה. וכיון שכאן הוא עיקר צירוף, עליה לחפוף את הפאה, ולטבול עמה, ואף לברך על טבילה זו.]

--- סעי' ו' – שער הנדבק ---

שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ; שבראש ושבבית השחי, אינו חוצץ; ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ; ובאשה, בנשואה חוצץ, בפנויה אינו חוצץ. הגה: ולאותן קיש להן כמין קליעות קערות לצוקות זו בזו, ונעשית כלילה על ידי קל וסכנה להסירם, לא חייכי (מרדכי ה"נ ב"ס ראז"ה ובלאגור ובהגהות פ"ז).

זיעה בבית השחי

(א) אשה שיש לה שער בבית השחי, ושערה היה דבוק בזיעה בשעת הטבילה, פסק שו"ע שאינו חוצץ בדיעבד.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ב) ולכאוף היינו משום דהוא מיעוט ואינו מקפיד. וקשה, א"כ כשרוב השער דבוק בזיעה, ה"ל לשו"ע להחמיר, ע"פ שיטתו בסעי' הקודם דשער דנין באפי נפשיה, כשיטת הגאונים, ודלא כשיטת הרמב"ם; וא"כ ה"ל לשו"ע לפרט ולבאר.

(ג) אלא ע"כ, כא' מהספיקות של סעי' הקודם, דאולי האי חומרא אינו אלא בשער הראש ולא בשאר שער שבגוף. א"נ, אפ' שער שבגוף נמי יש לה חומרא זו, אלא שמשערין בכל השער שבגוף יחד. א"נ, באמת שער דנין באפיה נפשיה, אפ' שער הגוף, ואפ' בלי צירוף שאר שערות שבגוף, אלא שכאן יותר קיל כיון ד'היינו רביתיה', כלומר, כך היא צורת שער בבית השחי, ואינו נחשב כחציצה בכלל.

(ד) ובהמשך הסעי' נראה יותר ציורים של מושג זה, כגון הציור של הרמ"א לגבי שער הדבוק ע"י שד.

(ה) הסד"ט מביא דעת הרשב"א דהא דיש קולא בשער בית השחי אינו אלא בפנויה, אבל בנשואה, חוצצת. ועפ"ז, אם יהיה כל שער בית השחי דבוק בזיעה, יתכן שהיה שאלה של חציצה מה"ת, אם דנין שער הגוף כדבר בפנ"ע, ולא משערין עם שאר מקומות של שער.

(ו) ולכן, אע"פ שנקל בדיעבד, מ"מ אשה כזו תיזהר ביתר זהירות לא להשתמש בדיאודורנט בין חפיפה לטבילה [כי לדעה זו אין הכרח לא' מהקולות שהוכחנו מדעת השו"ע].

(ז) וגם אשה שמגלחת שער בית השחי, עליה ליזהר בזה.

שער הדבוק ע"י שד, ושער של בני חם

(ח) הרמ"א בשם ראשונים, אשה ששערותיה דבוקות ע"י שד, וסכנה להסירם, לא חייצי.

(ט) ובראשונים נאמרו בזה כמה טעמים; דכיון שסכנה עבודה להסירם, ע"כ אינה מקפיד, אלא רוצה שיהיו כך [ועכשיו שאינו מקפיד, אינו חציצה מה"ת, דהא איירי ברוב שערות הראש], ועוד, דרק השער החצוני הוא שיש בה חציצה, אבל שער שבפנים מים יכול להיכנס אליהם, ועוד, השערות הדבוקות הם ב' שערות, ולכן אינו חוצץ כיון שאינו הדוק, ועוד, השערות שבפנים נעשו כבית הסתרים של שער שבחוץ הדבוק, וסגי בראוי לביאת מים, ועוד, דבר שהוא מחובר לגוף, ויש סכנה להסירו, נעשה כאבר חדש [שהנשמה תלויה בה] בגוף שלה, דהיינו רביתיה, ולכן אינו חוצץ.

(י) הפ"ת סק"ה דן בציור שאשה היה צריך משחה לתרופה ע"ג שער, והיה סכנה אם לא תעשה כך, ודן איזה מסברות הנ"ל יש כאן. כגון, א"א לומר שהוא בית הסתרים אלא כשהוא מכוסה בשכבה העליונה, אבל כאן אינו כן, אלא סתם משחה דבוק לכל השערות. ולכן אין כאן גם סברא השניה.

(יא) ואה"נ יש כאן סברת אינו מקפיד, אך זה לחוד אינו מספיק, כי מדובר בשערות הראש, שרובו ואינו מקפיד הוא חציצה.

(יב) הסברא של ב' שערות דבוקות לא שייכי כאן, כיון שאי"ז הציור.

(יג) אך, סברא האחרונה דהיינו רביתיה בכל דבר שיש סכנה בלעדו, דנעשה כאבר חדש של האדם, שייך גם באשה זו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (יד) ועפ"י צ"ל דהרטיה של סעי' י' אינו סכנה להסירו, ולכן אין לה סברות אלו.
- (טו) הפ"ת מביא חת"ס וכ' דכל הדיון הוא רק בדבר הדבוק אל השערות, דהשאלה היא האם הדבק הזה הצליח לחבר בין השערות בחוץ, אבל אם כיסו שיער בשעווה, בזה לא שייך סברות כאלו, אלא דומה כאילו שיער מונח בקופסא, וע"ז א"א לומר היינו רביתיה, כי הוי חציצה מצד השעווה, ואילו כאן בשד והאשה עם המשחה, אין החציצה מצד עצם המשחה אלא מצד ששערותיה דבוקות מחמת הכיבב.
- (טז) עפ"י כל הנ"ל יש לדון בענין טבילת גרות וטבילת נשים ליוצאי חלציו של חם בן נח, שלהרבה מהם שערותיהם דבוקות יחד, וקשורים באופנים שונים ומשונים, האם יש בזה משום חציצה.
- (יז) ואם הם מדביקים הרבה שערות זו אל זו עם משחות וחומרים שונים, זה דומה לאשה של הרמ"א ואשה של הפ"ת, אלא שאין לה הסברא הגדולה של סכנה לומר היינו רביתיה, ולכן אין קולא בכלל.
- (יח) וגם, אין כאן הסברא של מים נכנסים, ושל בית הסתרים, דהא אינו כן.
- (יט) וכ"ת דאינם מקפידים, י"ל דהוא רוב השער, אם לא כולו, שחוצץ [להגאונים, ולא להרמב"ם]. וכ"ת שיחשב כנוי, וע"ז אינו חוצץ אע"פ שהוא רוב השער, י"ל דרוב העולם מקפיד. וכ"ת שנדון אותם כשבט ועם בפנ"ע כמו צבעים של סעי' י"ז, י"ל דלא מצינו סברא כזה היכא ששאר העולם חושבים שהנהגה כזה הוא מאוס, דיתכן שבזה נגיד שבטלה דעתה של אומה שלמה לגבי כל שאר אומות העולם.
- (כ) נמצא, רק לדעת הרמב"ם י"ל דהוא מיעוט שאינו מקפיד; ורק אם נחדש שזה סוג נוי חדש שלא ראינו עד עכשיו, יש מקום להקל.
- (כא) ואם אין השער דבוק עם משחות ושאר חומרים, אלא קשור כל שערות הראש בקשרים קטנים, לכא' זה עדיף טפי, כי הוא רק ב' שערות או יותר קשורים יחד, שאמרנו שאינו הדוק ולכן אינו חוצץ. ואפ' אם בטעות קשר שער א', ה"ל מיעוט שאינו מקפיד.
- (כב) ויש לצרף גם עוד סברות שאמרנו למעלה, ולכן אין בזה אלא משום חומרת הרמ"א של סעי' א'. ולכא' עליה להרטיב שיער מקודם לכן, כדי שבשעת הטבילה כל שיער ירטבו, דאל"ה יתכן שהשער שמתחת לא ירטב^כ.
- (כג) ואם יש לה קישוטים בשערה, בדרך כלל אלו רפויים, ולכן אין בזה אלא משום הרמ"א של סעי' א'. אך יתכן שיהיה לה גומיות בשערה, ויתכן שאלו יהיו הדוקים, וא"כ תלוי במציאות אם זה מיעוט שאינו מקפיד, או"ד רוב שאינו מקפיד [אם הוא על רוב שערות].
- (כד) ורק יל"ע, אשה זו, איך תקיים תקנת עזרא אם כל שיערה קשור קשרים הרבה. ואולי, כמו שמצינו באשה שגילחה שיערה שאי"צ לסרוק, היינו משום דהתקנה היתה לברר שאין שום חציצות בשער, וא"כ גם אשה זו ביררה כן, ע"י שקשרם באופן זה.

^כ לא הבנתי כל צרכו.

^כ קשה, הא שתי שערות קשורות, אנן קי"ל שאינו הדוק, ולכן נרטב כשטובלת, ולא שמענו שם שיש להשהות השער במים, א"כ מדוע כאן נחמיר. ואולי אמר כן להתיר חלק של הראש שהשער מתוח עליו בחוץ, דאי"ז שער נגד שער, אלא שער נגד ראש, וע"ז אין היתר של אינו הדוק, ולכן צריך לברר שמים נכנס מתחתיו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

--- סעי' ז' – לפלוף ---

לפלוף (פי' נואח העין) שחוץ לעין, חוצץ אפילו הוא לח; ולפלוף שבעין אינו חוצץ, ואם היה יבש, חוצץ; והוא שהתחיל להוריק (כן לזכר התוספות וסמ"ג נסס ר"ת ורמב"ם).

מתי לפלוף מעכב בדיעבד

- (א) מקור דינו של לפלוף העין היא משנה במקוואות, ושם מחלק בין לפלוף תוך העין, ולפלוף שמחוץ לעין.
- (ב) גמ' נדה ס"ז בשם מר עוקבא, מחלק בין לח ליבש. ונחלקו הראשונים, האם מר עוקבא בא להקל או להחמיר. כלומר, האם החילוק בין לח ליבש קאי על תוך העין או על חוץ לעין. ושו"ע פוסק דבא להחמיר, ואינו מותר אלא תוך העין, וגם לח.
- (ג) אגב, משחה לדלקת בעינים שמניחין על ריסי העין, יתכן שיהיה נדבק שם, והוא מיעוט המקפיד. וטיפות לעינים, מלבד שהוא ראוי לביאת מים בבית הסתרים, לכאן אינו חציצה בכלל, ודומה לשתיית מים לפני שטובלת.
- (ד) **מעשה שהיה**, אשה חפפה והכינה עצמה לטבילה, אבל לפני שהלכה לטבול נרדמה על מיטתה. התעוררה במהומה, ומיהרה לטבול סמוך לזמן סגירת המקווה. כשחזרה לביתה, מצאה בעינה מעט לפלוף מהשינה שלפני הטבילה. האם מותרת לבעלה עכשיו, או שעליה לטבול שנית מחר בערב.
- (ה) ולכאן זה יבש, והשו"ע אמר דחוצץ.
- (ו) אלא, שהמימרא בהגמ' בשם מר עוקבא, הוא ברשימה של כמה וכמה מימרות שונות, ויש כמה ראשונים, והרמב"ם ביניהם, דס"ל דהני מימרות לא נאמרו אלא לענין טהרות לחוד, אבל לענין להתיר אשה אל בעלה אין אלו חוצצין.
- (ז) וממילא הק' הש"ך בסקי"ג, כיון דכאן הוא שאלה של מיעוט ומקפיד, ולא של רוב ומקפיד, נמצא זה שאלה של איסור דרבנן, א"כ ה"ל להשו"ע לפסוק כהרמב"ם, ולהלך אחר המיקל.
- (ח) הש"ך מודה דאם לענין טהרות הוא מעכב, לענין בעלה הוא לכה"פ לכתחילה. ומלבד חומרת הרמ"א בסעי' א'. הש"ך מסיק, דאם יכולה לטבול שנית, תעשה כן, כהשו"ע, אבל היכא דלא אפשר, וודאי כדאי הם הני רבוותא לסמוך עליהם.
- (ט) על עצם החילוק בין לענין להתירה לבעלה ולענין טהרות, קשה, האם היא מקפדת או לא – אם כן, גם לבעלה נאסר, ואם לא, גם לטהרות נקל, ממנ"פ. ואולי היה מקום לומר דבאמת היינו רביתיה, וסברות כאלו שייכים להל' נדה ולא להל' טהרות^כ.
- (י) אך באחרונים לא כתבו כן, ובערוה"ש כ' דאמת אינה מקפדת, ואעפ"כ לענין טהרות החמירו. ואע"פ שאין לי הבנה בזה, מ"מ מבואר שלפי הערוה"ש אם אומרת שמקפדת, גם לענין אשה לבעלה לכו"ע חוצצת.

^כ גם בזה קשה, ממה נפשך.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(יא) למעשה, קיי"ל כהש"ך, ולכן אשה שלנו, הואיל ואינה מקפדת, והואיל והמקווה כבר סגור, אינה יכולה לטבול שוב, וא"כ מותרת לבעלה, ויכולה להקל אע"פ שלא לנתה עדיין.

(יב) אמנם, כ"ז הוא רק כשהוא תוך העין, אבל אם הוא מחוץ לעין, זה המשנה שאומרת שהוי חציצה, אפ' לענין אשה לבעלה, ואין מיקל בזה. וא"כ יל"ע, מהו תוך העין, ומהו מחוצה לה. ולכאור', הש"ך שהיקל למעשה ביבש תוך העין, ע"כ לא איירי תוך העין ממש, דלא יתכן שם לפלוף יבש, אלא ע"כ גם בה'פינה' של העין נקרא תוכו, וחוצ' לעין היינו יותר רחוק^כ. וא"כ, אשה שלנו שהיתה לה לפלוף בה'פינה', אי"צ לטבול שוב, וכמש"כ.

(יג) מדי דברי בענין עיניים, **אשה אחר הטבילה שמצאה תוך עיניה א' מריסי עינה**, ואמרה שהתחיל להפריע לה בשעה שהתלבשה אחרי הטבילה, אי"צ לחזור ולטבול.

(יד) והטעם, דאם ר' משה היקל בדיעבד בעדשות מגע כיון שהוא ראוי לביאת מים, כ"ש שיקל בזה שזו אפ' יותר בקל מעדשות. ועוד, מהא שלא הפריע לה מקודם, מסתבר שלא הגיע אלא אח"כ.

--- סעי' ח' – כחול ---

כחול שבעין אינו חוצץ, ושחוצ' לעין חוצץ; ואם היתה פותחת ועוצמת (פירוש סוגרת) עיניה תדיר, אף שחוצ' לעין אינו חוצץ.

כחול ושמן ומשחות

(א) ההבדל בין תוך העין לחוצ' לעין, מבואר מרש"י דזה יש לה ממשות וזה אין לה ממשות. [הא דכחול שיש בו ממש חוצץ, אע"פ שהוא לנוי, אולי הוא ראייה להב"ח דרך באין בו ממש יש היתר של נוי. א"נ כחול אינו נוי כיון שאינו רוצה שישאר כך לזמן רב. א"נ, איירי בכחול שכבר אינו נוי.]

(ב) [הש"ך בסעי' הקודם בסקי"ג ס"ל דסעי' זה ג"כ לא נאמרה בדיעבד אלא לענין טהרות, ולא לענין אשה אל בעלה. וכ"פ חכמ"א קי"ט ו'. וגם בזה יל"ע, היכי דמי, האם היא מקפדת או לא, וממנ"פ.]

(ג) הש"ך בסקי"ד בשם בה"ג "ונהגו בנות ישראל בעצמן שאין סכות שמן בשעת טבילה כל עיקר".

(ד) והיה מקום לומר דמרכך לכה"פ יש בו ממשות כשמן, ואעפ"כ החמיר הבה"ג, אבל האמת הוא שאין ראייה מכאן, דאולי אסרו שמן אטו שאר שמנים שאכן חוצצים, אבל א"א לגזור מרכך אטו שאר שמנים.

^כ וכן משמע בבדה"ש.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ה) **אשה שסכה עצמה בשמן לפני שטבלה, ונזכרה שבוע לאחר מכן, מה דינה.** והתשובה, לא עשתה כהוגן, כי עברה על דברי הבה"ג, אבל בדיעבד אינה חוצצת, דאין בה ממש.

(ו) [ע"כ יש גבול להבה"ג, ולא כל היום אסור להשתמש עם שמן או משחות, אלא רק כשעדיין ישאר קצת ממשות.]

(ז) עוד ציור של סעי' זה, הוא לשים 'וואזלין' על השפתיים אחרי החפיפה.

(ח) **מעשה שהיה באשה שהיתה לה פצע ברגלה, והרופא לא התיר לה להרטיבו, ולכן נתן לה משחה מיוחדת למרוח על הפצע כדי להגן עליה לפני שהיא מתקלחת.**

(ט) לכאן, אין שום אפשרות להתיר אשה זו לבעלה, כי זה מיעוט המקפיד, כי אינה רוצה שהמשחה תהיה עליה, ומיד אחר הטבילה היא מסירה, יש בה ממשות, ובאמת הוא משחה העשוי להיות חציצה¹¹.

(י) ולכן, מי שהיקל בזה מכשילם באיסור נדה דרבנן. אך דע, שהב"י בס' ר"א מביא מרדכי דהא דיש פגם בהוולד של איסור נדה, היינו רק מאיסור נדה דאורייתא, אבל נדה דרבנן אין הוולד נפגם.

--- סעי' ט' – דם וגליד ---

דם יבש שעל המכה, חוצץ; ודיר שבתוכה, אינו חוצץ. יצא הריר מתוכה, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ; לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ. לפיכך אשה בעלת חטטים צריכה לחוץ במים עד שיתרכבו.

דם לח שמקפיד

(א) **אשה שגילחה לפני טבילתה, וקיבלה חתך קטן קרוב לאותו מקום, ומצאה שם מעט דם אחר הטבילה ככתם בבגדיה הסמוכים לבשרה¹², האם עלתה לה, מצד עצם חציצת הדם.**

(ב) ולכאן אם הוא יבש הוא חוצץ, כדמבואר כאן, ואם הוא לח אינו חוצץ, כדמבואר בסעי' ט"ו, ואם הוא נסרך, כלומר קצת דביק, זהו סעי' ט"ז שחוצץ. [ואם הוא מבושל, ש"ך סק"כ כ' דחוצץ. ואם היא קצבית או שוחטת, בכל מקרה אינו חוצץ, כי אינה מקפידה.]

(ג) אלא, שהש"ך בסעי' י"ד בסקי"ט, כשהרמ"א עסק בטיט לח, וס"ל דתלוי אם מקפדת או לא, כ' הש"ך דקאי גם על דם לח, דאם היא מקפדת, חוצצת, כ"כ בשם המרדכי. וא"כ, אשה שלנו שמצאה הדם בבגדיה, ודאי היא מקפדת בכל דם שנמצא במקום 'רגיש' אע"פ שאינו דם נדה, כ"ש סמוך לטבילה. ובאמת, כמעט כל דם שיש לה על בשרה בזמן הטבילה היא מקפדת עליו, דבאותו עת היא רוצה להיות נקי לחלוטין מכל דם.

¹¹ אם המציאות היא שהוא משחה על בסיס מים, אולי יש מקום לפקפק להקל. אך אם המרקם של המשחה להיות עב אינו מחמת מים אלא מחמת חומר אחר, החומר הזה היא חציצה, ולא משנה מהו בסיסו של המשחה.

¹² והכתם לא אסרה, כיון שהיה ממכה שידוע שמוציאה דם.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ד) וא"כ, ע"פ הש"ך, וכדבריו פסקו החכמ"א וערוה"ש, אשה שלנו, כיון שהיא מקפדת, חוצצת אפ' אם הוא דם לח, וצריכה לחזור ולטבול.

(ה) והנה, מקור הענין אם להחמיר בדם לח שמקפדת עליו, הוא מח' ראשונים שהשו"ע פסק כוותם, ובין המרדכי^כ ודעימי'; דהראשונים ס"ל דכל שהוא לח א"א להיות חציצה, משום דהמים מעבירים אותו או עוברים דרכו, וזהו הביאור בסעי' י"ד וט"ו. מאידך, המרדכי ס"ל דאין זה ההיתר, 'והמפרש טעמא משום שהמים נכנסין בלח, טועה', דאין המים עוברים דרכו, אלא שהמים מעבירו. אך, אינו ידוע מתי המים מעבירו, דאולי לוקח זמן מה, ואולי רק ירד לגמרי כשכבר התחילה לעלות מטבילתה. וא"כ, ס"ל להמרדכי, בדרך כלל אינה מקפדת, דהא המים יעבירו אותו, ולא איכפת לה אם המים מעבירים אותה בעלייתה, וא"כ אינו חוצצת – לא משום שהמים מעבירו דהא מי יודע מתי זה יקרה, אלא דמשום שהמים מעבירו אינה מקפדת בדבר, ולכן אינו חוצצת.

(ו) אבל, אם היא מקפדת, אין להתיר במה שהמים יעבירו לבסוף, וכמש"כ, ולכן דם לח המקפיד, וכן טיט לח המקפיד שבסעי' י"ד, אין להתיר רק משום שהוא לח. כך ביאר סד"ט סק"ל את דברי המרדכי.

(ז) עכ"פ, הש"ך בשם המרדכי, והש"ך ס"ל שהוא גם דעת הרמ"א^ב, והחכמ"א והערוה"ש, יחמירו באשה הנ"ל. ואה"נ יהיה היתר אם היא היתה טובלת כמה פעמים עד שנדע בבירור שוודאי ירד הדם לפני שעלה מטבילתה האחרונה, אך מי יודע מהו השיעור בזה.

(ח) ובאמת, החכמ"א ס"ל דדם יבש שבסעי' זה, וכן הריר והגליד, אינו מעכב בדיעבד אלא לענין טהרות, אבל לא לענין אשה אל בעלה. וכ"ה באמת בהש"ך סקי"ג שהבאנו לענין לפלוף [וכחול]. ויל"ע, האם הוא קאי גם על דם לח שהחמיר הש"ך, האם גם בזה אינו מעכב אלא לענין טהרות.

(ט) וע"ע בדה"ש בשם לחם ושמלה שהק' על החכמ"א והש"ך איך הקילו כ"כ, הא הדין של דם יבש וכו' אינו א' מהני מימרות שעליהם אמרו הראשונים שאינו אלא לענין טהרות.

(י) ועל עיקר הדין של הש"ך בשם המרדכי, היקל החזו"א^א בדיעבד. וא"כ, אשה הנ"ל שכבר חזרה מהטבילה, לא נחייב לה לחזור ולטבול, ע"פ החזו"א.

(יא) וע' מ"ב סי' קס"א סק"י בשעה"צ סקי"א וביה"ל ד"ה מיקל, שהיקל בדם לח שמקפיד עליו בנוגע להל' נט"י. כלומר, רואים שהמ"ב התייחס להסברות להקל.

גלירים, ופצעי בגרות

(יב) כ' שו"ע, דם יבש חוצץ, ריר שבתוך המכה אינו חוצץ, ריר שמחוץ למכה, יבש חוצץ, משא"כ לח. וריר, היינו Pus, 'מוגלה'. נמצא, פצעי בגרות שעדיין לא נפתחו, אי"צ

^כ שבועות תשמ"ח.

^ב אך אולי באמת הרמ"א מודה בענין טיט, אבל לענין דם ס"ל שאכן המים מעבירו מיד.

^ל קי"ט ו'.

^{לא} צ"ד ח'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לפתחם עבור הטבילה, ואינם חוצצים כמות שהם, לכו"ע. והפותחם עבור הטבילה, עלול רק להפסיד מזה. וה"ה לענין שלחופיות Blisters.

(יג) ואם אכן נפתחו, נדון לקמיה בסימן שלנו אם עור המדולדל חוצץ או לא, ועכ"פ מה יכולה להסיר בקלות, ובלי כאב, תסיר. ונרחיב על זה במקומו הנכון, בס"ד.

(יד) ובענין Blackheads, אם היא מקפדת עליהם, לכאן זה מיעוט המקפיד, ואם אינה מקפדת, עדיין יש את הרמ"א של סעי' א' להסירם לכתחילה. אך באמת, אינו חוצץ, כיון שהם שקועים לתוך העור, הוא כקוץ שהוא מתחת לעור, דאינו חוצץ אע"פ שנראה. וא"כ ה"ה אלו, אם אינו מעל 'גובה' העור, אלא שקוע בתוכו, אינו חוצץ.

(טו) ובענין גליד שע"ג המכה, הט"ז כ' 'ואשתו של מהר"ח או"ז היתה צריכה לעמוד לפניו ערומה שהיה רואה שלא היה גרב עליה שלא היה מאמין לה שהיתה מסירה שהיתה נערה והיה כואב לה וכן עשה השר מקוצי לאשתו' עכ"ל.

(טז) וע"פ זה, יש אלו שהורו שעל האשה להסיר כל גליד מעל גופה, אע"פ שכואב לה.

(יז) אמנם, בספר טהרת בת ישראל^{לב} כתוב ע"פ הוראת החזו"א, וז"ל: דרך המכה להעלות גליד שמתחיל הבשר להקרש ולהגליד, והולך וגדל עד שיתרפא הבשר תחת חסות הגלד והגלד נופל. כל זמן שעדיין לא נתרפא ונקרם תחת הגליד, הרי הוא כעור הבשר ואיננו חוצץ, וכשנתרפא מתחתיו הרי הוא חוצץ, עכ"ל.

(יח) ובהשגות שם בשם ת"ח א' כ' שם, וז"ל: כל הסעיף הזה צע"ג, דמאי שנא מגרב שהחמירו כל כך שתסיר כולם. וידעתי שיש לאמר דגרב שאני, אבל מהראוי להשאיר שאלה כזו להכרעת חכם ולא להכרעה בספר שימושי קצר הנועד לאנשים פשוטים ולנשים, עכ"ל.

(יט) והשיב לו החזו"א, דהוראה הראשונה הועתק מחזו"א צ"ד סעי' ג' עד ו'. "ומה שהחמירו בגרב, אע"פ שכואב איירי שכבר נקרם קצת תחת הגליד, ששפתי המכה ממהרין לקרום, או שהיה עליהם דם יבש או שהוא מין שחין שרפואתו ע"י עקירתו".

(כ) כלומר, המשיג ידע שיש לחלק בין גליד לגרב, אלא שלא ניחא ליה לכתוב כן בספר קיצור, והחזו"א ביאר החילוק, וס"ל דהוא חילוק ברור, ולכן משאיר כתוב בספר קיצור כמו שכתב מתחילה.

(כא) ובאמת, מסעי' שלנו גופא מוכח שיש חילוק בין גליד להגרב, ולא כל גליד יש לנהוג כהמהר"ח אור זרוע והשר מקוצי, שהרי השו"ע כ' דבעלת חטטין צריכה לחוף עד שיתרככו. וע"כ, הציור של הראשונים, אינו הציור של גליד רגיל, וכמש"כ החזו"א.

(כב) נמצא, הנהגת האשה בענין גלידים הוא לשבת באמבטיה עד שיתרככו [ולא תספיק עם מקלחת עבור הכנות שלה עבור הטבילה כדי שיתרככו היטב^{לג}], ואז תסיר מה שיכולה להסיר בלי כאב, ובלי שתתחיל לדמם שוב, דאלו כבר נתרפאו העור מתחתם, וא"כ הוא חציצה, משא"כ אלו שכואבים או מדממים.

^{לב} ו' ו'.

^{לג} ואם הוא בפניה, יש לרככו ע"י ספוג. ויל"ע אם במקלחת יכולה לרככו – כלומר, מהו הגדר של ריכוך.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כג) כך עולה מדברי החזו"א וכך יש להורות, למרות שהשו"ע וחכמ"א וערוה"ש משמע דכל שנתרככו שרי, ואי"צ לברר אלו שיכולה להסיר. ואולי טעמם דכל שהוא רך, מים עוברת דרכו.

(כד) ולכן, אשה שלא הסירה הגלידים למרות שהיו קל להסיר, לחזו"א נהגה שלא כהוגן, אך בדיעבד אינו מעכב, אם הוא מיעוט שאינו מקפיד. ואם היא מקפדת, לכאו' יש שו"ע חכמ"א וערוה"ש להקל, וע"ע בזה, ולא שמענו שאשה חוזרת לטבול עבור גליד שלא הסירה.

(כה) ע"פ החזו"א, אשה שיש לה גליד בפניה, ויכולה להסירו בלי כאב, אך אינה רוצה לעשות כך כי חוששת שישאר לה צלקת, מה עליה לעשות. ויש מי שאוסר לה לטבול כך, ועליה להמתין [עד שיהיה לה עוד אחד!]. אך לדינא נראה, שהחזו"א לא אמר 'גזירת הכתוב' אלא כל שהגליד עושה תועלת לגוף, ומסייעו להרפא, נטפל לה, ונעשה כעור שלה, וה"ה כאן, נטפל לה, ועושה תועלת לגופה, וא"כ שפיר הוי כעור שלה.

(כו) כך נראה, ולכה"פ תרכך, כדי שיהיה לה השו"ע וחכמ"א וערוה"ש שהקילו כשריככם בכל גווני.

(כז) דנו האחרונים, איך ראשונים הללו עמדו נשותיהם בפניהם ערומות לראות אם יש להם גרב, הא אסור להסתכל במקומות מכוסים שבה. פ"ת דן בזה, ומציין להנוד"ב שהבאנו בסי' קצ"ה לגבי בעלה להשגיח על טבילתה, דגם בזה ס"ל שיש פת בסלו. והפ"ת מביא שי"א דאיירי שהסתכלו רק אחר הטבילה, וכ' שהוא מדויק כן בהט"ז שכ' הכל בלשון עבר.

(כח) והנה, אם היה כאן באמת חשש לחציצה, לכאו' לא הרוויח כלום במה שהיא טבלה כבר, אלא ע"כ הציוור שם לא איירי בגליד רגיל, אלא משהו מיוחד, או חומרא בעלמא, וכמש"כ.

(כט) והנה, יתכן שאין כ"כ חילוק בין הגרב של הראשונים ובין הגליד של החזו"א, דיתכן שגם הראשונים יודו דכשכואב לה ע"כ הוא כעורה של האשה, אלא דהואיל ונשותיהם היו נערות, היו יראות לגעת בגלידים ולא רצו להבחין בין אלו שנתרפאו ובין אלו שלא מחמת חשש כאב, אע"פ שבאמת היו לה גלידים שכבר נתרפאו, ולכן היו בודקים אותה לברר שלא נשאר לה גרב שלא כואב לה.

(ל) ודומה לזה מבואר בכת"ס סי' צ"א, שכ' דהם היו מפונקות ביותר. וכ' דמפני זה הדגישו לבאר לנו דאיירי בנערות, ולא באשה רגילה.

(לא) אלא שיש להקשות, אם כדברי הכת"ס [או כדברנו], מדוע באמת חוצץ, הא דרכם של כל נערות לא להסיר אפ' על גרב שנתרפא כבר, א"כ ליהוי כאומנות מיוחדת שאינם נטפלות לדרך שאר העולם.

(לב) והיה מקום לומר, דרק 'אומנות' יכול להפריד עצמם מדרך העולם, ולא שאר קבוצה של נשים. [ע' לקמיה בענין תכשיטים שהבאנו סברא כזה בשם סד"ט]. אך הסברא בזה צ"ע, כי סו"ס א"א לומר בטלה דעתם.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ג) א"נ י"ל, וכ"כ כת"ס בעצמו, דבאמת היו גלילים שהקפידה עליהם, ואם היו אומרים לה שזה לא יכאב לה, היתה מסירה, אלא שלא נגעה בהם 'גזירה אטו' אלו שכן כאב לה, ולכן באמת היו עליה גלילים שהקפידה עליהם.

(ד) בעיקר ההיתר של גליל, מה בכך שהוא טפל עכשיו, הא לבסוף יהיה מקפיד, וזה היה החומר ברטיה [לקמיה] לכמה מהאחרונים, ומפני כך חוצץ, וא"כ מאי שנא כאן, וכן קוץ שיש צער להסירו אעפ"כ חוצץ [ע"פ תנאיו], וא"כ מה ההיתר של כאן של כאב. כך הק' כמה גדולי האחרונים – כת"ס סד"ט וצמח צדק.

(ה) וי"ל, זה יותר נטפל אל הגוף, ויותר נעשה כעורה, הא ראייה שזה טבעי. א"נ [כת"ס], רטיה מסיר ברגע שאין תועלת ממנו או ברגע שיכול להסיר [קוץ], משא"כ גליל אין כאן הקפדה כ"כ. וע"פ יישוב זה, יש נפק"מ בכל גליל, דיתכן שיש גלילים שמקפדת עלייהו. א"נ [צ"צ], זה נופל מאליו, משא"כ בזה [זה גלוי כמה היה נטפל].

--- סעי' י' – רטיה ---

רטיה שעל המכה, חוצצת.

בגדר של רטיה

(א) למרות שסעי' י' הוא סעי' קצר מאוד, ואין עליה שום ש"ך או ט"ז או פ"ת וכדו', אעפ"כ הוא מעיקרי הסעיפים בסימן שלנו.

(ב) מסברא חיצונה היינו אומרים, דדבר שרוצה שיהיה על הגוף, ומועיל ומרפא להגוף, אינו מקפיד, כי סו"ס רוצה בקיומו שם. אלא, שסעי' בא להשמיענו דאינו כן, ושהרטיה כן חוצצת. ומוטל עלינו המלאכה לבאר מדוע, ומדוע הסברא חיצונה אינו נכון.

(ג) [אין כאן המקום לדון בזה, אבל רק נבהיר כדי להקל על הלומד, דדין סתימה, אפ' סתימה זמנית, וכן Retainer קבוע (שהוא ברזל דבוק מאחורי השניים, ונשאר שם לעולם ועד), אינו דומה לכולא סוגיא דכאן, דהואיל ויהיה שם לעולם ועד, יותר טפל ונעשית כחלק מן הגוף ממש, ואין ראייה מרטיה דלא כזה. ואפ' סתימה זמנית יותר קיל משאלתן, כיון דבשעה שמסירו ישים אחרת במקומו. ואעפ"כ, Retainer הוא יותר חמור מסתימה, כי אין לה את כל הסברות דאמר ר' משה לענין סתימה.]

(ד) החכמ"א בבינת אדם^{לד} ביאר, דאינו סגי שרוצה בקיומו עכשיו, כי היא רוצה כן רק מחמת המצב שלה עכשיו, אבל באמת, רצונה האמיתית אינה רוצה רטיה על בשרה, ולא מסתכלין על מה שהיא רוצה בגלל מצב מסויים, אלא מהו רצונה האמיתית והכללית.

(ה) וזה כעין סברות שאמרנו בריש הסימן, דדבר שאינה רוצה מסיבה הלכתי, י"א שאינו חוצץ, הואיל ובעצם לא איכפת לה, אלא מחמת מצוות טבילה, וכדי להיטהר אל בעלה, מקפדת, אבל רצונה האמיתית אינה מקפיד. זה סברא דומה, ואותה הבנה.

^{לד} י"ב כ"א.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ו) ועפי"ז מובן מדוע האריכו כ"כ המפרשים בסעי' ו' לגבי אשה ששערותיה דבוקות ע"י שד, כי בעצם אין רצונה שהיה שם אלא מחמת מצבה המיוחדת, אבל באמת אינה רוצה אותו שם.
- (ז) [א.ה. הנה, היכא שהשו"ע אומר שאינו חוצץ, הכוונה היא שלעולם אינו חוצץ, ולא משנה אם היא מקפיד או לא, או אם הוא רוב הגוף או לא, אי"ז חציצה. אבל, כשהשו"ע אומר שחוצץ, הכוונה הוא שדבוק, ומפריע המים מלהיכנס להבשר. אבל אין הכוונה לומר שלא עלתה לה טבילתה, דזה תלוי אם מקפיד או לא, וכמה מהגוף מכוסה בו, אלא הכוונה רק לומר שהוא דבוק.
- (ח) ובסעי' שלנו, השו"ע אומר שחוצץ, כלומר דבוק, וע"ז כ' הסד"ט ומסתמא היא מקפדת בכך, אבל אם אינה מקפדת, וגם הדרך היא לא להקפיד, ואינו רוב הגוף, ה"ל רק מיעוט ואינו מקפיד, וטבילתה עלתה לה.
- (ט) ובאמת, במשך כל הני סעיפים, טרח הבדה"ש לבאר בכל אחד ואחד דקפיד עליה, כגון לפלוג, כחול, דם, וכו' וכו', אבל אם באמת אינה מקפיד, ואינו הדרך להיות מקפיד, טבילתה עלתה לה.
- (י) ובאמת, גם החכמ"א מודה לזה, אלא בא ליישב איך יתכן שיהיה מקפיד, הא רצונה שיהיה שם כיון שמרפא אותה, וע"ז אמר דאינה רצונה האמיתית. נמצא, גם הסד"ט מודה דהסברא חיצונה דכל מה שמסייע לגוף נחשב אינה מקפיד, אינו אמת. ע"כ.]
- (יא) עוד מהלך מבואר בצמח צדק^{לה} ובאבנ"ז, דבאמת עכשיו אין הרטיה חוצצת, כי עכשיו היא רוצה את זה שם, אלא דהואיל ועתיד להיות חציצה, דברגע שאין צריכה את זה, מיד תסירו, נחשב כמקפיד עכשיו, על שם העתיד^{לו}.
- (יב) ואע"פ שהארכנו בסעי' א' דלא כל דבר שמסיר נחשב כמקפיד, זה היה לבאר דרך דבר המצער ומפריע נחשבת כהקפדה, אבל לא דבר שמסיר כשיזדמן לו, אבל כאן כוונת הצ"צ והאבנ"ז הוא לומר דהואיל וכשיתרפא המכה, ואין תועלת בהרטיה תהיה מקפיד על הרטיה, ומיד תסירו, ועכשיו יושב ומצפה מתי יתרפא ויכול להסירו, נחשב כמקפיד עכשיו אע"פ שעכשיו היא רוצה אותו שם.
- (יג) עוד מהלך בסוגיין הוא הכת"ס בסי' צ"א, והוא דומה למהלכו של הצ"צ והאבנ"ז, וכ' דהא דחוצץ כאן היינו משום דעתידה להסירו בקרוב, וכך למד הציור של שו"ע, אבל אם ישאר כך לתקופה ארוכה, אה"נ אינו חוצץ, כי היא רוצה בקיומו שם^{לי}.
- (יד) וכ' הכת"ס, דכך רצה לומר, אלא שראה בתשובה מאהבה הדין בציור שהרטיה ישאר לג' חודשים, והחמיר, וכ' דכן הסכימו עמו גדולי הדור; ואילו לפי דברי הכת"ס ג' חודשים הוא תקופה ארוכה א"כ ה"ל להקל, ולכן אין הכת"ס מוכן להקל למעשה.
- (טו) והנה, אפ' אם יהיה מקום לסמוך על ההו"א של הכת"ס, לכאו' יש טענה אלימתא המוזכר כבר בראשונים כהמהר"ם מרוטנבוג, דהא דמהני להיות בטל, בטענה שרוצה בקיומו כיון שמרפא אותה, והוא שם לתקופה ממשוכת, הנ"מ בסתמא, אבל

^{לה} קי"ח.

^{לו} לא הצלחתי להבין הסברא בזה, הא עכשיו אינו מקפיד. ואולי הכוונה, דאינו יכול להיות נטפל אל הגוף אלא כשלא יסירו בזמן הקרוב.

^{לי} לא הבנתי, דאם לית ליה סברת הצ"צ דנקרא מקפיד על שם העתיד, מהא שמיקל בתקופה ארוכה, וגם ס"ל שאם רצונה שיהיה שם נקרא אינו מקפיד, מה זה משנה תקופה ארוכה או תקופה קצרה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

אם הוא באמת מפריע לה, אין בכוחה של סברות כאלו להתיר דבר חיצוני כשבאמת מפריע לה, וודאי נחשב כמקפיד.

(טז) ונפק"מ בכל מהלכים אלו הוא לענין גבס, האם יכולה לטבול עמה; להחכמ"א, ודאי אסור. להצ"צ ואבנ"ז ג"כ אסור, כי עתידה להיות מקפיד ע"ז. להכת"ס, תלוי כמה זמן יהיה שם. ולכאו', אם הגבס מפריע לה, ולא הורגלה לזה עדיין, גם לכת"ס אין קולא, אע"פ שהוא זמן מרובה.

(יז) [א.ה. וע' בשו"ת הר צבי סי' קס"ה שמיקל בשעה"ד ע"פ תשו' פנים מאירות שהואיל ויש תועלת מצד הרפואה אינו מקפיד; ולא ביאר לנו איך מיישב סעי' שלנו. וגם לא חילק אם הגבס מפריע לה או לא. ויש לו עוד תשובה בסי' קס"ט, ושם מיקל על סברת הכת"ס כיון שיהיה שם לזמן ארוך, ומביא מהרש"ם ודברי חיים שהקילו ג"כ. ובכולל לא התייחסנו לזה, דאם הכת"ס מרא דשמעתתא אינו מיקל, מה נאמר אנן. ע"כ.]

(יח) והגרש"ז^ל כ' דאם יש היתר עבור הגבס, יש גם היתר עבור הלכלוך שנצטבר בתוכה, כי הכל עולה לתועלת אחד.

(יט) כשיש היתר מצד הגבס, אין היתר לכסות יותר מהגבס.

(כ) והנה, בארה"ק כמעט אינו נוגע כיון שמסירים הגבס לפני הטבילה, ולמחרת בבוקר עושים לה חדשה. אבל בחו"ל, ולכה"פ באנגליה כשאין אפשרות כזה, יהיה תולה על כל הנ"ל. ולמעשה אינם מניחין לאשה לטבול עם גבס.

(כא) אגב, יש עוד סברא גדולה להחמיר בגבס ולומר שאינו כשאר חציצה, דהוא יותר דמי כאילו האבר שעליו הגבס כמונח בקופסא בעלמא, וכאילו אינו בתוך המקווה בכלל. וע"ע בזה.

(כב) [בענין הסרת רטיה בשבת עבור טבילה, יש לדון מצד גוּזו. ולכאו' הוא פס"ר דלנח"ל קלקול, גוּזו כלאחר יד, במקום מצוה; ולכן יש להקל. וכ"ז כשהוא להסיר מיעוט המקפיד, אבל בענין מיעוט שאינו מקפיד [כשהיא וגם כל העולם לא מקפידים], יל"ע האם להקל בענין גוּזו כדי לקיימם דינו של הרמ"א סעי' א'. ויל"ע בזה, ודעת מו"ר הוא להקל אף בכה"ג.]

(כג) עוד נפק"מ גדולה בענין זה הוא לאשה שיש לה על שיניה 'קוביות' ליישור השיניים, האם חוצצת לענין טבילה. ולכאו', לחכמ"א, אינה רוצה אותם שם אלא בשביל התועלת, אבל לא באמת. להצ"צ ודעימי', עתידה להיות מקפיד על זה. ולכן לאלו הדעות ה"ל להיות חציצה. ולא נשאר לנו אלא דברי הכת"ס, היכא שישארו שמה תקופה ארוכה. אך הכת"ס לא רצה לסמוך על היתר שלו.

(כד) והנה, כ' שבה"ל^ט, דכיון שכאן מדובר בחציצה דרבנן כיון שהוא רק מיעוט הגוף, והוא גם בבית הסתרים, שומעין יותר להקל. כלומר, כאן יש יותר מקום לסמוך על הכת"ס.

(כה) ברם, ע"פ הסברא שהזכרנו למעלה דהיכא שהוא באמת מפריע לה אפ' הכת"ס מוכרח להודות שאין זה טפל ובטל אל הגוף, אם האשה רק התחילה עם הקוביות עכשיו, או שעכשיו הדקו אותם יותר חזק, או שכואב לה מכל סיבה שהיא, בזה א"א

^לח ל"ג ל"ד.
^טט ט' קע"ז, י' ק"נ.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לומר שאי"ז מיעוט המקפיד. וכן, אם התועלת שבה כבר הסתיימה, ורק ממתנה לתור אצל רופא להסירו או לחזקו, נמצא יש עליה דבר שחוצץ ואינו עושה שום תועלת בהגוף כרגע.

(כו) והנה, הבדה"ש ס"ק קע"ט סתם להקל לאשה לטבול עם קוביות אם יהיו שם לתקופה ארוכה, כגון חודש ימים. ולא נכנס לפרטים ולסברות הנ"ל, אלא היקל בסתמא.

(כז) למעשה, נהגו הנשים לטבול עם קוביות, ולא הבנתי על מה סמכו כשבאמת מפריע לה. ולכאן, אם רק החוט מפריע לה, אם הסירה החוט והשאירה את הקוביות, יש להקל. ועמש"נ בזה לקמיה בסעי' כ"ד שכל ההיתר לטבול בכלל עם קוביות צ"ע.

(כח) ודע, אשה שהסירה הקוביות, מצוי הוא שישאר מעט טיט על שיניה, שמסירים ע"י רופא שינים כמה ימים אחר הסרת עצם הקוביות. וטיט זה מפריע לה, והוא מיעוט המקפיד, ושאלה חמורה.

(כט) לאור כל הנתבאר כאן, גוי או גויה שרוצים להתגייר ויש להם קוביות, לענין טבילת גרות ודאי עליהם להקפיד ואין להקל על סברות האלו, כמובן.

(ל) **מעשה שהיה באשה אחת שהסירה לק ורוד מעל ציפורניה עבור טבילת מצוה, ולמחרת בבוקר רצתה לעשות לק שקוף, ומצאה דעל א' מאצבעותיה נשאר קצת לק ורוד; מה עליה לעשות עכשיו.**

(לא) והנה, אם היא היתה שואלת אותנו לפני הטבילה מה לעשות עם קצת לק שנשאר ואי אפשר להסירו^י, היינו אומרים דבמקום שתלך לטבול כך דיתכן שנחשב כמקפיד, עליה לעשות לק על כל ציפורניה, ואז אינו מקפיד בוודאי, ובזה אינה עוברת אלא על הרמ"א של סעי' א', ויש לה סברא אחת של הרשב"א של נוי אע"פ שאין לה הסברא השני של אין בו ממש, וכך תטבול, כיון שאין ברירה אחרת^{מא} מב.

(לב) **[הערה כללית: הא דהרמ"א בסעי' א' להקפיד על אפ' מיעוט שאינו מקפיד, האם היא נאמרת אף כשיש הרשב"א של נוי. ובאמת, בסעי' א' הבאנו בשם ר' משה להחמיר בזה, דהא איירי בלק, שהוא לנוי, והוא ס"ל דטעם א' של הרשב"א הוא מספיק להחשיבו כנוי, ואעפ"כ החמיר מצד הרמ"א. אך, ר' משה במק"א ג' ס"ב בענין ריסים מלאכותיים] שדן להתיר לכתחילה משום נוי, ולא חש להרמ"א, משמע דלא כזה. ולכן לא ברירא לי.]**

(לג) אלא, שאשה שלנו הוא לאחר מעשה, האם טבילתה עלתה לה. כלומר, האם זה מקפיד או לא. והנה, אם היינו עוסקים היכא שהלק היתה שקוף מתחילה, היה מקום לומר שאינה באמת מקפיד, הואיל והוא כ"כ מעט, והוא גם שקוף, ובזה ודאי בטלה דעתה לכל העולם, כעין מש"כ למעלה לגבי האשה עם שתי נקודות של נצנצים. [לפני שמורים כן למעשה צריך לברר המציאות, דיתכן שיהיה לה הרגשה לא נעימה, כשמקצתו עם לק ומקצתו בלי, ויתכן שיהיה כמה נשים המקפידות בזה.]

^י כשמסירים עם אצטון, יש לוודא שהוא בתוקף, ואז עובד יותר טוב. עצה טובה קמ"ל.

^{מא} אם לא שיש לגזור ולהחמיר, כדי שלא יטעו לומר התירו פרושים את הדבר.

^{מב} בספר פתחי דעת כ' דאם לא הסירה לק לפני שבת, צריך לדחות הטבילה עד מוצ"ש, כי א"א להסיר הלק בשבת משום מוחק [??] וא"א לטבול כך כיון שהיא מקפדת [???]. לדינא, אם אפשר להסירם בשלמותם בשבת בלי חשש איסור סחיטה, תעשה כן, אבל בלא"ה תקפיד להשאירם שלמים, ואז אינה מקפדת, ותטבול כך. ובאמת, אפ' לא תשתדל להסירו בשבת, כי יש להניח שלא תצליח לגמרי, ותהיה מהומה לביתה, וחשש גוזז כשהיא מתאמצת יותר מדי, ולכן עדיף לוותר על הרמ"א בסעי' א', ובפרט כשהוא לנוי.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לד) אך, נידו"ד לא היה בשקוף, אלא בורוד, א"כ מה דינה. והנה, לפי מש"כ למעלה בגדר הקפדה של רטיה, היה מקום לדון אם שייך 'לעקור' הקפדה למפרע ע"י שתצבע אותם שוב עכשיו בצבע וורוד.

(לה) כלומר, לפי החכמ"א דס"ל שרטיה חוצצת כיון שזה נחשב מקפיד עכשיו, גם אשה שלנו עם הלק בשעת טבילה היתה מקפדת, למרות שעדיין לא ידעה מזה. ולפי הצ"צ ואבנ"ז דס"ל שנחשב מקפיד כיון שעתידה להיות מקפיד, אולי יש מקום לומר דאם בשעת טבילה לא היתה מקפיד כיון שלא ידעה, וגם עכשיו אינה מקפיד כיון שחוזרת וצובע אותם באותה צבע, אין בעיה במה שהיתה מקפיד לכמה דקות בבוקר כשמצאה.

(לו) והנה, אם בשעת הטבילה לא חשבה שרוצה אותם שקוף, ודאי יש מקום לומר שההקפדה הנעשית למחרת בבוקר כשהחליטה לצבוע אותם שקוף, יכולה לעקור ע"י שתחליט לצבוע אותם ורוד. אבל אם כבר בשעת טבילה חשבה שרוצה אותם שקוף, בזה קשה טפי להקל.

(לז) כך נראה לומר מסברא בעלמא, בלי ראיה, עכ"פ לדעת הצ"צ ואבנ"ז, ולא בדעת החכמ"א. ולמעשה אין זה נוגע, כי במציאות א"א לצבוע בלק עד שתסור תחילה לק הקודם, דאל"ה לא יהיה חלק. וממילא בכל מקרה לכאו' הוי מקפיד.

(לח) ועל כן לדינא, כיון שיתכן שהיא מקפדת, חוזרת לטבול בלי ברכה, דאולי אינה באמת מקפיד.

(לט) וכ"ז כשהוא באצבעות היד, אבל אם היה באצבעות הרגל, לימד אותנו הפ"ת סק"י בשם חמוד"נ שאינו הדרך של נשים להקפיד בזה כ"כ, וא"כ ה"ל מיעוט שאינה מקפיד, ואינה חוזרת לטבול עבור זה.

(מ) וכל זה שיש לק שאינו חוצץ, היינו כשלא התחילו הציפורניים לגדול, אבל היכא שהתחילו לגדול אחרי שנצבעו, הרי חלק החדש של הציפורן אין בו לק, ונראה מוזר, וע"ז הדרך הוא להקפיד. ולכאו' זה יהיה בעיה גם לענין נט"י. וע"ע מש"נ בזה לקמיה בהוספה.

(מא) וכן לענין שער הצבוע שדיבר עליו הרשב"א, אין לה ההיתר של נוי אלא כשלא גדלו השערות, אבל מכשהגדילו קצת, שוב אינו נוי, ואין לה אלא הטעם של אין בו ממש, שהחכמ"א סמך ע"ז לחוד, משא"כ הב"ח ודעימי'.

(מב) וכן באמת מבואר מר' משה^{מג} הדרן להקל בענין ריסים מלאכותיים האם יש להקל בהם משום נוי, וכ' דאם התחילו ליפול ודאי אינו נוי, וא"כ ה"ה בנידו"ד.

(מג) והנה, ר' משה שם איירי באשה שנפלו לה כל ריסי עיניה מצד אחד, ולכן עשתה ריסים מלאכותיים שנשארים שם למשך חודשיים, והוא מחובר עם דבק לעורה. ור' משה מיקל כיון שהוא שעה"ד, מטעם שהוא נוי, אע"פ שיש בה ממש, וכ' כן באמת מיקל הסד"ט עם טעם א' של הרשב"א לחוד.

^{מג} ג' ס"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(מד) [קשה, הא יש רמ"א בסעי' א' להחמיר בזה. אלא ע"כ, הרמ"א לא איירי בשעה"ד. אלא שא"כ קשה, מה הוסיף בהא שהוא נוי, הא הוי מיעוט שאינו מקפיד. אלא ע"כ, נוי מתיר אפ' הרמ"א בסעי' א' ועמש"כ למעלה בהערה כללית].

(מה) **הוספה:** אשה שיש לה לק על ציפורניה, ואח"כ התחילו ציפורניה לגדול, וטבלה כך כשיש 'רווח' לבן בין הציפורן להאצבע. ואע"פ שהיא אומרת שאינה מקפיד, מ"מ אחר הבירורים שעשינו, אינו ברור להכריע אם דרך הנשים להקפיד בזה. וא"כ, היה קשה להקל אם טבלה כך, אם לא שנגיד שאין בה ממש [ותלוי במציאות].

(מו) אמנם, אפ' הנשים שמקפידים בזה, מ"מ הרבה מהם צובעים וממלאים את הרווחים בעצמם, ועכשיו נראה שלם ויפה; וממילא אולי י"ל סברא שאינו נקרא מקפיד על מה שיש כאן, אלא שרוצה יותר מזה, ורוצה להוסיף עלה, וא"כ חלק חלק שיש כאן, אע"פ שעדיין אינו מושלם, מ"מ טפל הוא להגוף כיון שהיא רוצה אותו שם מסיבה חיובית, וא"כ שוב לא יהיה מיעוט המקפיד. דהרי, חלק המקפיד אינו חלק, דזה היא רוצה כאן, אלא החלק המפריע הוא חלק הלבן, וזה חלק מגופה ואינו חוצץ, וכל הקפידה הוא לק שאינו ממלא כל הציפורן, ויש מקום לומר דהואיל ויש לה פתרון לתקן את זה אח"כ, שוב אינה מקפדת בזה, וא"כ הוי מיעוט שאינה מקפיד.

(מז) וכן יל"ע בענין אשה שהגיע לטבול עם חצי שער ראשה שחורה, וחצי השני אפור, דמאיזה טעם שיהיה יש צבע על חצי ראשה, האם יכולה לטבול כך. ועפי"ד שכתבנו, יש להקל כיון שחלק שיש כאן אינו החציצה, אלא לא ההפרעה הוא חצי השני שלא צבוע, ומיעוט הצבוע אינו מקפיד, אדרבה, היא רוצה אותו שמה, והוא נוי. ולכן לכאו' יש להקל [אפ' אם הוא רוב שער].

(מח) וזה מלבד הסברא של אין בו ממש, דבשעה"ד סמכין על זה.

(מט) והנה, ר' משה החמיר בריסים שהתחילו ליפול, ואין להוכיח משם מידי, דאולי שם הדרך היה להוריד את כולם, ואז להתחיל שוב.

(נ) וכל זה אינו אלא לפילפולא, אבל למעשה יל"ע אם ראוי לגזור ולקנוס בדברים אלו.

ציורים רפואיים

(נא) **אשה חולה סרטן ל"ע, שעשו לה 'פתח' Port לעירוויים של כימותרפיה תוך בית החזה שלה, ויהיה שם למשך ששה חודשים, יל"ע מה תעשה לענין טבילה.**

(נב) והנה, כבר הזכרנו דברי ר' משה לענין סתימה זמנית שחילק בין זה לטבעת שמסירה כדי ללוש. ור' משה מביא ג' סברות להקל בהסתימה. א', החלק של הגוף שהסתימה מכסה היא חלק הפנים של השן, ושטח זה מעולם לא היתה מגולה, ואינו אמור להיות מגולה לעולם, א"כ עדיף מבית הסתרים, ואי"צ אפ' ראוי לביאת מים.

(נג) ב', כשמוציא סתימה זו, מיד ישים חדש במקומה, וזה סברא לומר דיותר נטפל אל הגוף ונעשה כחלק ממנה. וג', יהיה שם למשך ל' יום [איך משערין ל' יום, מיום שהניחו שם או מיום הטבילה, ע' בהמשך בענין סתימות].

(נד) ונעיין בנידו"ד, איזה מן הסברות שייכות אצלנו. איירי כאן בחלק מן הגוף שבדרך כלל מגולה, ואינו דומה לפנים של השן. כשמסירו, לא יניח חדש תכף במקומו, אלא יסירו לגמרי. וטעם השלישית, שיהיה שם במשך ל' יום, זה שייך כאן.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(נה) ויש מי שטען שאין לומר סברא זה כאן, דאינו מוכח שיהיה כאן לל' יום, דיתכן שיהיה דלקת, ואז צריכין להסיר ולהתקין חדש. ואי"ז טענה, כי בשעה שמניחין אותה, עושין כן על דעת שיהיה לתקופה ארוכה, וגם היא חושבת כאן בדעתה, ואין חשש דלקת מגרע מקביעותו שם לששה חודשים.

(נו) עכ"פ, יש לנו רק טעם השלישית, שיהיה כאן לתקופה ארוכה, שהוא באמת סברת הכת"ס למעלה, אלא שלא רצה להקל כיון שראה שהתשובה מאהבה החמיר בציור של רטיה לג' חודשים, ושהסכימו עמו גדולי הדור.

(נז) ולכאוי, אם הכת"ס לא היה מוכן להקל, מדוע הדפיס תשובה ארוכה בהענין – אלא ע"כ הכת"ס ס"ל דסברתו אמת, אלא שאינו רוצה להקל נגד גדולי הדור, ולכן אינו מיקל בשופי. אבל, כשהוא שעה"ד גדול ונורא כנידו"ד, והוא ודאי מיעוט ספק מקפיד, שהוא שאלה דרבנן, שפיר יש לסמוך על הכת"ס, ולהקל עבורה לטבול. כך טען ר' אלישיב, וכ"ה באמת בהר צבי שהבאנו למעלה, ושם הוא מביא עוד דעות שס"ל כהכת"ס [דברי חיים ועוד], ודלא כתשובה מאהבה.

(נח) וכ"ז מלבד שאר סברות שהזכרנו לגבי שער הדבוק ע"י שד, דזהו חיותה, וא"כ הוא כאבר חדש.

(נט) היכא א"א לה להרטיב אותו Port דכיון שהוא פתח פתוח לגופה, הוא רגיש מאוד לדלקות, יל"ע מה עליה לעשות.

(ס) והנה, דנו הפוסקים בענין **אשה שיש לה נקב תוך תוף האוזן Eardrum שלה, ואסור להכנס שם מים**, ולכן הפוסקים מייעצים לה לקחת קצת צמר גפן, ולספגו עם מים [י"א דווקא מי מקווה] ולהכניסו לתוך אזנה, ובכך תימנע מים מלהיכנס, וחלק הפנים של האוזן הוא בלוע ואי"צ לביאת מים, וחלק החיצון הוא רטוב ע"י אותו מים, ויש 'מים מקדמים' וחיבור בין כל המים, וטבילתה עלתה לה.

(סא) וכן אם תעשה כן ע"י שמן דגים, דהואיל וברייתו של דגים הוא במים, אינו חוצץ, ולכן טבילתה עלתה לה.

(סב) אמנם, אה"נ טבילתה עלתה לה, מ"מ אינה יכולה לעשות כן מחשש דלקת. ולכן ייעצו עצה אחרת, שירטיב אצבעה קצת במים, ותכניס אצבעה לתוך אזנה לסתום את האוזן, ואז חלק החיצון של האוזן יש בה חיבור עם מי המקווה, וחלק הפנימי אי"צ מים בפועל אלא ראוי לביאת מים, וסגי, כמו שאי"צ האשה לפתוח את פיה בשעת הטבילה [ע' לקמיה בענין בית הסתרים, מש"כ בשם ר' משה].

(סג) וי"א דאם תעשה כך יהיה בעיה מצד שמרפק שלה 'סגור', ולכן הבלנית תעשה כן. [וכיון שקשה מאוד שהבלנית תצליח לעשות כן שהמים לא יכנסו, תרטיב זרועה תחילה, ומים מקדמים, ואז לא איכפת לן אם היא סוגרת את מרפקה בשעת טבילה.]

(סד) עכ"פ, אשה שלנו שא"א לה להרטיב Port 'פתח' בבית החזה, תרטיב ידה [במי המקווה] ויכסה Port, וכך תטבול עם היד על החזה, ואז טבילתה עלתה לה. ובדרך כלל הרופאים אומרים שזה בסדר, כיון שאינו אלא מעט מים ולא הרבה.

(סה) ואשה זו לא תחמיר לטבול יותר מפעם א', אלא טובלת ומברכת, ויוצאת.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

טבילה באיפור

סו) יל"ע, בשעת הדחק גדול, כגון כלה בליל שבת שבע ברכות, או שאר ציור מיוחד, האם יש מקום להקל לאשה לטבול עם איפור. וידוע שהעולם אומרים דבשעה"ד יש להקל דכל שהוא לנוי אינו חוצץ. ואיפור, ודאי הוא לנוי, וחלק גדול ממנו גם אין בו ממש, א"כ יש בה ב' הטעמים של הרשב"א, ולכן היה לנו להקל.

סז) והנה, אם האיפור אינו עמיד למים, א"א להקל כי מי יכול לדעת אם יתקלקל האיפור לפני שטבלה כל גופה, ובאותה שעה אין האיפור לנוי, אלא מיעוט המקפיד^{מ"ד}. ולכן, השאלה היא רק כשהוא עמיד למים^{מ"ה}.

סח) ודנו אחרוני זמננו, מה עדיף טפי, לטבול כך, או לעשות איפור ע"י גוי אחר הטבילה.

סט) והאמת נראה, דאין כאן הסברא הראשונה של הרשב"א של נוי, דהרי הרשב"א איירי בציור שרוצה שהשער או העור ישאר צבוע, אבל כאן באיפור, רוב נשים, ואפ' רוב כלות, אינן רוצות שהאיפור ישאר על העור לתקופה ארוכה כ"כ, כי אינו בריא להעור, ואינו מרגיש טוב, אלא מסירים לאחר יום או יומיים, ומקסימום שלש^{מ"ו}.

ע) וממילא, א"א להגיד בזה דנעשית כחלק מהאשה כמו שהצבע של הפרוכת נעשה כחלק מהבגד. ואע"פ שעכשיו בשעת מעשה היא רוצה האיפור, הא ראינו בטבעת, שאם רוצה אותו עכשיו אבל מקפיד לענין לישא, נחשבת מיעוט המקפיד.

עא) נמצא, אם יש בה ממש, אין כאן צד קולא בכלל. אלא אפ' על סוגי האיפור שאין בהם ממש, הלא אין אנו מקילין לכתחילה, אפ' בשעה"ד, לסמוך רק על טעם השני של הרשב"א [כדברי החכמ"א בבינת אדם], אלא בדיעבד.

עב) ולכן ודאי נראה דאם הוא שעה"ד גדול דעדיף לעשות איפור ע"י גוי לאחר הטבילה בליל שבת, מלטבול עם איפור אפ' אם אין בה ממש. וכ"ש אם הוא עדיין ביהשמ"ש לשיטת ר"ת, שוודאי עדיף לעשות ע"י גוי.

עג) כשעושה ע"י גוי, אם הוא ביהשמ"ש לדעת ר"ת, מותר לעשות ע"י הגוי אפ' סוגי איפור שיש בהם איסור דאורייתא, כגון ממרח. ואם הוא אחר ביהשמ"ש, אם הוא רק איסור דרבנן, זה עדיף מטבילה עם איפור אפ' אין בה ממש.

עד) [ואם צריכה סוגי איפור שיש בה איסור דאורייתא, ואין בה ממש, והוא אחר ביהשמ"ש, יל"ע מה עדיף טפי, ע"י גוי או לטבול עמו. ואולי, חלקים האלו תעשה מבעו"י, אבל שאר האיפור תעשה ע"י גוי בשבת. ולמעשה, תיזהר לטבול לפני סוף ביהשמ"ש לר"ת, ואז יכולה לעשות הכל ע"י גוי.]

עה) אגב, איפור קבוע הוא שאלה של כתובת קעקע.

^{מ"ד} עדיין אין בו ממש, וא"כ בדיעבד אינו חוצץ, כי יש טעם אחד של הרשב"א, לכא'.

^{מ"ה} אינו מצוי בקל, דאם באמת יהיה עמיד למים, יהיה קשה מאוד להסיר, וממילא לא יניחו איפור חדש, וממילא החברות לא ימכרו הרבה. ולכן הם בדווקא עושים שמתקלקל בקלות. מפי השמועה.

^{מ"ו} זה באיפור של כלה, אבל איפור רגיל, רוב נשים יסירו אפ' לפני זה. ויל"ע, אם המציאות היה להשאיר איפור של כלה לזמן ארוך, אבל איפור רגיל מסירין מהר, האם נחלק בין איפור לאיפור, או שנדון הכל ביחד.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

--- סעי' י"א – קוץ ---

חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ, חוצץ; ואם אינו נראה, אינו חוצץ.

דיני קוץ בשבת

- (א) **מעשה שהיה** באשה שהלכה לטבול בליל שבת, ולפני טבילתה מצאה בגופה קוץ, אך לא הסירה כיון שהיה שבת, וטבלה, מה דינה, ומה עליה לעשות עכשיו.
- (ב) והנה, הקוץ בלט לחוץ, והיה מיעוט המקפיד, ולכן טבילתה לא עלתה לה. אך אינה צריכה להמתין עד מוצ"ש, כי המ"ב בסי' שכ"ח סקפ"ח דמותר להוציא קוץ אפ' אם מחט, ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דעביד חבורה, ואע"פ שהוא מקלקל, וצער, והתירו במקומות אחרים, מ"מ כאן אין לעבור בכדי. הרי לפניך, דאם א"א בלי הוצאת דם, מותר, כיון שהוא מקלקל, מלשאצל"ג, וצער. וכ"ש שכאן הוא מקום מצוה. אך תיזהר להמתין עד שאין דם, וכמש"כ למעלה.
- (ג) והנה, אם יש מעט מן הקוץ שא"א להסיר, ע"פ סעי' שלנו מותר לדחוף אותו חלק לתוך גופה עד שאינו בולט לחוץ, ואז אינו חוצץ. ואם הוא פס"ר שיהיה דם, עדיין יש כל חשבונות הנ"ל.
- (ד) כשחוזרת לטבול, לכאן' עליה לברך שוב.

--- סעי' י"ח י"ט וכ' – ציפורניים ---

סעי' י"ח: צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, חוצץ; כנגד הבשר, אינו חוצץ. ובצק שתחת הצפורן, אפילו כנגד הבשר חוצץ. ואיזהו שלא כנגד הבשר, זה שהצפורן עודף על הבשר. ולפי שאינן יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה.

סעי' י"ט: אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה, אינו חוצץ.

סעי' כ': דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת. ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת. הגה: מיהו כל זה דוקא שאין לואה או צלק תחתיו צעקה שטבלה. ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים, אפילו אם לפורן אחת נשאר צידה וטבלה, כריכה טבילה אחרת. (הגהות ש"ד) וכן נוהגין.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

ציפורניים, ע"פ קבלה

- (א) בענין נטילת ציפורניים, כ' הב"ח בשם הרוקח דנדה שקצצה ציפורניה ודרס עליהם מישהו, לוקה בשחין. ומביאו הקיצשו"ע בסי' קס"א ח'. ומשמע מזה דכל נדה שקוצצת, ולא רק בנשואה, אלא ה"ה פנויה. אבל בזוהר פרשת פנחס משמע דרק אשה נשואה, דאי' שם דבזמן שאשה מתקרבת אל בעלה, כלומר לפני טבילת מצוה, אז הסיטרא אחרא מתגבר, בפרט על ציפורניה ושערה, ולכן צריך לגנום.
- (ב) ועפי"ז, השער מן האשה הנשאר במסרק לאחר שסרקה עבור הטבילה, יזרוק לפח כדי שלא ידרוס עליהם מישהו ח"ו.
- (ג) ובזוהר פ' אחרי מות, הטומאות של הסיטרא אחרא נקבץ תוך הציפורניים, ולכן יש צווי ליטלם לפני הטבילה. ויש מח' אם יש אלף וארבע מאות מזיקים, או שיש אלף ארבע מאות ותשעים וחמש.
- (ד) כשהזוהר מזהיר נגד שער, יל"ע האם זה דווקא שער הראש או"ד ה"ה שער הגוף.
- (ה) ע"כ ציפורניים של אשה נדה לפני שטובלת. ובנוגע לציפורניים בכלליות, אשכנזים מקפידים ליטלם שלא כסדרן. ורח"ק בספר זיכרון כ' שהחזו"א הקפיד רק בידים ולא ברגליים. ושמענו שיש מקפידים בזה.
- (ו) גמ' נדה י"ז אשה שדורס על ציפורניים מפיל את וולדה. ולכן יקפיד להורידם לאסלה.
- (ז) הלכות אלו נוגעים לכל מי שיש לו ציפורניים, אפ' לא הגיע לחינוך. 'שיוף', לכאו' אינו בכלל זה. וע"ע בזה, ולקמיה בשם הא"א בוטשאטש.
- (ח) כשנפל ציפורן, מסופר על הח"ח ששילם מהונו הרב להוריד כל המים מהמקווה ולמלאותו שוב, כיון שחשש שציפורן נפל לתוכו.
- (ט) הא"ר היקל אם כיבדו הציפורן לחדר אחר. ולכאו' לעשות כן מלכתחילה על דעת כן לא מהני, כי אז גם חדר השני נחשבת מקום הנפילה. עצה זו של כיבוד לא מהני לענין נדה הנ"ל. [יל"ע, דריסה, האם הוא כולל דריסה עם נעליים].
- (י) ליטול ציפורני ידיים ורגלים באותו יום, הבית יוסף בשם החברותא שלו עם המלאך [מגיד מישרים] כ' דהוא לא תחסום שור בדישו. אורל"צ מיקל בזה. המ"ב כ' להקפיד בזה, ולכן יטול א' מהם ביום ה', והשני בע"ש, לכבוד שב"ק. יש מקילים לחתוך ביום ה' בערב, ושוב ביום ו', ויש מחמירין בזה. בא"ח פ' לך לך כ' ליטול שניהם בע"ש.
- (יא) נדה שטובלת, לא תקפיד על זה, ויכולה לחתוך שניהם ביום א'. ויל"ע אם יש מעלה להקדים א' מהם יום א'.
- (יב) אחרי שנטל ציפורניים, צריך ליטול ידיו, וי"א פעם א', וי"א ג"פ, ומי שלא עושה כן, מפחד, ואינו יודע ממה מפחד. ויטול ידיו של תינוק שנטלו ציפורניו.
- (יג) יש שמלמדים זכות על אלא שנושכים ציפורניהם, שאי"צ ליטול ידיהם אח"כ.
- (יד) הא"א בוטשאטש כ' דלשייף הציפורניים אינה נחשבת נטילת ציפורניים לענין נט"י.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(טו) 'סלון' של ציפורניים, יזהר מלהיכנס לשם, כי יש סכנה למי שדורס על ציפורניים, וכ"ש אם היתה אשה נדה מקודם. וק"ו בן בנו של ק"ו שאין לאשה מעוברת להיכנס לשם. ויל"ע אם ציפורניים של גויים ג"כ מסוכנים.

(טז) לאחר תספורת, ג"כ יש ליטול ידיים, וי"א דאחרי גילוח לא, דרך בשער הראש, ואינו ברור מהו המקור לזה.

(יז) ליטול ציפורניים בר"ח, צוואת ר"י החסיד להקפיד בזה, ויש מקומות שמקפידים כן אף כשחל בע"ש; מ"ב ר"ס. לטבילת מצוה מותר בר"ח.

(יח) מי יודע אם מה שאמרו חז"ל דברים חמורים על נשים שאינן זהירות בנדה, דאולי איירי שאינם מקפידים על ציפורניים ושערות שלהם.

(יט) י"א שאיש לא ילך בין ב' נשים, וה"ה אשה בין ב' גברים. ושלמת חיים תתנ"ה לימד זכות, דאולי רק באשה בשעת ווסתה יש בעיה, כגון באשתו. וע' רבבות אפרים ג' תקכ"ה לגבי הליכה בין ב' נשים בשעת ווסתות.

(כ) ספר חסידים תתשכ"ו לא להסתכל באשה בשעת ווסתה.

דיני קציצת ציפורניים

(כא) מקור הענין של חציצות בציפורניים הוא משנה במקוואות, שמבואר שם דבצק חוצץ, ולא צואה [היינו לכלוך בעלמא]. התוספתא מובא בב"י ס"ל דגם צואה חוצץ כשאינו כנגד הבשר. הרמב"ם פוסק כהמשנה, אבל לא כתוספתא, אך השו"ע פוסק גם כהתוספתא, וגם צואה חוצץ לפעמים.^{מז}

(כב) השו"ע מבאר מה נחשב כנגד הבשר, אבל מסיים השו"ע דלפי שאינן יכולות לכוון, נהגו הנשים ליטול ציפורניהם לפני הטבילה.

(כג) ואע"פ שאינני יודע מהו הקושי לכוון בזה, מ"מ השו"ע כ' דנהגו ליטלם. ומדוע צריכה ליטלם, הא תנקרם יפה יפה, י"ל דהמנהג חושש שמא לא תנקרם היטב, כצ"ל, למרות שמדינא סגי בניקור לחוד, כ"כ האור זרוע. וכ"ז מלבד הטעמים שע"פ הקבלה, וכמש"כ למעלה.

(כד) נמצא, מי שמיקל לבנות ישראל לטבול עם ציפורניים ארוכות וצבועות, לא רק שעובר על הרמ"א של סעי' א', אלא אף עובר על סעי' זה בשו"ע. האחיעזר^{מח} דן בענין אשה שאינה מוכנה ליטול ציפורניה, מהו להניח לה לטבול במקווה, וכ' שעל הבלניות להעלים עין מזה, כי עדיף שתטבול כך משלא לטבול בכלל. וכך שמעתי שבקהילות מסויימות, שאם אשה באה לטבול עם לק על ציפורניה, או ציפורניים ארוכות, שאומרת לה הבלנית שכל שעה נכנס למים, אך אינה אומרת המילה 'כשר'.

(כה) בק"ק לייקווד, כשמורים לכלות לקצוץ ציפורניהם, מורים להם גם לשייפם. ואינני יודע מאין להם את זה.

^{מז} יל"ע בכל זה, מה הדין בכלוך שאינה מקפדת, ושדרך העולם לא להקפיד. לכאו' היה לנו להקל בזה.
^{מח} ג' ל"ג.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (כו) כשקוצצת ציפורניה, עליה לוודא שעושאת את זה בצורה ישרה ויפה, ולא עקומה. וכן מצינו בהל' אבלות סי' שצ"א לאשה שצריכה לטבול תוך השלושים, שהשו"ע כ' דתקצוץ ע"י גוי, והרמ"א כ' אפ' ע"י ישראל, ורק ע"י כלי, ולא בפה, כדי שיצאו ישרות. ערוה"ש שם ס"ל דעליה לחתוך בעצמה, דאפ' ע"י ישראל אחר בכלי לא יחתכו יפה וישר. ולדינא, עדיף לנהוג כהערוה"ש מללכת אל אשה מקצועית לעשות 'מניקור', כי זה לא מתאים לאשה אבלה.
- (כז) כשלא חתכה ישר, וטבלה, והיתה נקי, נביא לקמיה שיש ציורים של טבילה בליל שבת שהאחרונים אומרים לחתוך עם שניים, וע"כ, מאיזה טעם שיהיה, לא אמרי' בזה כל העומד לגזוז, אפ' לדעת הש"ך שנביא בסמוך בס"ד^{מט}.
- (כח) כמה עליה לחתוך. בהאחרונים מצינו כמה נוסחאות שונות, אך נראה שכולם עולים לקנה אחת, ושצריכה לחתוך אותם קצר עד שיכאב לה, ולא עד בכלל. כלומר, הכי קצר שאפשר בלי לגרום לעצמה צער. ואינו מספיק לחתוך עד כמה שרגילה לחתוך, דיש שרגילות להשאיר יותר משיעור הנ"ל.
- (כט) שיעור הנ"ל הוא דווקא, ולא משנה איזה צבע, אם הוא חלק הלבן או חלק השקוף.
- (ל) מוכיח החו"ש דגם נגד הבשר אינה נחשבת כבלוע, הא ראייה שבצק חוצצת שם. ולכן, צריכה לנקות את מה שנשאר בציפורניה.
- (לא) כ' חו"ש, דמהא שמותרת לחפוף בערב יו"ט, ולטבול במוצאי יו"ט שני, ע"כ הפרש עד ג' ימים מספיק לענין זה. והנה, אם מצד קציצה ע"פ קבלה, לכאו' מהני כל שהוא למטרת טבילה. אבל בעצם הדיון, האם מהני ג' ימים קודם, ודאי אנו רואים משם שאינו מעכב, אבל לדון מהתם לציור של לכתחילה, לכאו' אין דנין אפשר מאי אפשר.
- (לב) ולכן, כשקצצה ציפורניה לפני כמה ימים, אם יש לה מה לקצוץ, תקצוץ שוב, לכתחילה.
- (לג) כשקצצה בע"ש, וטובלת במוצ"ש, לכאו' אף המנהג אינו מחייב לקצוץ שוב, כי גדל כ"כ מועט. ועוד, נטלה בע"ש כדי שלא תהיה מהומה לביתה, ואם תקצוץ שוב יצא שכרה בהפסדה.
- (לד) בחוה"מ, בר"ח, בשבוע שחל בו ת"ב, ואבלה, מותרת לחתוך ציפורניה עבור טבילת מצוה.

ציפורן נקי שלא קצצו אותו

- (לה) כ' שו"ע בסעי' כ', דהא דציפורן חוצצת, היינו הלכלוך שמתחתיו, אבל עצם הציפורן, ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת.
- (לו) אך הרמ"א כ' דמאחר שכבר נהגו ליטול הציפורניים, אפ' נשאר רק ציפורן אחת שלא נטלה, חוצצת, וצריך טבילה אחרת.

^{מט} קשה, אולי לא אמרי' כל העומד לגזוז כיון שלא מקפדת על זה, ואינו הדרך להקפיד, ואולי דכך היה המציאות בזמנם. אבל יתכן שנשים דידן כן יקפידו ע"ז, או שהדרך להקפיד, וא"כ לדעת הש"ך ה"ל להיות חציצה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לז) וביאר הש"ך סקכ"ה, דהואיל והוא עומד להיקצץ, כל העומד להיקצץ בקצוץ דמי, ולכן יש חציצה במקום חיבור הציפורן העומדת להיחתך עם חלק הציפורן שעומדת להישאר.

(לח) [א.ה. עדיין קשה, מדוע חוזרת לטבול, הא ה"ל מיעוט שאינו מקפיד. וכ"ת דמקפדת, הואיל ויש מנהג לחתוך הציפורניים, הא אי"ז בעצם הקפדה, אלא הקפדה הלכתית. ועוד, אינו הקפדה הלכתית אלא לכתחילה, ולא בדיעבד. וכשם שאין חוזרת לטבול על כל מיעוט שאינו מקפיד למרות שרמ"א בסעי' א' החמיר בזה לכתחילה, ה"ה כאן מדוע תחזור.

(לט) הבה"ש הרגיש בזה, ולכן כ' דהש"ך אינו איירי אלא היכא שגדלו מספיק עד כדי שבאמת רוצה לחתוך אותם, ולכן באמת ה"ל מיעוט המקפיד, דהיא לא רוצה אותם שם. וזה הגבלה גדולה לחומרת הש"ך, שנאריך בה הרבה במשך הסעיפים.

(מ) וראיתי דבר פלא באג"מ ב' פ"ח, וז"ל: אף שעדיין בשעת טבילה לא היו גדולות כל כך ולא היתה קוצצת עדיין אי לאו הטבילה, הואיל המנהג לקצוץ קודם הטבילה שעתה יתחשבו כבר לגדולות כדי שלא ניתן לכל אחת ואחת תורתה בידה, עכ"ל. ולא מצאתי מי שיאיר את עיני במדרש פליאה הזה. ע"כ.]

(מא) מאידך, הט"ז סקכ"א ביאר דהרמ"א מצריך טבילה אחרת לחומרא, כי חוששין לחומרא שמא לא ניקרה היטב מתחת לציפורן, אבל אה"נ אם ברורה מאה אחוז שאין הציפורן מלוכלך, אי"צ טבילה אחרת, ולא שייך כאן כל העומד להיקצץ, דסו"ס הוא חלק מהגוף, ויונק מהגוף, ואינו חוצץ להגוף.

(מב) הואיל ונחלקו בזה גדולי האחרונים, לעולם אינה מברכת כשחוזרת לטבול עבור ציפורניים שלא קצצו, דלהט"ז אינו אלא חומרא בעלמא.

(מג) והיה בעיני לפלא שראיתי היביע אומר^י אינו מקיל בשופי בדברי השו"ע, אלא מביא בא"ח לחשוש לדברי הרמ"א, ושיש לחזור ולטבול עבור ציפורן נקי שלא קצצו אותה, אע"פ שהיה נקי.

(מד) כ' בספר מראה כהן בשם ששבה"ל, הא דחוזרת לטבול עבור ציפורן שלא נחתכה, היינו כשהוא ארוך שלא כנגד הבשר, אבל כנגד הבשר אי"צ לחזור ולטבול. ותימה רבה, דלהט"ז נחוש שמא יש צואה דבוק, ומפורש בשו"ע ששייך דבוק גם כנגד הבשר, וגם להש"ך, אם היא עומדת להיחתך, הרי הוא עומד לגזוז. ולכן, הלהורות נתן^נ, וקנה בושם^{נב}, ועוד, לא חילקו בין כנגד הבשר ושלא כנגד הבשר.

(מה) יל"ע, הרמ"א שכ' 'אפ' ציפורן אחת, בשלמא להט"ז, קמ"ל דאעפ"כ חוששין שמא היתה לכלוך מתחתיו [ושהיתה מקפיד בזה], אבל לפי הש"ך, מהו הרבותא בציפורן אחת, הא אם עומד ליגזוז, אין חילוק בין א' לעשר, אדרבא, ציפורן א' יותר עומדת לגזוז כי נראה משונה, הל"ל אפ' עשר ציפורניים^{נב}.

(מו) ע"כ הוא לכתחילה, שחוזרת לטבול אם שכחה ציפורן אחת, להט"ז משום דחוששין שמא לא ניקה יפה, ולהש"ך משום כל העומד לגזוז. ולקמיה בס"ד נאריך לבאר מה

^י ב' י"ג.

^{נא} י' ס"ה.

^{נב} ק' וק"א.

^{נב} אולי י"ל, דבעשר אצבעות, פשוט שיש לחזור, וכפי הט"ז, אלא אפ' ציפורן אחת יש לחזור כיון שכל העומד וכו'. כלומר היא גופא קמ"ל.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

הדין כשא"א לחזור ולטבול, או כשהוא בשבת, או שהמקווה כבר סגור, או שכבר לנתה עם בעלה.

(מז) הש"ך, אחרי שהביא הדין של כל העומד לגזוז בשם הראב"ן, וכך ביאר את דברי הרמ"א, כ' מסקנתו: "ע"כ נראה דהיכא דאפשר לה לחזור ולטבול אפילו לא מצאה עד למחר יש לה לחזור ולטבול, וכמדומה לי שכן נוהגים להורות, אבל היכא דלא אפשר אין להחמיר כיון שעבר הלילה".

(מח) כלומר, כשעבר לילה [ולכאן' ה"ה וק"ו לנתה], ואינו אפשר, אי"צ לטבול שנית [כי הש"ך מודה שיש חידוש בדבריו, ושיש חולקין]. אבל כשלא עבר לילה ולא שימשה, אין היתר, אפ' אם קשה לה, [ואפ' אם ע"י כך צריכה לדחות טבילתה, לכאן'].

(מט) החכמ"א כ' בדברי הש"ך, בשנוי נוסח קצת, דאם עבר לילה בלי תשימש, או כבר שימשו אפ' לא עבר לילה, טובלת רק כש'קל' עבורה; ולא כ' 'אפשר' כהש"ך, אלא 'קל'. ה"ט מיקל בשימשה בכל גווני.

(נ) [לדינא, אם המ"ב היקל בשבת בשעה"ד כהט"ז, ודאי לא נחמיר בשום ציור אחרי שלנתה, וא"כ אין להסתפק אלא לפני ששימשה, ובאותה לילה, עד כמה יש לטרוח עבור דעת הש"ך].

(נא) כ' הבדה"ש, דבאותו לילה שהש"ך החמיר אפ' אם קשה לה, מסתמא איירי כשיכולה לטבול עוד הערב, אבל אם המקווה כבר סגור, אי"צ לטבול שנית, דזה כאילו עבר לילה.

(נב) האבן ישראל^ל ס"ל דהא דהיקל הט"ז, היינו רק כשכל ציפורניה ארוכות, אבל אם שכחה רק ציפורן אחת, ס"ל להגרי"י דזה הוא 'כל העומד' שאפ' הט"ז מודה בה, כיון שנראית כ'כ משונה. ובאמת, תמוה מאוד לומר כן, כי הרמ"א איירי בציפורן אחת, ואעפ"כ אמר הט"ז את דינו. ועוד, הש"ך שמיקל כשעבר לילה, איירי אפ' בציפורן אחת, והטעם שמיקל הוא משום דיודע שיש חולקים אף בכה"ג.

(נג) עכ"פ, לדינא לא חוששין לדברי האבן ישראל.

(נד) כ' הט"ז, כ"ז שהציפורן נקי עכשיו, ושימשה, אי"צ לחזור ולטבול, דכיון שהוא ספיקא דרבנן של מיעוט המקפיד, תלינן להקל, אע"פ שלא ידוע לה בבירור שהיתה נקי בשעת הטבילה. והק' הסד"ט סקל"ט, מה בכך שהוא ספק דרבנן, הא יש כאן חזקת איסור.

(נה) והנה, דעת הט"ז כאן ובעוד כמה מקומות שאמרי' ספק דרבנן לקולא אף נגד חזקת היתר, אבל הסד"ט, וכ"ה דעת הש"ך בכמה מקומות, אינו כן. וא"כ לדידן שא"א להקל נגד זה, קשה לן בקושיית הסד"ט.

(נו) לדינא, מנהג המורים הוא להקל בזה, ותלינן שהציפורן היה נקי, וצ"ע כעת. ואולי מפני שאם הוא נקי עכשיו, מסתמא לא ניקתה בינתיים, והיה נקי גם בשעת הטבילה, עכ"פ בדרגא שאינה מקפדת; וכמובן, זה סברא קלושה מאוד.

(נז) אע"פ שאין עסקנו כרגע בהל' נט"י, מ"מ יש להביא כאן קושיית הש"ך בקצרה בסקכ"ב, כיון שאמרי' כל העומד לגזוז, מדוע לא נוטלים לפני כל נט"י לסעודה.

^ל ז' ל"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

והש"ך כ' דלא שייך האי חומרא ליטול בכל נטילה ונטילה. וצ"ל כוונתו דאינו עומד לקצוץ בכל נטילה ונטילה.

(נח) אך עדיין קשה, הניחא יום רגיל, אבל היכא שבאמת עומד להיקצץ, מאי איכא למימר. ואה"נ לדעת הט"ז צריך לנקות הציפורן מכל לכלוך שמקפיד עליו, וזה מצינו אנשים נוהגים, אבל לקצצם, לא שמענו.

(נט) ויתכן, שלענין נט"י נקל כהט"ז, אבל לדעת הש"ך עצמו מאי איכא למימר. ועוד, אפ' תימא שהוא עצמו אינו מקפיד, הא עדיין יש שלב שדרך העולם להקפיד. [הגר"ז היקל בציור זה, בנוגע להל' נט"י]. וצ"ע.

(ס) המ"ב בסי' קס"א כ' דראוי לקצוץ ציפורניו כדי לצאת עצמו מספיקות ושאלות של נט"י.

ציפורניים בליל שבת

(סא) ע"כ דיברנו בדיני ציפורניים, לכתחילה או בדיעבד. ויל"ע, מה לעשות בליל שבת, כשא"א לקצוץ. ויש להסתפק כששכחה ליטול את כולם, או רק א' מהם, ביהשמ"ש, אחר צה"כ, כשיש גוי וכשאינ גוי.

(סב) והנה, לדעת הש"ך יש כאן שאלה חמורה של חציצה, א"כ הוא מוכן להקל יותר בהל' שבת, כדי לצאת משאלה כה חמורה. משא"כ להט"ז, כל שהציפורן נקי, אין כאן שאלה חמורה כ"כ של חציצה, ולכן אינו מוכן להקל הרבה בהל' שבת עבור חומרא זה.

(סג) ונאריך לקמיה בשיטתם בהל' שבת, ונראה שבכמה וכמה שאלות ומחלוקות, הש"ך [כאן, ובנקודה"כ] יסבור שיש מקום להקל, והט"ז [כאן ובהל' שבת סי' ש"מ] ס"ל שיש להחמיר, והכל עולה יחד עם שיטתם כאן, האם הציפורן הוא באמת חציצה. ובזה החלי בעז"ה.

(סד) במלאכת גוזז, שי' תוס' הוא שנקרא צריכה לגופה רק כשיש צורך בהגיזים, ולכן, בקציצת ציפורניים, כל שאין לו צורך בעצם הציפורן, אלא כוונתו לייפות הגוף, אין כאן אלא מלשאצל"ג.

(סה) וס"ל להש"ך, אם עושה ע"י גוי, הוא שבות דשבות במקום מצות טבילה, ולכן יש להקל ע"י גוי.

(סו) מאידך, הט"ז חולק, וס"ל דאפ' לדעת תוס' שהוא מלשאצל"ג, מ"מ לענין שבות דשבות אין מלשאצל"ג עולה להחשבון, ונחשבת כאיסור תורה; ומוכיח כדבריו מדליקה, שלא התירו לכבות ע"י גוי, אע"פ שהוא כבוי ואי"צ להפחם. וממילא ס"ל להט"ז, שיש כאן איסור דאורייתא ע"י גוי, שאין מי שמיקל בזה מלבד בעל העיטור, ולא קיי"ל כוותיה.

(סז) והש"ך ס"ל שאין להביא ראיה מדליקה, כי שם החמירו יותר משאר מקומות כיון שיש לחוש יותר כיון שהוא בהול, אבל באמת גם מלשאצל"ג עולה לחשבון שבות דשבות. ועוד, טען הש"ך, אפ' אם היה מלאכה דאורייתא, הלא יש כאן דעת בעל העיטור להקל במלאכה דאורייתא ע"י גוי, וס"ל להש"ך דזה צירוף במקום צורך כמו אצלנו. [ועמש"כ בזה בהל' שבת בסי' ש"ז].

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(סח) שיטת הריב"ש הוא דלא כתוס' הנ"ל, וס"ל דכל שיש תיקון בא' מהצדדים, הן מצד הגיזים, והן מצד הגוף האדם שנתייפה, ה"ל מלאכה הצריכה לגופה במלאכת גזוז. ולדעה זו, לקצוץ ע"י גוי אינו מותר אלא לפי דעת בעל העיטור, דלהש"ך הוא צירוף, ואילו להט"ז אינו צירוף בכלל.

(סט) וכ' ביה"ל בסי' ש"מ בשם הסד"ט, אע"פ שלהריב"ש הוא מלאכה דאורייתא כשעושה כן לייפות, מ"מ אשה שלנו שהולכת לטבול, אינו עושה כן כדי לייפות, אלא כדי להתירה לטבול, ורק מסירה מעליו, וא"כ לכו"ע ה"ל מלשאצל"ג, בין לדעת תוס', בין לדעת הריב"ש.

(ע) טען הט"ז, אפ' אם תרצה להקל ע"פ תוס', וע"פ בעל העיטור, עדיין יש לאסור מצד מסייע, שהרי האשה מסייע להגוי במה שהיא מושטת לה את ידיה. והש"ך ס"ל שאין לחשוש למסייע, כי קיי"ל מסייע אין בו ממש.

(עא) בה"ל שבת יש כמה מ"ב שאומרים מסייע אין בו ממש, אבל אי"ז ראייה להקל לכתחילה, כי שם איירי בשעה"ד. ובנידו"ד לכאו' המ"ב היה מיקל מצד מסייע, כי ג"ז הוא שעה"ד. ולכאו', היכא שאינה מסייע ממש, אלא 'משחרר' את ידיה והגוי עושה את הכל, לדברי הכל בזה נגיד מסייע אין בה ממש, כיון שאינה מסייע בפועל, אלא שב ואל תעשה.

(עב) עכ"פ, להט"ז, מדינא יכולה לנקות הציפורן ולטבול, ולכן אי"צ לבקש מגוי, שלהריב"ש הוא עושה מלאכה דאורייתא [אם לא מצד הביה"ל בשם הסד"ט]. ואפ' לתוס' שהוא מלאכה דרבנן, הלא לענין שבות דשבות מלשאצל"ג נחשבת כדאורייתא. ואין לצרף בעל העיטור, ויש לאסור גם מצד מסייע.

(עג) משא"כ להש"ך, יש כאן שאלה חמורה של חציצה, והוא מלשאצל"ג לדעת תוס', וא"כ הוא שבות דשבות. ואפ' לדעת הריב"ש, יש כאן בעל העיטור, מלבד סברת הסד"ט. ואין לחוש למסייע כיון שקיי"ל שאין בו ממש.

(עד) לדינא, מסיק המ"ב בסי' ש"מ, דכשיש גוי, יש ליטול ע"י גוי, אבל כשאין גוי, יכולה להקל כהט"ז, ולנקות היטב ולטבול כמות שהיא. ותמהני על ששבה"ל דחלק ע"ז, וס"ל שיש לדחות הטבילה. לדינא אינו כן, ואין לנו אלא דברי המ"ב.^{יג}

(עה) המ"ב מיקל אפ' ע"י כלי, אבל ס"ל דלכתחילה יש להניח להגוי לקצוץ עם שיניו. וכמדומני שאין עצה זו יעזור לנו כ"כ למעשה.

(עו) והנה, דעת הש"ך, וכן החכמ"א, וכך פירש הבדה"ש, שאין לחלק בין של ידיים ושל רגליים, מ"מ הבא"ח מחלק, וס"ל כהט"ז לגבי ציפורני הרגלים. החמוד"נ מובא בפ"ת, אפ' אם ציפורני הרגלים מלוכלכות ג"כ אי"צ לחזור ולטבול, כי לא קפיד על זה, וגם הדרך לא להקפיד בזה. וזה צירוף גדול.

(עז) [א.ה. לכאו', בין להבא"ח, ובין להחמוד"נ, אין כאן 'חוק', אלא מילתא דמסתברא, דלעולם אינו חוצץ בדיעבד אלא כשמקפיד, ובציפורני היד יש יותר הקפדה בענין לכלוך, וגם יש יותר הקפדה מתי עומד להיקצץ, אבל לגבי הרגליים, לא קפידו כולי האי כשהם ארוכים,

^{יג} יל"ע, אם כל סברת הש"ך היתה משום כל העומד לגזוז, מדוע לא מצינו מי שיגיד דבשבת, הואיל וא"א לקצוץ, אינו עומדת לגזוז, ושוב אינו חוצץ. כלומר, בשבת ה"ל להקל יותר כהט"ז, נגד הש"ך.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

וא"כ אין כאן כל העומד לגזוז, וגם לא קפדי כולי האי כשהן מלוכלכות, א"כ אין כאן החציצה של הט"ז.¹¹

(עח) ובשבת, פסק השעה"צ, דביפורני הרגליים יש להקל כהט"ז, ואין לקצוץ אפ' אם יכולה ע"י גוי, אלא תנקרם היטב, ותטבול בעודם ארוכים.

(עט) [הלכה למעשה, כל היכא שהתרנו ע"י גוי, היינו גויה, אשה, אבל לחתוך ע"י גוי גבר, אי"ז אפשרות כאן כלל. ואם אין גויה, תנקר ותטבול, וכמש"כ].

(פ) כ"ז כתבנו בס"ד הלכה למעשה, בין לאשכנזים, בין לספרדים. אך יש להקשות על כל הענין, וכה"ק תורת רפאל סי' מ"ד, ברוך טעם¹², ועוד, איך נוכל לדון להתיר כאן כיון שהוא מלשאצל"ג, הא הוי פס"ר דניח"ל במה שציפורניה קצוצות. וכ"ת הא פס"ר הוא, הא כאן הוא ניח"ל, וקיי"ל חורש שאצל"ג, בארעא דחבריה פטור, וארעא ידידה חייב, וא"כ כאן הוא ארעא ידידה, ונחייב משום הא.

(פא) ומיישבים בשם הגרש"ז, הכא במאי עסקינן באשה שרוצה ציפורניה ארוכות, וא"כ לא ניחא לה. וקשה, דמלבד שהוא דוחק גדול, הא אפ' אם זה המציאות, הנ"מ כשכל ציפורניה ארוכות, אבל מכיון שהתחיל לקצות מקצצם, היא אינה רוצה שישארו מקצת מהם ארוכות, א"כ ניחא לה בהאחרונות. כה"ק בדה"ש.

(פב) וי"ל, דאילו היא עצמה היתה קוצצת, אה"נ, אבל כאן הגוי עושה המלאכה, והוא לא איכפת לן איך יראו ציפורני האשה, אלא הוא עושה מה שהיא ביקשה, להורידם, וזה היה עבור מטרת הטבילה, אבל הפס"ר שבו, בזה הגוי לא ניחא ליה.

(פג) ועוד, פס"ר בגוי יתכן שאינו אסור בכלל. ובאמת, בכל השאלה האם כתוס' או כריב"ש, כבר כתבנו בכמה מקומות בהל' שבת, דבכל מקום שיש מח', הגוי יכול להקל כדעה המיקל, וא"כ הגוי כאן יסמוך על תוס'.

(פד) כ"ז כתבנו גם בהל' שבת במלאכת גוזז בסי' ש"מ, עיי"ש, שדברי תורה הם עניין במקום א' ועשירים במקום אחר.

(פה) בעיקר הענין של מסייע, יל"ע אפ' למאי דקיי"ל מסייע לאו מילתא היא, האם הוא מותר לכתחילה. שי' הנוד"ב דיש מושג של מסייע רק במקיף וניקף, ולא בשאר איסורים. חת"ס חושש לדעת הט"ז שמסייע יש בה ממש, עכ"פ לאיסורי תורה, אבל לא לאיסורי דרבנן. החכם צבי פ"ב מיקל שמסייע אין בה ממש כשהוא מקום מצוה או מקום צער. הגר"ז בסי' ש"מ ובסי' שכ"ח ג"כ ס"ל הכי.

(פו) החזו"א סי' ע"ח בשם הריטב"א מחלק בין התנועות, שמקצתם יש בה ממש, ומקצתם אין בה ממש. וגם אם אין בה ממש, אינו מיקל בשופי, אלא כשיש איזה צורך. כל המקומות שהמ"ב מיקל שמסייע אין בה ממש, היו במקרים של צער או מצוה – אך לא אמר שזהו הטעם שמיקל. [א.ה. ע"ע מ"ב סי' תס"ח סק"ה, ושם איירי כשהוא לצורך המועד].

(פז) אמנם, בסי' שט"ז סקכ"ב כ' מסייע אין בה ממש, ולכן פטור אבל אסור. כלומר, מפורש שאינו מותר בשופי.

¹¹ עטרת זקנים כ"ו, השמטות מכת"י.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

פח) ועפ"ז, אשה ששומרת ב' ימי יו"ט, ורוצה להניח לאשה השומרת רק יום א' לשים עליה איפור, אפ' האיפור שאינו אלא איסור דרבנן, אינו מותר משום מסייע אין בה ממש, אלא כשהוא צורך או מצוה או צער. [ואין להחליט בעצמו מהו צער, כי אדם קרוב אצל עצמו].

שערות העומדות להיקצץ

פט) הבאנו למעלה בתחילת הסעי' הזוהר שמבואר שיש לקצוץ ציפורניים לפני שטובלת לבעלה, כדי 'לפייס' הסיטרא אחרא. וגם מבואר בזוהר¹³, שיש לה לגזוז שיערה מטעם זה.

צ) ומפני כן יש קהילות שנוהגות הנשים לגלח שערותיהן לפני שטובלות, וגם מטעמים אחרים, כגון צניעות, ושלא יהיה להם חציצות, ושלא יצוץ שערותיהן למעלה בשעה שטובלות. יש הנוהגות לגלח לגמרי, ויש שנוהגות לקצוץ קצר. ע"ע בנטעי גבריאלי שמאריך בעניינים אלו. וע"ע ביה"ל בסי' ע"ה שמשמע שהיה מצוי שנשים גילחו שערותיהן.

צא) יש הנהוגות לעשות כן ג' ימים לפני הטבילה, ויש נוהגות יום א', ולדינא כו"ע מודי שיכולה לעשות כן ביום הטבילה.

צב) ולדידן שלא נוהגים כן, איך אנו 'מקיימים' הזוהר הזה, י"ל, בגילוח שאר מקומות שבגוף, א"נ בסריקת שער ראשה. כ"כ דרכ"ת סקצ"א בשם אבני צדק.

צג) הסוגיא שלנו כאן הוא לבאר מה דינו של שער העומדת להיקצץ, האם הוא חוצץ או לא.

צד) ולכאן, לפי דברי הש"ך שבציפורניים הוא חצוץ מטעם כל העומד, ה"ה בשער ג"כ נימא הכי. וכן באמת מבואר מחת"ס מובא בפ"ת סקי"ב לגבי כלה שטבלה לפני החתונה, ושערה עומדת להיקצץ אחרי ביאה ראשונה, האם טבילתה עלתה לה או"ד כל העומד להיקצץ, ולכן שערה היתה חציצה במקום החיבור, במקום שעומדת להיקצץ.

צה) והשיב לה החת"ס, דבעצם יש כאן חציצה, אלא הואיל ואינה רוצה לגלח השערות בשעת הטבילה, דאדרבא, עד אחרי הביאת מצוה היא רוצה את שערה, נמצא עכשיו אינו עומד להיקצץ, ורק אחר מעשה מסויים עומד להיקצץ, ומפני כן טבילתה עלתה לה.

צו) [ואינו מספיק במה שעכשיו אינה מקפיד, ורק למחרת הוא מקפיד, דאם משום זה לחוד היינו מחמירים, כמו רטיה של הכת"ס, שרוצה אותו עכשיו, ובעתיד תהיה מקפיד, שאמרנו שנקרא מקפיד עכשיו, וה"ה בזה, אם לא שיש מעשה המחלק בין 'לפני' ו'אחרי'. כך מבואר מהחת"ס.]

צז) ומביא ראיה מנזיר, שטובל עם שער, ואז מביא קרבנותיו, ואח"כ מגלח, ולא חצץ לו שער.

¹³ אחרי מות, פנחס, נשא.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

צח) ועפי"ז, **אשה שיש לה תור לתספורת למחרת בבוקר**, א"א לטבול כך, כי שיערה החוצצת, ומקפיד עליה^נ. וכן, אשה ששכחה לגלח שאר מקומות בגופה שמקפיד עליהם, א"א לה לטבול [אם לא מצד הט"ז שחלק על הש"ך].

צט) וה"ה לענין **אשה שגילחה רגליה**, ואחר טבילתה מצאה שנשתתרו לה כמה שערות בודדות, וכן **אשה ששכחה לסדר גבותיה לפני טבילתה**.

ק) שבה"ל נקט כדברי החת"ס, אך מודה שלא גרע מהיכא שלא קצצה ציפורניה, דביליל שבת מקילין כהט"ז, וכן בדיעבד, וכשלנתה, וכמש"כ למעלה.

קא) ועפי"ז כ' שבה"ל דלעולם ילמד אדם תוך ביתו שלא תהיה מקפיד על שערות, כדי שלא להיכנס לשאלות חמורות כאלו.

קב) וכ"ה בשו"ש^{נט} להגרש"ז, וכ' דאם בעבר גילחה ראשה ג"פ עבור מנהג הנ"ל, והפעם לא עשתה כן, ה"ל הקפדה, וא"א לטבול, מלבד הט"ז וכו'. ואע"פ שהגרש"ז בתחילת הסימן ס"ל שחציצה הלכתי אינו חציצה, היינו רק חציצה הלכתי של הלכות חציצה, דכשבאמת לא איכפת לה הלכלוך, ורק מצד הל' חציצה מסירו, בזה אינו נחשב מקפיד, משא"כ כאן אינו מדיני חציצה, אלא מדיני צניעות, וא"כ מקפדת לענין חציצה ולא מדיני חציצה, ולכן חוצצת.

קג) וס"ל להגרש"ז דעליה להתיר נדרה של גילוח שיערה, ומכיון שאין נדר לחייבה לגלח, שוב אינה מקפדת לגלח שיערה. ויכול להתיר ע"י שבעלה יהיה שליח, אם הג' בנ"א כבר מקובצים, ולא יתקבצו עבור זה [מדיני התרת נדרים].

קד) והגרש"ז מודה דלא בכל ציור היא באמת מקפדת, כגון הא דיש לה תור לתספורת, אם תדחה התור לעוד שבוע, אם לא איכפת לה כ"כ, אין השער עכשיו חציצה כיון שאינו מקפיד.

קה) ע"כ היה דעתם של כמה אחרונים, שנקטו כתורתו של החת"ס, ולהשוות המח' ש"ך וט"ז בענין ציפורניים לענין שער.

קו) אמנם, יש כאן מהלך אחרת בסוגיין, והוא מבוסס ע"פ הב"ח שהביא הט"ז [שמאיזה טעם שיהיה השמיטו הני רבוותא], שכ' כהראב"ן שהוא מקורו של הש"ך של כל העומד, וכ' 'ולא דמי לשערות הראש' שרוב נשים לא קוצצין. ובאמת דבריו של הב"ח טעונים ביאור, להסביר המשא ומתן בדבריו.

קז) ור' משה^ס מביא דברי הב"ח, ומסביר דבאמת כל דבר היונק מן הגוף היא חלק מהגוף, ואינו חוצץ, ואינו מעלה או מוריד הא דעומד להסיר, כיון שהוא חלק מהגוף, ואין הגוף יכול לחצוץ את עצמה. ובאמת כך ס"ל הט"ז, שהבאנו למעלה באריכות. אלא שהש"ך חידש לומר בציפורניים, דהואיל ואם יניח להם לגדול, ולא יטפל בהם, הם יתנוולו, וא"כ ע"כ ע"פ דרך הבריאה א"א להשאירם כמות שהם אלא חייב לטפל בהם בתדירות, וא"כ ע"כ אינו כחלק מהגוף ממש, אלא כיתרון בעלמא, ולכן היכא שעומד להיקצץ, ס"ל להש"ך דכקצוץ דמי.

^נ והיה מקום לדון בהמציאות, האם באמת מקפיד, ומה יקרה אם התור נדחה לעוד שבוע, לא היה איכפת לה כ"כ.
^{נט} י' מ"ז.

^ס ב' פ', וב' פ"ח ד"ה ועוד.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(קח) משא"כ בשער, אינו חייב לטפל בו בתדירות, והמניחו לגדול אינו מתנוול מאליו כ"כ מהר, ואדרבא, שער הוא נוי ויופי היא לגוף, וא"כ שפיר הוי חלק מהגוף, ואע"פ שעומדת להיקצץ, אינו חוצץ.

(קט) ור' משה אינו מחלק בין ציפורניים לשער ע"פ סברא לחוד, אלא מאריך להוכיח מקראי שזה ניוול וזה אינו ניוול.

(קי) ועפ"יז, אשה שיש לה תור לתספורת אחרי הטבילה, לר' משה אינו חוצץ, ומותר לטבול כך. וכ' ר' משה דזהו כוונת הב"ח, דהואיל ויש נשים שלא קוצצין, ע"כ לאו ניוול הוא אלא יופי, ולכן אינו חוצץ אפ' היכא שעומדת לקצוץ. וכ' דמהלך זה, והב"ח, הוא דלא כחת"ס הנ"ל.

(קיא) ועפ"י ר' משה, אשה הנוהגת לגלח שיערה, ומאיזה טעם שיהיה, הפעם לא עשתה כן, אינו חוצץ.

(קיב) ע"כ נחלקו בשער הראש. ונעיין עכשיו, מה יסבור ר' משה בענין שאר שערות שבגוף, האם הוא יופי כשער הראש או כציפורניים שהוא ניוול. וס"ל למו"ר, דהואיל ושערות הללו אינם יופי, יש לדמותם לציפורניים, ועל אלו ר' משה היה אומר שיש בהם כל העומד, וא"כ כששכחה ליטלם, ומקפדת, באנו למח' ש"ך וט"ז.

(קיג) ועפ"יז, אשה הנ"ל ששכחה כמה שערות על רגליה, או שלא סידרה את גבותיה, והיא מקפיד, אפ' לדעת ר' משה עליה לסדרם לפני שטובלת^ס, ואם כבר טבלה או שהוא ליל שבת, תולה על הש"ך והט"ז של ציפורניים.

(קיד) ואע"פ שאין להשתמש בשערה ביום הטבילה, תגלח ע"י תער, ואם אי אפשר לה, עדיף להשתמש בשערה ביום הטבילה, מלטבול כמות שהיא.

(קטו) והנה, המעיין בר' משה יראה שכ' דכל שהוא ניוול, חוצץ, וכל שהוא יופי אינו חוצץ, ולא דיבר על מה שאינו זה ואינו זה. והנ"ל נכתב בהנחה שמסתכלין ע"פ סברא, האם בעיניה ובעיני בנ"א הוא ניוול או לא. והאמת, היה מקום לומר דרק מה שהוכיח ר' משה ע"פ הפסוקים נקרא ניוול, אבל שאר דברים אע"פ שאינה רוצה אותם, כ"ז שאין ראייה מפסוק שהוא ניוול, ה"ל חלק מן הגוף, ואינו חוצץ.

(קטז) ולדינא אין נפקותא בכל זה, דהואיל ואינו ברור איך ללמוד ר' משה, צריכין לחוש למהלך הראשון, ואפ' אם ע"י צריכה לגלח או לעשות שערה ביום הטבילה.

(קיז) אגב, תמיד הדגשנו דאיירי כשמקפיד. וכ"ה הפשטות, וכן למד הבדה"ש. אבל ר' משה כאן כ', וז"ל, "אף שעדיין בשעת טבילה לא היו גדולות כל כך ולא היתה קוצצת עדיין אי לאו הטבילה, הועיל המנהג לקצוץ קודם הטבילה שעתה יתחשבו כבר לגדולות כדי שלא ניתן לכל אחת ואחת תורתה בידה" עכ"ל. ולא מצאתי מי שיאיר את עיני במדרש פליאה הזה. וכבר הבאתי קושיא זו למעלה.

(קיח) יל"ע מה הדין באשה שמסיר שער ע"י ליזור; דהמציאות הוא, כפי ששמעתי, שהליזור שורף שורש השער, והשער נשאר במקומו עד שנופל מאליו ואינו גודל שוב. האם יכולה לטבול אחרי הטיפול לפני שנפל [עכ"פ שיש קצת שער הנרגש,

^ס הגרש"ז כ' דמהני אם היא מחלטת לא לסדרם לל' יום, דאז גילתה ששוב אינה מקפדת בזה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

כדין קוץ, דאם הוא עמוק, אינו חוצץ]. לכאור' זה שער שאינו יונק מן הגוף, ומקפדת עליה [אם כך היא], ועומדת לגזוז.

--- סעי' כ"א – ציפורן מדולדלת ---

ציפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה, חוצצת; פירשה רובה, אינה חוצצת.

ציפורן מדולדלת, ונקרע

- (א) מקור הסוגיא הוא משנה במקוואות ציפורן המדולדלת, פי', חלק העליון של הציפורן שהדרך לגזוז, נקרע מקצתו מעצמו, אינה חוצצת. ובתוספתא בשם ר' יוחנן דאם פירש רובה, אינו חוצץ.
- (ב) הרמב"ם למד דאם הרוב אינו חוצץ אע"פ שעומדת להיקצץ, כ"ש שמיעוטה אינה חוצץ, ולכן אינו מחלק, וכל ציפורן שפירשה, אינו חוצץ. הרי"ף, סמ"ג, רבינו ירוחם, ועוד, כולם הסכימו לדעת הרמב"ם.
- (ג) מאידך, הטור ועוד ראשונים, למדו התוספתא דרך רובה אינו חוצץ, אבל מיעוטה כן חוצץ. השו"ע פוסק כדעה זו.
- (ד) וע"פ מה שנתבאר בסעיפים הקודמים מובן היטב הש"ך שחולק על השו"ע שהיקל בפירשה רובה, ומחמיר אף בכה"ג, כיון שעומדת להיקצץ. ולהט"ז שחלק על דינו של הש"ך, מסכים לדינא עם השו"ע.
- (ה) וממילא, כההוראה למעלה כך היא ההוראה כאן, דלכתחילה חוששין לדעת הש"ך, אך בדיעבד, וכשאינ ברירה, נקל כהט"ז וכשו"ע. ובגדר של בדיעבד, כבר נתבאר למעלה. וכן הסכימו להוראה זו הסד"ט, לחם ושמלה, בדה"ש.
- (ו) ובאמת, כיון שהחכמ"א אינו מביא כאן דינו של הש"ך, יש להקל עוד יותר בזה. וע' לקמיה מש"נ בשאלה זו למעשה בליל שבת.
- (ז) על הש"ך קשה, הא אינו חולק רק על השו"ע, אלא על המשנה שפסקה דאינה חוצצת, וא"כ איך הבין הש"ך את דברי המשנה. הערוה"ש כ' דאולי י"ל שהמשנה איירי היכא שכואב לה להסירו, ולכן אינה עומדת להיקצץ, משא"כ כאן איירי כשאין כאב, ולכן הוא עומדת להיקצץ, ומפנ"כ חוצץ. וכמובן, זה דוחק. וע"ע בזה.
- (ח) ע"כ היתה כשפירשה רובה. והיכא שפירשה מיעוטה, השו"ע ס"ל דחוצצת. והק' הלחם ושמלה, הא הרמב"ם והרי"ף הקילו לגמרי, וא"כ מדוע החמיר השו"ע נגד הני רבוותא. ולכן מסיק הלח"ו"ש, דאם כבר שימשה או שהוא כבר למחרת, אין לחזור ולטבול, ולסמוך על הראשונים נגד שו"ע.
- (ט) ולהוראה זו הסכים ההר צביט^ב, מובא בבדה"ש ס"ק קנ"ט, דלא כהגרש"ק בספרו מי נדה.

^בקס"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (י) ויל"ע, בליל שבת, האם נקל כהלחם ושמלה ורמב"ם ורי"ף ולטבול עם ציפורן שפירשה מיעוטה, דלא כשו"ע, ושלא לחתך ע"י גוי או בשיניים. וע"ע בזה.
- (יא) וכשחוזרת לטבול, להשו"ע בכל מקרה, ולהאחרונים הנ"ל אם הוא באותו ערב ולא שימשה, ודאי לא תברך, כי להרמב"ם כבר יצא.
- (יב) עכ"פ נמצא, הרישא של שו"ע שהחמיר לענין מיעוט, אנן נקל כששימשה, או שהוא כבר למחרת [או בליל שבת]. והסיפא של שו"ע שהיקל לענין רוב, אנן נחמיר לבתחילה כהש"ך, אבל נודה שאינו חמיר כ"כ כמו הרישא, ואי"צ לטרוח כ"כ הרבה, משום שהחכמ"א השמיט כאן את דברי הש"ך.
- (יג) ובאחרונים אין חילוק בין ציפורני ידים לציפורני רגליים. אך הלחם ושמלה מיקל כשהוא של רגליים, לענין רובא שפרש, שאין להחמיר כהש"ך, אבל לא לענין מיעוט.
- (יד) בעיקר הענין של ציפורן שפירשה, יל"ע, מהו השאלה כאן, ובכך נוכל לדון מדוע מיעוט שפרש חמיר טפי.
- (טו) הב"י למד [ובספר מגיד מישרים אי' דהקב"ה הסכים דזהו המהלך הנכון] דאיירי כאן כשיש חציצה על החלק הנקרע העומדת להינטל, ולכן, אם פירש רובו, לא נחשב כחלק מן הגוף, דכיון שהוא כ"כ קל להסיר, ולא הסירה, ע"כ אינה מקפיד בזה, ולכן לא איכפת לן במה שיש חציצה על אותו חלק העומדת ליפול. משא"כ כשפירש רק מיעוט, עדיין הציפורן נחשבת כחלק מן הגוף [והא דלא הסירה היינו משום דכואב לה ולא משום שאינה מקפיד], ולכן אם יש עליו חציצה, אפ' רק בחלק העליון הנקרע, חוצץ. הדרכ"מ ס"ל דמהלך זה הוא דחוק.
- (טז) הש"ך למד מדין כל העומד, דמקום שעדיין מחובר הציפון המדולדל אל שאר הציפורן, היא מקום החציצה, ולכן, כשפירש רובה ולא הסירה עדיין אע"פ שהוא כ"כ קל להסירו, ע"כ אינו מקפיד, ואינו עומדת להסיר, א"כ אין אומרים כל העומד, משא"כ כשפירש מיעוטה, אין הכרח ממה שלא הסירה דאינה מקפיד, דאולי לא הסירה משום שכאב לה, ולכן אמרי' בה כל העומד.
- (יז) הט"ז סקב"ה הביא מהלך בשם המרדכי מדין רובו ככולו, והט"ז לא הבין מהלך זה.
- (יח) עוד הביא הט"ז בשם הב"ח דמקום החיבור היא החציצה, אבל אם פירש רק מיעוט צריך אומנות להסירו, ולכן עדיין נחשבת כחלק מן הגוף, ולכן אינו חוצץ, משא"כ כשפירש רובו, יכול להסירו בקלות, וא"כ אינו כחלק מהגוף, ולכן מקום החיבור הוא חציצה. הט"ז מק' גם על מהלך זה.
- (יט) הט"ז למד דמקום הסדק היא החציצה, אם אין המים יכול להיכנס לשם, ולכן, פירש רובו, המים יכולים להיכנס למקום הסדק כיון שהוא רחב, משא"כ כשפירש מיעוט, הואיל והוא צר כ"כ, אין מים יכולים להיכנס, ולכן יש חציצה במקום הסדק.
- (כ) הט"ז ממשיך ומבאר סעי' הבאה, אבר מדולדל, דאע"פ שפירש רובו חוצץ, כיון שכואב לה א"כ אוחזה חזק עד כדי שאין המים יכולים להיכנס.
- (כא) והנה, רוב אחרונים למדו ג' מהלכים אלו על הציור שהבאנו למעלה, שפירש הציפורן למעלה במקום שרגילין לחתוך. אך, הלבוש למד דהציור היא כשגוף הציפורן פירש מהאצבע, ומחובר רק מצד א', והציפורן מסתובב כמו דלת.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כב) והק' עליו הסד"ט, דלפי הט"ז שהחומר באבר מדולדל הוא משום שכואב לה, א"כ בציור של הלבוש ג"כ יש להחמיר, כי יש לחשוש שתאחז בו מחמת הכאב, ולכן הט"ז יחמיר בזה.

(כג) ועוד, סברת הש"ך שפירש רובו קיל טפי משום דה"ה קל להסירו, ומדלא הסירו ע"כ אינה מקפיד, זה שייך רק היכא שיכולה להסיר בלי כאב, אבל אם כציורו של הלבוש, לא שייך טענת הש"ך, וא"כ אפ' פירש רובו, דינו יהיה כאילו פירש מיעוטו.

(כד) וממילא, טען הסד"ט, אם היה ציור של הלבוש, שפירש גוף הציפורן מהאצבע, אפ' רובו, חוזרת לטבול, אפ' אם לנתה.

(כה) [ע"ע כפי המציאות בזמננו, שי"א דיכולה האשה לתקן ציפורן שפירשה מיעוטה, ע"י שתשים עליה לק.].

(כו) **מעשה שהיה**, אשה הלכה לטבול בליל שמחת תורה, וכשהסירה גרביוניה, נקרע הציפורן הכי קטן מאצבעי רגלה, מב' צדדים, ונשאר הציפורן תלוי ועומד מצד א' בלבד. וכיון שאסור להסירו מצד גוזז, טבלה כמות שהיא והתיר לה הרב. והשאלה, הא ע"פ טענת הסד"ט הנ"ל, איך היקל עבודה.

(כז) והשיב הרב, ששאל אותה אם כאב לה, ואמרה שלא³⁰, ולכן להט"ז אינו כאבר מדולדל, ואין כאן טענת הסד"ט. וגם להב"י עלתה לה כיון שלא היה חציצה על הציפורן שנתלשה רובה.

(כח) ומצד הש"ך שטען שיש להקל אם ידעינן שאינה מקפיד, מדלא הסירה, הרי כאן, כיון שהיה יו"ט, אין כאן טענת הש"ך, כי לא הסירה משום הל' יו"ט. אך, הרב אמר ששאל אותה האם היא מקפדת עם ציפורן כזה, ולא היה תשובה ברורה; ולכן אמר הרב דכבר לימד אותנו החמדו"נ מובא בפ"ת שהדרך לא להקפיד כ"כ בציפורני רגליים, ואם הט"ז והב"י היו מקילים בלא"ה, יש להקל.

(כט) ולכאן נראה, דיפה פסק הרב. וע"ע החכמ"א דכלל ביחד ציורו של האחרונים עם ציורו של הלבוש, וכ' שלא יאחזו כדי שמים יוכלו להיכנס. ויל"ע, איך יישב טענות הסד"ט. וע"ע בזה.

(ל) כל מש"כ בסעי' הזה, היינו בסדק לרחבה של הציפורן, או שפירש גוף הציפורן, אבל סדק לארכה של הציפורן, מצד הגוף עד סוף האצבע, אינו חוצץ, כ"כ חכמ"א, ועוד.

(לא) וק', הא לדעת הט"ז יהיה חציצה במקום הסדק שאין המים יכולים ליכנס למקום הסדק. וצ"ל, שיש לחלק בין סדק לרוחב של הציפורן, שחלק הנשאר נחשב כחצוץ מחלק העומדת ליפול, לא משום כל העומד, אלא דזה חלק מהגוף שנחצץ, משא"כ כשהוא לארכו, שני החצאים הם חלק מהגוף, ולכן אין כאן חציצה. כצ"ל.

(לב) **על עצם דברי הב"י והש"ך יש להקשות**, מה בכך שיש להוכיח ממה שלא הסירה ציפורן שפירשה רובה למרות דהוא כ"כ קל, דע"כ אינה מקפיד עליה, הא הלכות חציצות אינם נקבעים רק על ידה, אלא כלפי דרך העולם, ורוב נשים מקפידים על ציפורן שפירש רובה, א"כ ליהוי חציצה.

³⁰ ואם אמרה שכן, אך לא אחזה, נראה שעדיין יש לאסור, כמו שמשמע באבר מדולדל, שלא עלתה לה בכל גווני, לא פלוג, כי יראים שתאחזה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ג) ואה"נ לדעת הט"ז לא קשה, דהוא לא למד מדין קפידא, אלא מדין חציצה במקום הסדק, אבל להש"ך ולהב"י קשה. כה"ק רעק"א בכתב וחותם, ונשאר בצ"ע.
- (ד) ואע"פ שאנן נקל כהט"ז בדיעבד, אבל לכתחילה בליל שבת יל"ע מה לעשות, האם תסיר ע"י גוי.
- (ה) [א.ה. לכאנ', לא רק הט"ז יקל כאן, אלא גם הב"י, כי הב"י לא דיבר אלא כשיש איזה חציצה על עצם הציפורן הנופל, וכאן אין לה חציצה מלבד הציפורן עצמה, א"כ הט"ז וגם הב"י יקילו. ורק להש"ך קשה, ואנן חוששין להש"ך לכתחילה, ולא בדיעבד. ואה"נ, לכאנ' עליה לחפש גוי, ואם אין גוי, נקל.]
- (ו) ועוד, החכמ"א מתיר ציפורן שפירש רובה ואינו חוצץ במקום החיבור ד'כאילו נטלה'. ויל"ע, בשבת, כשאסור ליטול, האם אמרי' ביה 'כאילו נטלה' או לא.
- (ז) ולכן נראה, דע"י גוי יש להקל בכל גווני, אפ' בכלי. ואם אין גוי, והוא ביהשמ"ש, לכאנ' להסיר ע"י שינייה הוא שאלה של גוזז במלשאצל"ג לכמה דעות, כלאחר יד, פירש רובה שהוא רק גוזז מדרבנן, במקום מצוה. ואם היא כבר קיבלה שבת, כגון שלא הדליקה נרות על תנאי, יש לה להתיר נדרה. ואם אינה יכולה, או שהוא כבר לאחר ביהשמ"ש, יש לציין להל' שבת סי' שכ"ח סעי' ל"א ציפורן שפירשה רובה, במקום צער, מסירו בשנוי. כשלא נתלש רובו, אין היתר שם בכלל.
- (ח) ומסתבר, דבמקום מצוה הוא כמקום צער, ולכן יש לה להסיר הציפורן בשינייה, כדי לצאת דעת הש"ך.
- (ט) ויש לפלפל, השתא דאתית להכי, להחכמ"א אי"צ להסירו, כי עכשיו אפ' בשבת הוא עומדת ליטול, וא"כ שוב אין היתר ליטלו. אלא שאם כן, אינו עומדת ליטול, ואז מדינא צריך להסירו [עכ"פ להש"ך ולחכמ"א]. וחוזר חלילה.
- (מ) והנה, לענין נט"י, בימות החול ודאי צריך להסיר לפני הנטילה. ובשבת, יל"ע האם צריך להסירו ע"פ קולות הנ"ל, או"ד כיון שאינו עומד להסיר מחמת הלכות שבת, אולי אי"צ להסיר עבור הנטילה. וצד האחרון נראה עיקר.

--- סעי' כ"ב – אבר מדולדל ---

אבר ובשר המדולדלים, חוצצים. (אכל יצלת או יתרת ואינו מדולדל, אינם חוללים) (צ"י נקס סמ"ג סימן רמ"ח נקס ר"י).

עור יבש, ויבלות, וכדו'

- (א) בתוספתא אי' אבר ובשר המדולדלים, יש גורסים חוצץ, ויש גורסים שאינו חוצץ.
- (ב) הר"ש, סמ"ג, ועוד גרסו שאינו חוצץ, אפ' מדולדל, ופירש רובו, כי סו"ס הוא חלק מהגוף. מאידך, רוב ראשונים גרסו שהוא חוצץ, וכך פסק כאן השו"ע.
- (ג) וכמו שחקרנו בסעי' הקודם, ה"ה יש לדון כאן, מהו החציצה כאן, האם הוא במקום שעדיין מחובר, או במקום שפירש, או שאירי כשיש חציצה על האבר המדולדל.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ד) והנה, צד האחרון היתה המהלך של הב"י בסעי' הקודם, ואינו משמע בשו"ע דזהו הציור כאן.
- (ה) הט"ז שלמד למעלה שהחציצה הוא במקום שפירש, למד דה"ה כאן החציצה הוא במקום שאינו מחובר להגוף, דחוששין שמא תאחו האבר חזק אל בשרה מחמת הכאב, ומחמת כן אין המים יכולים להגיע לשם. להש"ך, החציצה כאן הוא משום כל העומד.
- (ו) והנה, הרמ"א כ' דיבלת או יתרת שאינם מדולדלים אינם חוצצים. וממיקום של הרמ"א וסתימתו, משמע שאירי היכא שעומדת להינטל, ואעפ"כ אינו חוצץ. כ"כ הבה"ש סקמ"ו, ורק דן לגבי יבלת שמת, ודן להחמיר בזה, ועמש"כ בזה לקמיה בשם ר' אלישיב.
- (ז) והניחא לדעת הט"ז, וה"ה לדעת הב"י בסעי' הקודם, אבל לדעת הש"ך קשה, הא כל העומד לגזוז. ור' משה שהבאנו לחלק בין שער לציפורניים לא יעזור כאן, כי יבלת אינו יופי, אלא הוא מכוער ומנוול.
- (ח) שבה"ל מאריך לפלפל ליישב הקושיא מעל הש"ך. והנה, אם היה קושיא אלימתא עד כדי שהשבה"ל הוצרך לפלפל ליישבו, הלא היה מוטל על הש"ך לכה"פ להתייחס אל הקושיא. ומדסתם הש"ך כאן ולא הזכיר מאומה, ע"כ התיירץ הוא פשוט וברור.
- (ט) ולכן צ"ל, דאע"פ שראינו מח' חת"ס ור' משה לענין שער העומד להיקצץ, הנ"מ רק בדבר שאינו גוף האדם ממש, אלא תוספת של האדם כגון שער וציפורניים, אבל בעור האדם ממש, אפ' אם עומדת לגזוז, א"א לומר שהוא כגזוז, כי הוא האדם ממש, ובזה כו"ע מודי שהוא גוף האדם, אע"פ שהוא מכוער.
- (י) וע"פ מהלך זה, יל"ע לדעת הש"ך מדוע אבר מדולדל חוצץ, הא אם יבלת הוא גוף האדם, כ"ש שאבר הוא גוף האדם. וי"ל, אולי יסכים בזה להט"ז, דחוששין שמא תחזיק חזק. א"נ י"ל, שלמד כאן כהב"י של סעי' הקודם, שיש חציצה על האבר. א"נ, איירי באבר שרוצה להסיר תכף ומיד עכשיו, וכואב כמות שהיא, ולכן צריך להסירו. [למהלך השלישית, שהוא אוקימתא גדולה, יתכן שיבלת אכן יהיה חציצה, במקרים מסויימים. אך אין ראיה שהש"ך למד הסעי' כזה.]
- (יא) ועפי"ז, מי שיש לה יבלת, ורוצה הסירו תכף ומיד אחר הטבילה, לית לן בה, ויכולה לטבול כך. והכי קי"ל לדינא.
- (יב) **שן המדולדל**, והיא הולכת להוציא ולשים שן מלאכותי במקומו, מהו לטבול לפני שהיא עוברת את הטיפול; כך הסתפק הדובב מישרים, האם הוא כציפורניים ושער שיש בהם 'כל העומד', או שהוא כיבלת, שאפ' מדולדלת אינו חוצץ.
- (יג) הדובב מישרים לא חילק כמש"כ כאן, אלא היקל משום דהמקום שבגוף שיש בה החציצה היא פנים של החניכיים, וזה מקום בלועה.
- (יד) ויש להקשות על סברא זו, הא אם עומדת לגזוז, א"כ החניכיים אינם בלוע, אלא עומד להיגלות. ואין לומר דהולכים בתר רוב העולם, דהשכל מחייב להסתכל על כל אדם ואדם. ותו, הא דיש היתר של בלוע, י"א דאינו מספיק שמקום הגוף יהיה בלוע, אלא

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

בעינן שגם דבר החוצץ יהיה בלוע. וע"ע אבנ"ז ו' ר"ס הדן בזה. ונדרון בסברות אלו לקמיה בס"ד בענין סתימות בשיניים.

(טו) וביותר קשה, אע"פ שהשן עומדת להיתלש, מ"מ לכאו' לא גריע מגליד, שכ"ז שעושה שימוש להגוף, נעשה כעורו של האדם, ה"ה וק"ו שן המדולדל, כ"ז שהוא כאן הוא משמש להאדם, ומסייע בלעיסה^{טו} [אם כך המציאות]. ועוד, אם כואב להסירו כמות שהוא, לכאו' גם משום זה לא יגרע מגליד שאינו חוצץ כ"ז שכואב להסירו^{טז}. וכ"ז מלבד מש"כ למעלה, דזה גוף האדם שלא אומרים בה כל העומד.

(טז) עכ"פ, שן המדולדל, להט"ז מותר לטבול כמות שהיא, ויש בה כל הסברות שהזכרנו שאינו גרוע מגליד. ואפ' לדעת הש"ך שאמרנו שיתכן שהוא לומד אבר מדולדל דלא כהט"ז, מ"מ כאן אין חציצה על עצם השן, ואינו עומד להסירו תכף ומיד כמו האבר.

(יז) ולכן לדינא, מותר להאשה לטבול עם שן מדולדל, [עכ"פ כשאין בכוונתה להסיר השן תכף, כדי להרוויח דעת הש"ך, לפי א' ממהלכים ליישבו עם אבר מדולדל].

(יח) ואע"פ שזה דלא כבדה"ש ס"ק קס"ב שהחמיר בשן מדולדל, מ"מ יש להקל ע"פ כל סברות הנ"ל, בפרט כשהוא שאלה של חציצה דרבנן של מיעוט המקפיד, בבית הסתרים, דלהט"ז ודאי מותר. וגם הדובב מישרים מיקל למעלה, אם כי מטעם אחר, ולא מטעמנו. ואם עדיין יש לה תועלת ממנו, כ"ש שיש להתיר, דומיא דגליד.

(יט) ולענין עור מדולדל, כגון הציצין שסביב הציפורן, לכאו' זה הציור היותר מצוי, הרבה יותר מאבר וציפורן מדולדל, ולכן פליאה שהשו"ע והנו"כ לא עסקו בזה בכלל.

(כ) המהרש"ם^{טו} בשם תשו' פני יהושע, מובא בבדה"ש ס"ק קס"א, החמיר בזה. וכ"ה במראה כהן, ומשמע שם אפ' אם לנתה.

(כא) אמנם, החכמ"א^{טז} מיקל ע"פ ג' טעמים; להט"ז, החומר באבר מדולדל הוא שתאחז חזק מפני הכאב, ומים לא יכנסו, וזה לא שייך כאן. ולהש"ך של כל העומד, אפ' אם תרצה לומר כן בעור האדם גופא, אינו הדרך להקפיד בזה, א"כ אינו עומד להיגזז [מלבד דאנן הקלנו נגד הש"ך בשעה"ד ובדיעבד]. ועוד, לפעמים משאירו ואינו מסירו כיון שכואב, א"כ מקפיד שלא להסירו, וע"ז הש"ך לא דיבר.

(כב) ולכן, ודאי לכתחילה^{טז} תסיר ציצין אלו ככל שהיא יכולה בלי לכאוב את עצמה, וכך תטבול. ובליל שבת כשא"א להסירם [ע"ע שכ"ח סעי' ל"א], תסיר ע"י גוי. ואם אין גוי, תטבול כמות שהיא. וכן אם מצאה לאחר שטבלה, אין לחוש.

(כג) הצירוף הכי גדול כאן, מלבד החכמ"א, הא סתימת השו"ע והנו"כ.

^{טו} וכ"כ אבנ"ז שם. ואם הוא כואב לה עכשיו, הדרכ"ת כ' דאז נעשה כאבר מדולדל. ולדינא, יש להקל בזה, כי עדיין יש סברת הט"ז ועוד סברות לסמוך עליהם. וע' לקמיה בסי' כ"ד לגבי נקיון מסביב השן הזה.

^{טז} אינו טענה כ"כ, כי התם היה 'סימן' שהוא עדיין כעורו של האדם, ועדיין יש צורך בו, משא"כ כאן, יתכן שהוא אינו כשן האדם כיון שכואב עכשיו, ואינו יכול ללעוס עמו, וא"כ אינו כמו גליד.

^{טז} ב' ע"ר.

^{טז} קי"ט ט"ז.

^{טז} ורע עלי המעשה ששמעתי שנוהגת הנשים בקהילות מסוימות שמיד אחרי המקווה הם הולכות לעשות 'מניקור'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כד) אשה שיש לה **כווית-שמש**, עליה להסיר כל מה שיכולה להסיר בלי צער, וכך תטבול, כי השאר הוא מיעוט המקפיד. ואם הוא במקום שהיא מקפיד, כגון בפניה, או ברוב גופה [איך קיבלה את זה?], עדיין הט"ז יקל.

(כה) וכן לענין **קשקים** בראשה, תסיר מה שיכולה בלי כאב, והשאר הוא מיעוט שאינו מקפיד, וגם רפוי. כ"ז מסברא, וע"פ הנ"ל, וכן בשם ר' משה.

(כו) **עור יבש וקשה**, מנהג המקוואות הוא להגיד להאשה להסיר, ואף נותנים להם אבן ספוג לעשות את זה. ואינני יודע מאין התחילו לעשות את זה, ולפני שנים לא רבות לא היה מי שדיבר על נושא זה בכלל. ויתבאר כאן כמה וכמה טעמים שאי"צ האשה לעשות כן.

(כז) חדא, היה מנהג לקצוץ ציפורניים כדמבואר בשו"ע ונו"כ, ואינו מוזכר מנהג של עור יבש וקשה. ועוד, עלול לגרום לדם, שכמו שביארנו למעלה הוא שאלה הרבה יותר חמור. להט"ז ודאי שרי כי אין אומרים כל העומד לגזוז, ואין כאן צואה מתחתיו. ואפ' להש"ך, הלא אינו עומד לגזוז [ובלא"ה, כבר כתבנו דהעיקר הוא כהט"ז]. ותו, החמוד"נ לימד אותנו דברגליים אינו הדרך להקפיד כ"כ. עורו של אדם אין אומרים כל העומד, כמו שראינו כאן לענין יבלת, והוא ק"ו מהתם, וכן מגלד. ואם הקילו בענין ציצין שליד הציפורן, כ"ש שיקילו כאן.

(כח) ולכן, אם יש לה עור קשה ויבש, אי"צ להסיר אפ' אם מקפיד, כמו שראינו לענין יבלת, כיון שסו"ס הוא חלק מהגוף, ויונק ממנו. ושבה"ל ג' קכ"ז היקל רק בדיעבד, וצ"ע. בשיעורי שבה"ל היקל יותר מזה, ורק החמיר במקפיד ממש, וס"ל דיותר חמור מיבלת.

(כט) **אשה אחת יש לה נקודות שחורות בעורה, Moles**, והטיפול להסירם הוא זריקה לתוך הנקודה, ואז מתייבש ונופל. אך אינו מסתיים בכל פעם בזריקה אחת, ולפעמים מתייבש ואינו נופל. וא"כ, נשאר לה א' שהוא יבש, ואינה יודעת אם יפול בעוד כמה דקות, או שצריכה להמתין כמה ימים ולהזריק שוב כדי שיפול. מהו לטבול עכשיו.

(ל) והנה, זה חמיר מכל ציורים הנ"ל, כי זה לא רק יבש וקשה, אלא גם מת, ועל הצד שהוא עומד ליפול עכשיו הוא אינו יונק מהגוף כבר עכשיו.

(לא) ולהט"ז שלית ליה כל העומד, כ"ז שלא נפל הוא כעורה ממש, ואינו כואב, ואין לחוש שתאחז בו כשטובלת, ולכן יכולה לטבול. [עמש"כ למעלה בשם בדה"ש בענין זה].

(לב) והנה, בספר משמרת הטהרה להרב קארפ כ' בשם ר' אלישיב דגם עור יבש ומת דינו כיבלת ואינו חוצץ. וכמובן, זה חידוש, כי יבלת יונק מהגוף, משא"כ זו; וכך היה משמע לי בע"פ, שלא היה פשוט כ"כ לר' אלישיב להקל.

(לג) ואולי יש לומר כעין ספ"ס, על הצד שלא יפול, היא כגופה, ויונק ממנה, ועל הצד שהוא יפול, להט"ז שרי. וגם, הוא רק שאלה של מיעוט המקפיד, שהוא דרבנן.

(לד) ונזכיר גם שהיו ראשונים שס"ל דכל ענין של אבר מדולדל לעולם אינו חוצץ.

(לה) עכ"פ, בצירוף כל הני ספיקות יש מקום להקל, וכן היה משמע לי דעתו של ר' אלישיב להקל מחמת רבוי הספיקות.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לו) **אשה חולה סכרת, של"ע צריכה לעבור ניתוח לכריתת אצבע מרגלה, האם יכולה לטבול כמות שהיא; לכאו' היינו אומרים שהוא תלוי על מח' בדה"ש ור' אלישיב שהבאנו למעלה, מה הדין ביבלת שכבר נתייבשה ואינו יונק מהגוף, וה"ה כאן האצבע כבר אינו יונק מן הגוף, וא"כ תולה על מח' זו. אמנם, אף הבדה"ש לא החמיר בזה בוודאות, אלא צידד להחמיר בזה.**

(לז) **ועוד, הרי השו"ע כ' דרך אבר מדולדל חוצץ, ולא אבר שאינו מדולדל, אע"פ שהוא 'מת'. ועוד, מי יודע מהו הגדר של יניקה שצריכים כדי להחשיבו כחלק מהגוף.**

(לח) **ועיקר הטענה, דסברת 'יונק' הוא להגדיר מהו חלק מן הגוף ומה לא, וכשיבלת או ציצין מיובשים, אולי כבר אינם חלק מהגוף, משא"כ אבר שלם, כ"ז שלא כרתו אותו, הוא חלק מהגוף לגמרי, אע"פ שאינו יונק, וא"כ אינו חוצץ.**

(לט) **שאלה: אשה סבלה שנים רבות משן מוזר ומכוער, ולכן חסכה שקל אחרי שקל, עד שאחרי עשר שנים הלכה לרופא שניים להוציא השן ולשים שן מלאכותי במקומו. כשבדק הרופא את השן שלה, אמר לה שאין שום בעיה עם השן שלה, רק נשאר עליה מעט טיט מאז שהיתה לה קוביות כשהיתה בחורה צעירה, ולכן הסירו ממנה שם במקום.**

(מ) **השאלה, האם היתה נדה, מדרבנן, כל הני שנים, והאם עליה לטבול עכשיו בלילה, כי טבילתה האחרונה לא עלתה לה. איך נדון להאי דינה.**

(מא) **ומסברא, כותב השורות היה אומר שזה חציצה שסברה שאינו מעכב כי הוא חלק מגופה, ולבסוף נתברר שאינו חלק מגופה, אלא חציצה גמורה. וודאי היתה מקפיד בזה, א"כ חוזרת וטובלת. ושאלתי כמה וכמה מקרובי וידידי וכולם הסכימו עמדי.**

(מב) **אמנם, אאמו"ר ומו"ר הבקיאים היטב בהל' נדה וחציצה, ס"ל שאינה חוזרת לטבול. ולא הבנתי טעמם, אבל מכיר אני את מקומי.**

--- סעי' כ"ג – תכשיטים רפויים ---

השירים והנזמים והטבעות והקטלאות אם הם רפויים, אינם חוצצים; ואם הם מהודקים, חוצצים. וכן הדין באגר שעל המכה וקשקשים שעל השבר.

תכשיטים, לכתחילה ובדיעבד

(א) **כ' שו"ע דאם התכשיטים מהודקים, חוצצים. וק', לא רק שהוא מיעוט ואינו מקפיד, אלא הוא אף נוי, וא"כ יהיה כמו סעי' י"ז, שאינו חוצץ, עכ"פ לאלו שסוברים שקולא זו הוא אף כשיש בו ממש.**

(ב) **ויש שתירצו, דהואיל וטבעת וכדו' יש לו חשיבות משל עצמו, אינו יכול להיות טפל כ"כ כמו שאר הדברים שראינו למעלה, וא"כ חוצץ. [לא מתרץ מדוע אינו אלא מיעוט שאינו מקפיד.]**

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ג) הראשונים תי', וכ"כ הט"ז סקכ"ג, דהואיל והיא מסירה בעת שלשה, אינו טפל. כלומר, מטעם זה אינו כמו נוי, כיון שאינה רוצה שישאר במקומו לזמן ארוך, וגם מטעם זה אינו מיעוט שאינו מקפיד, אלא זה מקפיד, ולכן חוזרת וטובלת, עם ברכה.
- (ד) ועפ"י מהלך זו, אם היא לא מסירה ללוש, וגם הדרך היא כמותה, אה"נ לא יחצוץ, וטבילתה עלתה לה.
- (ה) ואם הטבעת היא רפוי, השו"ע כ' דאינו חוצץ. אבל, אנן גוזרין רפוי אטו מהודק, כדמבואר ברמ"א בהל' נט"י סי' קס"א סעי' ג' כי אין אנו בקיאים להבדיל בין הדוק לרפוי. והנה, מסתבר שיש גדר של רפוי שאף הרמ"א בסי' קס"א לא היה גוזר, כעין צמיד וכדו', אך אינו ברור מהו גדרו. וע"ע בבדה"ש שדן בזה.
- (ו) הב"ח סקכ"ז ובתשובה [מובא בפ"ת כאן] ס"ל שאין לגזור רפוי אטו הדוק בכל תכשיטים מלבד בעגילים, כי ס"ל דאלו עלולים להיות הדוק יותר משאר תכשיטים. והאמת, דהמציאות נוטה כדעת הב"ח. הא"ר ועוד הק' על הב"ח, דאם בהל' נט"י אנו גוזרין רפוי אטו הדוק, ה"ה וק"ו שיש לגזור כאן לגבי נדה.
- (ז) ובאמת, הבית הלל מובא בפ"ת הק' על הרמ"א גופא, אם החמיר בהל' נט"י, מדוע כאן שתק כששו"ע היקל ברפוי. ותי', דהא דהחמיר הרמ"א באו"ח, היינו רק לכתחילה, אבל בדיעבד יקל, וכאן, לכתחילה כבר אסר הרמ"א בסעי' א', ולענין בדיעבד הרמ"א מסכים לשו"ע שיש להקל כשאכן היה רפוי.
- (ח) נמצא, הרמ"א ס"ל כאן להקל בדיעבד באותה מידה שמיקל בדיעבד לענין מיעוט ואינו מקפיד, דאי אמרי' שכאן חמיר יותר, ה"ל להרמ"א לומר כן, ומדשתק, ע"כ שווין הן בחומרתן.
- (ט) ואם לזאת, יש ליישב הב"ח, דבאמת הוא מודה להרמ"א, ולבית הלל, ואינו מיקל יותר מהם, אך ס"ל להחמיר בדיעבד אפ' יותר ממה שהם ס"ל, והוא מחמיר אפ' לענין בדיעבד בנוגע לעגילים.
- (י) והנה, רעק"א כאן כ' דאם טבלה בטבעת ספק אם הוא רפוי, אם כבר שימשה אי"צ לחזור ולטבול. מבואר, כשלא שימשה, עליה לחזור ולטבול. ויל"ע בדברי רעק"א, האם איירי כשהיה באמת רפוי, אלא שהרמ"א גזר משום אין אנו בקיאים, והוא מיקל בזה רק כשימשה, ודלא כמש"כ למעלה להקל בכל גווני בדיעבד. או"ד איירי כשיש חשש 'אמיתי' שמא היה הדוק, ואעפ"כ מיקל כשימשה.
- (יא) המג"א בסי' קס"א סק"י כ' כדברי הבית הלל הנ"ל ולהקל בכל גווני בדיעבד, וראייתו הוא מסתימת הרמ"א כאן. וכ"כ חכמ"א וערוה"ש, והכי קי"ל.
- (יב) הפ"ת מביא החמוד"נ שס"ל להחמיר הרבה בענין זה, וכל היכא שטבלה ברפוי, גזרי' אטו הידוק, ואפ' בדיעבד, וכבר שימשה, עליה לטבול שוב, ואין להקל אלא כהיה רפוי הרבה. ולהלכה, העיקר כמש"כ למעלה.
- (יג) **מעשה שהיה** באשה אחת שקיבלה טבעת במתנה מאביה לרגל הבת מצוה שלה, אך מידת הטבעת היה גדול עליה, ואמר לה אביה דכשתגדל ותהיה כלה, הטבעת כבר יהיה כמידתה. אך, ל"ע אביה נהרג בפיגוע. ומאז שאביה נפטר היא מרגשת קשר חזק עם טבעת הזו, ולובשת אותה תמיד בכל עת ובכל שעה, ואינה מסירו

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לשום דבר, ואף נוהגת לכפוף אצבעה עליה להחזיקו, כי יראה שמא תיפול, וזהו ה'נחמה' שלה, להרגיש הטבעת ע"י כפיפת האצבע.

כשהתארכה, אמרו לה שעליה להסיר עבור הטבילה, למרות הקושי בדבר ולמרות שעדיין אינו כמידתה והוא גדול עליה. אך, כשהלכה לטבול לפני החתונה, היא השאירה הטבעת על דעת להסירו ממש סמוך להטבילה, אלא ששכחה, ורק נזכרה בבוקר של החתונה שטבל עמו. מה דינה, האם טבילתה עלתה לה או שיהיה חופת נדה. ועוד שאלה, אפ' אם מדינא עלתה לה, מהו להתיר לה בדיעבד כי יש מקום גדול לחשוש שתמשיך להקל בזה למשך חייה.

(יד) והנה, אם היה הדוק, היה מקום לדון להקל כי אינה מסירה ללישה, אך, הואיל ודרך העולם להסיר ללישה, בטלה דעתה. ובמציאות היה רפוי. וע"פ ה"ל, העיקר הוא כהרמ"א ובית הלל ושאר אחרונים, ושיש להקל בדיעבד כמו בסעי' א'.

(טו) אמנם, הארכנו בסיפור ה"ל להודיע לך שאינו פשוט כ"כ, כי לכאו' יש לחוש שמא כפף אצבעה על הטבעת מלמעלה, והטבעת היה חציצה לחלק של האבצע והיד שהיה נוגע בהטבעת בחוזק. כלומר, אה"נ המקום שבעורה שמתחת להטבעת יכולים להקל, מ"מ יש לאסור משום מקום בעור שנגע בהטבעת בחלק החיצוני שבו.

(טז) ואה"נ אם היה מים מקדמים, היינו יכולים לדון להקל [רפוי/חזק], אבל לכאו' יש לנו לחוש שאצבעה היתה כפופה כל הזמן, כפי שנוהגת לעשות תמיד כשהיא מתרגשת, וה"ה כאן בטבילה ראשונה שלה, יש להניח ולכה"פ לחשוש שכך היה המציאות.

(יז) לדינא, זה שאלה חמורה מאוד, ויראתי להקל.

(יח) **מעשה שהיה כמה פעמים, אשה שלא הסירה עגיל מאזנה לתקופה ממושכת, וגילתה שהעגיל נתקע שם, וא"א להוציאו כי עלה עליה גליד, מהו לטבול עכשיו.**

(יט) והנה, ה"ט"ז מיקל בטבעת לאשה שאינה מסירה ללוש בה. וזהו המציאות של אשה זה, שאינה מסירה אף פעם. אך, כיון שנהוג בעלמא להוציאם, לכאו' נגיד בטלה דעתה, וחוצצת.

(כ) ואע"פ שה"ט"ז בריש הסימן מיקל אם יש כמה אנשים שנוהגים כן, מ"מ לא סמכנו על זה.

(כא) ולכן יש לצרף, דלדידה הוא נוי [למרות שע"פ מש"כ למעלה בסעי' ה' אינו פשוט לומר כן, בפרט כשיש בו ממש]. ועוד, כיון שאינה יכולה להסירו בכלל, יש סברא לומר שבע"כ נעשית טפילה אל גופה, ושאינו חוצץ. ועוד, כל אשה אילו היתה במצב שלה שאינה יכולה להסירו, היתה משאירו כן, ברצון.

(כב) וע"פ כ"ז, מיעוט, ספק מקפיד, בשעה"ד, יש להקל.

(כג) [יל"ע, אם הדרך היתה תמיד ללבוש עגילים, אך מחליפים כל הזמן, האם הולכים בתר המקום שבגוף שלעולם מכוסה, או"ד בעינן שלעולם יהיה אותה עגיל, וע"ז הדרך להסיר תמיד. וכ"ז בהנחה שכל עגיל חוצץ לאותו מקום שבגוף.]

(כד) **אשה טבלה כהרגלה, ולמחרת בבוקר מסתפקת אם הוציאה עגיליה. ואינו ספק מחמת עצבים, אלא ספק ממש, מה דינה. ואיירי כשטבלה במקווה שאין הבלנית משגיחה על דברים כאלו. ואיירי באשה שאינה מסירה עגיליה אם לא לצורך טבילה.**

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כה) והנה, אע"פ שלדירה הוא מיעוט שאינה מקפיד, והיא כאשה שאינה מסירה טבעתה ללישה, מ"מ דרך העולם הוא להסיר, וכמש"כ למעלה.

(כו) וכאן, הסברא של 'סירחא נקט' [סי' הבאה] מורה לנו לחומרא, שלא הסירה.

(כז) לדינא, ר' אלישיב היקל כשכבר לנתה, ונראה שטעמו הוא ע"פ הסברות שהזכרנו כאן, דכיון שיש כמות של נשים שלא מסירים בכלל, ואצלה הוא נוי, וכדו'.

(כח) והנה, הק' הסד"ט מה בכך שדרך הנשים להסיר טבעות בשעת לישה, הא כשם שכל צבעים או שוחטים נחשבים כקבוצה בפנ"ע, ה"ה כאן נמי נימא הכי, שיש קבוצה של נשים שלשים עם טבעות. ועיי"ש מה שתי' דזה ניכר עליהם, משא"כ זו. ואולי הכוונה, דבעינן שהוא יתייחס למקצוע שלה, ולא לסתם הנהגה. א"נ, רק היכא שהוא 'ניכר' יכולים לעשות קבוצה, ולא לסתם הנהגה.

(כט) עכ"פ, אין מכאן קולא לעניננו, ולכן העיקר כמש"כ למעלה.

(ל) ובענין טבעת שא"א להסירו מחמת נפירות באצבע והוא קצת רפוי במקומו, עמש"כ בסעי' א', שהחת"ס החמיר בזה טובא, אבל לדינא נראה להקל בדיעבד, או בשעה"ד, ע"פ סברות האלו, וכמש"כ שם. ונגיד לה לסבב הטבעת מתחת למים, וכמש"כ שם בשם שבה"ל.

(לא) ובדיעבד, היינו כהבית הלל שהבאנו למעלה, ולא כדברי החמדו"נ. גם הב"ח יודה כאן כיון שלא איירי לענין עגילים.

(לב) **מעשה שהיה באשה שיש לה באזנה שני חורים של עגילים** [מצעירותה, שלא היתה יכולה לעשות החלטות עם שכל] ועכשיו רוצה שא' מהם יסגור, אך, הואיל והיא מנקרת אותה כל פעם שהיא טובלת, אינה מצליחה להיסגר. והשאלה, האם יכולה לא לקיים הרמ"א בסעי' א' כדי שיסגר, ולא תתבייש ממנו.

(לג) ולדינא, לכאן יש מקום להקל, לוותר על חומרא במקום בושה ממושכת, בפרט שלא רק שאינה מקפדת לנקות החור, אלא אדרבא רוצה להשאירו כדי שיסגר.

אגד וקטקטים רפויים

(לד) פסק שו"ע דסוגים אלו של רטיות אם רפוי הוא אינו חוצץ. ועפי"ז, גבס שאינו הדוק, יכול לטבול עמו [אם יכול להרטיבו, וכו'].

(לה) אמנם, הש"ך סקכ"ח כ' בשם הב"ח דאפ' כשהם רפויים, חוצצים, דלא עיילו בהו מים שפיר. כלומר, הואיל ואין מים נכנסים בה לגמרי ברגע הראשון, אלא לוקח מעט זמן, חוצץ. הבדה"ש דן להקל היכא שלנתה, אך כמעט ואין לנו מציאות ששאלה זו יהיה נוגע. ואם אכן קרה שאלה כזו, ההוראה הוא כדברי הבדה"ש, הכל כפי ראות עיני הדיין.

(לו) **השיבת ציון**^ט, בנו של הנוד"ב, מובא בפ"ת, דן לגבי אשה שיש לה חולי בעיניים ואיננה יכולה שמים של המקווה יכנסו אל עיניה, ולכן השואל ייעץ שיקשור בגד על עיניה ברפוי, וכך תטבול.

^ט סי' מ"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לז) והשיב לו השיבת ציון, דהא דמצינו היתר וקולא בשעה"ד של רפוי, הנ"מ כשמצד האשה אין לה רצון שיהיה יותר הדוק מזה, אבל היכא שבאמת האשה היתה רוצה להדקו יותר, כנידו"ד, אין להקל ברפוי בכלל, כי חוששין שמא יתהדק. ולכן כ' שתעשה עצה של מים מקדמין [או עור דג].

(לח) וע"פ דבריו אלו, דן לכל הציורים שהבאנו בסעי' הזה.

(לט) **מעשה באשה אחת שהיה לה בעיה באזנה, והיה מותר לה להתקלח אבל לא אמבטיה, כי רבוי המים עלול לסכן את אזנה. והעצה בזה הוא לטבול על כותנה רפוי תוך אזנה, ולהקל על מנהג הרמ"א בסעי' א'. ולא תטבול אלא פעם אחת, ותברך אח"כ.**

תפריים

(מ) ענין זה נחלק לשני חלקים. תפריים שצריכים להסירם, ותפריים הנמסים מאליהם.

(מא) ונדרון תחילה בתפריים שצריכים להסיר; האג"מ^ע ס"ל שזה חציצה, וכן ס"ל לר' אלישיב^{עא}.

(מב) הבדה"ש דן אם יש מקום להקל כשישאירו שם למשך חודש, וכמו שנראה לקמיה בס"ד לגבי סתימות. ולמעשה, הרבה מהסברות שנבאר שם לא שייכי כאן, כגון שהוא במקום בלוע, ויתנו אחר מיד במקומה, ועכשיו הוא כשן; ואילו כאן ברוב מקרים הוא מקום מגולה, לא יתנו אחרים במקומם אחר שהוציאם, אינו משתמש בה כעורו של האדם.

(מג) ולכן, אין עצה ואין תושיע, א"א לאשה עם תפריים רגילים לטבול כמות שהיא, כיון שהיא מיעוט המקפיד, ודומה לאשה שיש לה רטייה.

(מד) תפריים הנמסים, ההוראה המקובל הוא להקל, וכ"כ בבדה"ש. והטעם, דעדיף מרטיה ויותר דומה לגליד, הואיל ויפול מעצמו, ולא ע"י מעשה בנ"א.

(מה) היכא שהתפריים מפריעים או מצטערים אותה, זה שאלה הרבה יותר חמורה, דא"א לומר שנטפל אל הגוף.

(מו) [ע"ע מש"כ בסוף הנושא של גלידים לחלק בין זה לרטיה, כי לכמה מהצדדים, עדיין לא מיושב כל צרכו.]

--- סעי' כ"ד – בית הסתרים, ומנהגים של יום הטבילה ---

צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ, שאם טבלה ונמצא שום דבר דבק בהם לא עלתה לה טבילה. ויש נוהגים שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר; ואף על פי שבודקות וחוצצות השיניים, חוששת דילמא תשתייר מיניה ולאז אדעתה, ומנהג יפה הוא. הגה: ואין לה לאכול צין

^ע ב' פ"ז.

^{עא} קובץ תשובות א' פ"ח.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

הרחיכה לטבילה (הרא"ש זה"נ); ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה צנצק
או צנרות של שְׁעוה, שלא ידבק בה (ס"ד), וכן נהגו.

בית הסתרים

- (א) בית הסתרים, הגמ' דריש מקראי שאי"צ ביאת מים ממש, אלא סגי בראוי לביאת מים לחוד. והשאלה הגדולה, האם דין זה שבית הסתרים צריכין להיות ראויים לביאת מים האם זה דין דאורייתא או דין דרבנן; נפק"מ בספיקות, וכמה צירופים צריכין להקל.
- (ב) וכ"ת, איך יתכן שיהיה דאורייתא, הא לעולם אינו הרוב, וחציצה מה"ת אינו אלא כשרובו ומקפיד. וי"ל, דאיירי כשיש חציצה על כמעט רוב הגוף, ואם יש חציצה בבית הסתרים, ביחד יהיה 51% מהגוף. א"נ, יש חציצה על רוב הגוף, ואם בית הסתירה הוא מהמנין מה"ת, הוא יכול לצרף לשטח שאין בו חציצה, ולהקל.
- (ג) ופשטיה דסוגיא דדריש מקראי משמע שהוא דין תורה. וכן נקטו רוב רובם של הראשונים. וערוה"ש סקנ"ו כ' דאע"פ שדעת הריטב"א [שנביא לקמיה] דבית הסתרים אינו אלא דין מדרבנן, מ"מ הוא נגד כל שאר הראשונים.
- (ד) וכ"כ ר' משה^{עב} שהריטב"א הוא דעה יחידאה נגד שאר הראשונים, והוסיף שהב"י לא הביא אפ' צד כזה. ולכן מסיק ר' משה שאין דעה זו אפ' ראוי לצרף.
- (ה) וכ', דאע"כ יש לבית הסתרים קולות שונות, אך אי"ז משום שהוא דרבנן, דהא דאורייתא הוא, אלא משום דגדר של ראוי לביאת מים הוא שונה מביאת מים ממש.
- (ו) וכ' דכשם שאין האשה צריכה לפתוח את פיה בשעה שטובלת, אלא סגי שיהיה ראוי לביאת מים 'אם' הפה יפתח. וכ' דה"ה אם היה שאר 'מחיצה' או עיכוב להמים להגיע, כ"ז שאינו דבוק או הדוק או תקוע, עדיין נחשבת ראוי לביאת מים. כגון, עדשות מגע, אפ' אם המים לא יוכלו להתקדר פנימה לתוך העין, מ"מ הואיל ואינו דבוק אל העין, אלא כמחיצה בעלמא, נקרא ראוי. וכן לענין מוך שבאוזן האשה שהמים אינם יכולים לעבור דרכו, עדיין אינו חוצץ, כי המקום שבגוף עדיין ראוי לביאת מים.
- (ז) כלומר, חידש ר' משה דשני סוגי חציצות יש, בחפצא, ובגברא. ובמקום מגולה שבגוף, חוצץ שניהם, כגון שיש איזה לכלוך דבוק על בשרו, וכגון שמישהו אוחז בידה בחוזק ואינו מניח למים להיכנס. משא"כ בבית הסתרים, הואיל ואין צריך שהמים יכנסו בפועל, אלא סגי שיהיה ראוי, ע"כ רק חציצה בהחפצא, דבוק אל הגוף, היא החציצה, אבל אם המקום בעצם ראוי אלא שיש עיכוב או סתימה שמונע המים מלהיכנס, זה אינו בעצם גופה של האשה, ומניעה כזו אינו דומה אלא לסגירת פיה ועינה של האשה, ושפיר נקרא ראוי לביאת מים.
- (ח) וסימן לדעת אם הוא דבוק או סותם, הוא עד כמה קל להסירו, דאם הוא מאוד קל, ע"כ אינו הדוק או דחוק או דבוק, אלא סותם, ואינו חוצץ בבית הסתרים.

^{עב} א' צ"ח ב'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ט) [הגדר בזה אינו ברור, כגון פלטה ליישור שיניים שאינו קבוע במקומו, אלא מסירו לפני או אחרי או תוך כל ארוחה, האם ר' משה ס"ל שזה אינו חוצץ כיון שמסירו בקלות].
- (י) ועפי"ז ביאר סעי' כ"ה דבבית הסתרים עלתה לה טבילה אם לא בדקה לפני, ובעלייתה ג"כ אין חציצה, ולא חוששין שמא בעלייתה נפל ממנה, כי רק חציצה דבוקה חוצצת בבית הסתרים, ואינו הדרך של חציצות כאלו ליפול.
- (יא) וממשיך, דמ"מ קשה סעי' כ"ו, מדוע עלתה לה טבילה, לדעת השו"ע, כשנתעסקה בדבר החוצץ, הא במקום מגולה אין היתר כזה אלא אמרי' העמד טומאה על חזקתה, א"כ מ"ש בית הסתרים. ומאריך ליישב קושיא זו, לחלק בין חציצה בעצם האשה ובין חציצה בהטבילה, ובזה יש חזקה, משא"כ השני, עיי"ש בדבריו העמוקים.
- (יב) [במשך הסעי' ביארנו בשם ר' משה ורש"ז עוד קולא בענין בית הסתרים, דסגי אם המים יתקדרו ויגיעו להגוף אם הימים היו שם זמן ממשוך, דג"ז מקרי ראוי לביאת מים. ויל"ע אם זה היתר חדש או שיסודם אחת היא. כגון, מצאה לחם או מצה בין שיניה לאחר הטבילה, האם יש להקל בכה"ג. ולכאו', יש להקל, ע"פ הני רבוותא].
- (יג) מאידך, השבה"ל^ע ס"ל דלא רק הריטב"א ס"ל דבית הסתרים הוא דרבנן, אלא גם הרמב"ן ס"ל כן. מסק' השבה"ל הוא להחמיר בשאלה זו.
- (יד) החת"ס^ע ס"ל דשיטת הריטב"א הוא ראוי לצרפו. והנוד"ב כ' דהאחרונים שדחקו כ"כ בסוגיין, לא ראו דברי הריטב"א. וכך נקט תלמידו התשובה מאהבה^ע.
- (טו) להרטיב"א, ולהעומדים בשיטתו, אם מה"ת בית הסתרים אי"צ ראוי לביאת מים, והקראי שהגמ' מביא אינם אלא אסמכתא בעלמא, מדוע חז"ל גזרו על בית הסתרים. ותי' הריטב"א, דגזרו ואסרו על אשה לבעלה אטו הל' טומאה וטהרה ששייך אף בבית הסתרים.
- (טז) לדינא, שאלה זו הוא בלתי מוכרע, וצירוף מיהא הוי.
- (יז) דנו האחרונים בענין עין תותבת של זכוכית, Prosthetic Eye, האם הוא חוצץ לטבילה או לא. ונביא כאן כל דברי האחרונים בחדא מחתא, למרות שמסתבר דלא כולם דיברו על אותו מציאות בדיוק.
- (יח) השואל ומשיב^ע משמע שאירי בעין שהיה קשה מאוד להסירו, אך היה מסתובב במקומו. וס"ל שנחשב כנוי אע"פ שלשאר העולם אינו נוי, לכה"פ אינו מקפיד, אך יותר חמור מסתימה רגילה שנאריך בה לקמיה בס"ד שמשאירו במקומו לעולם, משא"כ עין זו.
- (יט) ר' משה^ע מיקל, דס"ל שזה ראוי לביאת מים, כיון שאינו דבוק אלא סותם, עפי"ד שהבאנו למעלה.

^ע י' קמ"ט ב'.

^ע קצ"ב.

^ע א' ל"ו.

^ע ג' ק"ח.

^ע א' ק"ד.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (כ) ההר צבי"ח מקיל כיון שהוא רק יעוט שאינו מקפיד, שרק הרמ"א בסעי' א' החמיר, ונקל בזה כיון שהוא שעה"ד. וק"ק, אם כדבריו, מדוע טרחו האחרונים כ"כ. ואם כדברינו למעלה, מובן, שלא כל האחרונים דיברו על אותו עין, ויש שהסירו בתדירות יותר שכיחה, ויש שרק הסירו לעיתים רחוקות, וא"כ אין לדמות מילתא למילתא.
- (כא) הכוכב מיעקב, בעמח"ס דובב מישרים שהבאנו למעלה בענין שן המדולדלת, מוסיף עוד סברות להקל, דמקום החציצה הוא תוך חלל העין, ומקום זה הוא בלועה. ודן אם הולכים בתר כל א' וא', או שהולכים בתר הדרך בנ"א, ומביא ראיה מגמ' חולין שהולכין בתר דרך העולם [למרות שמסברא לא היה נראה לומר כן, והראיה שהביא ניתן לידחות].
- (כב) ע"כ דברי גדולי האחרונים. והמציאות אצלנו הוא שהוא קל מאוד להסירו, וא"כ ודאי יש כאן דברי ר' משה [דהרי העין הוא לכה"פ בית הסתרים]. לכאן הוא מיעוט שאינו מקפיד, וכבוד הבריות. והנה, אם מסירו תדיר, כבר יצא מגדר של אינו מקפיד, ונחשב כמקפיד, ואינו נוי, וא"כ נשאר לנו רק סברת ר' משה.
- (כג) בענין עדשות מגע, הבאנו ר' משה הנ"ל שמיקל כיון שהוא בית הסתרים שסותם ולא נדבק. אך, המנח"י^ט חולק על יסודו של ר' משה, והואיל והוא סותם המים, חוצץ, ואינו ראוי לביאת מים.
- (כד) הגרש"ז בשו"ש^פ מיקל אם משאיר העדשות שם למשך שנה. ונראה, דאין הכוונה לשנה ממש, אלא ה"ה כמה חודשים, כמו שראינו בשאר ענייני חציצות, דבזה נעשה טפל אל גופה.
- (כה) ויל"ע אם יש מקום להקל מחמת חיבור המים, שהרי העדשה אינו נגוב אלא הוא רטוב, וא"כ ה"ל להתיר מחמת חיבור המים. ואע"פ שאינו טופח ע"מ להטפוח, היינו משום גדלו, ומיקומו, אבל בעצם הוא רטוב עד כמה שיכול. וע"ע בזה, ומדוע האחרונים לא התייחסו לצד זה.
- (כו) ועוד צד בזה להקל, אולי המים יכולים לחדור דרך העדשה אחרי זמן ממושך, כמו שראינו בהל' שבת, הל' ליבון.
- (כז) ויל"ע, אם דרך הנשים שיש בהם עדשות מגע הוא לעצום עיניהם ביותר כדי שלא יפלו לתוך המים, א"כ נאסר משום הא. אך אחרי בירור המציאות, אינו נזהרים בזה יותר משאר בנ"א.
- (כח) לידנא, ודאי לכתחילה תיזהר טובא להוציאם. אלא שאם לא עשתה כן, אם כבר לנתה, יש להקל. ואם לא לנתה, ועדיין באותו ערב, והמקווה עדיין פתוח, לכאן עליה לטבול שוב [ולא לברך].
- (כט) **אשה של"ע היתה בתאונת דרכים, ונפל אונה, ולכן יש לה אוזן מלאכותי במקומו, שמחובר ע"י קרסים ומגנטים, ואינו מסירו בשום פנים ואופן, מלבד אם יש לה**

^ע קס"א.
^ט ו' פ"ט.
^פ י' כ"ז.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

'Ringing' בתוך האוזן היא מסירה, אבל בלא"ה לא. האם צריכה להסירו עבור הטבילה.

(ל) ולכא'ו, לכה"פ הוא נוי, כהעין של השואל ומשיב, מיעוט ואינו מקפיד [כיון שמשאירו לזמן ארוך], מקום שחוצץ הוא מקום בלוע [כוכב מיעקב], במקום כבוד הבריות, יש הרבה מקום להקל.

שיניים, סתימות, וגשרים

(לא) כ' השו"ע, שעל האשה לחצוץ שיניה ולנקותן לפני שטובלת, דאם טבלה ואח"כ דבר דבוק בהם, לא עלתה לה.

(לב) הב"ח למד שהחיוב לנקות לפני הוא בגדר עצה טובה, אבל הש"ך מאריך להוכיח דלא כזה, אלא הוא חיוב גמור, והסכים עמו החכמ"א.

(לג) ומכאן נובע הנהגה שלנו שכל אשה מצחצחת שיניה לפני שהולכת לטבול, כדי שלא יהיה דבוק בהם דבר החוצץ שמקפיד עליה.

(לד) ובענין חוט דנטלי, י"א שחייבת לעשות גם את זה. אך השבה"ל כ' שלא ישתמש בה כי יש לחשוש שקצת מן החוט יתקע בין שיניה^{פא}, וזה ודאי מיעוט המקפיד.

(לה) ולדינא, אשה שרגילה להשתמש בחוט דנטלי, וה"ה מקלוני חוט דנטלי [כעין —], תעשה כן לפני הטבילה, אבל אם אינה רגילה בכך, אי"צ לעשות כן לפני שטובלת, ולפי דברי השבה"ל, לא תעשה כן.

(לו) ואשה שרגילה להשתמש בהנ"ל, ולא עשתה כן, וכשחזרה בדקה ומצאה משהו, ס"ל למו"ר דזה שאלה חמורה של מיעוט המקפיד. [א"ה: לפי"ד בתחילת הסימן שלא כל מה שמסירין מהגוף נחשבת כמקפיד, גם כאן יל"ע האם היא באמת מקפיד ע"ז, או"ד רק מסירה כשמוצאה, וכשנוח לה. וגם ע"ז יש ללמדה לא להיות מקפיד כ"כ].

(לז) **אשה שלעולם לא נוהגת לצחצח את שיניה, וגם לפני שטבלה לא עשתה כן, ואחר שטבלה יש דברים על שיניה ולא איכפת לה, אע"פ שלדידה הוא מיעוט שאינה מקפיד, מ"מ רוב רובם של אנשים בעולם מקפידים בזה, וא"כ זה חציצה גמורה, וחוזרת וטובלת עם ברכה.**

(לח) **אשה שמדממת מחניכיה כל פעם שהיא מצחצחת שיניה, מה עליה לעשות.** הדרכ"ת בשם בית שלמה איירי באשה שכואב לה חצוץ שיניה, וכ' דאי"צ לעשות כן כי הלכלוך שם הוא מיעוט המקפיד, וגם רוב העולם לא היו חוצצים אם היה כואב להם, ולכן מיקל.

(לט) אמנם אי"ז שייך לדידן בכלל, כי אצלנו אם חניכיים היו מדממים כשמצחצחים, רוב אנשים היו מצחצחים בכל זאת, ואח"כ הולכים לרופא שיניים, וא"כ אם אשה זו לא תעשה כן היא מיעוט שדרך העולם להקפיד בה.

(מ) ולכן, מוטל על אשה זו להסיר משיניה כל מה שדרך העולם הוא להקפיד עליו. ואם יותר נוח לה להשתמש בקיסם, אי"צ להשתמש דווקא במברשת.

^{פא} יל"ע אם מציאות כזו באמת קיימת אצלנו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (מא) **אשה שצחצחה שיניה לפני הטבילה, וכשחזרה הביתה משמשה ע"י לשונה בשיניה והריגשה על א' מהם שיירי אוכל. ולא היה תקוע שם, אלא מונח בהצטברות. האם טבילתה עלתה לה.**
- (מב) **ויל"ע האם מים יתקדו בו במשך הזמן, ע"פ הסברא שאמרנו במק"א בשם ר' משה ורש"ז, שזה נחשב ראוי לביאת מים [בענין ופלים]. וכן יל"ע ע"פ דברי ר' משה שהבאנו למעלה בסעי' שלנו.**
- (מג) **ולכא' אין צורך בכל זה, דכל היכא שניקה את שיניה בדרך שרגילה לעשות, כל מה שהיא מצאה אח"כ אינה מקפדת עליה, וא"כ הוא מיעוט ואינו מקפיד, והדרך העולם הוא כמותה, ולכן טבילתה עלתה לה.**
- (מד) **ובאמת, כל טבילה בליל יו"ט שני או שלישי שלא מצחצחים את השיניים שוב, ע"כ יש לכלוך בהפה שאינו הדרך להקפיד עליה. ודע, שאם האשה מקפיד בליל יו"ט שני על המיעוט שבתוך פיה, עליה לוודא שהיא מנקה אותם בצורה שמסירה כל מה שהיא מקפיד עליה לפני שהיא טובלת.**
- (מה) **ובכל הסוגיא יתכן שהיא תהיה יותר מקפיד על השיניים הקדמיות שנראות לעין כל, יותר מהאחוריות.**
- (מו) **אשה אחרי הטבילה שמצאה על א' משינייה קצת משחת שיניים דבוק עליה. מו"ר ס"ל שזה מקפיד, וחוצץ. [א.ה. בקדמיות הנראות לעין כל, ודאי מקפיד, ולכא' גם על האחרות. אמנם, יל"ע אם משחת שיניים דומה לוופלים שאמרנו שיתכן שאינו חוצץ בבית הסתרים כי המים יתקדו במשך הזמן, ולכן נחשבת ראוי לביאת מים. ואין להביא ראיה ממשחת שיניים שנתייבש בהכיוור שא"ל להסירו ע"י שמים ישב עליו לחוד, אלא צריך כח ושפשוף, כי זה משחה שנתייבש בחוץ. אבל משחת שיניים תוך הפה, שהוא מקום של רוק ולחלוחית, מאוד יתכן שמים יוכלו להיכנס דרכו במשך הזמן, בלי שום כח. וע"ע בזה.]**
- (מז) **אשה טבלה, וכשעה לאחר מכן מצאה בפיה מעט חוט דנטלי, ולא השתמשה בה משעה שטבלה. ולא מצאה תקוע בין שיניה, אלא 'חופשי' תוך פיה. מו"ר רצה להקל כי אמרי' כאן נמצא כאן היה, ובית הסתרים, וכו'. [א.ה. לכא', חוטים הללו אינם מסתובבים תוך הפה בלי להרגיש אותם יותר מכמה דקות בודדות, א"כ ברור לנו שהיה תקוע עד עכשיו בין שיניה, ועכשיו נשתחרר, ועכשיו מצאה אותה.]**
- (מח) **אשה שטבלה, ואחר כמה ימים מצאה בין שיניה חוט דנטלי שנשאר שם משעה שחפפה. הנה, דרך העולם להקפיד בזה, וא"כ לכא' חוצץ. אמנם, מהא דנשאר שם כמה ימים ולא הפריע, ע"כ 'נסע' למקום שלא מפריע לה, וגם לא לאחרים, וא"כ איך נדון להאי דינא.**
- (מט) **הגרש"ז בשו"ש דן בציור דומה, ומיקל, דמהא שלא שמה לב לכמה ימים, ע"כ אינו מקפיד. ויל"ע בזה, דא"כ מ"ש מאמתא דבי רבי, שגם היא לא לא מצאה בשעה שטבלה אלא אח"כ. ולכן לא ברירא לי דבר זה.**
- (נ) **אשה שהיה לה שיירי אוכל תקוע בין שיניה ולא הצליחה להוציאו, וציער אותה עד כדי שחשבה ללכת לרופא שינים להוציאו, ואחר כמה ימים נעלם, וטבלה,**

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

ואח"כ התחיל להפריעה אותה שוב^{פב} ולכן הלכה לרופא שיניים להוציאו. האם חוזרת לטבול.

(נא) והנה, בשעת טבילה לא הפריעה לה, וא"כ היה מיעוט שאינו מקפיד. מאידך אמתיה דבי רבי שטבלה ועצם תקוע בין שיניה, האם איירי כשהפריעה לה בשעת טבילה, או"ד ה"ה כשגילתה אח"כ, וממילא מקפיד עליו מאז שהיה תקוע שם [דומיה לטבעת שמקפיד ע"ש העתיד, ללוש בו].

(נב) ויל"ע בעצם הסיפור, איך זה קרה שלכמה ימים לא הפריעה לה. האם זה משום ששכח ממנו, או שהזיז מעט עד שהיה במקום שלא כואב לה, ואח"כ חזר למקום שכוואב לה. והאם מדובר כשאינו תקוע כ"כ, או כשהוא הדוק בחוזק, ואעפ"כ הפסיק להפריע לה באמצע.

(נג) ולכן, אם נוכל לברר שאינו באמת תקוע, היה מקום להקל ע"פ ר' משה, אבל עד שנוכיח את זה, יש לה להחמיר.

(נד) אשה שיש לה שן המדולדל, שהתרנו לה למעלה לטבול כך, אפ' אם כואב לה [כמש"כ למעלה בהערה], מ"מ עליה לנקות מסביב שלא יהא בה שום דבר החוצץ שדרך העולם להקפיד עליה.

(נה) **אשה שחזרה מרופא שיניים אחר סתימה, קמצת מהסתימה בולט לחוץ ומפריע לה, האם עכשיו הוא מיעוט המקפיד.** והנה, אם אין כאן שום בעיה, אלא רק צריכה להתרגל בזה, יל"ע אם זה נחשב מקפיד, כי אינה רוצה שיסירו, אלא רוצה להתרגל, אבל עד שזה יקרה, הוא הפרעה בגופה שרוצה בה. ואינני יודע איך לדון להאי דינא.

(נו) והיכא שאומרת שמפריע לה, ובפעם הבאה שתלך לרופא שיניים היא תבקש ממנו לסדרו, ואיננה יודעת מתי היא תלך שוב; יתכן מחר, ויתכן שיהיה בחודשים רבים. יל"ע אם זה נקרא מקפיד. ואינו ברור.

(נז) **ומעשה באשה אחת שעשתה סתימה חדשה לפני פסח, וקצתו בולט לחוץ והפריע לה, ולכן אחרי החג הלך להרופא לתקן את זה. והרופא אומר דטוב עשתה, כי לא יכלה לטבול כך. וכששמעה את זה, אחזתה פחד, כי טבלה לפני כמה ימים.**

(נח) ולכאו' אין לה מנוס אלא לחזור ולטבול שוב עם ברכה, כי טבלה עם מיעוט המקפיד.

(נט) **ואשה שקיבלה 'גשר' חדש ליישור שיניים, וקצת מהתכת בולט ומפריע לה, והתיקון שהרופא שיניים יעשה אינו להסירו, אלא לעקמו כדי שלא יפריע לה, האם עכשיו הוא חוצץ, כי אינה עתידה להוציאו, א"כ מהו החציצה כאן. אינו ברור.**

(ס) **ואשה שקיבלה סתימה חדשה, ומפריע לה כי הוא בולט קצת מהשן, והרופא שיניים אמרה לה שלא לחזור אליו לשייפו וליישרו כי יתקן את עצמו אחרי כמה ימים של אכילה ודיבור ושפשוף הפה, כי זה יטחון ויסיר שכבה העליונה של הסתימה הבולט לחוץ, ובכך תהיה שוה להשן.**

^{פב} ואיירי כשבוודאי היתה אותה שיירים שהיה מתחילה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (סא) והשאלה, האם יכולה לטבול תוך ימים אלו, כי יש לה דבר הדבוק אל הגוף, שמפריע לה, ואינו עושה שום תועלת להגוף, ובעוד כמה ימים כבר לא יהיה כאן. מו"ר הסתפק בשאלה זו, וכותב השורות אינו מבין איך זה לא יכול להיות חציצה.
- (סב) **עכשיו נתחיל לדבר** בענין סתימות ועוד טיפולי שיניים. ואע"פ שנשתדל לדון בכל סוג וטיפול לחודיה, המציאות היא שכל ציור וסיפור שונה מחברתה, ולכן דע לך שאין כאן אלא סברות בעלמא, וראשי פרקים, וכל אשה שיש לה שאלה מסוגים אלו, יברר תחילה עם רב שלה, יחד עם הרופא שיניים.
- (סג) החכמ"א^{פג} דן בענין **שן מלאכותי [Implants]**, וס"ל דאינו חוצץ, כיון שנעשה כשן שלה, וכחלק מגופה, וכמ"ש"כ למעלה. הערוה"ש^{פד} ג"כ מיקל כיון שהוא כ"כ חזק שא"א להסירו בכלל.
- (סד) ועפי"ז, **שיניים תותבות [False Teeth]** שמסיר לפעמים רבים, ובקלות, לא נעשה כחלק מגוף שלה, והחכמ"א והערוה"ש לא יקילו כאן, וא"כ ה"ל חציצה מעלייתא, וחוזרת לטבול אם טבלה עמהם [בלי ברכה כדלקמיה].
- (סה) והיכא שכבר לנתה, יש מקום לצדד להקל ע"פ סברות שונות שהבאנו למעלה [כיון שהוא בית הסתרים, ורק מיעוט], דלר' משה הוא בית הסתרים, ואינו דבוק אלא מכסה כי הוא כ"כ קל להסיר [אם במציאות כך הוא], מקום בלוע לפי הכוכב מיעקב [עכ"פ חלק של שיניים, ולא חלק החניכיים], והמהרש"ם^{פה} מיקל אם הוא רפוי שהמים יוכלו להיכנס [אם כך היא המציאות].
- (סו) יש סוגים שיש חיבור של מים מתחת לכולו, ואם זה המציאות, זה צירוף גדול להקל.
- (סז) **סתימה רגילה**, החכמ"א^{פו} ס"ל דחוצץ. וכ' ר' משה^{פי} דאין סתימה של החכמ"א דומה לסתימה שלנו [משמע שם שכותב כך בידיעה מהעבר ומההווה, ולא רק ע"פ סברא], שבזמניהם היה רק למלא את החור כדי שלא יכאב, ולא היה דבר איכותי וקבוע שנשאר זמן רב, ולא היו יכולים ללעוס עליו בכלל, משא"כ בשלנו. וכן היקל הערוה"ש^{פח} והבא"ח^{פח}.
- (סח) והא דסתימה שלנו אינו חוצץ, היינו ע"פ מש"כ למעלה בענין שן מלאכותי, ובכמה מקומות בסוגיין, כי זה נעשה כחלק מהגוף ממש, והוא ק"ו מנוי, והוא ממש כמו רטיה בלי שום החסרונות שם, שאינו עתיד להסירו לנצח.
- (סט) **סתימה שנסדק** ועתיד לתקנו, הגרש"ז^{פט} ס"ל דחוצץ. והנה, היכא שכואב לה, מובן, כדרכ"ת שהבאנו למעלה. אבל אם אינו כואב לה, לכאו' דומה לשן מדולדל שאינו חוצץ כיון שהוא חלק מגופה. ובמציאות, אצלנו לא מתקנים בכלל, אלא מוציאים ומכניסים חדש. [ולכאו', אם עדיין עושה שימוש, הוא כחלק מהגוף שעתיד לכרות אותו.]

^{פג} קי"ט.

^{פד} פ"ט.

^{פה} א' ע"ח.

^{פו} קי"ט ה'.

^{פי} א' צ"ו.

^{פח} שמיני ח'.

^{פט} י' ח'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ע) דנו כל הפוסקים בענין אשה שיש לה סתימה זמנית, ובעוד כמה ימים יש לה תור אצל הרופא שיניים להסירו ולשים סתימה קבועה במקומו, מהו לטבול עכשיו, והאם צריכה לדחות טבילתה, או לדחות את התור להרופא, והאם תולה על סוג הסתימה.

(עא) המראה כהן עמ' קי"ח הביא בשם החזו"א להחמיר. ובכל זאת נראה אם יש מקום להקל, והאם יש לחלק בין הסתימה של החזו"א לסתימה שלנו.

(עב) ר' משה^צ מביא דברי הזכרון יוסף מובאים בפ"ת ריש הסימן, והבאנו דבריו גם שם. וס"ל שא"א להבין דברי הזכרון יוסף כפשוטו ושתולה כמה זמן ישאר שם, כי מי יודע מהו הגדר בזה, אלא ע"כ הגדר היא האם יש רצון חיובי עכשיו שתהיה יכולה להסירו כשתרצה, או שניחא לה שיהיה קבוע במקומו עד שיגיע הזמן להסירו. וס"ל דטבעת רוצה תמיד שיהיה האפשרות להסירו, דאולי יזדמן לישא. משא"כ סתימה, אם התור הוא בעוד כמה ימים, היא אינה רוצה שיוציאו לפני זמן זה, ורצונה שישאר שם עד שהרופא מטפל בה.

(עג) והאמת, דברי ר' משה יש בהם כמה נקודות של חידוש; חדא, בהרבה ציורים היא תשמח מאוד אם הרופא יסירו לפני מועד התור, אלא שהרופא לא יעשה כן, א"כ אין כאן הקפדה חיובית שיהיה כאן בשעת הטבילה, בפרט בטיפולים שאין צורך שהסתימה עדיין ישאר כאן. ועוד, יש הרבה מהאחרונים שלמדו דברי הזכרון יוסף כפשוטם, ושתולה כמה זמן ישאר כאן.

(עד) אמנם, יש עוד סברות להקל. כגון הסברא של הכוכב מיעקב שמקום שבגוף שחצוץ הוא מקום בלוע. והוא אמר כן אפ' היכא שאצלה היא מגולה, אך דרך העולם הוא שיהיה בלוע. וכאן יש יותר מקום להקל, כי גם אצלה יהיה בלוע כשיסתיים הטיפול, וכ"כ הבית שלמה^א.

(עה) ועוד כ' המהרש"ם^ב המקום שבגוף שעליו מונח החציצה עתיד לכסותו שוב עם עוד סתימה, א"כ על עצם מציאותו של חציצה על האי מקום בגוף אינו מקפיד, אלא רוצה להחליף חציצה זו עם חציצה אחרת, ואי"ז עושה 'מקפיד' על האי חלק שבגוף. ר' משה מתייחס לסברא זו.

(עו) ועוד, הב"ח לגבי ציפורן חילק בין היכא שיכולה להסיר מעצמה ובין היכא שצריך אומן, וק"ו כאן שצריך אומן מומחה להסירו, שזה סברא לומר שנחשב כחלק מהגוף. [יש טיפולים שנמשכים כמה ימים, ובסיום כל טיפול הרופא מניח סתימה זמנית, וסתימה זו אינו קבוע בחוזק כלל, ובאמת יכולה להסיר ע"י קיסם. ציור זו כמעט ואין לה מסברות הנזכרות כאן.]

(עז) והנה, היכא שמבחינה רופאית יש תועלת שהסתימה יהיה כאן, יותר קל להחשיבו כחלק מן הגוף. אבל היכא שבאמת תם ונשלם כל הטיפול, ורק מחכה עד שיתפנה תור אל הרופא, יותר קשה לעשותו טפל אל הגוף.

^צ א' צ"ו.

^א ב' י"ב.

^ב א' ז'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (עח) והיכא שמסייע בלעיסה, או שמייסע להפה לראות רגיל, יש כאן עוד סברות להקל, כגון נוי.
- (עט) ועוד סברא, בהרבה מקרים הסתימה עצמה יכולה להישאר במקום ולשמש הגוף לעוד זמן מרובה, א"כ בעצם הוא כחלק מהגוף.
- (פ) עוד סברא מהמהרש"ם^צ דסתימה בשן עדיף מצבע הפנים וצבע השער, כי באת להשלים צורה האמיתית של הגוף, וזה כנוי גמור אע"פ שדעתו להסירו.
- (פא) החלקת יעקב סי' ל' למד הזכרון יוסף דלא כר' משה, ושתולה על כמה זמן ישאר שם. ומהו הגדר של זמן ארוך. החלקת יעקב מדמה להל' קושר, מה נקרא קשר של קיימא, ומיקל להקל כאן ע"פ שיטה המחמיר שם לומר שז' ימים הוא קיימא כיון שס"ל דבית הסתרים הוא רק דרבנן; ולכן הוא מיקל כל היכא שהסתימה ישאר במקומו לז' ימים.
- (פב) האבנ"ז^צ מיקל היכא שישאר שם לששה חודשים. הבדה"ש ס"ק קע"ט עושה פשרה, ומיקל כשיהיה שם לל' יום.
- (פג) והשאלה היא ממתי משערינן, מזמן קביעת הסתימה, או מזמן הטבילה בעינן שיהיה עוד ז' או ל' או ק"פ ימים.
- (פד) הבדה"ש ס"ל שמשערינן בזמן הטבילה. ובאמת, דבריו צע"ג, וכן כל אלו שהביאו את דבריו בסתמא, כי בהל' קושר לא אמרי' כן אלא תולה כמה זמן הקשר קיים, ולא משערינן משבת הזה, והסברא ברורה דע"י משך הזמן נעשה יותר קבע, וא"כ אין סברא להתחיל עם הטבילה, אלא משעת קביעתו, האם נקבע שם בקבוע או בעראי.
- (פה) ועפ"ז, רוב ציורים של סתימות זמניות, כבר היו במקומם – משעת הקביעה או שעת הסרתה – ל' יום, וכ"ש ז' יום, יחד עם כל סברות שהבאנו למעלה.
- (פו) ואע"פ שהמראה כהן בשם החזו"א החמיר, מי יודע איך היה סתימות מלפני שבעים שנה, והאם היה איכותיים כמו שלנו [ואולי היה כעין אלו שהזכרנו למעלה שבעצם יכול להסיר ע"י קיסם, והפריע לאכילה], וא"כ לא כל הסברות שהבאנו כאן שייכים שם.
- (פז) ולכן נראה, דהיכא שיכולה להסיר לפני טבילה ולקבל סתימה אמיתית במקומה, תעשה כן, ואין שמחה כהתרת הספיקות.
- (פח) ואם יש לה אפשרות להוציא את הזמנית, ואחרי הטבילה הוא יעשה לה סתימה קבוע, נראה שע"פ המציאות לא תעשה כן, כי יש לחשוש שלא יסיר לגמרי את סתימה הישנה לגמרי, ורק יסיר את השיירים כשקובע הסתימה החדשה, נמצא שבין זו לזו היתה זה חציצה רגילה שאינו עושה שום תכלית, ומקפיד עליה.
- (פט) ולכן עדיף לטבול עם הסתימה הזמנית שיש לה עכשיו, וללכת לרופא בעוד כמה ימים, מכח כל הסברות שאמרנו למעלה [וכיון שהיה ל' יום מזמן קביעתה]. ואם התור שלה לרופא שיניים הוא למחרת, יתכן שכדאי לדחות הטבילה ביום א'.

^צ א' ע"ט,
^צ רנ"ג א'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (צ) ואם יש לה אפשרות לדחות התור לעוד חודש במקום היום שאחרי הטבילה, לכאן תעשה כן. ובאמת, בכל מקרה שיכולה לדחות את התור, יש לעשות כן, להוציא עצמו מספיקות.
- (צא) והיכא שאין בין קביעתה להסרתה ז' ימים, וטבילתה באמצע, זה הציור היותר חמור, ועליה להשתדל מאוד לבטל או לדחות את התור.
- (צב) וידוע עצתו של הגרש"ז להגיד לאשתו שבטלו התור לעוד חודש, ואחרי הטבילה להגיד לה שלא היה האמת, ונמצא בשעת טבילתה היה לה דעת שישאר כאן.
- (צג) ולא ישתמש בעצה זו כשבאמת יכול לבטל או לדחות התור.
- (צד) בענין **כתר** בשיניים, אם הוא כתר קבוע, דינו כסתימה קבוע, ומותרת. וכתר זמנית, אינו דומה לסתימה זמנית, כי אינו קבוע כ"כ בחוזק, ואינו יכול להשאיר זמן רב, וא"כ לא כל הסברות השנויות למעלה שייכים כאן. ופלא בעיני מה שיש מחברים שכוללים הכל יחד בחדא מחתא.
- (צה) בענין **קוביות**, **גשרים**, **Braces**, לא הבנתי על מה סמכו המקילין, אינו שם לעולם אלא לכמה חודשים. אינו נוי. אינו משלים צורת הגוף. אינו מקום בלועה. אינו נותן אחר במקומו. לכאן דומה לרטיה, וגרוע מכך כיון שאינו מרפא אלא עושה שיפור בעלמא. הרבה פעמים מפריע וכואב לה. לפעמים אינו עושה שום תועלת, אלא ממתין לתור אצל רופא שיניים שיחזקו שוב. ועוד, הגומיות האלו יסיר בעוד ימים בודדים, וזה אינו זמן ארוך כמו הקוביות עצמם.
- (צו) נמצא, הרבה מאוד מהצירופים שהבאנו למעלה לא שייכים כאן, וא"כ הוא שאלה חמורה שאין בידי להקל. וע' אג"מ^צ שכ' דמסתמא הוא חוצץ, ואין למחות. וע"פ הנ"ל יל"ע מדוע אין למחות.
- (צז) ואם הוא מסוג Invisalign, יש קצת יותר מקום להקל.
- (צח) **מעשה שהיה באשה שהלכה לרופא שיניים וקבע לה סתימה קבועה, ואחר כמה ימים נתגלה שיש לה דלקת מתחת הסתימה, ולכן הסירו מיד. אלא, שבין הקביעה להסרתו, טבלה. מה דינה עכשיו. כך נשאל לר' משה [מפי השמועה]. ור' משה התקשר לרופא שיניים לשוחח אודות שאלה זו.**
- (צט) והיה מקום לומר דספיקתו של ר' משה היה מחמת שהיא חשבה שהוא טפל אל הגוף, ולבסוף נתברר שהוא חלק מהגוף. ואין זה דומה לציורו של הגרש"ז למעלה שהמני דעתה כשחשבה שהתור בעוד חודש, כי התם בעצם יכול להתקיים עוד חודש, אבל כאן הוא חציצה בעצם, וא"א להגיד לאשה שיש לה חציצה שאינו חציצה אלא חלק מגופה, וכך תטבול, כי אין הדעת יכול לשנות חציצה לדבר שאינו חוצץ, רק יכול לשנות הדעת להסירו תכף.
- (ק) ואולי ספיקת ר' משה היה האם יכסהו שוב תכף עם עוד סתימה. א"נ, האם הסתימה קיים איזה תכלית בהימים שהיה שם, כגון לסייע בלעיסה, א"נ, מתי בדיוק התחיל הדלקת. וע"ע בשאלה זו, כי אינני יודע מה הורה בשאלה זו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

חציצה באותו מקום, Nuva Ring

(קא) הפ"ת כאן מאריך בענין חציצה במקום הערוה, בנוגע לאשה שרחמה נופלת, ונותנים באו"מ דברים לחזק אותו. וזה נוגע אצלנו בענין טבעת הנובה, האם נחשבת חציצה או לא.

(קב) בסי' קצ"ו הארכנו בנושא של טבעת זו לענין בדיקות, ואמרנו שעליה להמתין מלהכניס^{צו} אותה עד אחר בדיקת יום א', ולהוציאו עבור בדיקת יום ז' והטבילה, ואח"כ להכניסו שוב. ושאלתן הוא באשה שיצא ידי חובת בדיקות, אך טבלה עמה, כגון שהכניסו אחרי הבדיקה על דעת להוציאו שוב, ושכחה. ואיירי כשכבר חזרה אל ביתה, דאי זכרה בעודה בבית הטבילה, תוציאו ותטבול שוב, כי אין שמחה בהתרת הספיקות.

(קג) והנה, ר' משה חילק בבית הסתרים בין דבוק לסתום, אבל לא נראה שזה יעזור לנו כאן, כי טבעת הוא תקוע שם בחוזק כלשהו [אם לא בכולו, לכה"פ במקצתו]. ואע"פ שבעצם היה מקום לדון בזה לחלק בין התקוע שיש כאן ובין התקוע של עצם בין השיניים, ועפי"ז לדון להקל ע"פ ר' משה, מ"מ לא מלאני ליבי לעשות כאן, שדברי ר' משה מחודשים הם והבו דלא להוסיף עלה כשכל הפוסקים נקטו שהטבעת הוא תקוע שם.

(קד) ויל"ע, האם אותו מקום נחשב כבית הסתרים או כמקום בלועה וממילא לא איכפת לן אם יש שם חציצות. והנה, השואל בתשובת רעק"א סי' ס', הגאון ר' יעקב מליסא, בעל הנתיבות וחור"ד ועוד, מובא בפ"ת כאן שהאריך בענין טבעת שהיה להם בימיהם לאחוז הרחם במקומה, ס"ל שאינו כבית הסתרים אלא אף יותר קיל ממנו, דבית הסתרים הוא מקום שהמים יכולים להיכנס מאליהם כשהגוף הוא מצב מסויים, כגון לתוך פיו אם יפתח אותו, אבל בית הערוה, אע"פ שהיא תפתח את רגליה, מ"מ מים לא יגיעו לתוך או"מ, וא"כ אינו אפ' בית הסתרים אלא כבלוע, ואי"צ אפ' ראוי לביאת מים. והסכים עם דעה זו האבנ"ז^{צו}.

(קה) ודעת רעק"א עצמו הוא לתלות שאלה זו בהשאלה האם בית הסתרים הוא דאורייתא או דרבנן, דאם הוא דרבנן, והוא רק גזירה אטו הל' טומאה וטהרה, יש להקל, כי לא שייך טומאה וטהרה בבית הערוה [הא איכא כתמים, ועוד?], משא"כ אם בית הסתרים הוא דאורייתא, אין לחלק, ואף תוך או"מ נחשבת בית הסתרים.

(קו) וכיון שהשאלה של בית הסתרים דאורייתא או דרבנן אינו מוכרע, וכמש"כ למעלה, א"א להקל. ואע"פ שהוא שאלה של מיעוט שהוא רק מדרבנן מ"מ הוא בדבר שבעצם שייך בו חציצות מה"ת, וכמש"כ במק"א.

(קז) הנוד"ב סי' ס"ד ס"ל דבית הסתרים אינו אלא מדרבנן, ואעפ"כ ס"ל דבית הערוה הוא בית הסתרים. כלומר, חולק על רעק"א שתלה אם הוא דאורייתא או דרבנן, אבל מודה רעק"א שיש להחמיר.

(קח) כ' הנוד"ב, דהא דבית הערוה נחשבת בית הסתרים, היינו עד המקום שהאבר דש, אבל יותר עמוק מזה, נחשב כבלוע, ואינו חוצץ.

^{צו} כל הרצאות והכנסות, מומלץ ע"י שימוש בשמן.
^{צו} רנ"ה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (קט) ועפ"י^ז, סיכם הפ"ת דיש כמה טעמים להקל. חדא, אלו הסוברים שהוא בלוע, שנית, הוא עומק הרבה, ג' אינה מקפיד כיון שרוצה אותה שם, ועוד, הוא סכנה להציאו [בנידון של הפ"ת], וא"כ דומה להשער שקשרו שד בסעי' ז'.
- (קי) השבה^{לצ"ח} דן בענין אשה שטבילה בעוד שעד בדיקה נמצא בתוך רחמה, ומביא מהרש"ם להקל ע"פ החו"ד ואבנ"ז, עכ"פ כשלנתה.
- (קיא) ובאמת בהאי ציור של העד בדיקה יש עוד צדדים להקל, כגון שהוא רפוי ואינו דבוק בבית הסתרים [ר' משה], ועוד, הוא ראוי לביאת מים דרך העד, כמש"כ במק"א. וא"כ, יש להקל אף בלי לנתה, מחמת רבוי הצדדים להקל.
- (קיב) ובנידו"ד של הטבעת נובה, אה"נ לדעת החו"ד ואבנ"ז מותר כיון שלדידהו הוא מקום בלוע. ומצד הנוד"ב, יתכן שטבעת הזה יהיה במקום שהאבר דש, ויתכן שהבעל ירגיש אותו בשעת תשמיש. אך, אולי חלק זה הוא רפוי. ויש סברות אחרות לצרף כאן, כגון שהוא תועלת להגוף, וכשמוציאו תכניס אחר במקומו, וכדו'.
- (קיג) נמצא, כשלנתה יש מקום להקל. ולפני שלנתה, והוא באותו ערב, והמקווה פתוח, לכאו' תטבול שוב [בלי ברכה], אבל בלא"ה, כגון למחרת, שומעין להקל.
- (קיד) אגב, כשמסירה הטבעת הזו, אין צורך להסתכל עליה, ולכן יש להימנע מזה, כי רק יקלקל ולא ירוויח. אלא, תסירה, ותשטוף אותה ואת ידיה היטב לפני שהיא פותחת את עיניה.
- (קטו) אשה שיש לה מניעת הריון IUD, ויש לה כעין 'זנב', היורד מהרחם לתוך בית החיצון, האם הזנב נחשב כחציצה, דבאיזה מקום בגוף הוא חוצץ. ולכאו' אינו חציצה. וזה דומה למש"כ למעלה לגבי טבעת נובה שלפעמים הוא במקום שהאבר דש, אך שם הוא רפוי.
- (קטז) ויש שאומרים דיתכן שהזנב ידבק על העור של בית החיצון ע"י כל הלחלוחית ושאר דברים הנמצאים שם. ואין לחוש למציאות כזו בסתמא.

מקפיד לפנות מקומו

- (קיז) **מעשה שהיה באשה שטבלה, וכשחזרה הביתה, רצה להכניס לאזנה עגילים קטנים מיוחדים, אלא שנתקע בלכלוך תוך החור, כי עד לעכשיו לבשה עגילים הנתלים, ולכן לא הפריע לה הלכלוך, ורק עכשיו בעגילים קטנים מפריע לה. האם חוזרת לטבול.**
- (קיח) יסוד השאלה, בעצם אינה מקפדת בהלכלוך, הא ראינה שזה לא הפריע לה לשבועות רבות, וגם עכשיו לא מפריע לה, אלא שצריכה לפנות מקומו כדי להכניס עגיל זה; מה דין מקפיד לפנות מקומו, האם זה מקפיד על גוף הדבר, או שהוא 'חיצוני' ובעצם אינה מקפיד.
- (קיט) האחרונים, והפ"ת מביא מקצתם, דנו בענין אשה שרחמה נופלת, 'צניחה' 'פרפל', Prolapse, ולכן שמים בתוכה טבעת כדי להחזיקה במקומה. ודנו מהו לטבול עם טבעת זו. הנוד"ב ס"ל שזה נחשב מקפיד כיון שמסירה ללדת.

^זב' ע"א ג'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(קכ) מאידך, הגבעת פנחס לבעל ההפלאה חולק, וס"ל דהואיל ואינה מסירה אלא כדי ללדת, הר"ז רק הקפדה לפנות מקום, ואי"ז נחשב מקפיד באמת. ומביא ראיה לדבריו, וכ"כ תלמידו הגדול החת"ס קצ"ב, מהמג"א בהל' נט"י, דאיש שאינו מסיר טבעת כדי ללוש, יכול ליטול ידיו עם הטבעת. ואע"פ שמסיר הטבעת עבור נטילת לולב ולהנחת תפילין, מ"מ אין זה נחשב מקפיד על עצם הדבר, אלא רק הקפידה להסיר, ולפנות מקום.

(קכא) וממילא, נידו"ד של העגיל, ההפלאה והחת"ס והמג"א יקילו, ואילו הנוד"ב יחמיר.

(קכב) אך האמת יורה שאין ציור דידן ממש דומה לציור של ההפלאה, כי שם תכף אחר הלידה היו מחזירים הטבעת למקומה, משא"כ כאן. ועוד, אולי הנוד"ב יכול לדחות המג"א, דהקפדה להסיר עבור הלכה אינו נחשב הקפדה, משא"כ כשהוא ללדת, או להכניס עגיל חדש.

(קכג) ומכיון שיש מקום לחלק בין המג"א ולהגבעת פנחס וחת"ס, לא מלאני ליבי להקל בזה.

בשר ביום הטבילה

(קכד) השו"ע פסק שחציצות בבית הסתרים מעכבים אפ' בדיעבד, כגון מצאה מעט פופקורן בין שיניה אחר הטבילה, חוזרת לטבול עם ברכה, אפ' אם לנתה כבר. ואח"כ כ' דיש נוהגים שלא לאכול בשר ביום הטבילה, כי זה נתפס בין השינים יותר ממאכל אחר, וחוששין שמא תשתייר אע"פ שמנקה שיניה. ומסיים דמנהג יפה הוא.

(קכה) ואח"כ מביא הרמ"א עוד ב' מנהגים, שלא לאכול בין חפיפה לטבילה, ושלא לעסוק בבצק ביום הטבילה. ותחילה נבאר מנהג של השו"ע שהוא מוסכים בין לספרדים בין לאשכנזים.

(קכו) מקור מנהג זה, כ' הגר"א שהוא מפרק ח' דחולין, לדעת הרמב"ם, שחיוב המתנה אחר בשר לפני חלב הוא משום בשר בין השינים. כלומר, משם רואים שבשר נתפס בין השינים, ומזה נובע המנהג שלנו שלא לאכול בשר ביום הטבילה.

(קכז) וק', הא שם מותר אחר שש שעות, א"כ ה"ה כאן נתיר לאכול בשר שש שעות לפני הטבילה, ואיך המנהג יותר חמור מההלכה.

(קכח) וי"ל, התם אחר שש שעות, אפ' נתפס שם, לאו שם בשר עליה, אלא פרווה, אבל לענין חציצה, גם חציצה שהוא פרווה אסורה. ולכן תמוה על אהל שרה^{צט} שאם אכלה בשר, ואחר ו' שעות טבלה, ואח"כ מצאה בשר בין שיניה, מצדד דאי"צ לחזור ולטבול, כי אחרי ו' שעות הגמ' הקילה. ותמיה מילתא, דאה"נ אינו בשרי, אבל חציצה של פרווה עדיין חציצה היא. וצע"ג.

(קכט) למעשה מנהג זה הוא שלא לאכול כל היום, לא כולל הלילה לפני. [ויל"ע אם זה עלות או נץ.]

^{צט} ו' א'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (קל) באמצע אכילת בשר נזכרה שאסור משום המנהג לאכול בשר ביום הטבילה, מהו להמשיך לאכול. נטעי גבריאל כ' ד'מי שאכל שום יחזור ויאכל שום', הרי אינו ברור שבשר נתפס כבר, א"כ עליה להפסיק כדי שלא יתפוס מכאן ולהבא.
- (קלא) ללעוס בשר עבור תינוק, אסור, כי זה עלול להיתפס בין השיניים.
- (קלב) המנהג הוא בשר, וזה כולל בשר בהמה חיה ועוף, כי כולם נתפסים בין השיניים.
- (קלג) הנה, בב"ח יש חיוב להמתין ו' שעות גם על תבשיל של בשר, וגם על שומן. והשאלה, עד כמה סוגיין דומה להתם.
- (קלד) הדרכ"ת סקע"ח וע"ט בשם מקור חיים מיקל לאכול מרק ושאר תבשיל של בשר, כגון תפוז"א מהטשולנט, וגם שומן, ביום הטבילה, כי זה לא נתפס בין השיניים. והכי קיי"ל לדינא, ולא מצאנו חולק ע"ז.
- (קלה) כלומר, אע"פ שבסי' פ"ט חייב להמתין אחר אלו ו' שעות, מ"מ אין סוגיין ממש דומה, והתם אמרי' לא פלוג, משא"כ כאן דנין כל דבר האם יש חשש שיתפוס.
- (קלו) ועפי"ז, הסברא מכרעת שה"ה שאר סוגי בשר שאינם נתפסים יהיו מותרים ביום הטבילה, שהרי הוכחנו מהא שמרק מותר שלא אמרי' לא פלוג.
- (קלז) ואשר על כן נראה, דבשר טחון, כגון בורגרים, קציצות בשר, סלמי, נקניקים, ממרח כבד קצוץ, סלמי, וכדו', שבטבעם אינם נתפסים בין השיניים, אין לאסורם ביום הטבילה, ומותרים כמו מרק ושומן של הדרכ"ת. משא"כ פסטרמי, Pulled Beef, שווארמה, Jerky, קציצות של כבד, יהיו אסורים, כי אצלם עדיין יש ה'חוטים' של הבשר.
- (קלח) וזה דלא כמש"כ בספר שיעורי שבה"ל שאסור בשר טחון משום לא פלוג; דהא כבר הוכחנו שלא אמרי' כן מהא דמותר לאכול מרק.
- (קלט) וכן, בחו"ש כ' לאסור בשר טחון משום שעדיין נתפס בין השיניים. ואם המציאות תעיד שבשר טחון שלנו אינו נתפס בשיניים יותר משאר מאכלים רגילים, החו"ש יודה להקל, כי אסור רק משום דנתפס, ויקל כשאינו נתפס.
- (קמ) ובאמת כך מסתבר, דבשר טחון שהיה בזמן הנו"כ, לא הצליחו לטחון יפה יפה כמו הבשר שלנו, ובזה מובן סתימת הנו"כ שלא אמרו להקל בבשר טחון.
- (קמא) וכן הורה ר' אלישיב בע"פ, שוודאי אין איסור לאכול בשר טחון ביום הטבילה.
- (קמב) וכן יש להורות לדינא, שבשר טחון למיניהם מותר לאכול ביום הטבילה, אך אין מצוה בדבר.
- (קמג) [א.ה. ע"כ דברי הרב, מכאן ואילך דברי התלמיד. קודם כל, אה"נ מבואר מדרכ"ת, והכי מקובל, דתבשיל של בשר, מרק, שומן, מח עצם, מותר לאכול ביום הטבילה, כי אלו אינם נתפסים בין השיניים, מ"מ ללמוד מזה להתיר בשר ממש שהוא טחון הוא חידוש שלא ראינו, דאה"נ אנו רואים שלא גזרו לא פלוג לאסור שומן אטו בשר, מ"מ לאסור בשר אטו בשר אולי כן גזרו.
- (קמד) וגם מסתבר לומר כן, דאל"ה נתת דבריך לשיעורים, סלמי מותר פסטרמי אסור, בשר טחון מחברה זו מותרת, ואילו מחברה אחרת אסורה; אלא מסתבר דהתירו מוצרים שהם

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

מופקע מלהיות נתפס, אבל לא מוצרים שעכשיו אינו נתפס אבל יתכן שאצל שכנו הוא כן נתפס.

קמה) וביותר קשה^פ, כל ההנחה של ההיתר איכא למיפרך, דהרי בסי' פ"ט הא שהחמרנו בתבשיל של בשר וכדו' היה מחמת שיטת רש"י דלא חשש שיתפס בין השינים אלא משום דטעמו נמשך, וכל שיש בו טעם בשר אסור, אבל בדעת הרמב"ם עצמו, יתכן שס"ל דאי"צ להמתין אחר מרק ותבשיל של בשר כלל.

קמו) אשר על כן, אה"נ סוגיין אינו שווה לסוגיין בסי' פ"ט, היינו משום דאנן חוששין לרש"י, אבל סוגיין הוא ממש דומה לשיטת הרמב"ם של סימן פ"ט, כי כאן אין לחוש לטעמו נמשך אלא לנתפס בין השינים, וממילא אין שום חילוק בין סוגיין להרמב"ם של סי' פ"ט. והא דבסי' פ"ט מותר אחר שש שעות, היינו משום דאזל מיניה של בשר, אבל אצלנו, גם חציצה של פרווה הוא חציצה.

קמז) ובדעת הרמב"ם, אה"נ אחר תבשיל של בשר אי"צ להמתין, מ"מ בבשר עצמו, אפ' אם הוא טחון היטב, עדיין מסתבר שהרמב"ם מחייב המתנה, כי בזה ודאי אמרי' לא פלוג. ודכוותיה לגבי סוגיין, לא נאסר תבשיל של בשר, אך נאסור כל בשר אפ' אם הוא טחון.

קמח) ואם כדברינו, אזל כל ההכרח והסברא להתיר בשר טחון והדומה לו, אלא יש לאסור הכל חוץ ממוצר שהוא מופקע, כדוגמת אלו שהזכיר הדרכ"ת. ובזה ניחא מה שלא היקל שום פוסק לאכול בשר טחון ביום הטבילה. ע"כ דברי התלמיד.]

קמט) יל"ע, האם מותר לאכול בשר ביום הטבילה היכא שאם לא תאכל יהיה בושה, ויהיה מצב של כבוד הבריות. כגון אירוע משפחתי, ואם לא תאכל בשר אנשים ישימו לב, ויתחילו לדבר וכו'.

קנ) הבדה"ש דן תחילה מצד עצם החובה להסתיר הטבילה, האם מניעת אכילת בשר באופן שאחרים ישימו לב נכלל באיסור זו, ומסיק דאי משום הא אין לאכול בשר, דכל האיסור אינו אלא כשמגלים בעצמן לאחרים, אבל כאן הם נוהגין כפי שהלכה מחייב אותם, ואם אנשים יעלו על זה מעצמן, בסדר, אבל הם לא גילו, וא"כ לא עברו על הלכה זו. וע"ע מש"כ בזה לקמיה בסעי' מ"ח.

קנא) ומצד עצם הדין, האם מותר לוותר על מנהג זו במקום כבוד הבריות, בדה"ש היקל דגדול כבוד הבריות שדוחה אפ' ל"ת שבתורה, כ"ש מנהג זו. אך, יעשה כן רק בהוראת חכם, כדי לא להיכשל בנגיעות שונות.

קנב) לאכול דגים ביום הטבילה, יש שדנו בזה משום שיש בה עצמות שלפעמים נתפסים בין השינים, אך המנח"י מוכיח ממהרי"ל שעוסק בענין הסעודה שהיו עושין לכלה ביום שהולכת לטבול, שאין לאכול בשר ביום הטבילה, רק דגים; אלמא דגים מותר.

קנג) וממשיך המנח"י, דהטעם שמותר לאכול דגים אע"פ שלפעמים עצם נתפס בין השינים הוא משום דקיי"ל דדבר שתחילת ברייתו הוא במים אינו חוצץ, ועפי"ז ייעצו לאשה שיש לה מכה שאיננה יכולה להרטיב אותה, שתכסה אותה עם עור דג שתחילת יצירתו הוא במים. וה"ה כאן, הואיל והעצם שיתפס הוא מדג, אינו חוצץ כי תחילת ברייתו במים, ולכן אין איסור לאכול דגים ביום הטבילה. קא

^פ כך טען הרל"מ מרקוביץ שליט"א.

^{קא} וע"ע במהרי"ל הל' נדה שאשה יכולה לטבול בדגים, בין חיים בים מתים, וכן בדם דגים, ועלתה לה, כי תחילת ברייתן מן המים. וע' הר צבי יו"ד קפ"ה דכ' ה"ה דם דגים, ואין לאסור משום שנוי מראה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- קנד) **יל"ע**, מה דין שאר מאכלים שנתפסים בין השינים יותר בקלות משאר מאכלים, כדוגמת פופקורן, תירס, מנגו, אננס, וכדו', האם מותר לאכלם ביום הטיבילה.
- קנה) ונראה, שמדינא וע"פ המנהג, מותר, אלא שאינו מומלץ לעשות כן. מלמהד"ד, טבילה במוצ"ש אין מנהג לאסור בשר בשבת, אך אשה יודעת מרת נפשה, ואם באמת עלול להיתפס בין השינים, מאוד מומלץ להימנע מזה, בגדר עצה טובה. וה"ה מאכלים הנזכרים למעלה, השכל מכריע שלא לאכלם, אבל לא הלכה.
- קנו) גבינה קשה, הבית שערים^{קב} מיקל בזה. וכ', דאע"פ שבסי' פ"ט יש חיוב להמתין אחריה כי נדבק בין השינים, מ"מ לא גזרו כאן. וטעמו, דאח"כ גבינה נדבק, אבל אינו נדבק באותו רמה של בשר. ולכן, בב"ח אפשר להחמיר ביה, ולהגיד לבנ"א שלא לאכול גבינה הנדבק לפני בשר אלא יאכלו שאר דברים פרווה שנדבקים, משא"כ כאן בענין חציצה, אם נחמיר בגבינה, עלינו להחמיר גם לענין שאר דברים שנדבקים באותו רמה, כגון מנגו ואננס וכהנה רבות, ולא תיקנו על 'רמה' זה של נדבק אם היא יכולת יותר מדי מאכלים.
- קנז) **אשה** שיש לה שינים תותבות, ואין לה שום שן אמיתי, אינו נוגע לה כל מנהג זה, כי בלא"ה היא מסירה אותם לפני הטבילה.
- קנח) אשה שצריכה לאכול בשר ביום הטבילה מסיבות רפואיות, מותרת לעשות כן, שבכה"ג לא נהגו המנהג. ואם מצד בריאות סגי במרק ושומן, תסתפק באלו, וכן לענין בשר טחון. וכל הנ"ל הוא רק כשהוא באמת צורך רפואי.
- קנט) אשה שעושה דיאטה, ואוכלת רק בשר, ביום הטבילה תאכל מרק, שומן, עצמות מח, ובשר טחון [עמש"כ בזה].
- קס) אשה שאכלה בשר ביום הטבילה בטעות, הט"ז היקל עבודה לטבול בזמן, ואי"צ לדחות הטבילה מפני שעברה על המנהג. והחכמ"א אף הוסיף והקל כשאכלה בשר במזיד.
- קסא) **שבת ויו"ט וסעודת מצוה**. כבר הזכרנו למעלה שמנהג זה להימנע מבשר אינו נוהג בשבת ויו"ט. המקור לזה הוא הט"ז סקכ"ה. אך, מומלץ שתנקר היטב אח"כ לוודא שלא נשאר שום בשר.
- קסב) חוה"מ כלול ביו"ט, ואינו נוהג בו מנהג זה. שבע ברכות, בר מצוה, פדיון הבן, חתונה, הם סעודות מצוה, ולא נוהג בהם מנהג זה. כלומר, ה"ה סעודת מצוה שלאו הזמן גרמה, נחשבת סעודת מצוה לענין זה.
- קסג) וכן סיום לקרוב משפחתה, נחשבת סעודת מצוה [כשהם אכן מתייחסים לה כסעודת מצוה].
- קסד) בסעודת מצוה, מותרת בסעודה אבל לא לפני ולא אחרי, כי על זה יש מנהג להחמיר.
- קסה) משא"כ בשבת ויו"ט ושאר ימים שהתרגו, מותר כל אותו היום, אפ' סעודה שלישית, ואין ענין לצמצם בו מלבד אם היא באמת חוששת שיתפס.

^{קב} רע"ט.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

קסו) ואם היא היתה קוואטע"ר בברית מילה, כל היום נחשב כיו"ט אצלה, ומותרת בבשר כל אותו היום. ואפ' בתשעת הימים מותרת בבגדי שבת כל אותו היום.

קסז) פורים, יש בו חיוב בשר אפ' יותר משבת, וא"כ פשוט שנקל בה. וזה לענין אשה שטובלת במוצאי פורים, אבל כשטובלת בליל פורים, אין חובה לאכול בשר, א"כ המנהג במקומו עומד.

קסח) הוסיף הקנה בושם ע"פ מ"ב בסי' תקכ"ט סק"כ בשם מנחת יעקב, דבכל ימי חנוכה יש ג"כ חובת בשר, וא"כ יש ח' ימים שמנהג זה אינו נוהג. וקשה לומר כן, דהרי בהל' חנוכה לא מצינו הלכה כזה. ומחמת כן יש לדחות המ"ב בשם מנחת יעקב ולומר שאינו איירי לענין חיוב אכילת בשר, אלא לענין שא"א לקבוע יום זה ליום צום, ועיי"ש במ"ב שאינו דחוק כ"כ.

קסט) נמצא, אין הכרח לדברי הקנה בושם, וא"כ אין מקור להתיר בשר בחנוכה. ויש מקום לצדד להקל רק כשהוא באמת סעודת מצוה, ע"י שירות ותשבחות ודברי תורה, ובאוירה רצינית, דאולי זה יחשב כסעודת מצוה.

קע) דנו לענין מלווה מלכא אם זה נחשב לסעודת מצוה לענין זה. ובאמת, הציור אינו נוגע כ"כ, לאכול בשר במוצ"ש לסעודה זו לפני שהולכת לטבול. ולדינא, אשה שאינה רגילה בכך, ודאי לא נקל, כי מיבעיא לן באשה הרגילה בכך, וצ"ע. אגב, ר' משה אסר בשרי למלווה מלכא אף בתשעת הימים.

קעא) ראש חודש, יש בו מצוה לאכול פת, אבל לא בשר, ולכן אין היתר.

קעב) ערב יוה"כ הוא יו"ט, אבל בלא"ה נקל כי אינה טובלת באותו ערב, אלא מוצאי יוה"כ.

קעג) ובמוצאי יוה"כ, רמ"א תרכ"ד קרי להאי סעודה סעודת מצוה, ולכן מדינא יכולה לאכול בשר לפני שטובלת.

קעד) בת מצוה אינה סעודת מצוה לענין זה.

אכילה בין חפיפה לטבילה

קעה) הרמ"א מביא מנהג שלא לאכול בין חפיפה לטבילה. ואפ' אם רצונה לאכול ואז לנקות שיניה שוב, המנהג אוסר, כי חוששין שמא תשכח, או שלא תעשה יפה יפה.

קעו) ועפי"ז, על האשה לסדר יומה לאכול לפני החפיפה, כדי שלא תהיה רעבה בזמן שהיא טובלת, ושלא נצטרך לעבור על מנהג זה.

קעז) הדרכ"ת מביא מקור חיים לאסור אכילה וגם שתיה, אל הדרכ"ת כ' דמרמ"א מדויק, דרק אכילה אסור ולא שתיה. וכ"כ זרע אמת.

קעח) מנהג זה, לכאן אינו אלא אחרי שניקתה שיניה, ולא אחרי שניקתה שאר גופה, למרות שרמ"א כ' 'בין רחיצה לטבילה'. וצ"ל דכוונתו לרחיצת הפה.

קעט) והנה, אשה שחפפה וניקתה גם את שיניה, והיא רעבה, ורוצה לאכול משהו לפני שהולכת לטבול, הרבה מורי הוראה היו מורים לה להקל. וקשה להבין, דהלא יש כאן מנהג, ועל איזה אשה דיברו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

קפ) כלומר, ע"כ לא דיברו על אשה שטרם ניקתה שיניה, כי אינו עולה על הדעת לאסור אכילה לפני שניקתה שיניה, כי אין טעם בדבר. אלא ע"כ, איירי באשה שניקתה כבר, ורוצה לאכול ולנקות שוב, וע"ז אנו אומרים לה שלא תאכול אלא תטבול, כי חוששין שמא תשכח מלנקות שוב.

קפא) וא"כ, בציור הנ"ל שחפפה כבר, ורעבה, ע"ז החמיר הרמ"א, וא"כ אין לה להקל סתם. אלא שאם היא רעבה מאוד, מסתמא בכה"ג של מצב נחוץ מאוד לא נהגו המנהג, אבל בלא"ה, לכא' עליה ללכת לטבול לפני שאוכלת, אע"פ שרעבה.

קפב) והיכא שטובלת בליל שבת, בימות הקיץ, ע"פ הנתבאר, אם חפפה וניקתה שיניה מבעו"י, אין לה לאכול כלום עד אחר הטבילה. נמצא, כל המשפחה יושבים לאכול סעודת שבת, והיא יושבת ומסתכלת עליהם, וממתנת כמה שעות עד שיהיה צה"כ. וכ"פ החכמ"א^{קי}, אע"פ שהוא התגורר בוויילנא, שבימות הקיץ עשו שבת מוקדם, ויש רווח של כמה שעות עד צה"כ.

קפג) וקשה, מדוע חייב אותה לעשות כן, הא עפמש"כ למעלה יש עצה בדבר, שתחוף ותרחץ כל גופה מבעו"י, אבל שיניה לא תנקה עד סמוך לטבילה, ואז היא יכולה לאכול, בדיוק כמו אשה הטובלת בליל יו"ט שני שמותר לאכול ביו"ט ראשון, כי טרם סיימה הכנות שלה. וא"כ מדוע החכמ"א מחייב לה להמתין ולא לאכול.

קפד) ועוד, הלא עכשיו הוא זמן סעודת שבת, וא"כ המצוה הזאת תדחה המנהג שלנו.

קפה) והנראה, שהמעין היטב בדברי חכמ"א יראה שלא כ' להדיא שאם עשו שבת מוקדם שעליה להמתין, אלא כ' דיש לה לעשות שבת מאוחר, אם כבר סיימה את כל ההכנות. ואה"נ, אם לא סיימה, כגון שלא ניקתה שיניה, בזה לא דיבר, ואכן מותרת לאכול.

קפו) ועוד, אפ' ניקתה שיניה, ורוצה לאכול ולנקות שוב, לא אסר החכמ"א לעשות כן, אלא אמר שיש לעשות שבת מאוחר. ובאמת אם עשו מוקדם, יש מקום להתיר ע"פ הסברא שאמרנו שעכשיו הוא זמן סעודת שבת, ושיכולה לאכול ולנקות שוב.

קפז) ובאמת, הכי מדויק מהחכמ"א, שהרי הוראה הנ"ל היא מהסד"ט, אך השמיט המשך דברי הסד"ט, שכ' דבימות הקיץ רוחצות לפני שבת, ואין לאכול עד אחר הטבילה שמא לא תנקר יפה מתוך שהיא מהומה לביתה.

קפח) כלומר, ראשית דברי הסד"ט שלא לאכול אחר החפיפה, יכולים להתיר אשה זו ע"י שלא תסיים החפיפה, וזה הביא החכמ"א. אלא, שבהמשך דבריו שיש גזירה מיוחדת לליל שבת שמא לא תנקר יפה משום שהיא מהומה כיום שהוא קיץ, ומאוחר – את זה לא נקט החכמ"א, ואת זה הוא לא הביא.

קפט) עכ"פ, העצה שלנו לא לסיים החפיפה, במקומה עומדת, וכך יש לנהוג.

קצ) ואם סיימה החפיפה, עדיין יש להקל ע"פ סברא הנ"ל של סעודת שבת, יחד עם דברי הבדה"ש שמיקל כשהוא בוש. ומגביל החשב האפוד, דאה"נ מצד בוש הוא מוכרחת לאכול, אך אין הבושה תמיד מחייבת לאכול דווקא בשר. וק' על דבריו,

^{קי} קב"א.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

דהבשר מותר משום שהוא סעודת מצוה, לכבוד שב"ק, וכל השאלה כאן הוא מצד המנהג לא לאכול בים חפיפה לטבילה, וע"ז אין הבדל בין בשר לשאר מאכלים.

קצא) כשיש ברירה בין קבלת שבת בזמן הרגיל, או מוקדם, יש מעלה לעשות המאוחר, אבל כשא"א, או שקשה להם, כגון בחו"ל בקיץ, יש להקל עפ"מ"כ.

קצב) **מעשה שהיה**, אשה הגיעה להמקווה בשעה שקבעה את התור, והיא כבר סיימה את כל החפיפות שלה, ואז נתברר שבאמת התור שלה הוא בעוד חצי שעה, ולכן ישבה והמתנה. וכשישבה, מצאה בתיק שלה כמה וופלים, ואכלתם. ואח"כ טבלה בלי לנקות שיניה שוב. ואח"כ בדקה ולא מצאה כלום. האם עלתה לה טבילתה.

קצג) מסברא חיצונה היינו אומרים שזה סעי' הבא, שאם לא חפפה בבית הסתרים, ולא מצאה כלום, עלתה לה.

קצד) אמנם, חידש השבט הקהתי^{קד} דהא שהיקל השו"ע, היינו רק היכא שיש לתלות שהיה נקי לפני הטבילה, כגון שאכלה רק זמן מה לפני הטבילה, משא"כ בנידו"ד כשאכלה ממש סמוך ותכף לפני הטבילה, הרי סתמא דמילתא נשאר פירורים בתוך פיה הואיל והיה זמן קצר כ"כ, וא"כ ע"ז אין תולין להקל.

קצה) ואה"נ הגדר של סמוך והגדר של מופלג אינו ברור, מ"מ בכה"ג שהיה סמוך כ"כ, השבט הקהתי מחמיר. והחמיר אע"פ שלנתה כבר אצל בעלה.

קצו) והנה, אם רק בדקה אחר הטבילה זמן רב, יותר נשמעין דברי השבט הקהתי, משא"כ היכא שבדקה תכף בעלייתה, בזה קשה יותר להחמיר. ועוד, לא כל סוגי אוכלים שווה לענין זה. ועוד, דין החדש הזה, לא מופיע בשו"ע ונו"כ, ולכן אם אינו דבר הכ"כ פשוט, ה"ל לבאר לנו את זה. ואכן, בדה"ש מיקל בכל גווני.

קצז) ובס"ד לקמן נביא ר' משה^{קה} דס"ל שבבית הסתרים רק דבר הנדבק היטב, ותקוע, נחשב כחציצה, דאל"ה עדיין ראוי לביאת מים כי אינו מתייחס להגוף אלא ככסוי בעלמא. וכסברא זו מביאים גם בשם רש"ז.

קצח) ואע"פ שבשו"ע כ' 'שום דבר דבוק בהן' הוי חציצה, י"ל דס"ל דהואיל ואינו תקוע כמו עצם, אינו 'בהן' אלא ע"ג.

קצט) עכ"פ, ע"פ ר' משה ורש"ז הזה נוכל להקל בכמעט כל מקרה.

לעסוק בבצק ובשעווה

ר) המנהג השלישי ליום הטבילה הוא שלא לעסוק בבצק או בנרות של שעווה ביום הטבילה, שמא ידבק בה ולא תסיר היטב לפני הטבילה.

רא) ועל מנהג זה, כ' האחרונים [חכמ"א, ערוה"ש, בא"ח, ועוד] דה"ה שאר דברים כיוצא בזה. כלומר, במנהג של אכילת בשר ביום הטבילה לא כתבו כן, ולכן אמרנו שהמנהג הוא רק בשר ולא במנגו וכדו', משא"כ כאן כתבו דהמנהג היה על כל דבר שנדבק, שאין לעסוק בה ביום הטבילה.

קד ג' ר"מ.
קה א' צ"ח.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (רב) כגון, דבק, צבע, אינם קלים להסיר, וא"כ כלולים במנהג זה.
- (רג) וכן, אשה שמסירה את שיערה ע"י שעווה, עליה לעשות את זה יום לפני הטבילה, ולא ביום הטבילה עצמה, כי השעווה נדבקת, וא"כ כלול במנהג זה. וי"א ה"ה אשה שמגלחת ע"י תער או מכונה, שאין לעשות כן ביום הטבילה, כי שערות הקצרות ג"כ נדבקים וקשים להסיר, וא"כ כלול בהאי מנהג.
- (רד) [לשים פלסטר על חתך, לכאן כלול במנהג זה. או"ד זה מקום מוגבל, והיא יודעת שעליה לנקות שם היטב.]
- (רה) יש סוגים של איפור הכלולים בהלכה זו, שאם הם קשים להסיר, ויש לחשוש שמא לא תסיר את הכל, שאין להניח אותו איפור ביום הטבילה.
- (רו) אשה שמכינה חלות בע"ש לכבוד שבת, החכמ"א מיקל אם אין לה מישוהו אחר לעשות את זה. ולכאן כלול בזה לעשות ביום חול אחרת, ביום טבילתה, אם אין לה יום אחר לעשות את זה. וי"א דלא רק חלות, אלא ה"ה כל אפיה לכבוד שב"ק.
- (רי) הלכה זו קיימת גם אצלנו אע"פ שעיקר הלישה אין אנו עושים ביד אלא ע"י מכונה, מ"מ עדיין היא מתעסקת בה, ויש חשש שידבק ולא תשים לב, ותחצוץ. כלומר, הו"א שרק עסק גדול ע"י הלישה ביד, בזה חששו שמא ידבק במקום שלא תשים לב אליו, משא"כ סתם עיסוק בידים בבצק, קמ"ל דגם לזה חששו.
- (ריח) יש שאסרו לקלוף ירקות ביום הטבילה, כי לפעמים נשאר על ידיה צבע מהירקות. לדינא אין לחשוש לזה, כי חזותא לבד אינו חוצץ, רק ממשות, וזה לא נשאר אחר קילוף ירקות.
- (רט) עפ"ז יש לדון בגננת שצריכה לעסוק בדבק ובצבע ובבצק ביום הטבילה, האם יש לה היתר. הנטעי גבריאל היקל כיון שהוא לצורך פרנסה, אך לא הביא מקור לחידוש זה.
- (רי) ועוד, אינו מסתבר לומר דאפיית חלות בגן עם הילדים נחשבת לכבוד שבת.
- (ריא) ולכן, קשה מאוד להתיר, אך אם היא לובשת כפפות גומי בשעה שהיא עוסקת בדברים אלו, אין לחוש, ומותרת לה לעשות כן.
- (ריב) ויל"ע אם זה קולא רווחה לכל אשה שרוצה לעסוק בדברים אלו ביום הטבילה, האם יש לה עצה לכתחילה ללבוש כפפות, וזהו, או"ד רק כשאין ברירה, כההיא גננת. ובפוסקים לא מצאתי מי שמתיר בשופי.
- (ריג) בנוגע לסעי' כ"ה, עמש"כ בסי' קצ"ט סעי' ט', ושם הרחבנו בס"ד.
- (ריד) ולענין סעי' כ"ו, ע' לקמיה בסי' קצ"ט סעי' י"ב, ובפרט בדעת הש"ך הנמצא כאן.

--- סעי' כ"ו – נתעסקה ואח"כ מצאה בבית הסתרים ---

אם לא בדקה קודם טבילה בין שינייה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין, ואחר כך

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

ברקה ומצאה עצם בין שינייה או דבר חוצץ בין סתריה, תלינן לקולא
ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה.

שעוות האוזן

- (א) הארכנו בסעי' זו ובדעת הש"ך כאן בהרחבה בסי' קצ"ט סעי' י"ב, עיי"ש; ורק נביא
כאן שאלה אחת עם נפק"מ גדולה לדינא.
- (ב) **מעשה שהיה באשה שטבלה כליל שבת, ואח"כ מצאה בתוך אזנה קצת לכלוך,**
והסירה. ורצונה לדעת האם חוזרת לטבול עכשיו או לא.
- (ג) ההר צבי^ק דן בציור דומה, ונקט בפשיטות שהוא בית הסתרים. ואינני יודע על סמך
מה אמר כן, ועל איזה ציור דיבר, אבל במעשה שהיה א"א לדעת אם היה במקום
מגולה, או בית הסתרים, או מקום בלוע.
- (ד) והנה, אם ניקה אזנה לפני שטבלה, ועכשיו מצאה צואה, נתלה שבא אחר הטבילה.
אמנם, היכא שלא ניקה לפני, ועכשיו מצאה, ויש צד שהוא במקום מגולה או בבית
הסתרים, לכאן זה מיעוט המקפיד. ואפ' אם אינה מקפדת, הלא דרך העולם
להקפיד.
- (ה) והנה, על הצד שהמקום שמצאה הוא בית הסתרים, לכאן יש מקום להקל ע"פ סעי'
שלנו, דיש לתלות שבא אח"כ, כיון שזה כנתעסקה, כיון ש'גדלק' תמיד.
- (ו) אמנם, מלבד הש"ך בשם רוקח שהחמיר בזה, יש להחמיר גם מצד ספק נמצא
במקום מגולה.
- (ז) ובאמת, עיקר הדמיון של שאלתן לסעי' שלנו אינו מוכרח. כי, השו"ע והראשונים
איירי בציור שוודאי עסקה בדבר החוצץ לפני הטבילה, וגם אח"כ. כגון, אכלה
פופקורן לפני שהלכה, וגם כשחזרה, ואח"כ מצאה. דבזה, אה"נ יש ריעותא וודאית
מהא שאכלה מבעו"י, מ"מ יש גם תלייה ודאית, וע"ז השו"ע מיקל בבית הסתרים.
- (ח) משא"כ בנידו"ד, אינו יודע בוודאות ש'גדל' לה שעה בתוך אזנה, אלא 'אולי' גדל
אח"כ, וממילא אין כאן תלייה ברורה וודאית לפניך, וא"כ אף השו"ע לא הורה להקל
בציור כזה.
- (ט) [א.ה. בנידו"ד לא היה ודאי ריעותא לפני הטבילה, משא"כ בציור של שו"ע; כלומר,
אולי בעינן שוה בשוה – והיכא שהיה וואי ריעותא, בעינן ודאי תליה, אבל היכא
שלא היה אלא ספק ריעותא, בזה סגי ספק תליה. אך האמת יורה דרכו, שהרוקח
משמע כמש"כ למעלה, וגם הסברא של תלייה מכרעת כן].
- (י) נמצא, אין דמיון בין שאלה הזו לסעי' שלנו, ויש ספק שמא היתה במקום מגולה או
בבית הסתרים, ומקפיד, ולכן חוזרת לטבול.
- (יא) לדינא, על האשה לנקות אזניה לפני שטובלת, בצורה מידתית, ולא יותר מזה.
- (יב) ע"ע שבה"ל י"א ר"ח י"א לגבי שעוות האוזן, ושם מצאה למחרת הוי שנתעסקה.
ויל"ע מדוע צריך לטעם זה, הא לכאן אין כאן לידת הספק, דזה כמו למצוא שיירי

^{ק"י} קס"ו.

^{ק"י} אינני מכיר המציאות בזה, אם הוא גדל תמיד, או שרק נדחף החוצה תמיד. ולא דקדקתי בזה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

אוכל לאחר יממה, שאינו מותר מצד נתעסקה לחוד, אלא שאין כאן לידת הספק כיון שעבר כ"כ זמן ופעילות. וע"ע בזה.

--- סעי' כ"ז – קרצה שפתותיה ---

נתנה שיערה בפיה או קרצה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם, לא עלתה לה טבילה.

לסגור השפתיים

- (א) נחלקו הראשונים מהו הקלקל בקריצת שפתיים. י"א, דאין הפה נחשב ראוי לביאת מים אלא כשהשפתיים סגורים באופן קל, אבל כשהם סגורים בדוחק, שוב אינו ראוי לביאת מים. א"נ, אין כאן ריעותא מצד ראוי לביאת מים, דלעולם משערינן ראוי כאילו היתה פתוח, אלא שהשאלה הוא מצד מקום המגולה בשפתיים שעכשיו מכוסה ע"י שסוגר חזק.
- (ב) ר' משה א' צ"ח עד סי' ק"ב מאריך להוכיח כצד האחרון^ק, ודלא כערוה"ש שנקט כטעם הראשון, וכ' "במחילה מכבוד הגאון בעל הערוה"ש הוא טעות גדול ואין לחוש לדבריו כלל בזה". וצ"ע מה כל הרעש, הא הערוה"ש לא המציא דעה זו מעצמו, אלא מבואר כן בראשונים.
- (ג) הסד"ט סקכ"ג ג"כ נקט כצד האחרון, וכו' משה. החכמ"א^ט ולחם ושמלה נקטו כהצד של הערוה"ש.
- (ד) הנפק"מ, **אשה אחת המדריכה שלה לימד אותה דכשטובלת, עליה לסגור את פיה באופן שלא יכסה חלק המגולה. ולכן, הכלה סגר את פיה היטב, ודחק שפתותיה החוצה כדי לא לכסות חלק המגולה [והיתה נראה כעין ברווז]. האם טבילה עלתה לה.**
- (ה) לר' משה ודעימי' כן, לערוה"ש ודעימי', לא, כי היתה סגורה חזק הרבה. הבדה"ש הורה לה לחזור ולטבול. לדינא, כשכבר לנתה, יש להקל כר' משה. וכשלא לנתה, כשהוא למחרת, אין לטבול שוב. באותו ערב, והמקווה פתוח, לכאו' תטבול שוב.
- (ו) עוד נפק"מ, כשסגרה שיניה חזק, האם עלתה לה. לר' משה כן, כי סו"ס הוא ראוי לביאת מים ולא כיסה שום חלק המגולה, אבל להחולקים עליו לא עלתה, כי היתה חזק מדי.
- (ז) ובאמת, הבדה"ש בשם לחם ושמלה אכן החמיר בזה. מאידך, הפ"ת בשם חמוד"נ היקל בזה, ע"כ הם למדו כר' משה. גם הבא"ח מביא פ"ת הזו.
- (ח) וא"כ, לכתחילה ודאי תקפיד בזה, ובדיעבד, דינה כמש"כ למעלה בציור הנ"ל. וכ"ז בחשש אמיתי, ולא בעצבים בעלמא.

^ק וכן באמת ממשמע משו"ע דכללו יחד עם קפצה ידיה ונתנה שיערה בפיה.
^ט קב"א י'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(ט) [יל"ע גם מצד השינים שהם רטובות, האם זה עוזר, כיון שהוא חזק. וגם, אינו טופח ע"מ להטפוח.]

--- סעי' כ"ח – רפוי והדוק, הדיחו תחילה ---

לא תאחוז בה חבירתה בידיה בשעת טבילה אלא אם כן רפתה ידה, כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה; ואם הדיחה ידה במים תחלה, שרי, שמשקה טופח שעל ידיה חבור למי המקוה.

רפוי, תלושים ומחוברים, וטבילת כלים

(א) סעי' זו נוגע לטבילת נשים וגם לענין טבילת כלים, בהרבה ציורים שונים. כגון, האם עלתה טבילת כלים כשטבלם כשאוחזם בידו, ולא ריפה ידו. ואם נחמיר בזה, מדוע לא שמענו שעל האשה להרים רגליה בשעה שטובלת. וכן, אשה חולה א"א לעמוד בפנ"ע, כגון חולה MS, מהו לטבול כשאוחזת בידית בתוך המקוה. וכן יתכן שנתיר לטבול כלים עם מסך דיגיטלי, ע"י שיכסה אותו עם יד רטוב, או שאר עצות.

(ב) במשנה במקוואות פ"ח שנינו האוחז באדם ובכלים ומטבילין, טמאין. ואם הדיח ידיו במים, טהורים, לפי שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקוה ואין כאן חציצה. ע"כ שיטת הת"ק. ורבי שמעון אומר ירפה את ידיו כדי שיבואו בהם המים.

(ג) וקיי"ל כהת"ק. והשאלה הוא האם ת"ק בא להקל או להחמיר. כלומר, הת"ק שהחמיר כשאחז, מה ס"ל כשריפה ידו, האם בהא מודה לר"ש, אלא בא להקל עוד יותר ע"י שידיו ידו תחילה, או"ד מחמיר בריפה, ואינו מיקל אלא כשהדיח מים תחילה.

(ד) ונחלקו בזה הראשונים. הטור בשם הרשב"א ס"ל שהת"ק בא להקל, ומיקל ברפוי וגם בהדחה תחילה. מאידך, הרמב"ם והרמב"ן ס"ל דהת"ק מחמיר בריפה ידו, כי חוששין דמתוך שהוא בהול ומתפחד פן ישמט מידיה הוא דוחק את ידיו עליו שלא במתכוין, ע"כ לשון הש"ך בשם ראשונים. המשנה, והראשונים, כולם מבוארים היטב בדברי הט"ז סקכ"ז.

(ה) השו"ע כאן פסק כהטור בשם הרשב"א, ושמותר בין ברפוי, ובין בהדיח תחילה. וכ' הגר"א דזה כת"ק, וכרשב"א, ואח"כ מביא דעת הרמב"ם ורמב"ן.

(ו) הט"ז וערוה"ש הקילו כהשו"ע, ואילו הסד"ט חשש להרמב"ם. החכמ"א חושש להרמב"ם כשאפשר, אבל כשאין ברירה, מיקל כהשו"ע. הש"ך מחמיר יותר משו"ע.

(ז) ולדינא, אנו מחמירין לכתחילה, ומקילין כשלנחה. אך במציאות כמעט אין לנו מציאות שאשה אחת תאחז באשה שטובלת, אפ' ברפוי [מלבד אולי להחזיק ביד האשה הטובלת שיראה להחליק]. ומצד ידיות, נבאר לקמיה שיש לדון להקל מסיבה אחרת.

(ח) והנה, בהל' טבילת כלים ביו"ד סי' ק"כ, פ' השו"ע בסעי' ב' דמהני ברפוי, וכמש"כ כאן. אמנם, הש"ך שהחמיר כאן, שם כ' דצ"ע. וכן הב"ח החמיר כאן, ושתק שם. וכן

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

הלבוש והחכמ"א, כאן הביאו חומרות לכתחילה, ושם שתקו. וא"כ ק', הא זה אותו משנה, א"כ איך החמירו בחדא והקילו באידך.

(ט) ותי' הפ"ת שם בסק"ה בשם תפל"מ, דנדה, הואיל ושייך ביה כרת, החמירו טפי כדעת הרמב"ם ורמב"ן, ואילו בהל' טבילת כלים שאינו איסור כרת, סמכו על עיקר הדעה, והוא הרשב"א.

(י) נמצא, בהל' טבילת כלים לא מצאנו מי שיחמיר בזה – שו"ע, ש"ך [שכ' דצ"ע], ט"ז, ב"ח, לבוש, חכמ"א, ערוה"ש, ועוד. ולכן, אם רוצה לטבול כליו כשאוחר רפוי, מותר לגמרי.

(יא) ובספר משאת בנימין כ' דכי היכי שלענין נט"י אין אנו בקיאים בין רפוי והדוק, ה"ה שיש להמיר לענין זה. וכן החמיר הא"א בוטשאטש. וק', דכל הני רבוותא שפרטנו למעלה כולם החמירו בענין נט"י, ואעפ"כ הקילו בענין טבילת כלים, א"כ מהכ"ת נחמיר כשכולם הקילו.

(יב) ולכן לדינא יש להקל. ואולי יש מקום להחמיר 'מהיות טוב'.

(יג) ע"כ היה בענין של רפוי, וכאן נבאר מדין הדיח ידיה תחילה. והמח' ראשונים שהבאנו למעלה, נחלקו גם כאן לשיטתם.

(יד) כגון, הרשב"א שס"ל שת"ק היקל בהדחה, וכ"ש בריפה, ס"ל דהיתר של הדיחה תחילה אינו אלא כשאינו אוחז חזק, אבל כשאוחר חזק, לא מהני ליה הדחה תחילה.

(טו) מאידך, הרמב"ם ס"ל איפכא, דאם ר"ש היקל בריפה, והת"ק החמיר בזה, ולא היקל אלא בהדחה, ע"כ מתיר הדחה תחילה גם כשאוחר חזק, דאלת"ה ה"ל לאסור אף רפוי, גזירה אטו שיאחר חזק. כך ביאר הט"ז סקכ"ז.

(טז) רעק"א כאן מדחה ראיית הט"ז, ויתכן שהרמב"ם יחמיר בחזק, והא דגזר ברפוי אטו חזק, היינו משום דגם אחיזה בינונית היתה אסורה, אבל כשהדיח ידו תחילה, אולי מותר בינוני, וא"כ בזה לא גזרי' אטו חזק, דרק רפוי אטו חזק הוא גזירה המסתבר, אבל לא בינוני אטו חזק, כי בזה אינו ירא שמא יפול.

(יז) נמצא, לא מצאנו היתר בהדיח ידיו תחילה להתיר גם אחיזה חזקה אלא בהט"ז בשם הרמב"ם. וגם הגר"א הסכים לזו.

(יח) אבל לשאר הראשונים והאחרונים קשה, איך אנו מתירין לאשה לטבול בלי להגביה את רגליה, הא משקל של האשה, אפ' כשהיא במים, הוא חיבור חזק בין רגלי האשה לרצפת המקווה, וא"כ ה"ל לחייבה לקפוץ בהמקווה, ובסעי' ל' שנינו שאי"צ לעשות כן.

(יט) ותי' המרדכי, והט"ז בסי' ק"כ סק"ד מרמז לזה, דיש ב' דינים שונים של הדיח ידו תחילה. יש הדין הרגיל של סעי' שלנו, ויש בה מח' אם אחיזה חזק מהני בזה. אבל כ"ז אינו אלא במים שהם מחוץ למקווה, מים תלושים, [אפ' אם המים באה מהמקווה עצמה, כ"ז שפירשו^ק]. אבל כשאנו מדברים על מי המקווה תוך המקווה, מים

^ק כך ביאר מו"ר. ויש לומדים דאפ' הדיחו ידו תחילה אינו אלא במי מקווה, אבל כשהוא מים בעלמא, לא. ולדידהו, יל"ע האם מי מקווה שהוציא מהמקווה, מותר לאחוז חזק, כדין מים מחוברים שהבאנו כאן. כלומר, אנו חילקנו בין מים בתוך המוקה ומים מחוץ למקווה, ויל"ע, האם הם מחלקים בין מים בעלמא, ומים שבאו מהמקווה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

מחוברים, בזה כו"ע מודי דאפ' חיבור חזק אינו חוצץ, כי זה מים מקדמין שכו"ע מודי בה. ובאמת, המשנה במקוואות מבואר כזה ג"כ, שמותר לטבול שולחן אע"פ שרגליה דבוקות בקרקע.

(כ) במח' זו של מים תלושים, האם מותר אפ' חזק; אם בחלק הראשון של מח' רשב"א ורמב"ם עיקר הדין היתה כהרשב"א, להקל ברפוי, החשבון מחייב שכאן נחמיר שאחיזה חזקה לא מהני. וכן באמת כ' הט"ז ביו"ד סי' ק"כ, ע"פ חשבון זו.

(כא) הסד"ט [שלמעלה חשש לדברי הרמב"ם] כ' דהואיל והגדר של בינוני [שמותר לדעת הרשב"א] וחזק [שאסור לדבריו], אינו ברור, ולכן יקפיד לעולם לעשות עם מים מחוברים, שזה מותר לכו"ע, אפ' חזק מאוד.

(כב) כגון, אשה שאינה יכולה לטבול מכוחות עצמה, וצריכה שיורידו אותה להמים, יש לקחת מחצלת שאינה מק"ט [ע"פ סעי' ל"א] ולהניחו מתחת לגובה המים, ואז להניח את האשה ע"ג, ואח"כ להורידה; ולא תשב עליה מחוץ להמים, אפ' אם הרטיבו אותה במים, ולהורידה כך, כי זה חיבור חזק במים תלושים, שרק לדעת הרמב"ם, ע"פ הבנת הט"ז והגר"א, עלתה לה.

(כג) ובאמת, כך נהגו אנשי קרתא דשופריא, לטבול עם מחצלת כזו, ולהניחו מעט מתחת לגובה המים.

(כד) הש"ך סקל"ו כ' "אין להורות קולא בדברים שנהגו איסור דהלא במשנה ופוסקים אינו אלא דבדיעבד שרי אבל לכתחלה מאן לימא לך", עכ"ל. ואח"כ מביא דעת המהר"י ברונא שלא היקל בכלל בחזק, ולכן ס"ל להש"ך שאין להקל לכתחילה ק"א.

(כה) [באמת, דעה זו של המר"י ברונא הוא נגד כל הסוגיא ושאר ראשונים, ולכן פלא ראיתי שהקיצשו"ע קס"א י"ב מביא את דבריו לענין בדיעבד!]

(כו) הט"ז ס"ל דעצה זו היא לכתחילה, ואף מביא ראיה מסעי' ל' מהא שלא מצינו שעל האשה להגביה רגליה בשעה שטובלת, אלמא לכתחילה היא. ובאמת יש לדחות ראיה זו, דאולי הש"ך ס"ל דהכבוד של האשה במקווה אינו אלא חיבור בינוני ולא חזק, והוא החמיר לכתחילה רק בחזק. ובאמת, כצ"ל ליישב דעת המהר"י ברונא. עכ"פ מבינים כאן גודל חידושו של המהר"י ברונא. [ע"ע בדה"ש].

(כז) לדינא, פשטות הסוגיא הוא כהט"ז, ושמותר [מים מחוברים, לאחוז בחזק] אף לכתחילה [דלא כהש"ך, ומהר"י ברונא]. הרמב"ם מיקל לגמרי, אפ' בתלושים, כ"ש במחוברים. גם הסד"ט היקל לכתחילה, ולא החמיר אלא לענין תלושים.

(כח) בטבילת כלים, אולי גם הש"ך יודה להקל, עפמש"כ למעלה.

(כט) ובאמת, זה עצה גדולה לטבילת כלים, להעביר מיד ליד, כשיד השני הוא כבר תוך מי המקווה, ואז יכול לאחוז חזק; משא"כ אם אינו עושה כן אלא סומך על רפוי, צריך לוודא שאכן כל הסכו"ם רפויים, ולנענע ידו מתחת להמים [כ"ש כשמשתמש בה'סל' המיועד לזה], אבל אם עושה כעצה הנ"ל, אי"צ להיזהר בכל זה, אלא מעביר מיד ליד, ואוחז איך שרוצה.

ק"א מכאן היה מקום ללמוד דאיירי במים תלושים, וע"ע בסי' ק"כ.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ל) וכן, אשה חולה שצריכה לאחוז בידית^{ק"ב} תוך המקווה, יכולה לאחוז חזק מאוד, כיון שאחזה מתחת להמים.
- (לא) אשה שמפחדת לטבול בלי שתאחז את האף שלה, כי לא רוצה שהמים יכנסו לשם, לכאן' אם היא מדיח את ידה תחילה, ואוחזת רפוי, ואפ' בינוני, יכולה להקל לכתחילה. ותזהר מהמפרק, שג"ז יהיה עליו ביאת מים.
- (לב) במציאות, רוב מקוואות של נשים אין להם ידיות מכל סוג, מצד שאלות של 'נזחל' בהחור של הבורג, ומצד שהבורג שהוא מק"ט מונע את הזחילה. ואם יש ידית, מעיקר דדינא מותר כמש"כ, אבל כדאי לא לאחוז, כדי להרוויח את הש"ך ומהר"י ברונא.
- (לג) הדיח ידו תחילה, ואחז חזק, וטבל כלים, להרמב"ם לדעת הט"ז מהני, אבל לשאר ראשונים לא יצא, ולכן חוזר לטבול, בלי ברכה.
- (לד) ואם לא היה חזק, אלא בינוני, הסד"ט החמיר. בדיעבד יש מקום להקל.
- (לה) ביד יבש, מותר ברפוי, ע"פ מש"כ למעלה. כשלא היה רפוי, חוזר לטבול, עם ברכה.
- (לו) ועפ"ז, מי שהכניס כל הסכו"ם שלו לתוך ה'סל' של המקווה של כלים, מאוד צפוף, אם היה נגוב, אינו רפוי, ולא יצא. ואם היו רטובים, זה מים תלושים, ורק הט"ז וגר"א בשם הרמב"ם מיקל, ולכן חוזר ולטבול.
- (לז) מי שיש לו כלי דיגטלי, כגון מכונת קפה, וצריך להטבילו, לכאן' יש להקל אם ידיח ידו, ויאחז חזק על המסך, ולטבול, וגם ימכור אותו לגוי, דבצירוף המכירה, והט"ז בדעת הרמב"ם, אולי יש מקום להקל.
- (לח) ועדיף לעשות כך; להניח יד א' מעט מתחת לגובה המים, ולהכניס מסך המכונה להיד, ולכסותו חזק, ואז ימשיך לטבול כולו. ואם עושה כזה, הוא יוצא ידי כו"ע, כיון שהוא מים מחוברים. ויש אנשי מקצוע שאמרו דאם עושה כן, לא יתקלקל המכשיר [בלי אחריות על הכותב].
- (לט) **[מישהו הלך לטבול כלי, ומצאה מדבקה, ולכן הסירו, וטבל הכלי, וחזר הביתה, ואשתו מצאה שיירי דבק על הכלי; הוא אינו מקפיד, אך אשתו מקפדת, בתר מי הולכין. והגר"י זילברשטיין אמר שחמיו הורה בדבר, איך אינו זוכר איך הורה, ומסתבר לו שהורה להחמיר [ובשם הגר"ח ק' להחמיר]. ומסתבר, דאם הוא כלי מיוחד עבור הבעל, שיש להקל.]**
- (מ) על עצם דברי הט"ז לסמוך על דברי הרמב"ם [תלושים, חזק], הק' הפרדס רימונים איך נוטה הט"ז להקל כדעת הרמב"ם בטענה שהוא שאלה של דאורייתא כיון דאיירי במיעוט, הא חציצה רגילה אפשר לומר שהוא בטל אל הגוף, אבל היכא שא"א לבטל החציצה אל הגוף, כגון אשה אוחזת ביד חברתה, אין אשה אחת טפלה אל אשה השנייה, וא"כ א"א להתיר מדין טפל, וא"כ הוא כאילו שיערה אחת מחוץ למים.

^{ק"ב} המנח"י ליקוטי הלכות בסוף הספר סי' פ"ה דן מצד הידית, אם חלק העליון של הידית בולט לחוץ למים, אע"פ שהיא אוחזת למטה. ולמסק' מיקל. וצ"ע מה ההו"א בזה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(מא) אמנם, הבאנו בתחילת הסימן בשם החזו"א ור' משה שחציצה אינו משום טפל אלא משום רובו ככולו, הואיל וכל גופה היא במים. ואי משום זה, אין לחלק בין דבר הטפל אליה, ובין אשה אחרת האוחזת בה. נמצא, הט"ז ס"ל כמהלך זו.

(מב) עכ"פ נפק"מ בכל זה, הט"ז לא יקל לעשות עצה הנ"ל על רוב המכונה, כי שוב א"א לומר רובו ככולו, והוא שאלה של חציצה דאורייתא.

(מג) **האם סומכין על הט"ז בשם הרמב"ם, והגר"א, להדיח ידו במים תלושים, ולאחוז חזק. ויש מי שהביא ראיה שמקילין עלייהו בשעה"ד מתשובה של ר' משה [שנביא בסמוך].** אמנם, לכאן אין להביא ראיה מר' משה זו, כיון דשם איירי בשעה"ד גדול, ולהתיר אשה אל בעלה, וזה לא שייך בכל גווני, וכ"ש בטבילת מכונת קפה.

(מד) ר' משה ק"י משיב להג"ר שמחה ווסרמן זצ"ל לגבי אשה שמבחינה רפואית אסור שמים יכנסו אל אזנה, ולכן רוצה לסתום עם 'מגופה' שהו סוג של פקק אוזן. ודיברו שני עמודי עולם אלו בטלפון, ואף שלח הגר"ש את הפקק אל ר' משה בדואר. ור' משה כ' דבטלפון אמר לו להדיח את הפקק לפני הטבילה, ולהכניסה אל תוך אזנה, ותטבול כך אע"פ שהוא חיבור חזק, ותסמוך על ט"ז וגר"א בשם הרמב"ם כיון שהוא שעה"ד.

(מה) וממשיך ר' משה, דבמציאות, לאחר שמדיחין את הפקק, ומכניסים אותו לאוזן, המים יורדים ממנו, ושוב אין חיבור דרך המים. ולכן יש לה להרטיב את האוזן, ואין המים יורדים כ"כ בקלות מגוף האדם, וממילא יש חיבור דרך המים שעל גוף האשה.

(מו) [דן מכאן לכל ציור שהבאנו למעלה, של הדחה תחילה, דיתכן מאוד שהמים יורדים ממנו מהר. כגון מכונת הקפה, אפ' היכא שנקל להרטיב היד ולכסות המשך, בצירוף מכירה לגוי, יוודא להרטיב היד ולא המכונה.]

(מז) אך ממשיך ר' משה דהאשה לא תסכים לזה כי חוששת שזה יגיע לתוך אזנה, ותגרום לבעיות רפואיות. ולכן כ' שתקח קצת צמר גפן ולדחוק אותו לתוך האוזן [בלוע, או בית הסתרים, וסתימה ולא תקיעה], ואח"כ תשים את הפקק בענין שאינו מכסה את הגוף במקום מגולה [יותר מרפוי], וכך תטבול.

(מח) וע"כ איירי היכא שהצמר גפן לחוד לא היתה עובדת בעצמה, אלא בצירוף הפקק. ור' משה כ' דאם היא עדיין מפחדת, אי"ז אלא פחד שוא, ומותר לה לטבול כך אע"פ שהיא מפחדת, ולא חוששין שמא לא תטבול כראוי, כי יש שם בלנית. ר' משה לא יעץ להרטיב האצבע ולהכניסו לתוך האוזן.

(מט) ע"כ מדברי ר' משה. עכ"פ, ללמוד מהכא לענין מכונת קפה, אינו דמיון שוה, וכמש"כ למעלה ק"י. ולכן יש לעשות העצה השנייה שהבאנו למעלה, להכניס יד א' תחילה לתוך המים, כי זה מים מחוברים שמהני לכו"ע.

(נ) בספר אוהל שרה קט"ו בשם הגרש"ז איירי בצירוף דומה להנ"ל, וכ' להכניס צמר גפן, ולהשאיר צמר גפן בתוך האוזן לז' ימים [יכולה להחליף, העיקר שהאוזן יהיה פקוק

ק"י ב' פ"ה.

ק"י ר' עובדיה מיקל לכתחילה במים תלושים לאחוז חזק.

קט"ו ד' ג'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לז' ימים], ועי"ז נעשה טפל אל הגוף. ואני עומד ומשתומם היכן ראינו שדבר המפריע לה אינו חוצץ, כשמפריע לה לז' ימים. וצ"ע.

--- סעי' כ"ט – כבוש ידיך ---

הטובל במקוה שאין בה אלא מ' סאה מצומצמין, אם אמר לחבירו כבוש ידיך עלי במקוה, הרי זה מגונה.

הרי זה מגונה

- (א) מקור סעי' הזה הוא משנה, דאם מבקש מחבירו לכבוש עליו ידו, הר"ז מגונה. ודנו הראשונים מהו הציור, ומדוע מגונה.
- (ב) הב"י למד דאיירי במשנה שהוא מ' סאה בדיוק, ולכן יש לחשוש דע"י הכבישה, חבירו יוציא מעט מים, ויהיה מקוה חסר. וכ"פ בשו"ע.
- (ג) מאידך, הש"ך בשם ריב"ש דאיירי אפ' במקוה שהוא יותר מ' סאה, וע' בדה"ש מהו המגונה שבוזה.
- (ד) 'מגונה' אינו אסור, ויצא בדיעבד.

--- סעי' ל"א – גזירת כלים, שמא תפחד ---

אין טובלין בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים; עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט. וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול; ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה; ולפי זה מקוה שיש בו שליבות (פי' מזלגות) של עץ, אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה) (תשובת הרשב"א) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה.

גזירת כלים

- (א) מעשה שהיה בתחילת תקופת קורונה, מאיזה סיבה שהיא, זוג חדש נתקעו במדינת הונגריה, לכמה ימים. ובאותם הימים חל יום טבילתה. ביררו לגבי כשרות המקוה,

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

והכל היה כתיקונה. אך, כשטבלה, ראתה בתחתית המקווה נסרים, כרצפה. השומר שם אמר שכך היא מנהג המקום. האם יכולה לטבול או לא.

(ב) הגמ' בדף ס"ו: אי' אמר רבא אסור לעמוד על גבי כלי חרס ולטבול. וקסבר הגמ' שזה גזירת כלים, שאם יטבול על כלי או כל דבר המקבל טומאה, יש לחוש שיבא לטבול בכלי, וזה לא עלתה לה, אפ' אם הוא מלא מ' סאה מי גשמים. ומסק' הגמ' שטעם האיסור הוא משום שמפחדת לטבול עליו דחוששת שמא תיפול, ולכן יש לחשוש שלא תטבול כראוי.

(ג) והשאלה הגדולה שעסקו בה הראשונים, האם קיי"ל כההו"א של הגמ', ולאסור טבילה ע"ג כלים משום גזירה [נפק"מ, כשאין טעם של פחד, כגון גדול ד' על ד', א"נ, לענין בדיעבד, שפחד אינו אוסר אלא לכתחילה, משא"כ אם הוא גזירה].

(ד) הראב"ד ס"ל שכן, וס"ל שהמשנה במקוואות פרק ה' משנה ב' ס"ל כוותיה. מאידך, הט"ז בשם הר"ש ס"ל דקיי"ל רק במסק' הגמ'. הט"ז מאריך להוכיח כשיטת הר"ש, ולדחות ראיית הראב"ד מהמשנה, עיי"ש.

(ה) השו"ע פסק כדברי הראב"ד, ושאסור לטבול על כל דבר שמק"ט, וגם ס"ל הא דפחד שהוא מסק' הגמ' לכו"ע. והכי קיי"ל, דלא כהט"ז בשם הר"ש. והחכמ"א קט"ז כ' כהשו"ע בלשון של 'פשוט'.

(ו) הבדה"ש מביא לבוש דאם יש בתחתית המקווה דבר המק"ט, ישטח עליו דבר האינו מק"ט, וטובל ע"ג. והק' הבדה"ש, א"כ, ה"ל לומר שעליה לקפוץ, ואז אינה על דבר שמק"ט; אלא ע"כ כל שיש למטה דבר המק"ט, לא עלתה לה.

(ז) והאמת, שקושייתו אינו מוכח, ואה"נ יתכן שמהני לקפוץ, ואז 'חל' הטבילה כשאינה ע"ג דבר המק"ט.

(ח) ובעצם הגזירה שלא לטבול על אינו מק"ט, קשה, דיש חומרים, כעין פלסטיק, שאינם מק"ט, ולכן מותר לטבול עליהם [כשאין פחד], ואע"פ אסור לטבול בכלי גדול של פלסטיק האוחז מ' סאה מי גשמים, וא"כ מה ראו לגזור אינו מק"ט, ה"ל לאסור כל דבר שיכול לעשות כלי ממנו, או שאר גזירה דומה. כה"ק הערוה"ש, ושכל הגזירה 'אינו מובן'.

(ט) ותי', רוב כלים מק"ט, ורוב דברים שאינם מק"ט, אינם דומים לכלי, וא"כ חז"ל ברוב חכמתם ידדעו שאם נתיר מק"ט, אתי לטבול בכלים, אבל אם נתיר אינו מק"ט, לא אתי לחשוב שיכול לטבול בכלי של אינו מק"ט. הבדה"ש מק"ט ע"ז, וס"ל דתי' זה אינו מובן.

(י) הלבוש מביא נוהגין לטבול עם נסרים בבור הטבילה, ואינו יודע מה לעשות, דאם יצווח, הוא מוציא לעז על הראשונים, ואם שותק, הוא שותק באלו שעוברים על סעי' שלנו מפורשת.

(יא) הש"ך סקמ"ה מביא מהר"ם לובלין, וז"ל: דודאי אין לשנות המנהג שלא להוציא לעז על הראשונים, ואעפ"כ בכל זמן שמזדמן לידי שמתקנים איזה מקווה או בונים

קט"ז קב"א א'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

חדשה אני מצוה תמיד לתקנה בדברים שאינם ראויים למדרס כדי שתהא כשרה אליבא דכ"ע. עכ"ל.

(יב) וכן אנו נוהגין בזמה"ז, שכל המקוואות יש להם רצפה מחומר שאינו מק"ט, מחמת סעי' הזה.

(יג) והנה, המהר"ם פדווה לימד זכות על הנוהגים לטבול עם נסרים, ע"י כמה טעמים. ודבריו מובאים ומבוארים בערוה"ש סקע"ה. וכמובן, על כל טעם יש לפקפק, ולא הסכים עמו המהר"ם לובלין והלבוש ושאר האחרונים. דעת הר"ש שהביא הט"ז אינו בכלל הצירופים של המהר"ם פדווה להקל.

(יד) טעם הראשון להקל הוא דאולי כדי שחפץ יהיה מק"ט, אינו מספיק שיהיה 'ראוי' למדרס, אלא בעינן 'מיוחד' למדרס. והואיל ונסרים הללו אינם מיוחדים למדרס, אינם מק"ט. ועוד, המים שבתוך המקווה הם כ'זריעה' בתוך הקרקע, ולכן נסרים הללו המונחים מתחת למים על הרצפה, נחשבים כמחובר לקרקע, ודומה למי ששם נסרים בבור, ומלאו בעפר, ששוב אין הנסרים מק"ט דכקרקע דמי וכאילו שקעם בבנין.

(טו) ועוד, נסרים הללו עומדים להיות הרצפה של המקווה [אם אכן כך הוא המציאות], א"כ יש יותר סברא לומר שיחשבו כקרקע. ותו, קובעים את הנסרים במקומם, וא"כ ביטל מעליהם שם כלי, ונעשה כקרקע ממש.

(טז) עפי"ז המהר"ם פדווה מלמד זכות על המנהג, וגם הערוה"ש מצדיק את המנהג ע"פ דבריו, נגד הש"ך ומהר"ם לובלין.

(יז) והנה, האחרונים לא רצו להחמיר כדי לא להוציא לעז על הראשונים, ויל"ע, האם זה שייך גם בנידו"ד, להוציא לעז על דורות הקודמים.

(יח) לדינא, במעשה שהיה הורו לה הרבנים להחמיר.

(יט) לפי הנתבאר כאן דיש גזירה לאשה שלא לטבול ע"ג דבר המק"ט דילמא אתי לטבול בתוך כלי, יש להקשות, איך מצינו בשו"ע [סי' ר"א סעי' ט'] ורמ"א [סי' ר"ב סעי' ו'] שמותר לטבול כלי בתוך כלי אחר [כשיש מגו או שפופרת הנוד, אכ"מ], הא ה"ל לגזור ולאסור שמא יבא לטבול בכלי. כה"ק רעק"א בסי' ר"א, וס"ל דקושיא זו הוא צע"ג.

(כ) והחזו"א קי"י בא ליישב קושיא זו, וכ' דהיכא שטובל בתוך הכלי, יש סברא להתיר יותר מהיכא שטובל על הכלי. כלומר, חז"ל חששו במי שטובל על הכלי או דבר המק"ט, שיבא לחשוב שמותר לטבול גם בתוך כלי, ולכן אסרו, ואמרו שלא עלתה לה. אבל היכא שטובל תוך הכלי, ואעפ"כ נמצא אצל המקווה, ע"כ יודע שא"א לטבול בתוך הכלי מהא שהוא נמצא אצל המקווה.

(כא) כלומר, הואיל והגזירה הוא שיבא לטבול בתוך הכלי, בביתו, היכא שהוא מראה לנו שיודע הלכה זו, מהא דהוא נמצא עכשיו בהמקווה, עם הכלי שעליה חששו חז"ל, ואעפ"כ משתמש במקווה, ע"כ הוא יודע הלכה זו, ולא גזרו עליו חז"ל.

ק"י יו"ד קכ"ט ח' [בסופן] וט'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כב) [הוספת הכותב: ועפי"ז, כל היכא שטובל ע"ג הכלי, יש גזירת כלים. אבל היכא שטובל בתוך כלי, וכלי הזו הוא ראוי למלאות בה מים, ואעפ"כ לא טבל בתוכו לחוד אלא במקווה, ע"ז לא גזרו חז"ל.

(כג) והנה, אם נסתפק בזה, נמצא שאם טובל תוך כלי מנוקב, או רשת, שאינו בר קיבול מים, אבל הוא נמצא בתוך המקווה, ה"ל לחזו"א לאסור, כי לא הראה לנו כאן ועכשיו מיניה וביה שיודע הלכה זו. וכן, אם טובל כלי גדול תוך כלי קטן בתוך המקווה, ג"כ לא יהני, כי לא הוכיח לנו מהא שלא טבל בתוכו בביתו שיודע הלכה זו, כי הלא אינו נכנס לשם.

(כד) אלא שאם כן, החזו"א לא יישב הקושיא על השו"ע והרמ"א במלואו, כי לא ה"ל לסתום ולומר שטבילה בתוך כלי מהני בכל אופן, הא ה"ל לפרט כמש"כ למעלה.

(כה) אלא ע"כ צ"ל פשט בחזו"א, דכיון שתוך הכלי אינו בכלל הגזירה, וכמש"כ למעלה, לא חילקו בהיתר זה, וכל היכא שהוא 'תוך' הכלי, אין גזירת כלים, כי הגזירה אינו אלא 'ע"ג' כלים ולא בתוכם, כי כך הם גזירות חז"ל, בסתמא, ולא פלוג; לא שנא קטן או גדול, מנוקב או שלם.

(כו) גם השבה"ל מיקל לטבול תוך רשת או 'ארגז תנובה'. וכ' דאפ' אם אין פתח הכלי מונח בתוך המים, אעפ"כ יש להקל משום שיש חיבור בהמים כשפופרת הנוד. ואע"פ שלא כל חור הוא כשיעור הזו, מ"מ כולם מצטרפים ביחד, אבל מעלה יש להרחיב חור אחת לשיעור הנ"ל.

(כז) ועפי"ד, ההיתר לטבול בתוכו הוא ע"פ החזו"א, ומשום לא פלוג, אע"פ שיש בה חורים.]

(כח) עפי"ז, אשה הרוצה לטבול עם נעליים רפויים, מלבד הרמ"א של סעי' א', יש לאסור משום דהנעליים מק"ט. ואכן כך החמיר השבה"ל ק"י. והק' על עצמו משו"ע בסעי' מ"ו שאשה שטבלה בבגדים רפויים, עלתה לה בדיעבד, והשבה"ל הבין דאיירי גם אם לובשת נעליים, וא"כ קשה, יאסר משום דהם מק"ט.

(כט) וע"פ החזו"א יש מקום להבין סברא להקל, כי אינו 'על גבי' הנעליים, אלא בתוכם, והחזו"א היקל כל שהוא בתוכו. וכמובן, זה חידוש יתר מעצם דברי החזו"א.

(ל) ועוד סברא להקל הוא ע"פ הבית מאיר שאיירי לגבי אשה לטבול על סדין שד' נשים או חזין בו [שהש"ך סקל"ו אסר משום שהוא מק"ט] והבית מאיר דן להקל שאינו דומה לגזירת כלים מהא שצריך ד' בנ"א לאוחזו, אינו כמו שטובל ע"ג כלי אלא ע"י בנ"א.

(לא) והנה, טבילה בקרוקס, מלבד כל סברות האלו של חזו"א ובית מאיר, יש עוד טעם להקל והוא משום שפלסטיק וסיליקון אינם מק"ט, ע"פ דברי החזו"א ק"ט ור' משה קב, וא"כ כל גזירת כלים לא שייך בהו.

ק"י ט' קפ"ח.
ק"י מקוואות קכ"ו.
ק"י יו"ד ג' נ"ג.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(לב) ולכן, בשעה"ד [כדי לצאת מידי הרמ"א בסעי' א'], מותר לאשה לטבול ב'קרוקס' או נעלי בית מפוליאסטר, כשהם רפויים. אבל נעלי בית העשויים מעור, הוא מק"ט, ויש בה רק סברות הנ"ל ע"פ החזו"א ובית מאיר, ואי"ז מספיק כדי להקל.

(לג) **אשה שא"א לה לטבול מעצמה מחמת חולי קרוני, והמקווה המיוחדת שלה עדיין סגורה מחשש קורונה, ורצונה לטבול, לאור הנ"ל יש עצה ע"י שד' נשים ישכיבה על סדין שאינו מק"ט, כגון עשוי מ פוליאסטר, ולהניחה מתחת לגובה המים, ואז עלתה לה לכו"ע.**

(לד) ואם הוא מק"ט, הש"ך יחמיר, ויש סברת הבית מאיר להקל, והסברא שאמרנו למעלה מבוסס ע"פ דברי החזו"א.

(לה) ויש להוסיף דברי רעק"א בתשו' מ' שלא מצינו גזירת כלים אלא בדבר העומד במקומו בהמקווה, כגון כסא, או קדירה [לענין כלים], אבל דבר כמו סדין שא"א לה להישאר במקום אחת, זה כ"כ מרוחק מכלי שתוכל לטבול בו, ע"ז לא גזרו.

(לו) ולא נראה שסברא זו יעזור לנו לענין נעלי בית, כי זה יכול להישאר במקום אחת לזמן מועט, ויכול להניחו על רצפת המקווה, משא"כ סדין.

פחד ויראה

(לז) **מעשה שהיה באשה נמוכה מאוד, שאי אפשר לה לעמוד על רצפת המקווה ולטבול, כי עמוק מדי בשבילה, ואין במקווה שלה מדרגות רחבות ד', וא"כ יל"ע, איך תטבול.**

(לח) והנה, אם מניחה כסא פלסטיק שאינו מק"ט, ולעמוד עליה ולטבול, עדיין לא יצאה מידי שאלות, כי אינו גודל של ד' טפחים על ד' טפחים לכל הדעות.

(לט) והנה, הלכה זו של פחד, כ' בשו"ע שאינו מעכב בדיעבד [משא"כ גזירת כלים], אלא הוא הלכה לכתחילה לחוד. וזה דלא כב"ח שהחמיר בזה בדיעבד. כלומר, אם אשה זו טבלה עומדת ע"ג כסא זו, קיי"ל שעלתה לה בדיעבד, כדעת שו"ע וכל נו"כ.

(מ) ומכיון שכן, כ' הדרכ"ת בציור דומה לזו, ששעה"ד כבדיעבד דמי, ולכן מותרת לטבול עומדת על כסא, אע"פ שאינו דע"ד.

(מא) ויל"ע, מה עדיף טפי, לטבול כשעומדת על הכסא, או כשעומדת על אחת מהמדרגות שוודאי אינו דע"ד.

(מב) והנה, הערוה"ש סקס"ז ס"ל דסעי' הבא סעי' ל"ב לגבי סילון עם לבזבז, הוא הוספה על סעי' שלנו, לומר שדבר הקבוע בהקרקע, אע"פ שאינו דע"ד, אין האשה מפחדת ממנו, ויכולה לטבול עליה.

(מג) ועפ"י"ז, עדיף לטבול עומדת על המדרגה, במקום לטבול על כסא שאינו מק"ט, ותלוש, שאינו דע"ד לכו"ע.

(מד) וע' בדה"ש ס"ק רנ"ז, וצ"ע, והוא דלא כט"ז וסד"ט וערוה"ש. והעיקר כמש"כ למעלה.

(מה) [א.ה. לדינא נראה, כשיש ברירה בין המדרגה להכסא, תבחור בזו שהיא באמת מפחדת פחות.]

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(מו) [מה דינה כשטובלת על ב' כסאות, כל רגל על כסא א', ועל כל כסא יש ודאי ב' על ב'.]

(מז) כשטובלת על כסא פלסטיק משום שהיא נמוכה, האם עליה לטבול פעם אחת, או שתנהוג כהרמ"א בסעי' ר', כי היה מקום לומר דהואיל והיא עושה שעה"ד, היא תמעיט ככל האפשר, ותנהוג כהשו"ע שם. [א.ה. לדינא נראה שאין מקום להסתפק, כי האיסור כאן הוא שמא תפחד ולא תטבול כראוי, ולא הרווחת במה שטבלה רק פעם אחת, אדרבא, כשטובלת ב' פעמים יש יותר מקום לתלות שטבלה כראוי.]

(מח) השבה"ל בשם הדע"ת בקו"א סי' מ"ב כ' דהלכות אלו של פחד ויראה, אינם אלא כשהיא טובלת בינה לבין עצמה [אם א' מהעצות שנביא לקמן], אבל היכא שיש בלנית שמשגיחה עליה, היא בודקת שאכן טבלה כראוי.

(מט) והק' ע"ז השבה"ל, הא השו"ע ס"ל דצריך בלנית, ורק אם אין אפשרות יש לעשות עצות ותחבולות, ואם השו"ע איירי רק בשעה"ד, ה"ל לפרט כן.

(נ) עוד כ' הדע"ת שם, כשיש ידית בתוך המקווה והיא אוחות בה, אין לחוש להלכות אלו, כי בזה אינה מפחדת. השבה"ל מוכן להקל בזה בשעה"ד.

(נא) והיכא שיש ידית, וגם בלנית, בזה הביא השבה"ל בשם הגרש"ק להקל לכתחילה לטבול בפחות מדע"ד, ושאר הלכות של פחד השנויות כאן.

--- סעי' ל"ג ול"ד – טיט, וחשש שיראזה בנ"א ---

סעי' ל"ג: לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה; ואם טבלה, י"א שלא עלתה לה טבילה (ראב"ד ורש"י אצל רוב הפוסקים מתירין).

סעי' ל"ד: לא תטבול במקום שיש חשש שיראזה בני אדם, מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה; ומיהו בדיעבד, עלתה לה טבילה.

טבילה בחוץ

(א) בגמ' נדה ס"ו: וס"ז. אשה לא תטבול בנמל, ויש ב' מהלכים בראשונים. שיטת רש"י הוא משום דשם נמצא הרבה טיט. ודעת תוס' בשם ר"ת שמפחדת שאנשים יראו אותה, ולכן יש לחשוש שלא תטבול כראוי.

(ב) בהמשך הגמ', שמואל הניח מחצלת לבנותיו לטבול. וגם בזה נחלקו הני ראשונים. רש"י פיק שהניחו מתחתיהם שלא יעמדו ע"ג הטיט, ואילו תוס' פי' שפרסו כמחיצה שלא יראו אותה בנ"א.

(ג) בסעי' ל"ג פסק שו"ע כרש"י, ובסעי' ל"ד פסק כתוס'. ויש נפקותא גדולה בין הטעמים, כי טעמו של רש"י חוצץ אף בדיעבד, אף כשהיא נקיה כשעלתה, דאימא בעלייתה ירד ממנה, משא"כ לטעמו של תוס', אינו אלא ענין של לכתחילה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ד) ובענין של סעי' ל"ג לגבי טיט שמעכב בדיעבד, הרי היה לנו עוד סעי' לגבי טיט, בסעי' י"ד, ושם המחבר חילק בין סוגי הטיט. ולכן, כ' הש"ך דע"כ השו"כ כאן איירי בטיט העבה שחוצץ. וכ"מ בחכמ"א^{קכא}.
- (ה) והנה, לפשט"כ שם ע"פ הש"ך ע"פ הרמ"א, דעל טיט לח אם מקפיד חוצץ, ה"ה כאן, אם יש טיט לח, ומקפיד, חוצץ, ולא עלתה לה.
- (ו) הקיצשו"ע וערוה"ש כ' דהואיל ואין אנו בקיאים איזה סוגי טיט נקראין עבה ואיזה לח, א"כ יש להחמיר בכל סוגי טיט.
- (ז) ועפמש"כ דאם בטיט לח מקפיד יש לאסור, שוב אין צורך בהטעם של אין אנו בקיאים, כי היא מקפדת בכל מקרה.
- (ח) והחזו"א כ' דאפ' לאלו שאינם בקיאים בין עבה ללח, מ"מ יש טיט לח מאוד שוודאי בקיאים בו. ולדידן שמקפידין אף בזה, אין נפקותא בזה, וכמש"כ^{קכב}.
- (ט) ובאור שמח^{קכג} נקט כדברי הש"ך, ושיש לחלק בים טיט עבה לטיט לח, ודלא כקיצשו"ע וערוה"ש, וכן הורה למעשה לקהילת דווינסק שתחת הנהגתו. וזה לא יעזור לעניננו כשהיא מקפיד.
- (י) ובעצם דברי רש"י יש להקשות, וכה"ק הב"י, מובא בהט"ז, איך חשש לטיט דבוק, הא ה"ל מים מחוברים שמקדמין לה, וא"כ יעלה לה טבילתה. ות"י הט"ז דשאני רגלי האדם שיש יותר חשש שנדבק בין אצבעות הרגלים. ותירוצו צ"ע, איך יישב את השאלה.
- (יא) וע' בחכמ"א וערוה"ש, ומובאים בבדה"ש [עיי"ש שמביא עוד מהלכים] שהואיל והטיט דבוק כ"כ אל גוף האדם, זה 'מפקיע' המים מקדמין, ואדרבא, 'בולע' המים שם לתוך הטיט.
- (יב) וכ"ז הוא בענין טיט. אבל לענין חול, יש אלו שהקילו ע"פ שיעורי שבה"ל שהיקל בחול הים, שאינו חוצץ. והדבר תימא, הא נתפס בין אצבעי רגלה, ומקפיד עליה טובא, וא"כ איך יתכן שלא יהיה חציצה.
- (יג) והבאמת, דבתשו' שבה"ל בחלק י"א^{קכד} עוסק בזה גופא, ליישב מש"נ בשיעורי שבה"ל, וכ' דמעולם לא היקל לטבול עם חול בין אצבעות רגליה, והא דהיקל שם היינו רק לענין החול המעורב במים, דחול הזה אינו חוצץ כיון שאינו על האדם, אבל חול הדבוק ונתפס בגופה, ודאי חוצץ, וודאי מקפיד.
- (יד) ועפ"ז, אשה שטבלה בחוף הים, ולא דקדקה לגבי אצבעי רגליה, ודאי לא עלתה לה; לא מיבעיא כשהלכה על החול לפני המים, אלא אפ' עם רק הסירה נעליה בתוך המים, מ"מ יש חול הנדבק בין האצבעות. ולא מיבעיא על מקומות הגלויים שיש

קכא קכ"א ו'.

קכב יש בזה חידוש גדול, עפמש"כ למעלה לגבי דם לח, שהטעם שמקפיד חמיר טפי היינו משום שמקפיד, אע"פ שתרד בעלייתה. אמנם, דבר שאינו דבק בכלל, אינו חוצץ בכלל, אפ' כשמקפיד, כיון שאינו על הגוף, ומים יכולים להעבירו תכף, משא"כ טיט לח שיש בה 'מרקם' עמיד קצת. כלומר, טיט שהוא לח כ"כ והוא בעצם מים, מאן יימר לן שזה יכול לחצוץ.

קכג ב' ה'.

קכד ר"ח ד'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

חציצות, אלא אפ' בבית הסתרים שברגליה נדבק שם חול, ואינו אפ' ראוי לביאת מים, והוא מיעוט שמקפיד עליה טובא.

(טו) להש"ך היה מקום לחלק בין לח ועבה, אבל לאלו שלא חילקו כי אין אנו בקיאים, ודאי שיאסרו כאן. ולדידן שמקפיד בכל גווני, אין מקום לחלק כלל.

(טז) הפ"ת בשם הנוד"ב דן באשה הצריכה לטבול במקום שיש רפש וטיט, ודייק מש"ך סק"מ שעליה לקפוץ בשעה שטובלת. וכ' הנוד"ב, דהואיל וקרוב לוודאי שנשים לא נזהרות בזה, אין לטבול שם אם יש מקווה אחרת.

(יז) ובאמת כל נהגו בדורות הקודמים שהיה להם נהרות ואגמים, ואעפ"כ היהודים מסרו נפשם לבנות מקוואות ובית טבילה, כדי לא להיכנס לשאלות חמורות האלו. כ"כ האדמו"ר הרי"ץ מלויבאוויטש באגרת הקודש^{קכ"ה}.

(יח) ואשה המוכרחת לטבול בחוף הים, נשתדל לבאר איך יכולה לעשות על הצד היותר טוב.

(יט) עליה ללבוש נעליים או קרוקס עד שתגיע במים, כדי שלא יכנסו חול לתוך סדקי רגליה. הקיצו"ש^ע כ' דתרחץ רגליה תוך המים לפני שטובלת. ולכא' תגביה רגליה בשעה שהיא טובלת

(כ) ואלי כדאי לטבול עם קרוקס, ולסמוך שאינו מק"ט, ובזה תמעט חשש חול דבוק לה.

(כא) וזה מצד סעי' ל"ג. וצריך לדון גם מצד סעי' ל"ד, שהוא איסור לכתחילה ולא בדיעבד.

(כב) ובעצם האיסור לטבול במקום חשש פחד, יל"ע, מהו בפחדים שלא מבוארים בשו"ע [שמא תפול, ושמא יראוהו בנ"א], כגון כשיש חשש ג'וקים בתוך הבור הטבילה, וכהנה רבות.

(כג) הבית שלמה^{קכ"ו} עוסק בבור מקווה שיש בה חיות שונות, ומיקל לטבול בה לכתחילה, דס"ל שא"א לחדש גזירות של פחד יותר ממה שמצינו בגמ' וראשונים.

(כד) מאידך, הדע"ת סקל"ד מביא בית אפרים שהחמיר בכל גווני שיש לחוש לפחד, אע"פ שאינו ציורו של השו"ע. ומסיים הדע"ת, דאילו הבית שלמה היה רואה דברי הבית אפרים, היה חוזר בו, ומחמיר.

(כה) המהרש"ם^{קכ"ז} [מח"ס דע"ת], כ' דהיכא שיש בלנית, אין לחשוש לציורים של פחד שלא הביא שו"ע. וק"ק, דהבית אפרים שהביא בדע"ת ג"כ איירי כשיש בלנית, ואעפ"כ החמיר. ועיין בזה.

(כו) הצמח צדק סי' קע"ב כ' דמהאי חשש שלא טבול כראוי, לכתחילה יש לוודא שהמקווה לא יהיה חם או קר מדי, כי יש לחוש שלא תעמוד כראוי, ושתטבול במהירות יתר.

^{קכ"ה} שהיום, י' שבט, הוא היארצייט שלו.

^{קכ"ו} א' קע"א.

^{קכ"ז} ג' פ"ח.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (כז) ונראה לדינא, שיש להכריע ע"פ השכל [ואולי לזה באמת כיוון הבית שלמה], ואין כאן חוק, אלא היכא שיש לחוש באמת שלא תטבול כראוי, יש לאסור, אבל כשברור שתטבול כראוי, יש להקל אף לכתחילה, הואיל ואינו מוזכר בשו"ע.
- (כח) כגון, להעמיד בלנית, ידידות, וכדו', יעזור לציור שלא דיבר בו השו"ע, כגון המקווה עם הג'וקים.
- (כט) עכ"פ, הנוגע לענינו של טבילה בחוף, מלבד החשש של שו"ע שמפחדת שלא שיראו אותה בנ"א, יש גם לחשוש שלא תטבול כראוי כיון שיש גלים, והוא חושך, וא"כ מפחדת ליפול, וגם, להיות בים בזמן חושך, הדמיון פועל חזק, והיא חוששת מכרישים וחיות רעות שונות, וגם, יתכן שמהים יהיו קר עבודה. וגם, יתכן שהמים לא יהיה בגובה שהזכיר השו"ע לקמיה, ויש חשש שתדחק עצמה יותר מדי, ויהיה קמטים בשעה שטובלת.
- (ל) עכ"פ, אע"פ שיש אופן לטבול בים ושתעלה לה טבילתה, מ"מ לכתחילה אין לעשות כן מטעמים של פחד וכדו', וגם מהטעמים שהזכרנו למעלה בענין חול. ועוד, אינו פשוט שטבילה בתוך הגל נקרא טבילה, דאולי בעיני דווקא תוך עצם המים.
- (לא) ולכן, עליו לעשות ככל האפשר להימנע מטבילה בים, ואף להוציא כסף עבור זה, כולל לטוס למקום שיש מקווה רגילה.
- (לב) **נספח:** מקווה כשר לטבילת נשים וכלים, הואיל והוא מקום שקו מ' סאה מי גשמים, ואינם זוחלין, ואינם שאובין. מעיין מותר לטבול בו כשנזחל. ים הוא כמעין, ומותר לטבול בו אע"פ שזוחלין. ונהר, אם אינו מעיין, אם בקיץ מתייבש, נמצא הוא רק מי גשמים זוחלין, ואינו מקווה כשרה. ואם מתקיים גם בקיץ, מדינא כשרה הוא אע"פ שנתרבה ע"י הגשמים [נוטפין על הזוחלין], דכל טיפה שיורד מלמעלה, שני טיפות עולות מלמטה [גמ' בכורות].
- (לג) ויש ראשונים שגזרו כל נהר אטו נהר שמתייבש, חוץ מנהר יאור במצרים [כנה"ג]. מעיקר דדינא אנן מקילין בזה. [ע"ע ריש סי' ר"א.]
- (לד) ונהגו כל דורות קדמונים להקפיד לבנות מקוואות רגילות ולא לסמוך על נהרות, בפרט אחרי הגשם לא טבלו בהנהר, או שוודאו לטבול במקום הזרם.
- (לה) עכ"פ מריבוי חששות, אין הרבנים מתירים לאשה לטבול בנהר. ובשעה"ד, וכן לענין טבילת כלים^{קכ}, תלוי בריבוי הצדדים והספיקות.
- (לו) לטבול בגל של הים, תלוי בעלייתו או בירידתו, כשפרש וכשמחובר.
- (לז) **מקוואות הנמצאים במקומות שונים בעולם;** אומרים בשם החזו"א דמעולם לא ראה עירוב כשר, ומעולם לא ראה מקווה פסולה. ואעפ"כ, מקווה בעיר גדול שיש בה קהילה גדולה, יש לסמוך על כשרותו. אבל מקווה במקום שאין הרבה יהודים, ואינו יודע שהאחרים על המקווה הם יראים ושלמים, יש צורך לברר כשרותו.

^{קכ} כך היקל הדרכ"ת בשם כנה"ג ומלמד להועיל סי' נ"ז, אפ' כלי מתכת, 'וכן עמא דבר'. הלחם ושמלה סקב"ה אינו יודע על מה שמכו העולם לטבול בנהר. אלמא, כך נהגו!

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

--- סעי' ל"ה – צורת הטבילה ---

לא תטבול בקומה זקופה, מפני שיש מקומות שמסתתרים בה; ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת; ויהיה תחת דדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה; ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגת בעומדין, ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי, אלא כדרך שהם בעת הילוכה; ואם שינתה, כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר, עלתה לה טבילה (ערוך וסמ"ג ורס"ז ורמב"ם); ויש מי שאומר שלא עלתה.

האם עלתה בדיעבד

- (א) השו"ע מאריך לבאר ולתאר צורת עמידת האשה בשעה שהיא טובלת, ונותן דוגמאות שונות כגון בשעה שעורכת, מניקה את בנה, אורגת, הולכת, וכו'. הט"ז מביא עוד דוגמאות מהגמ', וכולם עולים לקנה אחת.
- (ב) יסוד הענין הוא לעמוד בצורה שלא יהיו קמטים יותר מבית הסתרים עצמם, כדי שהמים יוכלו להיכנס לכל מקום שבגוף, ולאלו בעיני ביאת מים ממש, ורא מספיק בראוי לביאת מים.
- (ג) ומבואר מהש"ך, דאשה הנוהגת כמו שפירט השו"ע, בטוח שכל מקום מגולה נכנס אליו מים ממש, ושאר המקומות שלא הגיעו הם בית הסתרים, או מקום בלוע.
- (ד) אשה של נהגה כהשו"ע, כ' שו"ע בסתם שעלתה לה, ויש מי שאומר שלא עלתה לה.
- (ה) הערוה"ש כ' דגם אנן בני אשכנז נקל בדיעבד, כסתם דעת שו"ע, ותלינן שכל מקום בגופה היה עליו ביאת ממש.
- (ו) הש"ך סקמ"ט מק' דהשו"ע שהחמיר לענין כחול, ע"כ ס"ל דכל הני מימרות קיי"ל כוותיהו אפ' לענין אשה אל בעלה, וא"כ איך סתם כאן להקל, הא המ"ד שמיקל הוא המ"ד שס"ל דהני שמעתות אינם אלא לענין טהרות ולא לענין אשה לבעלה. ונשאר בצ"ע. הש"ך לשיטתו שהיקל שם כשא"א לטבול שוב, יקל גם כאן.
- (ז) גם ר' משה קב"ט כ' דאינו מסתבר להקל בזה, לדעת השו"ע.
- (ח) ואנן שהקלנו לענין כחול כהש"ך, בדיעבד, נקל גם כאן בשעה"ד, וכ"כ חכמ"א קל.
- (ט) הט"ז סקל"ח מתקשה להבין באיזה ציור יש מקום להחמיר בדיעבד, הא בכל מקרה יש מים מקדימין. וכ' דאין כאן שאלה אלא באשה ששחה גופה הרבה מחוץ למים, וכך נכנסה אל המים, ולא זקפה עד שעלתה מהמים. ומסיק דעל כל אשה להיכנס זקופה, ואז ודאי עלתה לה.

קב"ט א' ק"ו.
קל קב"ט א' ח'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (י) ולכאור', זה טענה אלימתא עד למאוד, ולא הבנתי איך הש"ך וחכמ"א לא התייחסו לזה. [הש"ך בנקודה"כ מתייחס להקושיא, ומתאר ציור מסויים שיש נפק"מ, דאלת"ה, כל הסעי' מיותר. ועדיין קשה אפ' על ציורו של הש"ך, וכי לא יכנסו מים בדרכה למטה שלא יהיו מים מקדימין].
- (יא) ואפ' אם היה אשה בעלת בשר שלא נכנס מים לשם מאליהם, אפ' כשהיא זקופה בתוך מים, ו'פותח' רק כששוחה, לכאור' זה בית הסתרים, וכ"כ בשי' שבה"ל.
- (יב) עב"פ לדינא, ודאי הצדק עם הט"ז, כ"ש אנן שטובלין ב' או ג' פעמים, ולכן תמהני על הבדה"ש שלא היקל בשופי. ואינני יודע ציור שנשלח אשה לטבול שוב משום שלא עמדה בצורה הנכונה, מכח טענת הט"ז. וכ"כ המהרש"ם קלא, דאם טובלת פעמיים לעולם יש מים מקדימין.
- (יג) ואע"פ שיש שסוברין דשאלה שלנו הוא שאלה של דאורייתא, דעל הצד שבשרה דבוק, אינו המקום המכוסה תוך המים בכלל, מ"מ מבואר מר' משה שהבאנו במק"א, ועוד אחרונים, ודוואי אינו אלא שאלה של דרבנן, ונחשב תוך המקווה, והוא רק שאלה של מיעוט המקפיד, ולכן נוכל לסמוך על מש"כ למעלה.
- (יד) וה"ה אשה [בעלת בשר] שטובלת בליל שבת, תרטיב כל קמטיה לפני שטובלת לוודא שיש מים מקדמין, ויכולה לעשות כן אף בבור הטבילה עצמה.

--- סעי' ל"ו ול"ז – גובה המים ---

סעי' ל"ו: צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה זרת, לפחות.

סעי' ל"ז: יש מי שאומר שאעפ"י שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע, שפיר דמי (ועיין לקמן סימן ר"א דדיני מקוה).

ממעל לטיבורה זרת

- (א) **מעשה שהיה בק"ק קרית ספר/ מודיעין עילית לפני 25 שנה**, שבאמצע מלוי בור הטבילה נתקלקל הצינור, ולא יכלו למלאותו יותר. והמקווה היה בגובה של כמטר בלבד, האם רשאים לטבול כך, או שעליהם לנסוע לירושלים או בני ברק כדי לטבול.
- (ב) והנה, בסעי' שלנו מבואר דצריך שיהיה לפחות זרת מעל טיבורה. ונחלקו כמה היא שיעור זו, האם הוא ב' טפחים וחצי [דברי מלכיאל ב' נ"ח], או ג' טפחים. לבושי שרד מיקל בעשר אגודלים.
- (ג) ור' משה קלב מביא אחרונים העוסקים בשיעור זה, וכ', וז"ל: ולע"ד תמוה מאד שאם כוונת הרשב"א לחצי אמה כבה"ג למה נקט לשון זרת דיותר הי"ל למינקט על אצבעות וטפחים שהם מדות ברורות ורגילות יותר בכל מקום ולא לשון זרת שלא מוזכר בשום מקום למדות הדינים וגם הוא סתום קצת. ולכן לולא דמסתפינא הייתי

קלא ג' ט"ו.
קלב ק"ו.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

אומר שבכאן סגי בזרת של אשה בעצמה כפי שפושטת מאגודל עד אצבע הקטנה שנקרא זרת. עכ"ל.

(ד) ואחרי דבריו הברורים והמאירים של ר' משה, בנידו"ד, אפ' לאשה נמוכה מאוד, אין המים מגיעים לשיעור זו.

(ה) והנה, טעם הלכה זו הוא כדי שלא תשחה האשה יותר מדי. ובסעי' ל"ז כ' שו"ע דאם שוכב על קרקעית המקווה, עלתה לה. והרמ"א ציין לסי' ר"א, ושם מבואר דהלכה זו של גובה המים, אין לדחות הטבילה עבור זה, אלא תיזהר שלא יהיו קמטים בבשרה בשעה שטובלת, כולל זרעותיה. וע' בש"ך שם בסי' ר"א.

(ו) ולכאנ', מהא שלא דוחין טבילה עבור זה, אנו רואים שאינו מעכב, ויש להקל בשעה"ד. ונראה דגם נסעיה לעיר אחרת הוא שעה"ד. וכך הוי במעשה שהיה, השנים שכבו על הרצפה, והיו להם שתי בלניות לוודא שנכנסה כולה, בלי לדחוק את עצמה באופן שיהיו קמטים המעכבים.

(ז) והיו אלו שנסעו לעיר אחרת, ולא היה לשווא, וודאי יש מעלה בדבר.

(ח) והנה, ככל שגובה המים יהיה יותר נמוך, כך יגדל חומר השאלה, ונקל רק בשעה"ד יותר גדול. ובנידו"ד, אע"פ שהיה נמוך, מ"מ גובה מטר אינו נמוך מאוד, ולכן ההוראה הוא כמש"כ למעלה.

(ט) במקוואות שלנו אין עושין המים עמוקים מדי, כדי שלא תפחד לטבול. ונכון הוא.

--- סעי' ל"ח ול"ט – פיה ועיניה ---

סעי' ל"ח: אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים, ולא תקפוז אותה יותר מדאי; ואם קפצה, לא עלתה לה טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני.

סעי' ל"ט: לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר, ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה (צ' דעות צטור ופוסקים עכ"').

פרטי הדינים

(א) **מעשה שהיה** במי שעסק בקירוב לבבות ליהדות, שהיה הרב אחראי על סופ"ש במלון על שפת ים המלח, והיה זוג א' שהגיעו גם לפני כמה שבועות לשבת של חיזוק, והתחזקו בטהרת המשפחה, והאשה עשתה הפסק וז' נקיים, אך מאיזה טעם שיהיה לא אסתעיא מילתא, ולא טבלה. ועכשיו בשבת זו היא נתחזקה שוב, ורוצה לטבול. הרב רוצה שיטבלו תכף ומיד, ובזה הרוויח שטעמו טעם היתר, ובעז"ה ימשיכו לשמור על קדושת הבית. האם ואיך יכולה לטבול בים המלח. וכיון שמדובר בשעה"ד, ואם לא תעשו כן וודאי יעברו על נדה מה"ת, נקל על קולא אפשרי.

(ב) קודם כל יש לדון מצד חול וטיט שהארכנו בה למעלה בענין טבילה בחוף. והמציאות בין המלח שהקרקע שם הוא קשה, ואינו נדבק בין הרגליים. והבין

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

המפורסם של ים המלח אינו נמצא אלא במקומות מסויימים. א"כ אין לחוש מצד זה.

(ג) צריכה לטבול באופן שכל שערותיה ירדו מתחת למים, ובים המלח זה קשה. ולכן על הבעל לדחוף אותה למטה, ולוודא שכל שערותיה נכנסו למים, ונקל בזה ע"פ הנדו"ב שהזכרנו פעמים רבות, דהואיל ומעשה זו היא מה שמביאה אותה לידי טהרה, נחשב כפת בסלו, והוא יהיה ה'בלנית'.

(ד) המלח תוך המים, אינו נדבק להעור. ויש קצת 'שמנונית' שנדבק להעור, אך זה אין בה ממש, וגם תחילת ברייתו הוא מן המים. וע"ע שי' שבה"ל מש"כ בזה.

(ה) ומצד סעי' שלנו שלא תעצים עיניה ביותר, הא בים המלח ודאי יש לחוש שתעשה כן, כי המלח שבמים כואב לעיניים. והנה, השו"ע כאן כ' די"א של עלתה לה טבילה. וטעמם, משום דכשמעצמת את עיניה, יש קמטים שהמים לא יוכלו להיכנס בהם. ועם המקילים, מבואר בהש"ך הוא משום דס"ל דאין קמטים אלו חזקים מדי למנוע מים מלהיכנס.

(ו) ולדעת הט"ז בשם הרמב"ם, מים מקדמין יהני אף אם סגר חזק, אך לא תעשה כן עם מי ים המלח. ובאמת, אינה יכולה לסגור כ"כ חזק, א"כ גם להחולקים עליו לכאן' יהני.

(ז) והנה, על עצם דין שו"ע, הגר"א מאריך לבאר שזה א' מהמימרות שיש מח' ראשונים אם נאמרו רק לענין טהרות, או ה"ה לענין אשה אל בעלה, וכמש"כ לעיל בענין לפלוף.

(ח) ואם התם הקלנו ע"פ הש"ך כשלא אפשר לה לטבול שוב, ה"ה נקל עבור אשה זו לכתחילה.

(ט) [זה נוגע גם לענין מקוזה שבטעות יש בתוכו יותר מידי כלור, ויש לחוש שהנשים יעצמו את עיניהם, שירטיבו עיניהם תחילה, ובזה יש מים מקדימין, וכך תטבלו].

(י) ובאשה שלנו, אם אינה מסכימה לעשות חפיפה כראוי, תוודא רק לסרוק את שער, כי זה לעיכובא, ע"ל סי' קצ"ט, וע"ל סעי' ה' ומש"כ שם. שבה"ל חשש דאף אם תסרוק שער, אולי מי ים המלח תסתבך אותם בירידתה לטבול. ולדינא לא נראה שצריכה לחשוש כן, עכ"פ בנידו"ד. תעשה עיון.

(יא) ומצד פיה, לא לסגור חזק, או לעשות מים מקדימין.

(יב) תלבש בגד רחב, או ערומה, אבל לא בגדי ים, וכמש"נ לקמיה בסעי' מ"ו. מצד מפחדת שמא יראוה בנ"א, אשה שלנו היא חילונית, ואינה יראה מזה כלל.

--- סעי' מ' – בלנית ---

צריך לעמוד על גבה יהודית גדולה יותר מי"ב שנה ויום אחד בשעה שהיא טובלת שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים; ואם אין לה מי שתעמוד על גבה, או שהוא בלילה, תכרוך שער על

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתרפם או בשרשרות של חוטים חלולות או קושרת בגד רפוי על שערותיה.

חשט שיערה שצפה

- (א) מבואר מסעי' הזה, דבלי בלנית או עצות או תחבולות, לא עלתה לה, כי חוששין שמא שיערה אחת לא נשקע לתוך המים במילואה, מכל צדדיה, ולא עלתה לה מה"ת, כי לא כולה טבלה בתוך המקווה.
- (ב) ורעק"א בתשו' קי"ד, מובא בפ"ת כאן, וכן נפסק למעשה בביה"ל סי' ע"ה, דכל שיש ספק על אפ' על שיערה אחת שמא צפה על פני המים, היא בחזקת טומאה דאורייתא, והבועלה דינו בכרת.
- (ג) אשה שיש לה שיערה ארוכה, לכאן' כדאי לה לאחוז שיערה בידיה כשיורדת לטבול, מלבד שתשגיח עליה הבלנית, דאם לא תעשה כן, יתכן שצריכה לטבול כמה פעמים עד שכל שיערה נכנסה.
- (ד) **מעשה שהיה במקווה בליל שבת שנפל החשמל, ולא היה גוי לתקנו, והנשים רצו לטבול בחושך, כי העדיפו לעשות כן מללבוש שוב, וללכת למקווה אחרת, ולהתחיל מחדש. ומצד פחד, יש להקל כיון שהוא שעה"ד, וכדו'.**
- (ה) אך מצד סעי' הזה, כדי שטבילתם תעלה להם צריכים לעשות כעצת השו"ע, או שהבלנית תדחוף ראש האשה עמוק לתוך המים באופן שתוודא שאף שער לא נשאר מאחורה. א"נ, האשה תאחוז שיערה בידיה, ותוודא במאה אחוז שלא נשאר מחוץ לידיה אף שער בודד, ותרד לתוך המים, ואח"כ תשחררם; וגם בזה יודעת בבירור שכל שיערה היה במים.
- (ו) **מעשה שהיה במקווה אחת שבטעות שמו בתוכו יותר מדי 'כלור', ולכן צרב לה עיניה של הבלנית, ואמרה בסוף הערב, שעל השתים עשרה נשים שטבלו, יש שתיים או שלש שאי אפשר לומר בברירות שראתה שכל שער שלהם נכנסו לתוך המים, מחמת צריכת עיניה.**
- (ז) והנה, ב' או ג' נשים הללו הם נדות דאורייתות לכל דבר וענין, וכמש"כ למעלה. וא"כ, כל אשה ואשה הוא ספק דאורייתא שמא היא במנשים הללו. ולא שייך כאן ביטול ברוב, או שאר עצות. ואין לומר שיש חזקה, שכל אשה הטובלת, טובלת כראוי, כי במציאות אינו כן, והוא שכיח טובא שהבלנית אומרת לאשה לחזור ולטבול כי היו שערות שצפו.
- (ח) ולכן נראה, דעל כל אשה ואשה לחזור ולטבול ולברך, כדין אשה שלא טבלה.
- (ט) ואם אשה אחת אומרת בברירות שהיא יודעת שכל שיערה נכנסה לתוך המים, לכאן' אינה נאמנת, דמילתא דלא רמיא עליה, לאו אדעתיה. ולכאן' אם אומרת דעתה עליה בשעת טבילה, ועשתה עצות ותחבולות לוודא שכל שיערה היא בפנים, אה"נ נאמינה כשאומרת שדעתה היה עלה בשעת טבילה. אבל בלא"ה, חוזרת עם כולם.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(י) **מעשה באשה זקנה שהיתה הבלנית, ונתברר שאינה יכולה לראות טוב אם כל השערות נכנסו להמים, והורה הקנה בושם^{קלג} שכל אשה שטבלה על סמך אשה זו, עליה לטבול שוב, עם ברכה, כי טבילתה לא עלתה לה בכלל. ואין שום חולקין על הוראה זו, ומובן היטב, ע"פ הנ"ל.**

(יא) [מבואר, דתפקידה העיקרית של הבלנית הוא לוודא ששערותיה נכנסו כולם לתוך המים. ועפי"ז, אשה שמגלחת ראשה, אין צורך בבלנית. ואעפ"כ נהגו להעמיד בלנית, לעזור להאשה בדברים שונים, אע"פ שאי"ז תפקידה המקורי.]

מי נאמן להיות בלנית

(יב) האג"מ^{קלד} דן בענין אשה שלא מכסה את שערותיה, מהו שתהיה הבלנית, ומסיק דאע"פ שמזלזלת במצווה זו כהרבה נשים בעוה"ר, מ"מ יש למנותה אם מוחזקת שהיא זהירה באיסור נדה ובטבילה כדין, דלא נעשית חשודה לאיסור נדה החמורה, וגם שיש להחשיבה כשוגגת כיון שהרבה מזלזלות בעוה"ר, עכ"ל. דהיינו, ר' משה מיקל לכתחילה.

(יג) הקנה בושם שם דן בזה, ומביא דרכ"ת שמיקל רק בדיעבד, ומחלק בין אשה שהיא מ'אנ"ש' שהפקירה את עצמה, שאינה נאמנת לכתחילה אע"פ ששומרת הל' נדה, ובין אשה שמעולם לא היה מ'אנ"ש' דבזה נאמנת לכתחילה.

(יד) בספר חשוקי חמד שבת קמ"ה, מובא שאלה זו, וז"ל: **מעשה באשה שהלכה לטבול בליל שבת בחצות, וחיפשה אשה שתעמוד ותעיין אם היא טובלת כדין, והנה מצאה אשה יוצאת ממכונת, ושאלה אותה אם היא מוכנה לעמוד ולראות אם היא טובלת כדין, השיבה לה האשה שהיא מוכנה, וכשבאה לביתה וספרה זאת לבעלה, הסתפק אם מחללת שבת נאמנת להעיד על זאת?**

(טו) שאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב, והשיב שאם האשה שעמדה על גבה היא בעצמה טובלת לנדותה, בשעת הדחק היא נאמנת על טבילת חבירתה. עכ"ל.

(טז) ויש להקשות על הוראה זו, הא ראתה שיצאה ממכונת שלה בשבת, וקיי"ל ביו"ד סי' קי"ט דמחלל שבת אינו נאמן לכל דבר, וא"כ מה בכל שהיא שומרת הלכות נדה, הא היא מומרת לשבת.

(יז) וגם על ר' משה קשה, דמשמע מיניה דתולה אם שומרת הלכות נדה או לא, אבל לא הזכיר עניינו של שבת. וצ"ע כעת.

(יח) ר' משה^{קלה} כ' דאשה שאינה שומרת הלכות נדה היא מומרת להלכות אלו, ואינה נאמנת בכלל. וזה שו"ע בסי' קי"ט סעי' ז', חשודה באיזה ענין אינה נאמנת באותה דבר.

(יט) והק' החו"ד בסי' קפ"ה דמומר לתאבון ששחט שחיטתו כשרה, כי אינו 'תאבון' לשחוט שלא כהוגן, א"כ אין חשש שישקר. וכה"ק רעק"א בסי' קכ"ז.

קלג ג' ע"ח.
קלד חו"מ א' מ"א.
קלה א' ק"ה.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כ) החו"ד תי' דהא דשו"ע החמיר היינו רק היכא שיש איזה נפק"מ לדידה, אבל אה"נ כשאינו מעלה או מוריד, נאמנת, אף בחשודה באותה דבר.

(כא) ועפי"ז בלנית חילונית שמומרת לתיאבון, נאמנת לומר אם כל שיערה נכנסה במים, עכ"פ כשאינה ממהרת, כיון שאינה מרוויחה לשקר. אך, הש"ך משמע דאף בכה"ג אינה נאמנת. ר' משה הנ"ל משמע שלמד כהש"ך, ודלא כחו"ד.

(כב) הבה"ש מביא חק יעקב דכל מומרים הם להכעיס ולא לתיאבון. והנה, החק יעקב חי בתקופת ה'השכלה', וזה היה המציאות, אבל בזמננו אינו דווקא כן.

(כג) והנה, שאלתן כאן הוא שאלה האם שביק היתירא ואכיל איסורא, ובזמן חז"ל מומר להכעיס היה עושה כן אבל לא מומר לתיאבון. אבל אי"ז דווקא המציאות כיום, כי אפ' מי שאינו להכעיס, סובר שכל עניני יהדות הוא 'לאקשי"ן', ושאינו מעלה ואינו מוריד בכלל, וא"כ לא מדקדקים בכלל, וא"כ אין להם נאמנות אף היכא שאין רווח או הפסד כלל.

(כד) וממילא, רק אשה שמבינה חשיבות וחומר הלכות נדה נאמנת בזה, אבל מי שאינה נוהגת כן בעצמה, יש לחוש שתשקר כי חושבת שהוא לאקשי"ן, אע"פ שאין לה רווח מזה.

(כה) אשה החשודה על עריות, אך שומרת שאר תרי"ב מצוות, נאמנת להיות בלנית, כי אינה חשודה באותה דבר, ולא שביק היתירא ואכל איסורא, כי עריות האלו אין לה באופן היתר, ואינה מומר להכעיס, ולכן נאמנת, כ"ש להחו"ד. וזה החו"ד שהבאנו בסי' קפ"ה סעי' א', חשודה בנדות בפנויה אינה חשודה בנדות בנשואה.

(כו) וכן אשה שנתפסה מחללת את השבת בצנעה, ושומרת שאר תו"מ, יש לה כל החשבונות הנ"ל, ואינה חשודה בנדות, ומבינה חשיבות הדברים, ורק יש לה יצה"ר מיוחדת לענין ההיא, ולא שביק היתירא ואכל איסורא, ולכן נאמנת להיות הבלנית.

(כז) מלבד כל הענין של נאמנות, יש למנוע מבלניות כאלו מצד ראיית דבר טמא בצאתה מהטבילה, כמש"כ בסוף הסעי'.

כשאין בלנית, ועצת הנוד"ב

(כח) השו"ע כ' דכשאין בלנית להשגיח עליה, יש לעשות עצה אחרת כגון לקשור עם חוטים רפויים או בגד רפוי. והסד"ט וערוה"ש כ' דה"ה יכולה לאחוז שיערה בידה עד שירדה לתוך המים, ואז לשחררו. ולכא"ו יש עוד עצות, כגון לרדת מספיק למים שאף עם יעלו שערותיה, עדיין יהיו בתוך המקווה.

(כט) א"נ, מצלמה, מראה, שבזה יכולה לוודא שכל שיערה נכנסה, ג"כ מהני.

(ל) ואשה שאין לה שערות, אין לה צורך בכל זה, ומדינא מותרת לטבול בלי בלנית.

(לא) והנה, ידועים דברי הנוד"ב לאיש ואשה הדירים בכפר ואין אשה לעמוד על גבה, שמתיר להבעל להיות ה'בלנית', ולא חשש להרחקות כי בזה המעשה היא נטהרה, ונחשב פת בסלה. ומהא דהשו"ע לא ייעץ כן, ע"כ ס"ל דצות האלו עדיפי מעצת הנוד"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (לב) ולמעשה, לא שמענו שייעצו להאשה לקשור על ראשה ברפוי, אלא כא' משאר העצות שאמרנו, כגון לאחוז שיערה [אולי מפני שחששו שמקשרם חזק מדי].
- (לג) והנה, עצם דבריו של הנוד"ב [סי' קכ"ב] מבוארים כבר בראשונים, מובא בב"י בשם כל בו ואגור. הקיצשו"ע פוסק כהנוד"ב.
- (לד) הבית שערים מוכיח משו"ע שלא ייעץ כן דע"כ לא ס"ל להקל כהנוד"ב, והא דהראשונים היינו כשעברו ועשו כן, או שמיירי במים עכורים, ורק ראתה כשהיא כבר בתוך המים.
- (לה) והנה, הנוד"ב שע"כ למד הני ראשונים להתיר לכתחילה, ובצלולים, מה מוסיף מדיליה על דבריהם. כה"ק הדעת תורה. ואולי קמ"ל דקיי"ל כוותייהו, או ללמד דמותר להתסכל גם על גופה, ובצלולים, ולא ללמוד כהבית שערים.
- (לו) א"נ, איירי בציור שבעלה צריך לעזורה לטבול, להכניס השער לתוך המים, וזה חידוש הרבה יותר גדול מהראשונים.
- (לז) עכ"פ היוצא מכל הנ"ל, אשה שצריכה לטבול ואין בלנית, תטבול בינה לבין עצמה, ע"י שתאחוז שיערה, או שתכנס ראשה עמוק הרבה עד שבלתי אפשרי שיערה יהיו בחוץ, ואז מדינא עלתה לה טבילתה, ואח"כ בעלה תיכנס ותשגיח עליה כשטובלת שוב, ויזהר להסתכל רק על ראשה. ובטבילה שלישית, יכול להסתכל גם על גופה.
- (לח) כך מסתבר להורות, דבזה מרוויח מכל הצדדים, למרות שבאחרונים לא עשו 'שילוב' העצות, אלא דנו בזה או בזה.
- (לט) טבילה ביום ז', להקל על הנוד"ב, הוא שאלה חמורה הרבה יותר, דבזה מיוחד עמה ביום ז' כשהיא טהורה, וא"כ אין כאן דעת ר"ת שהבאנו במק"א.
- (מ) **ארגון נשים הדואגת לזכויות הנשים לא מרגישין בנוח שאשה אחרת תסתכל עליה בשעה שהיא טובלת, ולכן רוצים לעשות א' מעצות הנ"ל לכתחילה, כגון בגד רפוי.**
- (מא) וזה נגד שו"ע, וזה צניעות במקום שאין מקום לצניעות, והלוואי שיקפידו כ"כ על צניעות ברבים.
- (מב) **בטבילת גירות של נשים, שהדיינים צריכין לראות טבילתה, יש בתי דינים הנוהגים להניח 'פוליגל' תוך המים שמכסה גופה אבל לא ראשה, אך יש הסוברים שהדיינים צריכים לראות גופה תוך המקווה, ולכן טובלת עם בגד רחב.**

הלכות בלנית

- (מג) תפקיד העיקרי של הלנית הוא לוודא שכל שיערה נכנסה להמים. ונהגו לוודא שחפפה כראוי, ולשאול אודות: סריקת שיערה, פספוס שער שיערות, גילוח קיצוץ שיערות שרוצות לקצוץ ולגלח, שהסירה עדשות מגע, ניקה עיניה מלפלוף ואפור, שאר איפור, ניקה אוזניה, אף שלה, שיניים, מתחת לדדיה, שניקה שיירי חלב האם, ניקה טבורה, דיאודורנט בבית השחי, קמטיה, עשתה צרכיה וקינחה יפה, ציפורני ידיים ורגליים, בין סדקי רגליה, טבעת נובה, חורי עגילים, שלא יהיה גלידים על בשרה, טבעות ושאר תכשיטים.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(מד) יש השואלים האם בדקת כל הבדיקות, ולא נראה שזה בגדר תקפיד שלה. ויש שמוודאים שטובלת ביום הנכון ששואלה מתי הפסק טהרה. ויש ששואלין האם עשית בדיקת יום ז'.

(מה) על הבלנית לדעת, שיש איסור לשון הרע להגיד מי טבל. אסור לה להורות בשום דבר וענין. צריכה לעמוד בזמנים, כדי לא להכביד על הבאות לטבול. ר' משה קלי' כ' שתהיה בסבר פנים יפות לכל הנשים, כדי להמשיכן לקיים הלכות אלו. אסור לה להניח לאשה לטבול לבד, וגם היא עצמה אסור לטבול לחוד.

(מו) עליה להתייחס לכל שאלה ובקשה ברצינות וכובד ראש וסבלנות.

(מז) יש שנהגו לשאול אשה שאינה מכירה האם היא נשואה. ולא נראה שיש תועלת בזה, ורק מקלקל.

--- סעי' מ"ב – סדקי רגליה ---

נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה, חוצצים.

בית הסתרים ברגליים

(א) הש"ך סקנ"ד כ' דסעי' הזה הוא בית הסתרים, ואעפ"כ חוצץ כיון שבעינין ראוי לביאת מים. ע' בדה"ש שמביא ב' מהלכים בסעי' הזה, האם מיירי בהסדקים שבין אבצעות הרגל, או האם איירי בהקמט מתחת לרגל, כשהאבצעות נוגעים למטה בכף הרגל.

(ב) והנה, יש הרבה אנשים שבין אבצעות הרגל יש חלקים שנוגעים זו בזו, אך יש גם מקומות שיש רווחים קטנים, ולכן, אם כמהלך הראשונה, יש חידוש כאן דאעפ"כ נקרא בית הסתרים. [אולי בין אבצע הראשון והשני אינו בית הסתרים, ולא דיבר אלא בין השאר.] ואם כמהלך השני, אינו מקור לומר שהרווחים נחשבים כבית הסתרים.

(ג) כ' הדברי מלכיאל, דלאור האמור בסעי' שלנו שיש חציצות בהרגליים למטה, כשהאשה טובלת, עליה לוודא שהיא פותחת אבצעות רגלה כדי שיכול להיות ראוי לביאת מים. הדרכ"ת מביאו בסקנ"ה, וכ' דאין לחוש שיהיו פתוחים כל העת, אלא כל שפתחתם מתחת למים, יש מים מקדימים. השבה"ל ג"כ מודה לעיקר דינו, אך כ' דבמציאות בזמן שיורדת לטבול יפתחו מעט, ויכנסו מים, ויהיה מים מקדימים.

(ד) והנה, בסעי' כ"ז הבאנו ב' מהלכים מדוע יש חציצה כשסוגרת פיה חזק, י"א משום דאינו ראוי לביאת מים, וי"א דאי מש"ה אין לחוש, דסו"ס הוא ראוי, אלא החציצה הוא במקום המגולה שבבשרה שעכשיו מכוסה כשסוגרת חזק.

(ה) והדברי מלכיאל ודרכ"ת ושבה"ל הנ"ל, ע"כ למדו כמהלך הראשון, דאי כמהלך השני לא איכפת לן אם סגור חזק, סו"ס נחשב ראוי לביאת מים.

(ו) והבאנו שר' משה, וכ"ה באמת בפ"ת, ס"ל דהעיקר הוא מהלך השני. וא"כ, אי"צ ליזהר לחששו של הדברי מלכיאל.

קלי' חו"מ א' מ"א.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ז) ולכן לדינא אין לחוש לזה, ע"פ ר' משה, ואפ' להמחמירים, הלא יש מים מקדימים בירידתה, וכדברי השבה"ל.
- (ח) ועפי"ז, **אשה שבאצבעות רגלה, לעולם א' מאצבעותיה מונחת ע"ג האצבע שלידה.** היא יכולה להורידו, אבל תוך דקה הוא חוזר למקומו הטבעי. האם צריכה ל'פתחו' תוך המים, והאם יכולה לעשות כן בזמן שהיא יורדת ולא בזמן שהיא כבר בתוך המים, דבזה יש יותר בושה.
- (ט) והנה, אם נחשיב המקום הסתום כבית הסתרים, לר' משה ודעימי' אי"צ לעשות כלום, אלא טובלת כמות שהיא. ואם כדברי המלכיאל ודעימי', צריכה לעשות מים מקדימים, ולהפרידם כשהיא תוך המים.
- (י) ולכאנ' כל עליה לנהוג, כי לא ברירא שזה נחשב כבית הסתרים. כלומר, בשלמא אם לא היתה יכולה בכלל להוריד האצבע, נגיד שכך היא צורת גופה, והוא בית הסתרים, אבל אשה זו יכולה לפתוח, אלא שאינה נשארת כך, וא"כ יש להסתפק האם קובעין בית הסתרים בכה"ג כפי היא עצמה או כפי דרך העולם. והואיל ואין הכרח לזה, ובלא"ה הדברי מלכיאל החמיר, יש להחמיר.
- (יא) וכ"ת הלא היא אינה מקפדת בזה, י"ל, דרך העולם להקפיד.
- (יב) **מעשה באשה עם צרכים מיוחדים, והורו עליה פוסקי הדור שהיא אינה נחשבת כשוטה אלא כפיקחת, אך היא נוהגת תמיד להסתיר אצבע הכי קטן שלה תוך הכף של אותה יד, וכך היא מסתובבת כל היום.** האם יכולה לטבול כך, כשידיה סגורה על האצבע, כי אנו יודעים דכמעט בלתי אפשרי שתפתח את ידיה בשעה שהיא טובלת.
- (יג) וזה שאלה הרבה יותר חמורה משאלה הקודמת, כי אין זה מצבה הטבעית של הגוף, ואינו חוזר 'מעצמו' אלא כך היא רגילה לשים את האצבע שלה, בכוונה או ב'תת-ידע', אבל אינו מצבה הטבעית.
- (יד) ולכן, עליהם לוודא שיש מים מקדימים או שאר עצה, כי אינו מסתבר לומר שזה נחשב כבית הסתרים. וכ"ז בהנחה שהיא באמת בר דעת.

--- סעי' מ"ג – עשיית צרכיה, וצואת החוטם ---

אספלגית, מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, חוצצין; אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר חוצץ. הגה: יס' אומרים שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך. גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם צריכה להסיר לואת החוטם (ק"ז וראב"ן סימן שכ"ו דף ס' ע"ג).

צואת האף

- (א) הרמ"א כ' כמה דינים של עשיית צרכיה, ובדיקת עצמה לצרכיה, ואח"כ כ' דצריכה להסיר צואת החוטם. וכתבו הפוסקים דה"ה יש להסיר צואת אוזניים.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ב) וכ' הש"ך סקנ"ה, וז"ל: י"א שהאשה כו': מיהו כל זה אינו מעכב בדיעבד וכן משמע בב"ח, עכ"ל. כלומר, קאי על כל הרמ"א, וכ' דאינו מעכב, אפ' על צואת האף.
- (ג) והנה, כששו"ע בסעי' ז' עסק בענין לפלוף עינים, רעק"א מביא הרמ"ע מפאנו בענין לפלוף החוטם, ומבואר דבגובה הרבה אי"צ אפ' ראוי לביאת מים, למטה, תוך החוטם, הוא בית הסתרים וצריך ראוי לביאת מים, ויש מהשפה לחוץ שהוא מקום מגולה.
- (ד) ועיקר כוונתו שם לומר שיש מקום בגובה בחלל האף שאינו נראית לעולם, ואינו הדרך להתגלות לעולם, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת^{קל}, ולכן אי"צ להוציא מה שיש בגובה תוך האף.
- (ה) והאחרונים כ' דה"ה לענין האוון ג"כ, יש מושג של בלוע, ושאי"צ לנקות שם.
- (ו) ויש להקשות על כל זה, מדוע עסק רעק"א בסעי' ז' כשהרמ"א עוסק בזה גופא בסעי' מ"ג. ועוד, וכה"ק הסד"ט, איך הש"ך כ' דאינו מעכב בדיעבד, הא מקפיד בה טובא, ואינה רוצה צואת האף ישאר תוך החוטם. ועוד, הש"ך כ' דהב"ח מבואר כוותיה, אך הב"ח אינו קאי על צואת האף אלא בדינים האחרים.
- (ז) וכ"ת דאיירי בציור שאינו מקפיד, הא עדיין דרך העולם להקפיד. ואם איירי בדבר שאינו הדרך להקפיד, הא ה"ל להש"ך להבהיר את זה. ועוד, א"כ מה חידש הרמ"א כאן, הא הוי רמ"א בסעי' א' שאינו אלא לכתחילה ולא בדיעבד.
- (ח) ומכח חומר קושיות הללו, ע"כ צואת האף אינו חוצץ [עכ"פ כשאינו דבר משונה], אף לכתחילה. ואעפ"כ הרמ"א כאן החמיר לכתחילה. וטעמו, וכן באמת משמע בשערי דורא שהוא המקור להרמ"א, שאם לא תנקה הצואה, יש לחוש שיפריע לה בשעה שיורדת לטבול, ותעשה פעולה מוזרה עם האף שלה, וזה יכול לעשות קמטים באיזה מקום בפניה שלא יכנס בה מים. חשש רחוקה, לכתחילה, אך הוא חשש דומה להטעם שצריך לעשות צרכיה תחילה.
- (ט) והטעם שעצם צואת האף אינו חוצץ, היינו משום שהיינו רביתיה, וכל אדם בעולם יש לו תואה בחוטמו, יש יותר ויש פחות, אבל לעולם יש קצת, א"כ זהו צורת הגוף, ואינו חוצץ אע"פ שמפריע לה ואע"פ שעומדת להוציאה אותו, מ"מ כל היא צורת הגוף, הכל על מקומו הנכון, והיינו רביתיה. כך נראה לבאר, כפי שידינו מגעת.
- (י) ואפ' אם יש ציור שנחמיר בה בדיעבד, זה אינו בצואת האף הרגיל ביום יום, או אפ' בחורף, אלא במשהו יחיד ומיוחד, ולעולם אין ציור שהאשה תטבול כזה, בפרט כשהתקלחה קודם.
- (יא) ועפ"י^ז מיושב היטב כמעט כל קושיות הנ"ל, דמובן הש"ך איך מיקל בדיעבד כי החשש הוא מקמטים [אדרבא, ק"ק מהו כל החשש מתחילה]. רעק"א מובן שעסק בצואה במקום שדן השו"ע בענין לפלוף, ולא כאן שהוא שאלה של לכתחילה של קמטים בחוטמה. וגם רעק"א שם לא החמיר בדיעבד [עיי"ש בדקדוק לשונו].
- (יב) וע"ע בלשון החכמ"א קי"ט י"ז, ובלשון הקיצו"ע, דיכולים להתאים לדברינו. וע' בשי' שבה"ל, שלא נראה שהיה דקדוק הלשון.

^{קל} מהו הוספת טענה זו, הא ה"ל בלוע. ולכאנ' הכוונה להוכיח דיש מושג של בלוע מהא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(יג) כשיש צואה במקום מגולה, בשפת האף, או מחוצה לה, זה מיעוט המקפיד לכו"ע, וע"ז איש לא דיבר בכלל.

(יד) עכ"פ, על האשה לקנח את חוטמה לפני שטובלת מטעם הרמ"א, ולכאו' גם כדי לא להיכנס לשאלה של עצם הצואה, ורעק"א. ואז יכולה לטבול, ואפ' אם מצאה אח"כ קצת צואה, שהיה יבש בשעת טבילה ולא היה בגובה תוך האף [נדיר מאוד], אעפ"כ אינו חוצץ, וכמש"כ ע"פ הש"ך.

(טו) ואשה שיש לה נזלת, ויש לח היוצא תמיד, איך עליה לטבול. ולכאו' זה דבר לח, שראינו בסעי' י"ד בהרמ"א שאם היא מקפדת, חוצצת. והטעם הוא משום שאין המים יכולים להעבירו תכף, ואולי לא ירד אלא בעלייתה. והבאנו שם דהש"ך החמיר בדם לח, אך החזו"א היקל.

(טז) ואולי ציור שלנו הוא כדם לח שהחזו"א היקל, אם הוא נזיל מאוד שמים מעבירים אותה תכף. ולכן, תקנח כל מה שמחוץ להאף, ומה שבתוך האף, אולי חומרא ההיא בדבר לח שמקפיד אינו אלא במקום מגולה ולא בבית הסתרים, כי סו"ס הוא ראוי לביאת מים במשך הזמן, כי המים יעבירו אותו, ואין מקום להחמיר אלא במקום דצריך ביאת מים ממש.

עשיית צרכיה, וחציצה באותו מקום, וטיבורה

(יז) מבואר כאן דעל האשה לעשות צרכיה לפני שטובלת, כדי שלא תעצור עצמה. ויל"ע, אם תעשה כן, איפה יהיה החציצה.

(יח) וע' ערוה"ש מש"כ בזה, וקשה מהמציאות.

(יט) והנה, בסעי' כ"ד הבאנו נידון האם תוך או"מ הוא בית הסתרים או בלוע, והנדו"ב החמיר בזה, וא' מראיותיו היה מרמ"א הזו, דע"י העצירה תסגור אותו מקום.

(כ) כלומר, למד דהחשש כאן הוא שתסגור מקום הערוה בפנים^{קלח}.

(כא) והנה, לפי הרמ"ע מפאנו מובא ברעק"א שהבאנו בנושא הקודם, קשה, הא מקום הערוה אינו הדרך להתגלות, וא"כ יחשב כבלוע. ועוד, רעק"א ג"כ החמיר דאו"מ נחשב בית הסתרים, ואעפ"כ מביא רמ"ע מפאנו לענין האף.

(כב) ותי' הנוד"ב, דהואיל ומשתמש באותו מקום, אינו נחשב כבלוע. ולכאו' כוונתו, דאע"פ שהאף ג"כ האצבע יכול להגיע לשם, מ"מ אי"ז למטרה חיובי אלא שלילי, משא"כ או"מ, האבר נכנס לשם למטרה חיובי, והואיל והוא משום שמשמש בו, א"א להחשיבו כמקום בלוע.

(כג) והביאור, דדרכו להתגלות, אין הכוונה שיכול לראותו, אלא הכוונה שיכול לה

(כד) בסעי' הקודמים הבאנו באריכות דברי ר' משה^{קלט} דבבית הסתרים רק חציצה הדבוקה חוצצת, אבל לא כשהוא סתום בעלמא, כמו סגירת הפה וכדו'. והק' ר' משה על עצמו מסוגיין, מה בכל שתעצור עצמה ותסגור או"מ, הא אינו דבוק אלא סתום. הרי רואים שלמד החשש כמש"כ, שתסגור עצמה בפנים.

^{קלח} וקשה, איך הנוד"ב מוכיח שמעכב מרמ"א שמבואר דאינו שאלה של לכתחילה.
^{קלט} א' ק'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כה) ותי', שהחשש שתסגור עצמה מבחוץ, וכ' דזה דחוק. והטעם מדוע זה דחוק הוא משום שהמציאות היא שאינה נסגרת.

(כו) ואינני יודע מדוע לא ביאר דיש חשש שתדביק רגליה זו אצל זו, ולא יהיה עליהם ביאת מים ממש.

(כז) עכ"פ, אע"פ שיש לאשה לעשות צרכיה לכתחילה, מ"מ אי"צ לשאוב חלב האם, כי לא שייך ביה חששות האלו.

(כח) **אשה שחזרה מלטבול**, ומצאה לכלוך בתוך טבורה, האם חוזרת לטבול. ולכא'ו, מהא שחפפה כראוי, ועדיין נמצא שם, זה קצת גלוי שאינה מקפיד ע"ז. ועוד, אינו סוג לכלוך שמקפיד עליה טובא שממהרת להסירו, ומצטערת על שלא מצאה מוקדם יותר. ועוד, יתכן שזה נחשב בית הסתרים, ויתכן שהוא רפוי. ולכן אינה חוזרת לטבול.

(כט) וזה דלא כספר עמק תשובה^{קמ} שס"ל דחוזרת לטבול אפ' לנתה כי דרך הולם להקפיד. וצ"ע. [א.ה. אולי איירי בסוג לכלוך שהצטבר במשך חודשים ארוכים, שמאיזה טעם שיהיה לא שמה לב אליה, והיה דבוק היטב, ובאמת ומקפיד, ודרך העולם להקפיד.]

--- סעי' מ"ז – טבילה בבגדים ---

נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה.

בגדי שחייה

(א) **אשה שצריכה לטבול במקום ציבורי** [עמש"כ בסעי' ל"ג ול"ד], מהו לטבול עם חלוק רחב, והאם עדיף לטבול עם בגדי שחייה.

(ב) והנה, כאן מבואר שאם טבלה בבגד רחב בדיעבד עלתה לה, אבל לכתחילה לא, ע"פ הרמ"א בסעי' א'. וכ' הש"ך סקנ"ו דדוקא בגד רחב ורפוי, אבל הדוק לא. כלומר, הא דהיקל השו"ע בדיעבד, אינו אלא בבגד רחב, אבל בהדוק אפ' בדיעבד לא עלתה לה. וכ"כ בשם ראשונים.

(ג) ואע"פ שמים נכנסים בהם, הא ראייה מי שנכנס למים עם גרביים, כשיצא, ומסירם, רגליו רטובות, אעפ"כ הש"ך ס"ל דבדיעבד לא עלתה לה. וע"כ משום דחוששין שמא יש שטח קטן שאנו רטוב בשעה שטובלת [עכ"פ טופח ע"מ להטפוח], או טעם אחר, אבל ברור שאפ' בדיעבד לא עלתה לה.

(ד) בצל החכמה^{קמא} יש לו תשובה שעוסק בענין מחנות פליטים אחרי המלחמה, שלא היה אפשרות לצאת לטבול במקווה רגילה, ורצו לטבול בנהר הסמוך, וכ' דלטבול בבגדי שחייה מעכב בדיעבד, כי זה צמוד והדוק. ואפ' אם יש סוג בגד ים שהוא רפוי, אעפ"כ מחמיר כי גזור אטו הדוקים. [וכ' דעפי"ז מרוויח שאם אשה תעבור על דבריו ותטבול בבגד ים, עכ"פ תוודא שהוא באמת רפוי.]

קמ"ו' תס"ז.
קמא ב' מ"ב.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (ה) ולכן מורה למסק' שיטבילו בבגד רחב ורפוי, ששו"ע פסק שעלתה לה, ומיקל רק על רמ"א בסעי' א', כיון שהוא שעה"ד.
- (ו) והנה, אחרי הבירורים נתגלה לנו שבגדי ים בהשנים שאחרי מלחמת העולם השנייה היו עשויים מבדים דומה למגבות וסמרטוטים שלנו, ולא היה הדוק וצמוד כ"כ, והיה בצורה של שמלה קצרה. ובעשורים האחרונים התחילו לייצר מחומרים חדשים שהם באמת מהודקים וצמודים טובא, וא"כ כ"ש בזמננו על האשה בשאלה שלנו להקפיד לטבול דווקא עם בגד רחב ורפוי, וחלילה לטבול עם בגדי שחייה הנמצאים אצלנו.
- (ז) המנח"י^{קמב} מוסיף דבגדי שחייה יש להם עוד בעיה, והוא שאשה כשרה עדיין מפחדת שבנ"א יראו אותה כך.
- (ח) אמנם, האג"מ^{קמג} בתשו' מפורסמת בענין לישא בעל/ת תשובה, האם יש לחוש שהולד פגום, וכ' דאין איסור לישא פגום מנדה, ואם יש מידות טובות יש לתלות שאע"פ שהאם לא הלכה לטבול מ"מ"הא אפשר שכשהלכה לרחוץ בים או בבריכות הגדולות העשויות בבתי מלון ובפונדקאות הגדולות שלרובן אין בהן פסול דאורייתא - והיתה טבילתן כשרה מן התורה, ששוב אינה בחשיבות נדה לעניין בניה. וטבילת נדה לבעלה חולין היא, ונטהרה בלא כוונה, כמפורש בחולין דף ל"א ע"א. ואף שהיתה לבושה בהבגד שלובשות הנשים בעת שרוחצות בים ובבריכות, מ"מ נכנסות שם המים, ועולה לה הטבילה. והיה ידוע לשמים שהוא בזמן שראויה לטבול מנדתה, ואז כשעדיין היתה טהורה נתעברה מבעלה. ונמצא שאלו שהם יראים ושלמים, אף שהם בני ובנות נשי שלא שמרו הלכות נדה, וגם הם בעלי מדות טובות מתנהגים בדרך ארץ כראוי, אין לעכב מלהתחתן עמהם אף מצד המעלה.
- (ט) ודבר תימא הוא, פה קדוש איך יאמר דבר כזה, הא הש"ך בשם ראשונים דמים לא נכנס לשם. וביותר, הא ה"ל דחלק המכוסה אינו אלא מיעוט המקפיד, שהוא טבילה מה"ת. ולכן נראה, דהואיל ותשובה זו מופיע בחלק ח', אינו אלא תלמיד טועה.
- (י) ובאמת, בתשו' אחרת באה"ע א' י"ד כ' דאינו חוצץ, ולא כ' משום שמים נכנס, ע"כ בתשו' שהבאנו אינו אלא דברי תלמיד טועה, ובאמת ר' משה כיוון להטעם שכתבנו.
- (יא) ובעצם דבריו של מידות רעות בבן נדה, הקה"י כ' דהתורה מכשרתו, ומלבנו ממידות דעות.

--- סעי' מ"ז – כינים ---

מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן; ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ.

^{קמב} ד' ל"ה.
^{קמג} יו"ד ד' י"ז י"ט.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

כינים, וביצי כינים

- (א) השו"ע מתאר מציאות הכינים שבזמניהם, וכ' דצריך להסירן ע"י גרידא ומים חמין, ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ. מבואר, יכול להסירן ולא הסירן, חוצץ אפ' בדיעבד [ש"ך], ואינו מותר אלא כשאי אפשר להסירו.
- (ב) וקשה, וכי יש דבר שהוא ממש בלתי אפשרי להסירו, ואם יעבוד שעתיים על כל כינה וכינה, וכי לא ירדו. אלא ע"כ, השו"ע מתאר מה עליה לעשות, וזהו טיפול הרגיל, ואין צריך 'לשגע', אלא לעשות כרגיל, ומה שאינו יורד, אינו חוצץ. [כי לא מצינו שהשו"ע מתאר אופן הסרת חציצות בשאר מקומות, אלא ע"כ השו"ע מבאר כאן הגדר של 'אפשר].
- (ג) בש"י שבה"ל כ' דאם היא יכולה לגלח את שיערה, ג"ז מקרי 'יכולה להסירן'. ואע"פ שאין ראייה משו"ע דלא כזה, דהא השו"ע איירי בדבוקים בבשר, ואולי לזה לא יהני גילוח, מ"מ אינו משמע שזה בגדר יכול להסירן.
- (ד) הנה, הערוה"ש סק"צ מסביר שו"ע, דאם אינו יכול להסירן, הוי מיעוט שאינו מקפיד. ועפי"ז, כ' הגר"מ שטרנבוך שליט"א, שאם אשה הסירה הרבה ביצי כינים, וכוונתה להמשיך למחר להסיר עוד, ה"ל מיעוט המקפיד, וחוצץ, וא"א לטבול כך.
- (ה) ובאמת, בהגר"א אינו משמע כן, דכ' שאם אינה יכול להסירן אינו חוצץ, כי היינו רביתיה ואינה מקפיד. וע"כ אין הכוונה שבאמת אינה מקפיד, דא"כ אין צורך ב'היינו רביתיה', אלא הכוונה דאם הסירה מה שיכולה להסיר בדרך הרגיל, ונתייאשה, למרות שתתחיל שוב למחרת, אי"ז נחשב מקפיד. ואע"פ שבאמת אינה רוצה אותם שם, הואיל והיינו רביתיה, וכך הוא מצוי, והוא במקומו הטבעי וכחלק מהגוף, ועשתה מה שיכולה לעשות, נעשה אינה מקפיד, ואלו נחשבים שא"א להסירן.
- (ו) סברא זו של היינו רביתיה הוא מתיר אפ' היכא שמקפיד, ואפ' היכא שהוא רוב, דהואיל והוא כחלק מן הגוף, אינו חוצץ בכל ענין.
- (ז) ועפי"ז, ה"ה בכינים שלנו הנמצאים בהשער, על האשה להסירן כדרך הרגיל, עם סבונים מיוחדים, ומסרקים מיוחדים, ואי"צ להשתגע, אע"פ שיודעת שעתידה למצוא עוד למחרת. ודע, שיש בזה חידוש יותר ממה שחידש הגר"א, כי אצלם 'היינו רביתיה' כי היה מצוי הרבה, משא"כ אצלנו אינו מצוי באותה מידה; ואעפ"כ נראה דיסוד ההיתר שייך גם כאן. וכן הוא מנהג המורים.
- (ח) והאמת, כינים שלנו אינם קשים להסיר, ויכול להסירם בקלי קלות. והקושי אינו אלא למצוא את הכינים, כי הם מסתתרים, אבל באמת אינם מחוברים להשער. וא"כ, לכאור' אינו חציצה בדיעבד, כי הוי רפוי.
- (ט) ואע"פ שהפ"ת בשם חמוד"נ ס"ל דכינים של השער הוי חציצה, אי"ז סותר למש"כ, דהא הוא איירי דווקא במתים ולא בחיים, וא"כ אין מקור ממנו לאסור כינין שלנו שם חיים. [ואפ' אם הם מתים, אינם דבוקים, וע"כ אין כינים שלנו כמו הכינים של החמוד"נ].
- (י) והשאלה הגדולה היא בביצי כינים שלנו, דאלו דבוקים חזק מאוד אל השער. ומי יודע אם לזה כיוון הפ"ת בשם חמוד"נ, כשכ' כינים מתים. וע"ע בבדה"ש איך שלמד חידושו של החמוד"נ, ואינו סותר למש"כ.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(יא) וממילא, כל מה שכתבנו למעלה ע"פ הגר"א, ואיך הוא שייך בזמננו, היינו לענין ביצי כינים, ויש היתר של היינו רביתיה כשנתייאשה מלמצוא עוד, אע"פ שתמצא עוד למחר.

(יב) ויל"ע בגדר של 'השתדלות', עד כמה צריך לטרוח להסיר הביצי כינים. האם יש צורך לשלם לאשה אחרת להוציאם. ונראה, דהכל כפי שהוא אדם, ואם דרכה של אשה זו לעשות כן, חייבת לעשות כן, ואם לא עשה כן, חוצץ אפ' בדיעבד, אבל אשה שאינה עושה כן, אי"צ לעשות כן ויכולה לטבול כך לכתחילה. [חידוש של מו"ר].

(יג) ונדון בכמה ציורים כדי להבהיר את הענין. **אשה שסרקה** את ראשה והיתה נקי מביצי כינים, ומאחר בלילה מצאה ביצה אחת, מלבד ההיתר שאמרנו שהיא עשתה כהרגלה וכמו שמוטל עליה, יש להקל גם ע"פ סי' קצ"ט, כשנמצא אחר הטבילה, עכ"פ בזמן מופלג מהטבילה.

(יד) **אשה אחת**, שהבת שלה יש לה כינים, והבת לבשה את מטפחת של האשה, והיא לבשה את זה בדרכה לטבול, וכשחזרה מצאה כינה בראשה, אין לחוש, כי אמרנו דכינה הוא רפוי ואינו חוצץ.

(טו) כל ההיתר של היינו רביתיה, היינו רק כשנתייאשה, ואמרה שאי אפשר לשגע עוד, אבל אשה שמשגע את עצמה, ולא הולכת לישון עד שהסיר ממנה כל כינה וכינה וכל ביצה וביצה, אינו יכולה לטבול אחרי שהסירה מקצתם [כי ממהרת לטבול לפני שהמקווה סוגרת], כי אצלה אין סברא של היינו רביתיה, כשהיא 'מפקיעה' את עצמה ממנה ע"י ההקפדה, ואינה מוכנה להתייאש.

(טז) **גננת אחת** הגיע לטבול, ושכחה את המסרק לכינים בביתה, מהו לטבול כך. היא אומרת שאינה מקפדת בזה, ורק סורקת במסרק זו כשהולכת לטבול. היא גם אומרת, שכל פעם שהיא עושה את זה, היא מוצאת ביצי כינים.

(יז) ולכאן, אע"פ שזה מיעוט שאינו מקפיד, מ"מ הדרך הוא להקפיד [אפ' אצל שאר גננות], והואיל והיא אומרת שהוא דבר מצוי לה למצוא ביצי כינים, אין בידנו להתיר לה לטבול כך.

(יח) **מעשה באשה אחת שמצאה כינים בראשה בליל טבילתה**. אשה זו אינה מקפדת כ"כ בזה, כלומר, נוהגת כמנהג העולם, ואינה איסטנית בזה. וגיסה שלה היא מקצועית לענין הסרת כינים, וכך היא פרנסתה, ואשה שלנו היתה רגילה ללכת אצל גיסה כשמצאה כינים. והשאלה, האם היא צריכה לעשות כן ביום טבילתה, כיון שמתביישת שגיסה שלה ידע שהולכת לטבול, וגם מצד סעי' הבאה.

(יט) ולכאן, אשה שלנו אינה נחשבת מקפיד יותר משאר נשים למרות שהוא רגילה ללכת לגיסה שלה, כי רק הלכה בגלל שהיא גיסה, ומעולם לא הלכה לאשה אחרת, וגם אמרה שלעולם לא תלך לאשה אחרת, ואינה מגלה שעה לשום שאר אשה בעולם. וא"כ, מצד מקפיד, היינו יכולים להקל.

(כ) אמנם, עם כל זה, עדיין יש המנהג של הרמ"א בסעי' א', לעומת הרמ"א בסעי' הבאה לגבי הסתרת הטבילה. ולכן השאלה, האם מינייהו מפקת.

(כא) ונראה להורות, דאם היא מוכנה ללכת אצל גיסה, כך עליה לנהוג, אבל היכא שמתביישת טובא, יכולה להקל ולטבול אחרי שתטפל בעצמה כרגיל. והנימוק

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

להוראה זו הוא מפני שהסוגיא של כינים קשה טובא ומחודש מאוד, ולכן עדיף 'לוותר' על רמ"א בסעי' הבאה, כדי לצאת מכל השאלה לגמרי.

--- סעי' מ"ח – טבילה בלי כוונה, ולהסתיר הטבילה ---

נדה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה. הגה: ויש מחמירין ומאריךין אותה טבילה אחרת (ב"י בשם רש"י ור' ירוחם ורוקח והגהות אשיר"י); ויש להחמיר לכתחלה. יש שכתבו שיש לאשה להיות לנעוה כליל טבילה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הצרות, שלא ירגישו בהן בני אדם; ומי שאינה עושה כן, נאמר עליה ארור שוכב עם זהמה (דברים כז, כא). ויש לנשים לזהר כשיואלו מן הטבילה שיפגע בה חזרתה, שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או גוי; ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול (ש"ד וכל זו ורוקח). ועיין לקמן סוף סימן ר"א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לרחוץ אחר הטבילה.

טבילה שלא בכוונה

- (א) גמ' חולין דף ל"א, נפלה לתוך המים, רב אמר עלתה טבילה לענין בעלה, אבל לא לענין תרומה. ור' יוחנן אמר, אף לענין בעלה לא עלתה לה.
- (ב) הרמב"ם, וכ"ה דעת רוב ראשונים, ס"ל כרב, ושעלתה לה. וכ"פ השו"ע. מאידך, הרמב"ן ורשב"א החמירו כר' יוחנן. והרמ"א חושש לשיטתם לכתחילה, לחומרא [ושלא לברך על טבילה השנייה].
- (ג) כגון, **אשה היתה בבית הטבילה בדרכה לטבול, וחילקה ונפלה לתוך המים, וראתה הבלנית שכל שערה נכנסה במים, וכל קמטיה היו פתוחים. האם עלתה לה.** להשו"ע, ובני עדות המזרח, עלתה לה, וממילא שוב א"א לברך, כי כבר יצאה, ודעת השו"ע בסי' ר' הוא לברך לפני הטבילה, ולא לאחריה.
- (ד) ולבני אשכנז, תטבול שוב כדעת הרמ"א כאן, וגם בלא"ה נוהגין לטבול שוב, כדמבואר בסי' ר'. והגר"ע בספרו טהרת הבית כ' דאפ' לבני אשכנז טבילה ראשונה עלתה לה, כיון שנכנסה על דעת לטבול, והוא כעל דעת ראשונה היא עושה. ואינו מוכח.
- (ה) ויל"ע, האם אשה אשכנזית יכולה לברך עכשיו בין שני הטבילות; אחר טבילה שנפל לתוכה, ולפני טבילה מרצון. ולכאו', הואיל ובלא"ה מנהג אשכנזים הוא לברך בין ב' הטבילות, זה לא גרע.
- (ו) אמנם, האמת הוא דגרע טובא, ונקדים דברי השו"ע בהל' נט"י, או"ח קנ"ח סעי' ז', בענין מי שנטל ידיו כדין אבל שלא בכוונת נטילה, האם צריך ליטול ידיו שוב

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לסעודה, והאם יש לברך עלה. ופסק שו"ע שצריך ליטול שוב^{קמ"ד}, והרמ"א כ' בלי ברכה.

(ז) וקשה, הא השו"ע כאן ס"ל דטבילה אי"צ כוונה, אפ' לכתחילה, וא"כ מדוע החמיר שם. ותי' הגר"א, דהמ"ד שהיקל כאן היה רב, וגם הוא הודה שלענין תרומה בעינן כוונה, ונט"י לסעודה הוא אטו תרומה, וא"כ צריך כוונה.

(ח) ואעפ"כ, אינו מברך על נטילה השנייה, כי י"א דכבר יצא בנטילה ראשונה, כי אינו ממש דומה לתרומה.

(ט) וביאר המג"א, דאפ' אם לא הסיח דעתו מנטילה ראשונה, ועכשיו נוטה שנית, אינו יכול לברך עכשיו ממנ"פ, או על הנטילה ראשונה או על הנטילה שניה, ועל איזה מהם שהיה הטבילה האמיתי תחול עליה הברכה; לא אמרי' הכי, דהא שיש מושג לברך על ברכה לאחריה, כמו נט"י וכמו טבילה במקווה, הנ"מ כשהמעשה היה בכוונת המצוה, אלא שלא בדרך עד עכשיו, בזה אמרי' שיכול לברך גם אחריה למרות שאינו עובר לעשייתן, כי סו"ס היה מעשה מצוה.

(י) משא"כ היכא שלא עשה מעשה מצוה בכלל, אלא היה במתעסק, והחלות חל מעצמה, בזה אין מושג בכלל של ברכה לאחר קיום המצוה, כי מושג זו אינו אלא כשעשה מעשה מצוה, ולא כשהיה מתעסק בעלמא. כך מבואר ממג"א, וממ"ב שם. וכ"כ לענין נט"י^{קמ"ה}, טבילה, ושחיטה, דכולם העיקר הוא החלות ולא המעשה.

(יא) ועפ"י^ז, אשה הנ"ל שנפלה לתוך המקווה, גרע טובא מאשה אחרת שהחליט לטבול תחילה ואח"כ לברך, כי האשה הראשונה לא עשתה מעשה מצוות טבילה, ולכן לא שייך לברך אחריה, משא"כ אשה השנייה עשתה מעשה מצוה, ויכולה לברך אחריה כדמבואר בסי' ר'.

(יב) ולכן לדינא, אפ' אשה אשכנזית שנפלה לתוך מקווה, ועומדת לטבול עכשיו שוב, אינה יכולה לברך על טבילתה בכל מקרה. כך נראה ברור.

(יג) לאור האמור, ע"ע מ"ב וביה"ל ריש סי' תע"ה איך מברכין בליל הסדר על רחצה, הא כבר נטל ידיו עבור כרפס, וא"כ ליהוי כשו"ע הנ"ל שא"א לברך על נטילה השנייה. בשלמא כשהסיח דעתו מלשמור ידיו, אבל בליל הסדר שהוא עסוק כל כולו במצוות סיפור יציאת מצרים, לא הסיח דעתו ולא נגע במקומות מכוסים.

(יד) הביה"ל כ' דטוב ליגע בנעליו תחילה, כדי שיוכל לברך. ולדידן, אם זכה שלא להסיח דעתו, לכאן' כך עליו לעשות, אבל אם הסיח דעתו, יש מעלה ליגע בנעליו, אבל יכול לברך בכל מקרה.

(טו) [לנט"י, בשעה ד' ברכת מים כשרה לנט"י, דהא ר' משה ס"ל דמה"ת מקווה היא].

(טז) הא דהיקל רב, ופסקו כוותיה רוב ראשונים, שמקווה אי"צ כוונה, כ' הרמב"ן שאינו שייך להשאלה הגדולה האם מצוות צריכות כוונה, אלא אפ' למ"ד מצוות צריכות כוונה, מ"מ מקווה אי"צ כוונה, דהעיקר כאן אינו פעולת הטבילה, אלא התוצאה

^{קמ"ד} בסי' קנ"ט כ' שו"ע דלכתחילה יכוון בשעת נטילה להכשר הידים. והק' הערוה"ש בסקי"ג הא בסי' קנ"ח שיטת השו"ע דכוונה מעכב אפ' בדיעבד [כי דומה לתרומה]. וחילק בין נטילה סתם בלי כוונה, לנטילה לכוונת דבר אחר. ^{קמ"ה} לכאן', אם נגע בנעליו אחר נטילה ראשונה, צריך ליטול שוב לכו"ע, ולברך, וא"כ צ"ע מדוע המ"ב לא ייעץ כן.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

שתהיה טהורה, וא"כ המעשה טבילה אינו אלא כהכשר עבור התוצאה, ובזה כו"ע מודי דאי"צ כוונה, עכ"פ לדעת רב.

(יז) המנח"י קמ"ו [הבאנו גם בסי' ר', עיי"ש מש"כ] דן אודות **אשה שליל טבילתה חל בליל יוה"כ, ונדרחתה למוצאי יוה"כ, והלכה לטבול בערב יוה"כ לטהרה. האם טבילתה בערב יוה"כ עלתה לה בדיעבד גם עבור בעלה, נפק"מ שאי"צ לחזור ולטבול בשעה"ד, ונפק"מ האם יכולה לברך בטבילה שנייה.**

(יח) ולכאוי, אם חפפה ועיינה וטבלה, זה טבילה ביום ז' שעלתה לה בדיעבד, וגם טבילה שלא בכוונה שעלתה לה בדיעבד, אלא שלכתחילה יש לחזור. וא"כ, עליה לחזור ולטבול, וא"א לברך, ובשעה"ד יש להקל שאי"צ לטבול בכלל.

(יט) אמנם, מסיק המנח"י שלא עלתה לה בכלל וצריכה מדינא לחזור ולטבול עם ברכה, כיון שזה כוונה היפכית.

(כ) ודבריו צ"ע טובא, חדא, אפ' אם היינו דנין מצד מצוות צריכות כוונה, ויש מקום לסברות של כוונה היפכית, הנ"מ כשיש כוונה היפכית ממש, שלא לטבול ושלא לצאת, אבל אשה הטובלת לטהרה בערב יוה"כ, אדרבא היא מכוונת לטהרה, ומי חידש שיש מקום לחלק בין טהרה לטהרה, הא אין לה כוונה היפכית שלא להיטהר [כה"ק השרגא המאיר]. ואפ' אם יש חילוק, הלא אין לה כוונה היפכית שלא לצאת עבור נידותה בכלל, אלא לא חושבת ע"ז כלל.

(כא) ועוד, והוא עיקר הטענה, הלא כבר כתבנו דסוגיין לא שייך להדיון של מצוות צריכות כוונה, כי כאן הוא רק הכשר מצווה עבור הטהרה, ובזה, דעה המקיל ס"ל דאי"צ כוונה לכו"ע, כי הוא חלות בעלמא. וכ"כ הערוה"ש, שאין מקום כלל להחמיר יותר אם היה כוונה היפכית.

(כב) ולכן לדינא, בדיעבד עלתה, ולכתחילה תחזור לטבול, אבל חלילה לברך עליה. וע"ע מש"כ בסי' ר' בשם הנוד"ב והחקרי לב והערוה"ש. והעיקר הוא כמש"כ כאן.

(כג) **מעשה באשה אחת בחודש תשיעי להריונה שפירסה נדה. הפסיקה, וספרה, ולא הספיקה לטבול מחמת רוב הטרדות. ואז התחילו צירי לידה, ולכן מיהרה וטבלה במקווה, כדי לקיים הסגולה לטבול לפני הלידה. ואח"כ נתברר שלא היו באמת חבלי לידה, וחזרה לביתה. האם היא עכשיו מותרת לבעלה, דכשטבלה, חשבה שהיא עומדת ללדת, ולא אסיק אדעתא שתוכל להיטהר לבעלה.**

(כד) ע"פ הנתבאר כן, בדיעבד עלתה לה אך לכתחילה תטבול שוב. אמנם, זה לא יעזור לנו בנידו"ד, כי לא חפפה, לא עיינה, לא פספסה, לא היתה בלנית, וכל אלו מעכבין אפ' בדיעבד.

(כה) וה"ה וק"ו אשה ששחה בחוף ביום הטבילה שלא עלתה לה מכל הני טעמים, ועוד טעמים שפירטנו למעלה בסעי' ל"ג.

(כו) נמצא, כל המח' שו"ע ורמ"א כאן אינו שייך אלא להיכא שכבר חפפה וטבלה, כההיא אשה שנחלקה לתוך המקווה, אבל בכל שאר ציור לא יהני מטעמים אחרים.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

(כז) כל היכא שאמרנו בסעי' הזה 'לכתחילה תטבול שוב' היינו כשלא לנתה [מקו"ח], ואפ' לפני שלנתה, היינו רק כשיש לה אפשרות לטבול, כגון מקווה עדיים פתוח, אבל אפ' המקווה כבר סגור, לכאן אי"צ להמתין עד למחר, ומותרת אל בעלה.

(כח) הפ"ת סקכ"ח בשם חמוד"נ כ' דכוונת חברתה מהני עבורה לכו"ע לכתחילה, ע"פ גמ' חולין ל"א:; כגון אם חברה דחפה לתוך המים, עלתה לה לכתחילה, ואי"צ לחזור ולטבול, וכ' החמוד"נ דווקא חברתה אבל לא איש.

(כט) והלכה זו בלתי מובן, איך יש מקום לחלק בין כוונת אשה לכוונת איש. והאמת יורה דרכו, דהחמוד"נ בפנים לא קאי על הלכה זו אלא על הלכה בהמשך הסעי' שתפגע תחילה בחברתה, וע"ז כ' החמוד"נ, דרק חברתה, אבל לא איש.

(ל) והפ"ת שהביא החמוד"נ כאן, צ"ע. [א.ה. מצינו במקומות אחרים שהפ"ת מביא דברי האחרונים שלא בדיוקם, כי כך ס"ל באמת ולא איכפת לו אם המקור שלו לא ס"ל כן, וכך הוא רוצה שתלמד. ועכ"פ בנידו"ד צ"ע הבנת הפ"ת.]

(לא) **מעשה באשה שטבלה בתקופת קורונה, והיא חשבה שטבילה ראשונה אינו טבילה** אלא הוא כדי להרטיב את גופה ושידיה מים מקדמין. כשטבלה בפעם השני, כבר יצא הבלנית מהחדר. נמצא, היה טבילה ראשונה ע"י בלנית, והיא חשבה שאי"ז טבילה, ויש טבילה שנייה שהיא חשבה שהי טבילה, אך לא היתה לה בלנית. האם לכתחילה תחזור לטבול.

(לב) וע"פ הרמ"א, לכאן לכתחילה תטבול שוב, אמנם הואיל והיה דעת אחרת, דהיינו הבלנית, עלתה לה לכתחילה כמו שראינו למעלה מהפ"ת ע"פ גמ' חולין. ואע"פ שהגמ' איירי כשדחפה, וכאן איירי בעומדת על גבה, מ"מ מבואר מהמר"ח אור זרוע^{קמ} שלמד הגמ' שלא לחלק בהכי, ובכל ענין עלתה לה לכתחילה.

(לג) אך יל"ע בזה, דאח"כ אמרנו למעלה שכוונה היפכית אינו מגרע מטבילה, היינו למ"ד שאי"צ כוונה, אבל הרמ"א החמיר בזה לכתחילה. ובנידו"ד, אנו רוצים להתירה לכתחילה, ושא"צ לטבול שוב. וממילא, אע"פ שמצינו שכוונת חברתה עלתה לה לכתחילה, אולי היינו דווקא כשהאשה הטובלת אינה חושב על טבילה בכלל, אבל היכא שהאשה הטובלת יש לה כוונה היפכית – למ"ד שבעינן כוונה, והכי קיי"ל לכתחילה – אולי אין כוונת חברתה מועילה בכה"ג, דכוונה היפכית שלה עדיפה מדעת חברתה.

(לד) ובנידו"ד, שהאשה הטובלת חשבה שזה מים מקדמין, וזה הטבילה שהיה לה הבלנית, א"א להתיר לכתחילה ע"פ דעת חברתה, כי היה לה כוונה היפכית, ולכן לכתחילה עליה לטבול שוב עם בלנית. [א.ה. כך חידש מו"ר, ולדידי היה נראה שאי"ז נחשב כוונה היפכית, אלא כוונה לדבר אחר.]

(לה) וע"ע מש"כ בסי' ר' לגבי ברכת הטבילה אם הוא כעין ברכת השבח, ואיך זה מתאים עמש"כ כאן.

(לו) **טבילת כלים** שלא בכוונה [עד לאחר שהוציאם מהמים] ויודע בוודאות שכל הכלי נכנס לתוך המים, האם לכתחילה יש לו לטבלם שוב. הגר"א החמיר בזה, אך רוב הדעות הוא דלא כזה, ורק בנדה שהוא בכרת החמירו לכתחילה להחמירים, אבל

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

לא לענין טבילת כלים, אע"פ שהוא מדאורייתא, מ"מ אינו בכרת, ואי"צ לטבול שוב אפ' לכתחילה.

להסתיר הטבילה

(לז) הרמ"א מביא י"א שיש להאשה להיות צנועה בליל הטבילה, ושכך נהגו להסתיר הטבילה, ושלא לילך במהומה, שלא ירגישו בהן בנ"א. קיי"ל כזה למעשה, כמש"כ החכמ"א^{קמח} וקיצשו"ע^{קמט}, ועוד.

(לח) ולא מדובר כאן מענין הרצון הטבעי של האשה להתבייש, אלא מיירי בחובת הצניעות להסתיר טבילתה.

(לט) ומשמע מלשון הרמ"א שעליה לנהוג באופן שלא ירגישו בה בנ"א, והו"א שבכלל זה הוא שלא למנוע משימוש באיפור כשטבילתה בליל שבת, אם דרכה להשתמש באיפור, כי העדר האיפור דומה להליכה במהומה, ובפני הבריות.

(מ) אמנם, ר' משה בתורה והוראה^{קכ} ס"ל שאין במניעת איפור איסור של פרסום הטבילה, כי היא לא הודיע להם, אלא הם עשו חשבון משל עצמם. ולכן ס"ל שאסור להשתמש באיפור כי זה התעסקות בחציצות בין חפיפה לטבילה.

(מא) וצ"ל, או שר' משה חולק על הרמ"א, או שס"ל שיש לחלק בין מעשה קטן של אי-איפור, שאי"ז כפרסום הטבילה, ובין מעשה גדול כגון הליכה במהומה בפני בנ"א.

(מב) וגם, מבואר מדבריו שס"ל דזה עוסק בין חפיפה לטבילה, ולא אמר שעד שהסירה האיפור עדיין לא סיימה חפיפתה.

(מג) [א.ה. והיה מקום לומר שאין באמת מח' בין ר' משה ובין הפשטות של הרמ"א, דאולי ר' משה איירי באשה שלא תמיד משתמשת באיפור, א"כ במה שהיא מונעת מזה עכשיו, אין העדר האיפור גלוי להדיא בפני בנ"א, אלא הם יכולים לעשות חשבון משל עצמם, משא"כ אנן דיברנו על אשה שלעולם לא תלך בלי איפור אם לא משום טבילה, ואז העדר האיפור הוא אכן פרסום הטבילה.

(מד) מלמהד"ר, למש"כ למעלה בסעי' כ"ד לגבי מניעת אכילת בשר ביום הטבילה היכא שאנשים ירגישו, ואמרנו שזה מחשבון שלהם, כי בזה יכולים לחשוב שהיא בדיאטה, לא אוהבת בשר, חלבי, אכלה כבר, עתידה לאכול. ואם הם יודעים שכל התירוצים הנ"ל אינם נכונים, נמצא שזה חשבון וידיעה שלהם שהגיע למסק' זו, אך היא לא אמרה להם.

(מה) וה"ה כאן, למשל באשה מבוגרת, לפעמים משתמשת באיפור, כשיש לה זמן וכח, ולפעמים לא, א"כ, העדר האיפור מותרת, כי בזה לא הודיע להם, אלא הם גילו מעצמם. ואולי ע"ז דיבר ר' משה. משא"כ אשה צעירה, שמשתמשת באיפור כל שעות היום והלילה, ז' ימים בשבוע, העדר האיפור בליל שבת אומרת וצועקת לכל העולם שהיא הולכת לטבול, ואולי אכן יאסר ר' משה את זה. וע"ע בזה, כי יש נפק"מ. ע"כ.]

(מו) השבה^{לקנא} מביא מהר"י אסאד סי' רי"ז שמשמע דלא כר' משה, דאיירי שם באשה שיש לה חנות, ואם היא תסגור את חנות שלה מוקדם, כולם ידעו כי הולכת לטבול,

^{קמח} קב"א ט"ו.

^{קמט} קס"ב י'.

^{קנ} ז' כ"ד.

^{קנא} ה' קי"ח ב'.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

והורה לה לדחות הטבילה. ואם כדברי ר' משה, ה"ל לומר שהיא עושה את שלה, והם הבינו מאליהם.

(מז) השבה"ל ממשיך ומביא בית שערם לדחות דברי המהר"י אסאד, והשבה"ל ס"ל דדברי מהר"י אסאד דברי טעם הם, ושאינו הא דחנות שאני מפני שהוא פרסום גדול, וזה אסור אפ' היכא שהיא לא מודיע להם אלא הם מגלים מעצמם.

(מח) [עיי"ש, ויש לפרש הכל גם ע"פ הדרך שכתבנו למעלה, עיי"ש].

(מט) למעשה, מח' זו אינו נוגע למעשה אצלנו, כי לעולם היא מתביישת, ולכן היא משתמשת באיפור, דהלכה זו לא נאמרה במקום כבוד הבריות. ומצד עוסק עם דברים החוצצים, צ"ל דעדיין לא סיימה חפיפתה, כמש"כ למעלה בס"ד בסעי' כ"ד לגבי אכילה בין חפיפה לטבילה.

(נ) מלבד ענין הצניעות שהזכיר הרמ"א כאן, יש גם ענין של עין הרע, כדמבואר בתשו' רמ"א סי' י"ט.

(נא) ולשני הטעמים, לא שנא איש לא שנא אשה, לשניהם יש חובה להסתיר טבילתה.

(נב) חומר הענין של פרסום הטבילה הוא שאפ' דוחה טבילתה ליום השמיני, ע"ע סי' קצ"ז סעי' ד' בשם תשו' הרמ"א.

(נג) [ע"ע בכל הסוגיא, דאולי כל הענין להסתיר הטבילה הוא דווקא בעצם הליכתן אל בית הטבילה, ולא הידיעה שידעו בנ"א שהיא טובלת עכשיו. וע"ע בזה].

(נד) כמובן, הלכה זו נאמרת היכא שאין טעם נחוץ להודיע למישהו, כגון בלנית, מורה הוראה, ולפעמים גם להורים שלו או שלה. וגם, כשיש חדר המתנה בבית הטבילה, ג"ז נחוץ, ואינו עובר על הלכה זו.

(נה) ובענינים אלו מותר לשנות, כדמבואר בגמ' ב"מ כ"ג: במסכת, בפוריא, ואושפיזא. וכ"ש שאין לשאול בנ"א היכן היו, אלא לקיים מה טובו אהליך יעקב.

(נו) כשמשנה, ישנה כמה שפחות, כמו שראינו אצל אברהם ויצחק, 'אחותי היא'.

(נז) העורה"ש מסיים סעי' זה דאשה הצנועה **מובטחת** שיהיו לה בנים כשרים.

(נח) כלול בענין זה הוא שאין לאנשים להמתין לנשותיהם סמוך ונראה לבית הטבילה, אפ' כשהם ברכבם. וגם, על העסקנים והאחראים לבנות המקווה בצורה ובמיקום המתאים.

(נט) וכאן ראוי להביא דברי המשנה הלכות, וז"ל: שמעתי בשם רבינו הרמ"א כשנתמנה להיות רב בקראקא והי' שם מנהג שבבוקר לאחר ליל טבילה מסרה "הטיקערין" [כלומר זה האשה שהיתה ממונה על הטבילות] ומסרה לאשת השמש שמות הנשים שהיו הלילה במקוה, ובבוקר השמש בא לביהכ"נ ואמר מז"ט להבעל אשר אשתו טבלה הלילה, וכשבא הדבר לפני רבינו הרמ"א ז"ל לא נראה בעיניו מנהג זה כי הי' נראה לו כעין עזות והיפוך צניעות ובטל המנהג, והי' שם בן כפר אחד שבא לביהמ"ד ולא ידע מביטול המנהג הנ"ל ע"י הרב החדש ולאחר התפילה שלא בא השמש לומר לו מז"ט היטב חרה לו שהוא איש עשיר והתקוטט עם השמש דמשום שהוא מכפר מזלזל בו ואינו אומר לו מז"ט, והשמש לפי תומו השיב לו דזה כמה חדשים שהרב החדש ביטל אמירת מז"ט בבוקר להנטבלות משום צנעות, אלא שהוסיף לו לתמיהתו דבאמת אשתו לא היתה במקוה זה כמה חדשים והשמש בתומו סבר שמסתמא היא מעוברת או כבר אין לה הוסת, בכל אופן הכפרי כששמע זאת חרד בלבו מה זה המעשה ומיד הלך לביתו ושאל את אשתו מה זאת שאמרת לי אתמול שהיית במקוה והשמש מכחיש שלא היית

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

וגם זה כמה חדשים לא היית ובלית ברירה הודתה והתודה לפניו שהיות בחורף המקוה קר מאד ולאחר ששמעה שבטלו מלומר בבוקר מז"ט חשבה בעצמה שלא תלך וממילא לא יתברר הדבר אם הלכה או לא הלכה ואז הלכו וספרו להרמ"א ז"ל מהמעשה ומאד הצטער הרמ"א שאז נתברר לו טעם המנהג שהי' סיבה לאמירת מז"ט בבוקר לבעלה כדי לבקר ואפ"ה ביטל ולא החזיר הדבר ליושנו. וכפי האמור שאז התחיל רבינו הרמ"א ז"ל לאסוף כל מנהגי ישראל ואולי שמע מזה השומע ועושה מזה עכשיו מצוה לגלות יום הטבילה, עכ"פ רבינו הרמ"א ביטל זו מטעם פריצות, אלא גם בעיקר הדבר התם בבוקר לאחר הטבילה מסרה אשת השמש להשמש בצנעה, ואפ"ה ביטלה הרמ"א המנהג. עכ"ד. וחכם לב יקח מוסר.

לפגוע בחברתה תחילה

(ס) בשעה שהאשה טבלה, ונטהרה, כתבו המקובלים שעכשיו היא נמצאת במצב 'רגישה' לכל דבר שבקדושה, וה"ה ח"ו לדבר טומאה, ולכן אם היא פוגעת תחילה בדבר טהור וקדוש, עשה רושם עליה, והשפיע עליה קדושה, משא"כ אם ח"ו פגע תחילה בדבר טמא, הוא משפיע עליה לרעה כי יש לה רושם של דבר טומאה.

(סא) וזהו ההבנה בהגמ' רכות דף כ' שר' יוחנן ישב מחוץ לבית הטבילה כדי שיראו אותו הנשים היוצאות מהטבילה, וישפיע עליהם קדושה, ויהיה להם בנים קדושים.

(סב) וע"ע נטעי גבריאלי שמביא מעשה נורא לגבי ר' ישמעאל כ"ג, בענין זה, עיי"ש.

(סג) ועפ"י יסוד זה, כ' הרמ"א שתיזהר לפגוע תחילה בחברתה, ולא בדבר טמא. ואם פגעה בדבר טמא תחילה, יר"ש חוזרת לטבול.

(סד) מנהג זה של הרמ"א, אע"פ שאינו הלכה אלא קבלה, מקובל בכלל ישראל, ונהגו הנשים להיות יר"ש, עכ"פ לענין זה. ואינן מברכות.

(סה) ועד כדי שאפ' בליל שבת שיש שאלות של רחיצה, חוזרת וטובלת, כמו שראינו בסי' קצ"ז, ובערוה"ש שם. ומשמע שם אפ' היכא שהמקווה הוא חמין, עדיין חוזרת לטבול. ורואים מכאן גודל המנהג.

(סו) לפגוע חברתה, פשטות הכוונה היא לראות, וכ"כ סד"ט, וכן מדויק מהמשך הרמ"א, אבל הדרכ"ת סק"נ כ' שהוא לגעת בחברתה. ובאמת כך נהגו הבלניות במקווה, לגעת בהאשה. ויל"ע להדרכ"ת מה דין נגיעה בלי ראייה.

(סז) הרמ"א כ' דהבעיה הוא לפגוע בדבר טמא או גוי. הש"ך סקס"א כ' כגון כלב או חמור או עם הארץ או עכו"ם או חזיר או סוס או מצורע, וכיוצא בהן. ואם הש"ך ס"ל דעם הארץ הוא דבר טמא, כ"ש רשע, כגון חילוני או חילונית. וכ"מ בפ"ת סקס"ט.

(סח) הש"ך ממשיך ומביא הרוקח והכל בו דס"ל דלפגוע תחילה בסוס הוא דבר טוב, ושתעלה ותשמש ובניה יהיו עומדין נאה בדבורן שומעים ומבינים לומדי' תורה ואינם משכחין וממעטין בשינה ולא עוד אלא שאימתן מוטלת על הבריות. הערוה"ש פסק כזה, אך קיצשו"ע החמיר.

(סט) דוגמא לסעי' זו הוא שלא לפגוע תחילה באשה חילונית העומדת ליטבול, אל במציאות אינו נוגע כ"כ.

(ע) ויל"ע, האם בלנית נדה נחשבת כדבר טמא לענין זה, כמו מצורע, או שנדה שאני. והתעוררות בתשובה מדייק מהא דהש"ך השמיט נדה, ומסיק דאעפ"כ יש לזוהר. אמנם, האחרונים הסכימו שאין קפידא, והוא מעשים בכל יום שמעמידים אשה נדה

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

להיות הבלנית, ולא כל מקוה וקהילה יכול לברור רק אשה מסולקת דמים, ע"כ אין קפידא בדבר. ולכאז', אעפ"כ יש מעלה בדבר.

(עא) י"א, הואיל וכל הענין הוא משום שעכשיו האשה רגישה לכל קדושה וטמאה, מסתבר דאינו אלא כשהיא מתסכלת בכוונה ולא באקראי, כי באקראי אינו משפיע עליה, ולא עשה עליה רושם. ומהרמ"א ונו"כ אינו משמע כ"כ כזה.

(עב) **מעשה שהיה באשה שטבלה, ובין ב' הטבילות ראתה דרך דלת פתוח המנקה הגויה של המקווה. וכשאמרה כן לבעלה, מיד חשש משום ענין זה, אך כשהתבונן שוב, הרגיע, כי למעשה היא טבלה אח"כ, טבילה השניה, וא"כ ליכא למיחש.**

(עג) עכ"פ, נשי דידן שטובלות עם בלנית, לא שייך להם הלכה זו כמעט לעולם.

(עד) איברא, הגרש"ק^{קנב} מצדד שאולי כל הענין אינו תולה מי היא רואה תחילה כשעולה מבור הטבילה, אלא תלוי מי היא פוגע בצאתה מבית הטבילה. ואה"נ, מה שקורה בתוך הבית הטבילה, אינו מעלה ואינו מוריד, רק מחוץ מבית הטבילה יש ענין זה.

(עה) ואע"פ שאין לי שום הבנה בזה, מ"מ משמע קצת כצד זה בדברי הרמ"א, עיי"ש. וכן, מר' יוחנן שישב מחוץ לבית הטבילה, ולא ישב ליד בור הטבילה, ג"כ נוטה כצד זה.

(עו) וכן מסתבר, דהרי הש"ך דיבר על חזיר ומצורע וכדו'; וכי איכא חזיר ומצורע וכדו' מסתובב בתוך בית הטבילה. ואם איירי מחוץ לבית הטבילה, מובן יותר.

(עז) ולכן, אע"פ שעיקר המנהג אינו אלא מיד כשעולה מן הטבילה, וכ"כ הפרדס רימונים דסגי בבלנית, מאוד חששוני מצד זה, ונראה שכדאי להקפיד לפגוע תחילה בדבר שבקדושה בצאתה מבית הטבילה. וכ"כ דברי יציב.

(עח) והנוהגת כן באמת, מסתבר לחזור ולטבול אף בליל שבת.

(עט) אבל להחמיר כדברי הדרכ"ת קנ"א להקפיד כל אותו הלילה, זה נראה כחומרא יתירה מדאי.

(פ) ואיך היא תקפיד על זה, כלומר איך היא מחלטת מה היא תראה תחילה. וכ' השבט מוסר, שיצייר בראשה תורה של צדיק זקן, או של בעלה, ואם ימלא ראשה בזה, שוב לא ישפיע עליה מה שהיא רואה אח"כ, כי כבר נעשה רושם ע"י הצדיק או בעלה.

(פא) כל היכא שחוזרת לטבול משום ענין זה, הואיל ומדינא טהורה, מותרת בחיבוק ונישוק, ורק לפני תשמיש תחזור ותטבול. ואי"צ חפיפה שוב, כשלא הסיחה דעתה, ואולי אף בשהסיחה דעתה.

(פב) כ' סד"ט, כל הענין הזה אינו אלא כשעומדת לשמש, אבל אם בעלה אינו בעיר, הלכה זו אינו נוגע. ועפי"ז הנטעי גבריאל היקל עבור אשה בהריון, או במניעת הריון, דהואיל ואינה מתעברת מטבילה זו, ליכא למיחש. ואע"פ שיש לחלק, מ"מ בזה ודאי סגי לסמוך על הבלנית לחוד.

(פג) כה"ח כ' דראיה ופגיעה לענין זה הוא כשהיא בכלל שם לב אליה, אבל כשלא הרגישה בו בכלל, אין לחוש. ועפי"ז כ' נטעי גבריאל דציפור או שרץ שלא שמה לב

^{קנב} טוב טעם ודעת ב' ס"ז.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

אליה, אין לחוש. ועיי"ש דכ' עוד סברות שאין להם ביאה הדומה לביאת בנ"א, וא"כ ליכא למיחש. ולא הבנתי סברא זו.

(פד) וג'וק, עכבר, אע"פ שהוא שרץ, מ"מ היא שמה לב אליה טובא, וודאי עושה רושם בראשה, ויש לחשוש לזה. וכן חתול, הטהרת הבית ס"ל דזה דבר טמא, אע"פ שהש"ך לא הזכירו בפירוש.

(פה) בקיצור, מעיקר דדינא, וכן כל היכא שיש איזה ספק, יש לסמוך על הבלנית, אבל מחוץ לבית הטבילה תקפיד על הדברים שאמרנו שהם ודאי בעיה.

(פו) כשיש 'שומר' מחוץ לבית הטבילה, יחשוב על בעלה או צדיק זקן לפני שהיא מסתכלת בו. וגם תאמר הפסוקים מחמת ענין הבאה.

לפגוע באשה שטבלה

(פז) ממשיך הש"ך בשם גמ' פסחים קי"א. [תרגום חפשי] האי מאן דפגע באשה בשעה שעלה מטבילת מצוה, אם הוא מקדים ומשמש מיטתו לפני שהיא משמש מיטתה, או חזת אותה רוח זנונית, ואם היא משמשת תחילה, אחזה לה רוח זנונית. מאי תקנתיה, יאמר הפסוק "שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך" והוא מתהילים ק"ז.

(פח) ואח"כ מביא גירסא אחרת בהגמ' לומר הקרא מאיוב, ומסיק הש"ך לומר שניהם.

(פט) ולתועלת הלומדים, נביא שניהם בשלמותם:

**שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל נְדִיבִים וַיִּתְּעַם בְּתוֹהוֹ לֹא דֶרֶךְ:
שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל נְדִיבִים וּמְזִיחַ אֶפְיָקִים רָפָה:**

(צ) אינו ברור מתי מהני לאומרם, האם הוא דווקא תכף, או"ד סגי כל אימת שהוא לפני שא' מהם משמש מיטתו. ולכאז', אם לא אמרו, מהני שימתין עד שהיא תבעול תחילה, ואז הוא הציל את עצמו.

(צא) הק' תוס', איך ר' יוחנן ישב מחוץ לבית הטבילה, וכי לא חשש לרוח זנונים. ותי', אינו נוגע אלא כשרואה אותם עולה מבור הטבילה ממש, ולא כשיוצאת מחוץ לבית הטבילה. א"נ, אינו ענין אלא כשהוא פוגע, דרך עראי, אבל קביעות לא [איפכא מסתברא?]. א"נ, ר' יוחנן אמר האי קרא.

(צב) הריטב"א תי' דר' יוחנן היה קדוש כ"כ, דלא נתפס עליו רוח זו, וגם לא עליהם.

(צג) המהרש"א הק' על תי' השלישי איך מהני שהוא אמר הקרא, עדיין הרוח או חזת אותה. וכ' דאינו מסתבר דכשהוא אומר, שיהני גם עבודה. בדה"ש מסיק דמתוס' מבואר דאכן מהני גם עבודה. [מבואר ממהרש"א דאם היא אמרה, מהני. ואולי כו"ע מודי לזה למרות שהגמ' דיבר רק באיש].

(צד) אינני יודע מדוע הראשונים לא תירצו שהוא לא פגע בהם, אלא למד, והם ראו אותו, אך הוא לא הסתכל.

(צה) ענין זה הוא בכל איש שפוגע אשה בצאתה מהטבילה, ולא רק הראשון, משא"כ בענין הקודם.

סי' קצ"ח – דיני טבילה וחציצה

- (צו) כ' חו"ש, דאינו בעיה אלא כשהאיש מכיר בה שיצאה מהטבילה, אבל לא בכל איש שיפגע בה כל אותו הערב.
- (צז) עפ"י הלכה זו, אשה שחוזרת הביתה ע"י מונית, והנהג יודע מהיכן יצאה, תיזהר לומר פסוק זה.
- (צח) ולכא' כדאי לה להאשה לומר פסוקים אלו כשחוזרת הביתה בכל מקרה, אולי הרגיש בה איש אחר.
- (צט) בענין הסתרת הטבילה הבאנו שהבעל לא ימתין מחוץ לבית טבילה. וגם מטעם זה יש למנוע מזה, מלבד עוד מאה טעמים.
- (ק) הזכרנו למעלה דכשיש שומר בהמקווה, תזהר להגיד פסוקים אלו. ויש להסתפק אם גוי הוא בעיה לענין זה.
- (קא) **כסיום** להלכות חציצה, נביא דבריו המפורסמים של הרמב"ן, ומובא בכל האחרונים, וז"ל: ומדיני החציצה לא טוב היות האדם מחמיר יותר מדאי ומחפש אחר הספיקות לפסול טבילתה בדבר הקל, כי אם כן אין לדבר סוף, אלא אחר שחפפה ראשה וסרקה במסרק וחפפה ורחצה כל גופה בחמין ונזהרה לבלתי תגע בשום דבר חוצץ ותעשה טבילתה בפשיטות איבריה וכל גופה, לא יכניס אדם ראשו בספיקות החמורות אשר אין להן קץ וסוף, כגון עצמה עיניה ביותר קרצה שפתותיה ביותר ומשאר הספיקות, כי מי יוכל להבחין בין עצמה ביותר ובין לא עצמה ביותר. עכ"ל.